

Forfatter: Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945

Titel: Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem

Citation: Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945: "Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem", i *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*, Gyldendalske Boghandel -Nordisk, s. i. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001991800-000-root.pdf> (tilgået 30. juni 2024)

Anvendt udgave: Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

HOLGER DRACHMANN

I BREVE

s. ii

s. 1

s. 2

s. 3HOLGER DRACHMANN I BREVE

TIL HANS FÆDRENEHJEM

UDGIVNE AF

HARRIET RENTZON

GYLDENDALSKE BOGHANDEL -NORDISK

FORLAG - KØBENHAVN - MCMXXXII

s. 4COPYRIGHT 1932 BY GYLDENDALSKE

BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

OPLAG: 1175 EKSEMPLARER

OMSLAOS- OG TITELBILLEDE EFTER TEGNING AF

P. S. KRØYER

PRINTED IN DENMARK

GYLDENDALS PORLAGSTRYKKERI

KØBENHAVN

s. 5INDHOLD

Side

Barne- og Ynglingeaar i Nordsjælland 11

Rejse til Skotland og Sicilien 52

Den bornholmske Periode 83

Vandreaar 119

Atter Nordsjælland 149

Erindringer om Holger Drachmann, af Chr. Hansen 193

Gerda Drachmann 208

Hjem og Børn 216

Afslutning 252

s. 6

s. 7Kort efter min Broder Holger Drachmanns Død gjorde min Mand, Ingeniør, Landinspektør Povl Bentzon, mig opmærksom paa, at min Broders Breve til hans Barndomshjem, som, efter mine Forældres Ønske, var i vor Besiddelse, burde skrives af, da det var utrygt, at kun Originalerne eksisterede. Det var Grunden til, at jeg besluttede at kopiere dem.

I 1909, Aaret efter Holgers Død, kom Professor Valdemar Vedels smukke Bog: Holger Drachmann. I denne Bog fandtes der dog noget, som virkede forstemmende paa os Søskende. Det var Omtalen af vort gamle Hjem, som maatte give Læseren et forkert Indtryk af Aanden i dette Hjem. Det kribledede i mig. Jeg sad jo inde med alle Beviserne for, at Hjemmet, og Holgers Forhold til Hjemmet, var noget ganske andet end det, der

stod at læse paa Linjerne og imellem Linjerne i Professor Vedels Bog. Det var dog, af mange Grunde, for tidligt at komme frem med disse Beviser.

Samtidig dukkede der mange usandfærdige „Skrøner“ op om Holgers Liv og Levned. Dette gav mig Lyst til, efter bedste Evne, at kommentere Brevene. Efterverdenen skulde, saa vidt muligt, kende Sandheden om det mærkelig sammensatte Menneske, Holger Drachmann.

Jeg tænkte mig kun, at Breve og Kommentarer skulde ligge som Materiale for en kommende Biograf. Min Mand, som fra 1877 havde været en daglig Gæst i mit Hjem, og som kendte Slægtens Historie ligesaa godt som jeg selv, læste det hele igennem og fandt det korrekt. I en Periode af Holgers Liv stod min Mand ham meget nær, var hans Ven og Fortrolige og derfor en god Dommer.

Min Broder, Professor A. B. Drachmann, læste ogsaa Breve og Kommentarer, føjede, til min Glæde, enkelte Noter til og erklærede sig tilfreds med mine Optegnelser. Han mente dog ikke, at de egnede sig til det Formaal, som jeg havde tænkt mig, men snarere til engang, naar Aar var gaaet, at komme som en selvstændig Publikation.

Saa lagde jeg dem tilside og mente, at mine Børn maaske vilde udgive dem en Gang efter min Død.

s. 8 Men nu nylig skete der noget: Professor Paul Rubow henvendte sig til mig for at faa nogle Oplysninger om Holger. For at gøre dem saa fyldige som muligt, laante jeg ham Brevene og Kommentarerne. Efter at have læst dem igennem ønskede han, at jeg selv skulde udgive dem, og helst snarest muligt. At jeg nu har besluttet mig dertil, skyldes udelukkende ham. Hans dybe Interesse for min Broders Digtning, hans utrættelige Arbejde, ogsaa med det store utrykte Materiale, som Holger har efterladt sig, Samtalerne med ham, alle hans Spørgsmaal fik mig til at leve den Tid om igen, da vi havde det mest charmerende Menneske, jeg har kendt, iblandt os.

Atter raadførte jeg mig med min Mand og med min Broder, og de opmuntrede mig begge til Udgivelsen. Min Broder lovede mig al nødvendig philologisk Støtte.

Den juridiske Bemyndigelse til at udgive min Broders Breve har jeg naturligvis maattet søge hos Arvingerne i hans Bo. Jeg fik den gennem Holger Drachmanns eneste nulevende Søn, Folketingsmand Povl Drachmann. Vi har sammen gennemlæst hele det Stof, som jo ikke oprindeligt var bestemt til Udgivelse, og han har glædet mig ved at give sit fulde Samtykke til, at det udkommer paa dette Tidspunkt og under den Form, det nu har.

Saa sender jeg da Holgers Breve til hans Hjem ud i Verden. Hvad man end vil mene om dem, hvilket Billede man end gennem dem vil danne sig om Holger Drachmann, én Ting vil de i alle Fald slaa fast: den Søn har haft en sjelden Tillid til sin Fader og en enestaaende Trang til at lægge sine allerpersonligste Anliggender aabent frem for hans Dom.

Nogle vil maaske finde, at jeg, for min Broders kære Mindes Skyld, burde have udeladt nogle af de Breve, hvor Holgers Trang til Selvhævdelse træder stærkest frem. Men i saa Fald vilde Billedet ikke være sandfærdigt. Og naar netop denne Side af hans Væsen kommer saa stærkt frem i Brevene til min Fader, saa er der en Undskyldning derfor. Fader var længe om at opdage, hvad der boede i Holger. Langt tidligere saa hans Søster Erna og hans unge Stedmoder alle de rige Muligheder. Man vil ogsaa se i Brevene, at han i vanskelige Øjeblikke først henvendte sig til min Moder, som kun var 10 Aar ældre end ham.

Selv finder jeg en rørende Lighed mellem H. C. Andersens Forhold til Slægten Collin og Holgers til hans Hjem. H. C. Andersen vilde staa som den store Mand i den Collinske Kreds. Det samme vilde Holger i sin egen Slægt. Det opnaaede han, og Selvhævdelsen havde forsaavidt været unødvendig.

Skal jeg give denne Bog et Ønske med paa Vejen, saa er det, at nogle af Danmarks Unge vil læse den. Jeg ved, at Holger Drachmanns Ry er i en Bølgedal, men ligesaa sikkert ved jeg, at det bedste af hans 9 Digtning vil læses saa længe, som dansk Sprog overhovedet læses. Hvorfor da ikke lære det at kende, medens Sindet er ungt og modtageligt? Kunde Brevene og Kommentarerne bidrage hertil, saa har jeg i Sandhed naaet et af mine Maal.

Til Slut vil jeg gerne bringe min Svigerinde, Professorinde Ellen Drachmann, en hjertelig Tak, fordi hun har paataget sig det store og besværlige Arbejde at læse Korrekturen paa selve Brevene direkte efter Originalerne.

Juli 1932.

s. 10 Til Orientering tjener:

Holger Drachmanns Fader:

Anders Georg Drachmann, f. 22-11-1810, død d. 2-7-1892, gift 1844 med sin Kusines Datter: Vilhelmine

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Marie Stæhr, f. 12-6-1820, død 1857.

I dette Ægteskab 5 Børn:

Erna Drachmann (senere Fru Juel-Hansen), f. 5-3-1845, død 1922.

Holger Henrik Herholdt Drachmann, f. 9-10-1846, død 14-1-1908.

Mimi Drachmann, f. 4-5-1849 (g. m. Archæolog Vilh. Boye).

Johanne Vilhelmine Drachmann, f. 22-6-1851 (g. m. Pastor Johan Friis) død 1915.

Harriet Augusta Drachmann, f. 3-2-1854, død Julemorgen 1858.

I 1859 bliver A. G. Drachmann gift med Clara Josephine Sørensen, f. 19-2-1836, død 1895.

I dette Ægteskab 3 Børn:

Anders Bjørn Drachmann, f. 27-2-1860.

Harriet Vilhelmine Drachmann, f. 14-10-1861 (g. m. Ingeniør, Landinspektør Povl Bentzon).

Martha Drachmann, f. 7-2-1866, død 1912 (g. m. Prof. Dr. jur. Viggo Bentzon).

s. 11

Fredensborgden 2 August 1860.

Kjære Fader

Du maa nu ikke blive vred, fordi jeg ikke har skrevet dig før til; thi du maa vide at jeg fra i Tirsdags ikke har været paa Fredensborg. I Mandags nemlig, blev det bestemt at Hansen, Julie, Henriette, Frøken Hassenfeldt og jeg den næste Morgen Klokken 4 skulde gaae til Gurre, til Hansens Forældre og igjen kjøre hjem om Aftenen. Ved det bestemte Klokketiet var vi ogsaa oppe, og Klokken 7 var vi i Gurre, hvor vi spiste en Mængde Frugt, især Kirsebær, og morede os meget godt. Henimod Middag kom Frederik fra Helsingør, thi Henriette havde om Mandagen skrevet ham til, at vi kom der, og saa blev jeg jo glad kan du troe. Men da vi nu om Aftenen skulde hjem, sagde Frederik, at nu kunde jeg ligesaa godt følge med ham til Helsingør, og blive der et Par Dage hos ham, da han snart skulde reise og han gjerne vilde beholde mig hos sig saalænge han kunde, og da nu Hansen ogsaa sagde til mig at det kunde jeg godt gjøre, og at der var Plads nok til mig (thi Frederik ligger hos Hansens da de selv ere i Fredensborg) saa lod jeg mig overtale dertil og tog med Frederik til Helsingør. Da vi kom til Byen var Klokken bleven 10 og derfor gik vi ogsaa tilkøis, og da vi den næste Dag (altsaa om Onsdagen) gik hen for at besøge Ulstrup, blev vi inviterede med ham ud at seile til Humlebek. Den næste Morgen kommer der Bud til Frederik fra en Lods, som havde skaffet Georg Hyre, at han havde fundet en Plads, som Tømmermand til ham, paa Barkskipet Sjælland, som skal til Frankrig til Point-Boeuf og til Middelhavet. Du kan nok begribe at han blev glad, og ligesaa snart vi havde faaet Tøiet paa, gik vi over Gurre til Fredensborg, og min Træthed og det at jeg sidder oppe hos Mygind og skriver (Hilsen fra ham) maa undskylde mit daarlige Brev, thi du ved nok at naar saadanne to urolige Hoveder, soms. 12vi sidde sammen, saa bliver der talt meget og skrevet lidt. Jeg skal nu hilse dig meget fra Alle her paa Fredensborg, jeg morer mig prægtigt og har en Mængde Kammerater herude, og Veiret har endnu været godt

din hengivne Søn
Holger.

P. S. Hils Moder fra mig og sig hende at hun snart skal faae Brev fra mig; men da jeg ingen stor Brevskribent er, som hun nok ved og for denne Gang har udtømt alt mit Stof maa du bede hende at have Langmodighed med mig. Har du faaet Svar fra Rector Borgen? og hvorledes gaaer det med de polske Documenter

D. S.

s. 12

Fredensborgden 7de August 1860.

(Ikke forsynet med Aarstal, men det fremgaar af Optagelsen i Metropolitanskolen, at det er fra 1860.)

Kjære Fader

Jeg blev rigtignok glad kan du troe, da jeg hørte at jeg var optagen i Metropolitanskolen og at min Ferie saaledes var bleven [for] længet. Vel mister jeg nu mine gamle [Kam]erater, men for det første kommer jeg

jo [i] Klasse med gamle Venner, saasom Frederik Wrisberg, Erik Skram, Axel Grandjean og fl. og for det andet behøver jeg jo slet ikke derfor at bryde med mine gamle Kammerater, i Særdeleshed med Mygind og Eiler Hansen og som det heller aldrig kunde falde mig ind at gjøre da du jo ved at jeg holder meget af dem. Her har forresten været en slem Historie med en Student ved Navn Krogh herude. Han kom herud tillige med en anden Student ved Navn, Kjæmp hvis Broder jeg kjender. Denne Krogh var en rigtig Kæmpe, i det Mindste 3 Alen høj med nogle vældige Lemmer, frygtelige Ben osv en rigtig Herkules. Han laae her paa Gjæstgivergaarden, saa jeg kunde see ham hver Dag. Men nu i Søndags sad han inde i Billardstuen og drak og fortalte og fortalte og drak indtil Klokken blev 12 og da han nu a[ll]e rede havde faaet noget i Hovedet, sa[a gik] han ind i Peer Niels's Kneipe ved [Siden] af og da han havde været der en [Ti]mes Tid omtrent, gik han med nogle H[u]sarere og Smeden her i Byen, ned i Skipperalleen for at prøve Kræfter (et deiligt Sted at prøves. 13Kræfter paa). Men henad Morgenstunden kommer de kjørende hjem med ham — han havde brækket Benet. Det var gaaet saaledes til. Han havde løftet Smeden op over Hovedet paa sig og kastet ham over Rækværket ind i Slotshaven; men i det Samme var han snublet over en Sten og havde brækket Benet. Der blev nu sendt Bud efter Doctor Petit; men du kan tænke dig; han vilde ikke komme førend der havde været en afskyelig gammel Aagerkarl, ved Navn Møller oppe hos ham, for at see om han havde noget af Værdi at han kunde laane ham Penge paa, hvis han ingen selv havde og i al den Tid maatte han ligge uden Hjælp, med sit brækkede Ben. [...] blev han kjørt til Kjøbenhavn.

[Tant]e og Onkel sagde at de gjerne vilde have mig saalænge som du vilde; men jeg troer at jeg, hvis du [i]kke har noget imod det, vil reise Fredagen den 17de thi nu reiser snart alle mine Kamerater til Byen da deres Ferie er udløben den 16de. Jeg skal hilse dig saa mange Gange fra Onkel og Tante og spørge om du ikke gjorde en Tour ned ad Fredensborg til? og vær selv hilset fra din kjærlige Søn

Holger.

Forbindelsen med Fredensborg gaar langt tilbage i Tiden. Min Faders Mostre, Jomfruene Kobierski og deres Søster, Madame Quist, Enke efter Forpagter Q. paa Dronninggaard, havde Fribolig paa Slottet, og min Faders Søster, Louise, opholdt sig ofte hos dem. Her gjorde hun Bekendtskab med Peter Steen og blev gift med ham. Hans Slægt havde længe været hjemmehørende i Fredensborg. Paa den store, flade Sten, der dækker hans Grav paa Asminderød Kirkegaard, staar først hans Bedstefaders Navn, Tømmermester Steen, f. 1711, saa hans Søn og Sønnesønnen Peter Steen; alle 3 Slotstømrere. Min Tante flyttede som nygift ind i det lille vedbendklædte Hus, der ligger i selve Slotshaven ved Indgangen til Slotsgaarden. Dette Hjem i Fredensborg blev et Lyspunkt for min Fader i hans Studietid. Han læste under de trangeste Forhold i økonomisk Henseende, og det var ham da en stor Forfriskelse at komme ud at besøge sin Søster. Han gik tilfods Løverdag Eftermiddag. Til den første Mil brugte han 1½ Time, men saa blev Farten sat op, og ved hver Milepæl kunde han tage sit Ur frem og constatere, at der var gaaet nøjagtig en Time til Milen. I Nyholtekro drak han et Glas Vand med en Snaps Cognak i, ellers nød han intet paa Turen. Desbedre Besked har han vist gjort ved Tante Louises Aftensbord, og det har sikkert glædet hendes gæstfrie Hjerte. Efter faa Aars Forløb flyttede min Tante og Onkel hen paa Slotsgaden i „Sommerlyst“. Dette Hus blev senere Balletmester Boumonvilles Landsted, og Onkel Peters. 14overtog „Prinsen“, hvor han selv drev Købmandshandelen. Ovenstaaende 2 Breve er sikkert skrevne i „Prinsen“.

Ægteparret Steen havde 6 Børn, 3 Sønner og 3 Døtre. Den ældste Datter, Thora, var gift og boede langt fra Hjemmet, da Holger begyndte at komme der, saa hende har han ikke kendt stort til. Den anden Datter, Julie, blev gift med en Lærer, Christian Hansen. Han tilhørte en Slægt af Lærere: Faderen residerede i Gurre Skole, ét af de gæstfrie Hjem, som nævnes her i Brevene. I Huset hos ham var hans Svigerfader „gamle Clausen“, forhenværende Lærer, og begge hans Sønner traadte i Fædrenes Fodspor. Christian Hansen boede som nygift i Helsingør, senere i Havreholm og i Tikøb. Og medens jeg er ved alle disse nordsjællandske Hjem, maa jeg nævne Grosserer Ulstrups i Helsingør. Fru Ulstrup var en Broderdatter af Onkel Peter Steen. De var altsaa ikke egentlig Slægtninge af os, men et varmt Venskab knyttede dem saa fast til os, at vi altid betragtede dem som saadanne. — Den tredje Datter i „Prinsen“ var Henriette Steen, som kom til at spille en ret stor Rolle i Slægtens Historie. Sønnerne var Peter, Frederik og Georg. De var alle en Del ældre end Holger, men var dog elskværdige Kamerater imod ham. Det sés af de første Breve her, hvorledes Frederik tog den 13—14 aarige Dreng med sig til Helsingør, og hvor interesseret Holger er i hans Ansættelse. Frederik var Skibstømrer, Georg Styrmand og Peter Lærer. Min Tante havde den Sorg at miste alle disse tre unge, elskværdige Sønner. Frederik og Georg døde langt borte fra Hjemmet; Georg havde deltaget i Krigen mellem Nordog Sydstatene i Amerika. Peter døde herhjemme af Tyfus.

Jeg har ikke selv kendt Onkel Peter Steen. Beskrivelserne af ham falder temmelig godt sammen med Holgers korte og fyndige Betegnelse i ét af Brevene: „Din Gnavpose af en Svoger, Købmand Lapis“. Dog nævnes han med større Sympathi i „en Overcornplet“. Han var vist en underlig Købmand. Han havde stor Aversion for at staa tidlig op om Morgenen, og for Nemheds Skyld havde han indrettet sig et Sovekammer ved Siden af Butikken. Naar han saa hørte, at der kom Kunder, raabte han ind: „Tag selv, vej selv, læg Pengene paa Disken!“ Jeg kan tænke mig, at der har været god Søgning i de tidlige Morgentimer. — Han var hypochonder m. H. t. sit Helbred og var ivrig til at prøve Kure for sin Mave. En Tid saa Folk ham vandre til bestemte Klokkeslæt i Slotshaven og drikke noget af en Flaske. En Bekendt, som ofte havde mødt ham paa disse Vandringer, spurgte ham en Dag: „Hør, Steen! Hvad har De egentlig i den Flaske?“ Onkel Peter svarede paa

sin vrantne Maade: „De maa saamænd gerne smage,“ og Spørgeren tog en god Slurk. Det var kold Øllebrød, og Onkel Peter har vist nydt den andens Ansigt.

Tante Louise har jeg derimod kendt meget nøje og vilde ønske, at jeg kunde give en levende Beskrivelse af hende. Hun var en meget lille Person med et uregelmæssigt, men sødt og mildt Ansigt, Sidekrøller ogs. 15Kappe, bundet under Hagen. Det var underligt at se hende sammen med hendes Børn. Steenerne var en smuk Slægt, høje, mørke Mennesker med markerede Træk, og Tante Louises Børn lignede Faderens Familie. Man kom til at tænke paa en lille god And, der af en Fejltagelse havde ruget Høgeunger ud. Modsætningen var især slaaende mellem hende og den yngste Datter, Henriette, som var den af Børnene, der levede længst sammen med Moderen. Og de var ligesaa forskellige af Sind som af Skind. Tante Louise var meget religiøs, oprigtigt religiøs. Men det hindrede ikke, at jordiske Ting interesserede hende stærkt. Hun var ikke ufølsom for en lille Skandalehistorie, saa meget gerne, at vi Unge var smukt klædte og paalagde os tidlig og silde, at vi burde sørge for at blive gifte (skønt hendes egne Erfaringer i Ægtestanden vist ikke havde været saa straalende). Men hvad der især karakteriserede hende var en overordentlig stor Sans for Humor. Man kunde ikke have et fornøjeligere Menneske med, naar noget morsomt blev læst op. Derfor gouterede hun ogsaa Holgers muntre Drengestreger og fortalte med den største Fornøjelse om, hvorledes han laante Pigens Klæder og kom ind i Stuen, naar der var fremmede og pludselig skræmte Livet af hende og Gæsterne ved at vende en Kolbøtte. Der fandtes et mærkeligt Klenodie i Huset, et Par Kopper, som de havde faaet i Brudegave, og hvorpaa der stod: „Hr. Peder jo fik alt hvad han begjærte, — en Kvinde saa trofast med Aand og med Hjærte“. Holger kaldte Koppen pietetsløst for „Peterjofik“ (med Tryk paa jo): „Hvem skal drikke af „Peterjofik“? — og Tante Louise lo, saa Taareme trillede. Men ved Siden af dette levede hun bestandig i sine religiøse Forestillinger, som var af en meget barnlig Art. Jeg tror ikke, at nogetsomhelst Mirakel vilde have overrasket hende. Hun burde egentlig have været Katholik efter den fortrolige Maade, hvorpaa hun omgikkes Jomfru Marie og Apostlene, nærmest som gode Venner af hendes kære Afdøde. Om dem drømte hun bestandig, og da hun blev gammel, og den Drachmannske Fantasi tog Magten fra hende, fik hendes Syner Karakter af Hallucinationer. Vi Unge kunde ikke lade være med at smile, naar hun i en gylden Sky havde sét „min gamle Peter og min unge Peter“. Den gamle Peter tror jeg nu nærmest var anbragt der af Høflighed. Tante Louise kunde vist nok have tænkt sig Saligheden uden ham, men den unge Peter havde ganske delt hendes Tro. — Et Øjeblik efter stod hun med begge Ben paa Jorden, sørgede kærligt for vore legemlige Fornødenheder og vilde gerne have en stor Pose Familienyt.

I „en Overcomplet“ omtales de fleste af de ovennævnte Mennesker, endda omtrent under eget Navn. Der er Kusinerne Julie og Henriette (Harriet), der er Julies Mand og hans Forældre i Gurre. Det kære gamle Skolehus i Gurre behøver jeg slet ikke at omtale; det kommer senere i Brevene, og d¹/₂er lader Holger det vederfares al Retfærdighed. Men i „en Overcomplet“ har han givet et lidet tiltalende og ganskes. 16uretfærdigt Billede af Fru Ulstrup fra Helsingør, „Voxkabinettdamen“ som han kalder hende, og det er da en daarlig Tak for alle de glade Stunder, som han saavel som alle vi andre har haft i Købmandsgaarden i Stjemegade. Christian og Louise Ulstrup var barnløse, men havde udmærket Evne til at omgaae Unge, og til enhver Tid stod deres Hjem os aabent. Skønt hun vist havde giftet sig uden Kærlighed, maaske overtalt af sine Forældre, havde deres Forhold i Aarenes Løb udviklet sig til et lykkeligt Ægteskab. Hans Elskelighed var ogsaa saa stor, at den maatte besejre enhver, der havde Hjertet paa rette Sted. Og det havde hun. Beskrivelsen i „en Overcomplet“ passer for saa vidt som hun godt kunde være noget drøj i sin Mund, naar hun var i sit lystige Lune. Hun var meget smuk og har maaske ogsaa været noget koket i al Uskyldighed; hendes Retskaffenhed har jeg aldrig hørt bestride af nogen, og hun nød ubetinget Agtelse i sin Mands Slægt. Hendes Sind var højst omskifteligt fra dyb Melankoli til Overstadighed, men kold var hun visselig ikke. Hos ham var der ingen Omskiftelser, altid mild og sagtmodig og fuld af kærlig Omhu for hende. Han var vist egentlig styg af Ydre, men vi saa med Velbehag paa hans gode kloge Abeøjne og paa hans skaldede Isse, der dækkedes af en meget gennemsigtig „Overligger“. Han var lidenskabelig Jæger, hvilket ikke hindrede ham i at være en stor Dyreven, dertil Haveelsker og Biavler paa en Hals. „Haven“ laa et Stykke Vej fra Boligen, henne i Bjergegade. Den var et Paradis for os Børn med Stikkelsbær saa store som Hønseæg og Vidundere af Roser, røde, gule og hvide paa ét højstammet Træ, Resultater af hans store Podekunst. Men ogsaa Gaarden henne i Stjemegade var noget for sig. Der var Kirsebærespalier opad den ene Mur, højstammede Roser udenfor Sovekammervinduet; saa var der Høns og Paafugle, en Hest og én eller to Hønsehunde, en Tid ogsaa et tamt Raadyr. Foruden Hr. og Fru U. bestod Familien af gamle Plum, „Onkel Lodvig“ kaldet, og Jomfru Stonner, der var kommet til dem som Husjomfru ved deres Bryllup og blev der til sin Død. Sproget der taltes i Huset, var rent og uforfalsket „Helsenørsk“, som i den Tid sikkert var det værste dansk, der fandtes. Hermed en lille Prøve: der blev ved Frokostbordet Tale om en Mand, der var død siden vi sidst var i Helsingør. „Ork ja, han a’livede sig,“ sagde Jfr. Stonner. Fru Ulstrup: „Ja, han hang sig.“ Grosserer U.: „Nej, han skod sig.“ Plum, som talte meget langsomt og snøvlende: „Næh, han dro-o-nede sig s’gu.“ Dette er ingen Overdrivelse, men kan gaa for et stenografisk Referat. Dog var det Mennesker med Kultur, Mennesker hvis Dømmekraft vi lærte at skatte, alt som vi selv modnedes. Og alle kom vi til at holde af Byen Helsingør, der er saa forskellig fra de andre danske Provinsbyer, samtidig med at Købmandsgaarden gav os Indtryk, der var meget forskellige fra vore egne hjemlige. Grosserer U. drev Smørhandel og Skibsprovantering, men tillige havde han Tællelysestøberi. Det var vist en forældet Artikel, og jeg tror nærmest Støberiet blev opretholdt, for at Plum ikke skulde føle sig tilovers i Verden.s. 17Han regerede uindskrænket derude, og det var gerne det første Sted, vi begav os hen, naar vi var komne paa Feriebesøg.

Det var altid spændende at se, hvilke Dyr han havde lagt sig til, siden vi sidst var der. En Tid var det Egern, en anden Gang to tamme Alliker, senere gule Mus. Selv lignede han en stor Rhinoceros, gik altid til daglig i blaa Lærredskitler og om Søndagen i fint sort Klædestøj. Han var umaadelig stærk, kunde løfte et 100 & Lod i sin Lillefinger, men saa forsvarsløs som et Barn overfor den store Verden. Hans Barndomshjem havde været meget rigt, men da han var ganske ung, mistede hans Fader omtrent alt, hvad han ejede, og Plum havde fra dette Krak bevaret en dødelig Angst for Fattigdom. Her hos sin Nevø var han i en sikker Havn og levede et lykkeligt Liv, omgivet af mange underlige Snurrepiberier, bl. a. en udsøgt Samling Billeder af fede Damer. Forøvrig var han Fruentimmerhader, men dog inderlig godmodig imod os unge Piger og taalte en næsten ubegrænset Mængde Spøg og Løjer af Ungdommen. Holger nægtede sig intet i den Retning. Plum havde sine store Dage, naar Lysestøbningen gik for sig; men saa holdt vi os rigtignok for vore Københavnske Næser og blev langt fra Støberiet, — til liden Nytt, for hele Huset havde godt af Duften fra Tællegrøderne.

Jeg har givet saa lang en Beskrivelse af disse Hjem i Nordsjælland. De spillede ogsaa en stor Rolle for os alle og er blevet staaende i Ferieglans i vor Erindring. Men i Holgers Liv kom Besøgene i den Egn til at sætte dybe og uudslettelige Spor.

Endnu skal her blot oplyses, at den i Brevene nævnte Mygind var Holgers Skolekamerat, senere Maskinfabrikant Mygind (død 1894). Han var gerne i Sommerferierne indacorderet hos en Lærer Teilmann. — Frøken Hassenfeldt, som ogsaa nævnes i de første Breve, boede i Fredensborg, hvor hun i mange Aar havde en fortrinlig højere Pigeskole. Hun omtales i „en Overcomplet“ som „Veninden, der maledede.“

(H.B. Marts 1911).

Jeg gaar nu videre med Brevene, og de Personer og Steder, der forekommer, vil forhaabentlig fattes bedre af Læserne efter ovenstaaende Forklaring.

s. 17

Kjøbenhavn den 26 September 1861

(Intet Aarstal, men maa være 1861, da Fader var en Rejse i Østrig og Norditalien. Boede da Kronprinsessegade Nr. 40.)

(H. B.)

Kjære Fader.

Jeg behøver vist ikke at forsikre Dig om, at jeg, da vi modtog dit Brev, som vi Alle havde ventet med Utaalmodighed, ikke blev saa lidet glad endda. Hvilke Længsler vakte ikke dit Brev, da du beskrev din 18Reise fra Innsbruck til Meran, hvor gandske anderledens maa det ikke være, at vandre under den deilige italienske Himmel og under de deilige Vinranker, der bugne under Vægten af deres Frugter, end at sidde her i Kjøbenhavn, hvor Luften er saa raa og kold, og det regner hvert Øieblik. Det er jo rigtignok sandt, at din Fraværelse, bidrager meget til at gjøre det trist herhjemme, thi „quid est familia, si dominus abest“. Men du har det jo godt og morer dig ogsaa og Du kommer jo ogsaa snart hjem igjen, og da vil jeg haabe Du seer rigtig sund og frisk ud. Mine Øine ere da ret gode, saa jeg har ikke behøvet at konsulere Doctor Withusen. Jeg har været oppe og besøgt Krigsraad Bisserup og William tilligemed Frederik Wisberg vare hjemme hos mig i Forgaars. Baade fra Krigsraad Bisserup og fra Capitain Wisberg skal jeg hilse Dig. Nu maa jeg nok bryde af, thi Mimi og Hanne skulle jo ogsaa skrive lidt til Dig, og hvis vi hver skrev eet Brev er jeg bange for at Postpengene vilde blive lidt dyre. Undskyld at dette Brev er blevet saa keitet, thi dels maa det gaae i saadan en Galop, for at det kan komme betids paa Posthuset og dels sidder jeg og skriver det i halv Mørke. Med mange venlige Hilsener til Dig!

Holger Drachmann i Breve

2

Din kjærlige Søn
Holger.

P. S. I dette Øieblik kom Mimi ind til mig og sagde at Klokkeren var 3 Quarter til Syv, og da Brevene skulde bringes paa Post Huset inden Klokkeren 7 kunde hun og Hanne ikke faae skrevet til Dig heri. Modtag imidlertid deres dybe Sorg over dette, tilligemed mange venlige Hilsener fra dem.

„Mimi og Hanne“, Holgers to yngste Helsøstre (se S. 10).

(H. B.)

s. 18

Fredensborgden 1ste August 1862.

Kjære Fader

Da det idag er et øsende Regnveir og jeg følgelig maa holde mig inde, benytter jeg Leiligheden til at skrive lidt til Dig. Denne Uge er fløjen som paa Vinger naar jeg undtager denne ene Dag som imidlertid ikke er saa ubehagelig som den kunde være, da det er varmt i Luften og man kan sidde for aabne Vinduer og skrive uden at føle Nogets. 19til Kulde. Klokken var vistnok 10½ da jeg stod op af Fjærene imorges, thi jeg var igaar Aftes i [Selska]b hos Bournonvilles (som i Parenthes sagt har viist mig saamegen Velvillie og Forekommenhed, dels ved at bede mig hjem hos dem om Aftenen eller til Frokost og dels ved at invitere mig med paa Udflugter til Søes og til Lands, at jeg næsten skammer mig ved ikke at kunne viise dem Gjengjæld for al deres Venlighed; dog gjør jeg hvad jeg formaaer i den Retning, idet jeg inviterer Sønnen Edmund og en Ven af ham, en Søn af Professor Larsen, ud paa adskillige Fiske- og Roetoure, som jo rigtignok tage lidt paa Pungen, men som jeg dog med Glæde gjør, da de jo tillige forskaffe mig Moerskab). Jeg kom altsaa fra at jeg igaar var i Selskab hos Hr. Balletspringfyren, som den gamle Peter Sten kalder ham, og her sang først Amalia Irminger og Frøken Charlotte ¹ Duetter af Mendelsohn og den svenske Digter Lindblad, og dernæst Frøken Charlotte nogle finske, tydske og svenske Sange solo, saa deiligt, at jeg var aldeles henrykt da jeg endelig gik hjem og krøb til Køis. Jeg vaagnede just, da Mygind stak sit Hoved ind ad Vinduet, for at invitere mig til en Fisketour i Eftermiddag; men da jeg var rædsom søvnig, bad jeg ham paa den høfligste Maade af Verden, om at reise Pokker i Vold; og da han nærmere vilde vide Besked om Veien, antydede jeg den for ham ved at kaste ham en Pude i Hovedet, hvilket gav Anledning til en Kamp med Sengepuder, som endte sig med at jeg, da jeg nu engang var kommen op (jeg stod nemlig i bar Skjorte paa Gulvet og udsendte Projektilerne) bekvemmede mig til at klæde mig paa. Jeg drak Kaffe og syntes dernæst at jeg intet Bedre kunde gjøre end at tage fat paa min Steens rene Arithmetik, da jeg allerede havde faaet læst en Del i min Zenophon. Saaledes er nu denne Dag næsten gaaet, og om lidt skal jeg ud at fiske med Mygind, Larsen og Bournonville. I de andre Dage hvori vi have havt godt Veir gjorde jeg Fodtoure rundt omkring i Landet, ja i Forgaars gik jeg med Bournonville og Larsen til Gurre; herfra lode vi os sætte over Gurre Sø og gik til Esrom hvor vi spiste til Middag i Kroen, og fra Esrom gik vi langs med Søen til Nøddeboe, hvorfra vi lode os sætte over til Fredensborg. Igaar var Ulstrup og Louise her med Mimi og Hannes. 20med hvem Mygind og jeg var ude at fiske ovre ved Holtet og hvor vi fangede en Snes deilige Aborrer. Mimi og Hanne fortalte mig da at de havde det saa godt i Helsingør og at de havde skrevet hjem. Da jeg tog hjemmefra gjorde Du Nar af at jeg tog min Malerkasse med; jeg har nu malet et lille Stykke med en Brig i Dønning som vender, som jeg skal vise Dig naar jeg kommer hjem, thi jeg synes at det i Betragtning af at det er det første Stykke jeg har sat paa Brædderne seer nogenlunde pænt ud. Vil du nu hilse Moder og Erna og sige at imorgen skal jeg skrive et Brev til hver af dem efter Løfte, thi for det første er Klokken nu snart 5, som er den Tid der er berammet hvorpaa vi skulle tage afsted og for det andet har jeg nu opbrugt hele mit Forraad af Brevindhold til Dig, jeg maa altsaa see at opleve Noget idag som jeg kan skrive om, eller ogsaa maa jeg bearbejde min Hukommelse for at fortælle dem Noget som kan interessere dem f Ex om Julie Hansen som nok venter at bringe en lille Person til Verden eller om hvilken Kjole Amalia Irminger havde paa. Medens jeg taler om Amalia Irminger skulde jeg spørge Dig om hvorledes det var med Kapitain Aschlund, thi jeg sagde hende, saaledes som jeg erfarede af Moders Brev, at det vist kun var daarligt med ham, men hun vilde gjerne vide det fra din Mund, omendskjøndt hun troede at der vel neppe var noget mere trøstende at høre fra Dig. Jeg veed jo nok at man gjerne pleier at bede undskyldte det daarlige Indhold, men dennegang beder jeg dog med Ret om Undskyldning heraf, thi jeg troer at jeg har fundet Naade for den gamle Stens Øine, han pleier nemlig altid naar jeg sidder herinde paa mit Værelse at gaae ind til mig og rive en lille Sludder af med mig i de Mellemrum hvor der Ingen kommer i Boutiken. Dette har han nu ogsaa gjort hele Tiden medens jeg har skrevet dette Brev, og jeg ved derfor næsten ikke hvordan Indholdet er. Jeg beder dig endelig hilse Moder, Erna, Asbjørn og Harriet samt alle Andre som jeg nærmere kjender og som nærmere kjender mig, selv hilse Du nu ret mange Gange fra din hengivne Søn

(H. B. Marts 1911.)

2*

Holger.

s. 20

Fredensborgden 2den August 1862.

Kjære Moder.

Jeg lovede Dig sidst da jeg skrev til Dig at sende Dig og Erna et lille Brev, idag indfrier jeg mit Løfte saameget snarere som det regner Skoemagerdrengene ned udenfor og jeg ikke vil vove mig ud uden Parapluye, s. 21thi Du kan jo nok huske at jeg lod den blive hjemme, hvilket jeg nu forresten fortryder saa meget mere som jeg vel neppe kan faae den ud til mig. Jeg tænker vel at Fader har faaet mit Brev og Du har altsaa hørt at jeg morer mig prægtigt herude og at jeg kommer meget hos Bournonvilles samt at jeg sætter

Penge overstyr som det sig hør og bør, at jeg ogsaa maler og tegner, gaaer paa Jagt osv., altsaa følger gandske og aldeles hele min frie Natur, som herude ikke er hæmmet ved de Baand som Skolen, Byen, Vægterne om Natten og Politiet om Dagen paalægger mig derhjemme; vel har jeg saa ikke min „Familie“, min Fatter, Mutter og hele Halen i nedadstigende Potentser herude, hvilket jo rigtignok vilde sætte mig paa Lykkens Toppunkt, men Herregud vi stakkels syndige Sjæle hernede ere jo ikke bestemte til at tømme Lykkens Bæger uden Draabe for Draabe og endda blandet med saameget Hæmmende og Tæmmende — men stop jeg seer at jeg er kommen ind paa noget altfor poetisk Rørende. Du kunde let tvivle om det var din Sønneke Holger eller een eller anden vanddrikkende Leilighedspoet der sidder her og skriver til Dig. Du kan troe at Mimi og Hanne ere blevne nogle rigtige smaae Landløbere, ja du har vel nok faaet at vide af deres Breve hvorledes de ere fløjne omkring med Ulstrup og Louise; de vare herude forleden Dag, og Mygind og jeg var ude at fiske med dem, gamle Plum var ogsaa med og at vi fangede 19 Fisk kan jeg slet ikke blive klog paa thi vi holdt saadant et Comers i Baaden hele Tiden saa at man skulde synes at klogere Væsner end Aborrer kunde blive afskrækkede fra at bide paa Krogen; vi smed nemlig Æggeskaller, Anchowshoveder og Anchowshaler, Ølflasker, Propper osv overbord og Mimi og Hanne holdt et Comers med Plum, Plums Hat, Plums Pibe og Plums Lærke saaat de nær havde gjort ham gandske ør i Hovedet. Ja nu beklager jeg meget at jeg ikke kan skrive længer thi jeg skulde jo ogsaa have lidt til Ernas Brev, jeg vil da slutte med at hilse Dig mangegange fra den gode Tante Louise. Du maa endelig ogsaa hilse Fader fra hende; jeg havde nemlig glemt at bringe ham hendes Hilsen i mit Brev til ham, hils endelig Alle derhjemme og Dig selv fra

din hengivne Sønneke
Holger Drachmann.

Brevet er til Holgers Stedmoder, Clara Drachmann f. Sørensen, kun 10 Aar ældre end Holger, hvis egen Moder, Vilhelmine Dr. f. Stæhr, døde 1857 (se S. 10).

s. 22

Fredensborgden 13de August 1862.

Kjære Fader.

Da Tante fik Dit Brev igaar erfarede jeg deraf at Du praiede mig for et Svar paa dit Brev til mig og at du bad mig om at svare paa Tantes Brev angaaende om Erna skulde komme herud. Hvad det første angaaer saa maa jeg ærligt og oprigtigt tilstaae at jeg næsten havde glemt at svare derpaa, men paa den anden Side har jeg rigtignok heller ikke havt den bedste Tid dertil; jeg har nemlig næsten en hel Uge i Træk været paa Farten, i Frederiksborg, i Gurre, ved Grib Søe, paa en Fodtour til Helsingør over Skotterup og Snekkersten og fra Helsingør tilbage til Fredensborg over Gurre, samt paa en Mængde Roe- og Fiske-Toure med Edmond Bournonville som ogsaa var med os i Forgaars ved Grib Søe. Den prosaiske Blaae har jeg lykkelig og vel modtaget og jeg takker Dig mange Gange for den, men tillige kan jeg ogsaa forsikre Dig om at jeg nok skal vide at holde den rette og gyldne Middelvei som Du anviste mig i Dit Brev; jeg troer at jeg kan sige at jeg ikke er saa rутten med Penge som man maaske vilde troe; til mit eget Brug anvender jeg aldrig mange; men naar jeg seer at jeg kan mere eller hjælpe en Anden, da lader jeg maaske ofte min Pung staae temmelig vidt aaben. En tredie Grund som har bevæget mig til at være lidt uefterretlig med mit Svar er denne, at jeg havde troet at høre Lidt fra Moder eller Erna og saaledes skjære Alt over een Kam idet jeg i et Brev til En af Eder baade svarede paa Dit og takkede for Deres. Hvad det Andet angaaer da skulde jeg hilse Dig mange Gange fra Tante og sige at Erna altid var velkommen hvilken Dag og paa hvilken Tid hun kom, og at hun nok skulde skaffe Plads til hende naar hun vilde tage til Takke med en haard Madrad; angaaende dette kunde jeg nu strax forsikre hende at der Intet var i Veien fra Ernas Side, da vi aldrig laae paa andre end haarde derhjemme, og selv om vi havde været vandte til Edderdunsdyner, vilde Fredensborgs deilige Natur og bløde Grønsvær yde en saadan Vederkvægelse om Dagen at man nok vilde tage til Takke om Natten med et haardere Leie end sædvanlig. Dersom hun nu vilde skynde sig lidt herud kunde hun ogsaa træffe Marie Holmsted ¹ som først reiser paa Løverdags, og da Henriette jo desuden er her vil hun jo ikke komme til at savne Selskab. Jeg tænker at jeg snart gaaer mig en lilles. 23Tour ned til Helsingør for at see til de Smaae førend de reise, jeg er nemlig bleven en saa god Fodgænger at en Dagsmarsch paa 4—5 Mile slet ikke generer mig. Jeg beder Dig endelig til Slutning at hilse Alle derhjemme fra mig, Du selv hilses desuden mange Gange fra

din hengivne Søn
Holger.

P. S. Mange Hilsener fra Marie og Henriette til Erna. Din Søster Louise beder Dig at undskylde hendes daarlige Arm som forhindrer hende selv fra at skrive til sin Broder. Imidlertid kan Du trøste Dig med at naar Armen kommer sig har hun lovet Dig et Brev saa langt at Du næsten skal blive kjed af det paa Halvveien.

D. S.

s. 23

Helsingør den 21de August 1862

(H.B.).

(Intet Aarstal, men maa være 1862.)

Kjære Fader

Jeg befinder mig endelig i Helsingør hvorhen jeg er kommen fra det yndige Fredensborg og fra den gode Tante Louise og den gamle Gnavpose din Svoger, Kjøbmand Lapis. Med mange Hilsener til Eder derhjemme satte jeg mig paa Dagvognen til Helsingør og var paa Vognen saa heldig at stifte Bekjendtskab med en Herre, som jeg forresten slet ikke kjendte, men med hvem jeg snart kom i en levende Conversation om Alt muligt, Kunster (Malerkunsten især), Videnskaber, Jernbanearbejderne etc, etc, saaat Veien gik ret livligt, og saaledes ankom jeg til Helsingør for, efter min Bestemmelse at følge Moder, Hanne og Mimi ombord. Paa Veien ned til Damperen samtalede jeg med Moder om Alt hvad jeg havde oplevet i denne Sommerferie, som jeg som alle Ferier syntes var løben saa hurtigt afsted. Vi ankom til Dampskibet, Klokkerne ringede 2den og 3die Gang, og Hamlet førte min Kjære Moder og Sødskende afsted til mit gamle Kjøbenhavn med mange Hilsener til Dig og Alle derhjemme. Imidlertid bade Ulstrup og Louise mig om jeg, dersom det paa nogen Maade kunde gaae an, vilde opholde mig et Par Dage hos dem, f. Exp: til paa Søndag Aften. Nu fik jeg jo nok at vide at Mimis og Hannes forenede Entring i den Retning var bleven afslaaet, men da jeg idetmindste veed at jeg ikke vil forsømme Noget dermed, vils. 24jeg dog vove at pibe Entregasterne op og bemandede Finkenettet med friske Gutter. Paa Løverdag skulde jeg jo til Translocation Kl. 9—10½, men herfra udebliver saa Mange, og der ligger aldeles ingen Vægt paa om En eller Anden ikke møder. Du seer jo altsaa at det nok kunde gaae. Der mangler altsaa kun Dit Samtykke, men da Du jo veed, at jeg aldrig gjerne skulker af Skole naar jeg kan gaae dertil paa nogen Maade, tænker jeg ikke at Du anseer denne Bøn for noget Beviis paa en saadan Ulyst dertil at jeg seer at forhale Tiden nogle Dage for at more mig, tværtimod har Du nogen Betænkning saa see aldeles ikke hen til det som Du troer kan være til min Fornøjelse men til min Nytte. Jeg venter dit Svar med Længsel inden Fredag Klokkerne 3. Hils dem nu alle derhjemme mange Gange, i ethvert Fald kommer jeg da om et Par Dage hjem til Eder forat fortælle Eder lidt om min Sommerferie. Mange Hilsener sendes Dig fra Ulstrup og Louise og endnu flere fra din hengivne Søn

Holger.

s. 24

Helsingør: Morgen den 23de.

(Mere Dato findes ikke; men Brevet maa være fra Sommeren 63, da vi laa paa Landet paa Henriksholm ved Vedbæk. Holger maa da være sejlet fra Vedbæk til Helsingør for at tilbringe nogle Dage hos Ulstrups.)

(H. B.)

Kjære Fader!

Du havde da Ret i Din Formodning, at der var Sø ved Landingsstedet. Vinden stod lige i Nordøst, og i Bygerne blæste det stift, saaat Landgangsfartøjerne vippede op og ned som en Æggeskal og Damerne satte betænkelige Ansigter op paa Falderebet, gjorde Udflugter, da de bleve løftede ned i Baaden, og skreg da den første Sø kom. Imidlertid slog Veiret saa fuldstændig om, at da vi kom lidt Norden for Rungsted, blev det blikstille, og jeg fik derved det maleriske Syn, som følger med Stille, at see, nemlig en hel Flaade af større og mindre Koffardimænd, som, med deres Læseil og Bovenseil til foruden alle Underseil, Bramseil og Stagseil, søgte at knibe forbi Hveen. En saadan Afvexling af Skyer, en saa paa engang klar og overtrukken, sønderreven og sammenpakket Luft, har jeg hellerikke før seet. Men ved samme Leilighed gjorde jeg den Opdagelse, at jeg havde glemt Noget („hvad der ikke er saas. 25forunderligt“, kan jeg tænke Du vil sige, men vi ere jo dog alle Mennesker, fødte med menneskelige Svagheder og Feil) og dette Noget var min Skizzebog. Jeg behøver vel ikke at sige Dig, hvor nødvendig den er for mig, naar jeg fortæller Dig, at jeg kunde have gjort idetmindste en halv Snes nette Udkast, hvis jeg havde haft den ved Haanden. Du vilde derfor gjøre mig en stor Tjeneste ved at sende mig den. Ulstrup siger, at naar Du sender den ind iaften, kan jeg faae den i Morgen. Imidlertid skulde Du synes, at det er for megen Ulejlighed, for de Par Dages Skyld, saa kan jeg nok hjælpe mig med et gammelt Stilebogsbind. Jeg træder forresten som en god Søn i dit Fodspor; jeg tørnede ud Kl. 5½, og gik mig en deilig Morgentour; det luftede lidt op, flere Seilere stode ned fra Kjøbenhavn med alle Klude til, og siddende paa en gammel Pilestamme gjorde jeg flere smaae Udkast paa det før omtalte Stilebogsbind, men ærgrede mig over dets Upraktiskhed, idet nemlig Vinden hele Tiden blæste mit Papir op, naar jeg tog Haanden bort. I Morgen tidlig tænker jeg, gaaer jeg ned til Stranden med min Malerkasse, og et Stykke Lærred, og „saa maa det da endeligt blive naturtro,“ som Maleren sagde, han sad i Vandet til Maven og malede. Alle ere raske herude, og sende Dig, Erna og Henriette det sædvanlige Antal Hilsener. Jeg haaber, at I alle kom vel ud, og Du specielt kom vel hjem, at Du ikke har for meget at bestille, men kan gaae dygtigt i Tivoli med de to Eremitinder, og endelig, at Du snart maa kunne tage i

Skoven som 4de Mand i Firmaet, Drachmann, Pinquez, Wamcke og Hempel. Men nu kommer jeg nok til at stikke min Ende fra mig, da jeg bliver praiet til at skaffe Frokost. Jeg beder Dig hilse baade i Byen og paa Landet og dig selv med fra din hengivne Søn

Holger Drachmann.

N. B. Du kunde maaske faae Erna til at skrive lidt til mig, for at slaae Tiden ihjel; Pennen sidder jo desuden saa løs paa hende, at det ikke kan genere hende synderlig at skrive en 4—5 Sider til mig. — Du har maaske allerede opdaget, at det er en slet Skrift, men her existere ikke andre Penne end splittede Fjederditoer.

D. S.

Om Forladelse — Ved at løbe disse Linier igjennem seer jeg, at jeg har omtalt min Skizzebog, men ikke beskrevet den for Dig; den har et rødt, marmoreret Bind, 2 sorte Bændler, 3 udrevne Blade, gulagtigs. 26Papir, og ligger nede til Venstre i Reolen til Høire, paa den nederste Hylde. — Jeg veed nok, at det kun er Damer, som har Patent paa Efterskrifter, men Du seer, at jeg kan gjøre en Undtagelse fra Reglen.

s. 26

Gurre-Skoled. 1de August 1863.

Min Kjære Fader.

Endelig faaer Jeg da et Brev fra den Landstryger kan jeg tænke, at Du, og det ikke uden Grund, vil udbryde, og hvad der er det Værste, jeg veed knap om jeg kan give en tilstrækkelig Undskyldning for, at det har varet saa længe førend Du hørte Noget fra mig, medmindre at den skulde ligge deri, at Dagene ere løbne saa behageligt og hurtigt for mig, at jeg rent har glemt at tænke paa, at jeg egentligt havde mere at bestille end at seile, gaae paa Jagt, tegne, male, gjøre Toure tilfods og tilvogns osv. Jeg troer derfor, at jeg rent vil opgive alle mulige Forsøg paa at undskylde mig og strax gaae over til at fortælle Dig, hvorledes jeg har anvendt min Tid hernede. Efter en overordentlig smuk og gunstig Reise, landede vi (Frederik og jeg) i Helsingørs Havn, hvor Ulstrup var nede forat tage imod mig. Frederik skulde jo, som Du veed, til Hellebæk, men Ulstrup bad ham gaae indenfor og drikke en Kop Kaffe; denne Indbydelse til en Kop Kaffe har nu imidlertid udstrakt sig ligeindtil nu, idet Louise og Ulstrup syntes saa godt om hans ligefremme, fordringsfrie Væsen, at de med deres sædvanlige Gjæstfrihed og Venlighed, bade ham om at blive et Par Dage hos mig, og hvergang han vilde afsted, stadigvæk forlængede denne Indbydelse til atter et Par Dage, saaledes at han har været der hele Tiden lige til nu. Frederik havde naturligvis Intet derimod, da han jo altid kunde komme til Hellebæk, men jeg troer dog at imorgen tager han ganske vist afsted. For Øieblikket befinde vi os i Gurre hos Skolelærer Hansens, og hos disse rare Mennesker have vi mødt den samme Gjæstfrihed og Forekommenhed som hos Ulstrups, saa at Frederik endog er bedt med Hansens til et storartet Barsel'- og Dandse'-Gilde hos en Bonde i Langstrup paa Søndag. Hvad mig selv angaaer, saa kan Du jo nok tænke hvormed jeg har tilbragt min Tid. Hver Dag have vi været ude at seile (min Skizzebog fulgte mig troligt) og somme Dage ude at kjøre, desuden have vi slentret omkring i Helsingørs Omegn, Frederik med Botaniskerkasses. 27og Spiritusglas, og jeg med min Malerkasse, saaat Folk snart er blevne vandte til at see os. Jeg sad en hel Formiddag paa Flagbatteriet paa Kronborg, og optog Skizzer derfra af alle de passerende Skibe; en stor Bark tonede ikke Flak (Flag?); det blev strax meldt til den vagthavende Underofficier, en Patron blev puttet i en Kanon, der var placeret lige over mig, og „Bum“ gik Skuddet af over Hovedet paa mig. Vi ventede Alle at see en hvid Dug med Ørn i, men istedetfor kom det røde Flag op under Gaffelen; det var en hoven Englænder, som saaledes dog tog sig den gamle Fæstnings Brummen ad notam. Jeg var ogsaa en Dag til en straalende Diner hos Ulstrups Broder, i Anledning af hans Fødselsdag. Jeg traf der en Dr. Magens (undskyld hvis Navnet er feilt skrevet) med Frue og Datter, som nok havde konsulert Dig, og blandt andre fremragende Størrelser Generalconsul Quehl, fra hvem jeg har „sin varmeste Gruss“ til „sin gode gamle Ven, Professor Drachmann“ (han var i Parenthes sagt bleven umaadelig livligt og venskabeligt stemt af adskillige Glas udmærket Champagne, i Forbindelse med visse smaa Snapse af den fortræffeligste, men tillige lumskeste Liqueur, jeg har smagt, en Foræring til Hr. Ulstrup fra Dr. Magens). Imidlertid tog jeg nogle Dage derefter til Havreholm, forat dyrke mit gamle Sværmerie, Jagten, og jeg er bleven en ivrig Jæger, siden det er gaaet mig heldigt, og siden Ulstrup og Christian Hansen siger, at jeg tegner godt (nemlig til Jagten). Jeg har gjort frygtelige Marscher med fuld Oppakning, jeg er faldet i Vandet, stegt i Middagssolen og fruset til Is i Aftenkulden, Altsammen for et Par Ænders Skyld, og Altsammen med de gamle Buxer og Skoe, som her have gjort mig ypperlig Tjeneste. Jeg er imidlertid, hvad der er forunderligt nok, endnu ikke paa nogen af mine Toure kommen til Fredensborg, men idag fik jeg at høre, at Erna var der, og jeg tænker, at Morgensolen skal see mig paa Veien dertil.

Ja nu maa jeg nok snart stoppe op, thi jeg har hjulpen med til at høste, og altsaa haft strengt Arbeide, og jeg skal tidlig ud af Køien imorgen, og hvad værst er, jeg mærker, at Ole Lukøie saa smaat er begyndt at indfinde sig (Klokken er bleven halv Elleve), saaat det ikke rigtigt vil gaae med at skrive mere; jeg seer dog til min Forbauselse, at Jeg snart har faaet Brevet skrevet fuldt, maaske kan det dog adspredde Dig lidt, at læse Alt dette her igjennem derhjemme i Din Ensomhed. Naar Du kommer til Vedbæk, vil Du saa hilse Alles.

28derude fra mig; jeg skal snarligt skrive til Moder. Mange Hilsener fra Gurre og Helsingør, fra det friske Sund, den smukke svenske Kyst, og Kullens blaalige Rygge, fra de stille Indsøer, de store mørke Skove, de bugnende Kornmarker, den friske Land- og Søluft og de forunderlige lyse og mørke, tunge og lette Skyer, kort sagt fra Alt, som i den frie Natur tiltaler og bestandigt vil tiltale Din kjærlige og hengivne Søn

Holger Drachmann.

Den i ovenstaaende Brev omtalte Frederik var Holgers Ven og Klassekamerat, den af alle elskede Frederik Wrisberg, ældste Søn af (senere) Admiral Wrisberg. Hans tidlige, tragiske Død ramte hele Kredsen som en stor Sorg.

(H.B.)

s. 28

Helsingørden 2den Januar 1864.

Kjære Fader.

Først og fremmest et „Glædeligt Nytaar“ baade til Dig og til alle de Andre derhjemme, et saa glædeligt Nytaar som vi vel kan vente os under de lidet trøstende Udsigter for Fremtiden. Jeg tømte netop mit Glas i Torsdags Aftes da Kik. slog 12, paa dette Ønske, og jeg tænkte paa alle Eder derhjemme, hvorledes I nu vel ogsaa sad omkring Bordet og drak Nytaaret ind. Jeg er som Du kan see af Overskriften, i Helsingør hos Ulstrups, hvor jeg har aflagt et Besøg idag, men forresten residerer jeg i Gurre, og det er ogsaa om mit Ophold der, jeg agter at skrive til Dig. Efter en endt Juleferie har jeg altid ment, at jeg har været rigtig paa Farten, og at Kjøbenhavn dog i Grunden er det Sted, som kan byde En Fornøielse i Overflod, men jeg kan ikke nægte, at Alt er bleven overtruffet ved dette mit Ophold i Gurre. Hver Aften Selskab, Dands, Spisen og Drikken; Gjæster komme rundt omkring fra, og Alle blive idetmindste en Nat over; hvor der bliver skaffet Plads og Sengklæder til dem Alle, maa Gud vide, men Factum er, at de ligge der. Jeg troer, at der holdtes 6 Maaltider om Dagen; man er aldrig sulten, men spises skal der alligevel. Mage til Gjæstfrihed har jeg aldrig seet før. Imidlertid er det ikke disse uafbrudte Fornøielse, disse materielle Nydelser, som gjør mig Opholdet i Gurre saa kjært; jeg har aldrig videre eftertraktet dem, s. 29 og Glassenes Klirren, Kortenes Slag, Claverets (det vil sige Dandsemusikens) Toner, de Dandsendes Omkringhvirvlen, kort sagt, alt, hvad der hører til Selskabslivet, maa gjerne Andre beholde for sig, naar jeg blot kan komme ud i den frie, friske Natur. Lad nu kun Folk i Byen sige, at den skal man ikke kunne nyde meget af om Vinteren i flere Graders Frost; man kan pakke sig godt ind, og en Tour gennem Skovene om Vintren er da noget ganske Egent i sit Slags, har noget saa forunderlig Vildt og Øde, men paa samme Tid, noget saa Tiltrækkende ved sig, men som jo ikke Folk paa Østergade og Kongens-Nytorv kunne eller ville forstaae. Jeg kan ogsaa ganske ene og uforstyrret gjøre mine Toure; thi Frederik nyder i Ro og Mag Livet inde i Stuen med Piben i Munden eller driver til Nød lidt omkring i Nærheden om Dagen, og om Aftenen gaaer han aldeles op i Selskabslivet. Hans ligefremme, ugeneerte, godmodige Character passer naturligvis ogsaa godt til de jævne Folk, som komme her. Kun naar her kommer Damer, eller Folk fra Helsingør, som skal have en Prøve paa Hovedstadens Munterhed og Lege, og overfor hvilke Frederik er noget undseelig, da bliver der lagt Beslag paa mig, og hvor nødig jeg endogsaa vil, maa jeg dog til at more Selskabet, et af de frygtligste Hoveriarbejder, der er til. Jeg er bleven bekjendt, eller rettere sagt, jeg har fornyet mit Bekjendtskab fra i Sommer med en overordentlig behagelig Mand, Skovrider Krogh, og hans Datter, en nydelig ung Pige, som er en Veninde af den unge Frøken Hansen, og som spiller overordentlig smukt paa Fortepiano, og altsaa ikke skaffer mig saa ringe en Fornøielse, da jeg, som Du veed, holder uhyre meget af Musik. Det er da i Reglen i Mørkningen, at der bliver spillet; Alle sidde ganske tause omkring i Krogene, Kakkellovnsildens røde Skin falder hen ad Gulvet, og jeg kan da frit lade Tankerne gaae saa vide omkring. Tonerne fra Instrumentet føre mig ud omkring i Skovene paa de Steder, jeg har været om Dagen, de føre mig ud paa den aabne Sø, vise mig hvor Bølgerne bryde, vise mig hvor Skibet skummer afsted, kastende Vandet op foran Bougene, Alt staar saa tydeligt for mig, jeg synes, jeg maa kunne male det. Derpaa forandrer Melodien sig; jeg synes jeg sidder hjemme i Din Stue, jeg hører atter, hvert et Ord Du sagde den Aften, jeg seer mig sidde der uden at sige et Ord, endskjøndt jeg vilde sige Dig saa meget, endskjøndt jeg vilde forsikre Dig om, at jeg ikke blot følte, at det var saa Sandt og Rigtigt, hvads. 30 Du sagde, men at jeg ogsaa fuldt og fast havde besluttet mig til at handle derefter. Jeg vilde saa gjerne have forklaret Dig den Aften, at det ikke var saameget Mangel paa Flid, som en fuldstændig Mangel paa Interesse og Opmærksomhed for hvad der foregik under Undervisningen, jeg havde, at bebreide mig. Jeg har nemlig næsten altid forberedt mig paa mit daglige Pensum, og ofte har jeg siddet ud paa Natten for at komme igjennem Cicero eller Homer. Jeg har derfor kunnet hjælpe de Andre, naar de ikke havde læst, hvilket ikke var saa sjeldent. Derfor er alle, hvem der sad i Nærheden af mig kommet op, derfor har Alle undret sig over mit lave Numer, og ment at der var sket mig Uret. Men Sagen var, at jeg, naar jeg sad paa Træbænken, tabte al Interesse for, hvad der foregik om mig; jeg tegnede hele Bordet fuldt af Skibe og Søstykker, benyttede alle Meublerne til Modeller for Perspektivlære, og studere Lys og Skyggevirksomheder i den vedkommende Lærers Frakkefolder. Jeg fik et gammelt Staffeli, som stod oppe paa Skoleloftet, ned, forat tegne derpaa, og jeg har saaledes et Par Sø-stykker hængende omkring paa Væggene. Det var denne Mangel paa Opmærksomhed, denne Sløvhed for alt, hvad der foregik omkring mig, som naturligvis ikke

kunde gaae, og herfor er jeg med Rette at dadle. Men netop af den Grund, at jeg er fulgt med hjemme, ved Siden af, at jeg har forsømt i Skolen, føler jeg, at jeg ikke er gaaet saameget tilbage, som jeg kunde, hvis det første ikke havde været Tilfældet, og jeg faaer derved godt Mod til nu i det nye Aar at tage fat for Alvor. Jeg havde egentlig mest Lyst til aldeles at opgave at male i de halvanden Aar, der er tilbage, men jeg troer ikke, at jeg kunde sætte det igjennem. Ja nu har jeg nedskrevet, hvad jeg vilde have sagt Dig mundtligt; undskyldte mig skal det ikke, og kan hellerikke, da jeg i ethvert Tilfælde har forsømt min Pligt, men blot vise Dig, at hvad Du sagde mig den Aften, ikke er bleven optaget anderledens end det burde, hvad maaske min forunderlige Taushed kunde ladet formode. Alle hernede baade i Gurre og Helsingør bede at hilse. Lige saamange Hilsener baade til Dig og alle de Andre derhjemme fra din hengivne Søn

Holger Drachmann.

s. 31

Gurreden 28de Marts 1864.

Kjære Fader.

Jeg kan tænke at Du allerede er begyndt at tvivle om, at jeg vil indfrie mit Løfte til Dig med Hensyn til at skrive Dig til, men Grunden hvorfor det har trukket saalænge ud ligger i den Omstændighed, som jeg allerede før har observeret under mit Ophold i Ferierne hernede, nemlig at Dagene løbe med en saa utrolig Hurtighed, at man synes at der ikke gives Tid til andet end til at gaae fra det ene Maaltid til det andet. I Aften er jeg endelig tyet ovenpaa, og sidder nu her i Gjesteværelset medens der er stort Selskab nedenunder, som taler, leer, synger og spiller, saaat det næppe er mig muligt at holde Tankerne samlede ved Papiret, og som rimeligviis bevirker, at Tankegangen deri just ikke bliver den klareste. Imidlertid vil jeg dog trods alle disse Vanskeligheder, der frembyde sig, forsøge at gjøre det mest mulige udaf den Time, der er skjænket mig af Datteren i Huset til at forlade Selskabet i. Istedetfor at begynde med at beskrive min Udreise og dernæst gaae over til mit Ophold her, vil jeg gaae den modsatte Vei og først tale om min Hjemreise, da det er et Capitel, som har vist sig indeholdende flere Vanskeligheder end jeg fra Begyndelsen af troede. Jeg havde nemlig først haft i Sinde at tage hjem i Morges med Dampskibet, men her mødte mig strax den første Vanskelighed. Vi var Alle inviteret til et storartet Gilde i Havreholm, hvorfra vi kom hjem i ganske skikkelig borgerlig Tid, Kl. 4 i Morges, og ikke nok hermed, men da vi havde kjørt hjem i et rygende Snefog og bidende Kulde, og af den Grund var blevne aldeles stive i alle Lemmer, bleve vi ved vor Hjemkomst oplivede med rygende hede Thevandsknægte, hvilket bevirkede at vi først kom i Seng Kl. 5 med mere end en halv Hat paa, hvilket atter bevirkede at hele Huset sov langt udover Dampskibstiden, sov til langt opad Dagen. Jeg maatte altsaa bestemme mig til at tage hjem med Diligencen imorgen Formiddag, men da jeg sendte Bud efter Billet var alle Pladser optagne. Jeg har nu altsaa kun 2 Udveie tilbage, den Ene, at tage med Natdiligencen Kl. 12 (hvorved jeg udsætter mig for at fryse halvt ihjel og ankomme Kl. 4 om Morgenen til Byen), den anden (som ogsaa Frederik vælger) at tage med Dampskibet Onsdag Morgen (hvorved jeg udsætter mig forat komme noget for sildig, saaat jeg gaaer Glip af en Dansk- og maaske en Historietime). Jeg har derfor troet, endskjønt jeg veed at Du ikke er megets. 32for, at rende til Noget i den Ilte Time med Tungen ud af Halsen og dog alligevel at udsætte sig for at komme forsiide, at jeg helst burde vælge det sidste Ultimatum, saaledes at jeg løber sporenstregs fra Dampskibet op til Skolen, hvor jeg da blot behøver at forklare Rector Sagens Sammenhæng, saaat jeg ikke kan komme i nogen Uleilighed fra den Side. Du vil altsaa see mig paa Onsdag Eftermiddag efterat jeg er vendt tilbage fra et Ophold her i Gurre, som jeg blot behøver at angive som ligesaa underholdende som mine andre Ophold hernede i andre Ferier, og som jeg, hvis Du ønsker det, skal udvikle for Dig mere detailleret end nu. Der er nemlig allerede bleven kaldt 2 Gange paa mig, og endskjøndt jeg gjerne ønskede, som jeg altid gjør naar jeg først er kommen ind i et Brev, at skrive lidt mere, og især fortælle Dig om den Godhed og hjertelige Gjæstfrihed jeg nyder, og den behagelige Omgang jeg har med elskværdige Familier i Omegnen, samt om den ubundne Frihed hvormed jeg kan overgive mig til mine kjæreste Beskjæftigelser, at tegne og male og at drive omkring uden bestemt Maal og Grændse i Guds frie Natur, i de store Skove, — saa maa jeg desværre nu stoppe mod at sende mine hjerteligste Hilsener til hele Familien hjemme og især til Dig fra Din hengivne Søn

Holger Drachmann.

s. 32

Gurreden 28de Juli 1864.

Kjære Fader.

Herude i denne Ensomhed, hvor intet bestemt Arbejde, ingen Efterretninger om politiske Begivenheder, ingen af Byens smaalige Hverdagsubehageligheder kan fængsle eller adsprede Ens Tanker, men hvor man, som jeg i dette Øieblik gjør, kan sidde i Haven under de grønne Træer, høre Vindens Susen i Toppene udenat forstyrres af den, lade Øiet streife ud over Markerne og Skovene, ud over hele den herlige Natur, hvis dybe Stilhed ligesom vugger Sindet ind i en drømmende Tilstand, hvori Alt, selv det der ligger fjernt tilbage i Tiden

træder klart og tydeligt frem — herude har jeg ret havt Leilighed til at tænke over Dine Ord om Aftenen førend jeg reiste. . . . . Jeg føler, at jeg er bleven vækket op af det blødagtige, æsthetiske Dvaleliv jeg har hidtil ført, som ikke blot fyldte mit Bord og mine Skuffer med hele Bind fulde af dramatiske og lyriske Arbejder ogs. 33 mine Mapper og Vægge med Forsøg i Malerkunsten, men ogsaa (hvad der meget har bidraget til Sagernes Stilling for Øieblikket) indgav mig en Ringeagt for det hele Skole- og Studie-Liv, hvis kolde, dogmatiske Virkelighed og langsomt fremadskridende Punktlighed ikke kunde harmonere med min lyriske Flugt, tidt lod mig glemme den classiske og matematiske Litteratur for den danske, tyske og franske, nedbrød min Selvtillid til egen Arbejdsdygtighed, og tilsidst aldeles gjorde mig uskikket til at bestille Nogetsomhelst, og indgav mig en saadan Lede og Modbydelighed for Alt muligt, og først og fremmest for det overhovedet at leve, at jeg enkelte Øieblikke havde været istand til at bortkaste mit Liv ligesaa letsindigt som Frederik og for en endnu mindre gyldig Bevæggrund: for en ren sygelig Stemning. Denne Tilstand tog især til efter Frederiks Død, og forat udfylde den Tomhed hos mig, der opstod efterat den Eneste, hvem jeg rigtig kunde betro mig til, var gaaet bort, kastede jeg mig nu mere end nogensinde over Maleriet udenat dette dog kunde hjælpe mig mere end for det samme Øieblik jeg sad ved det. Ofte tænkte jeg da paa at meddele mig til Dig, men det var netop i den Periode, hvori dels de politiske Forhold, dels Dit idelige Arbejde paa Lazarethet tyngede Dig saameget, at det endog meddelte sig til Dit Udvortes, saaat jeg frygtede for at bebyrde Dig med ovenikjøbet at høre paa nogle forvildede Phantasterier, som vel mine egne individuelle Sorger og Bekymringer, der syntes store nok for mig, maatte forekomme ethvert ældre og mere fornuftigt Menneske at være. I min Nød henvendte jeg mig nu til Arentzen, i hvem jeg altid vidste at jeg havde en god Ven, som vilde raade mig til det Bedste, og han gav mig ogsaa ganske rigtigt det eneste fornuftige Raad, der kunde gives: „Kast alt det æsthetiske Lapperie overbord. De har maaske — ja jeg tør endogsaa sige at De har Evner i den Retning, men det er umuligt at sige, hvorvidt de kunne udvikle sig. Saameget kan jeg imidlertid sige, at hvis De nu gaaer og kludrer med begge Delene, saaat De snart er poetisk Maler, snart en studiosus artium, vil De aldrig blive til Noget helt og virkeligt, ja ikke engang Student, hvad der dog er det mindste et Menneske, der gjør Fordring paa at ville være litterair dannet, maa kunne blive.“ Det var det Samme som Du ogsaa sagde til mig, kun oversat i et mere fyndigt og distingueret Sprog, og det havde vist ogsaa gjort sin Nytte, hvis jeg ikke allerede dengang hav-Holger Drachmann i Breves. 34de mistet saa meget af min Energie (hvis jeg overhovedet nogensinde har været i Besiddelse af nogen) at jeg ikke kunde bryde overtvert, men lod Tingene gaae sin Gang lige indtil nu. Jeg kunde dog maaske ved at have arbejdet strengt de Dage vi havde fri at læse i, have faaet i det mindste Størstedelen af vort Pensum repeteret, hvilket da vilde have været tilstrækkeligt til at faae Udfaldet nogenlunde godt, eftersom jeg dels har et ret hurtigt Nemme til at lære, naar jeg ikke skal gjemme altfor længe paa det, og dels baade i Classikerne og i den geometriske Del af Mathematiken, hvor Noget har interesseret mig specielt, har ret gode Kundskaber, men i de Dage overfaldt mig netop mit gamle mørke Humeur og Mistvivlen om nogensinde at kunne blive til Noget i den Grad, at jeg stundom maatte løbe ud i Skoven eller ned til Stranden ved Svanemøllen, hvor jeg da satte mig paa et Par Stene ude i Vandet og lod mig lidt efter lidt afkjøle af den friske Søluft. Paa den anden Side er det dog maaske meget bedre, at det netop er gaaet saa daarligt som det er, idet jeg nemlig nu har indseet, hvorvidt dette mit hidtidige Liv har ført mig, og at der behøves en alvorlig Kraftanstrengelse, hvorpaa ikke alene hele min fremtidige materielle men ogsaa tillige aandelige Velvære kommer til at beroe overensstemmende med hint Ord af det nye Testament, at en Djævel uddrives kun ved megen Bøn og Fasten. Det kunde nu aldrig falde mig ind at komme med Løfter ligeoverfor Dig og mig selv, thi jeg har indseet at der er Noget, der binder et Menneske mere end det Mundsvær et Løfte bestaaer i, og det er ikke alene den tvingende Nødvendighed i det maa saa være, men hvad mere er, den Kjærlighed og Taknemlighed en Søn skylder sin Fader.

3

Hvornaar jeg kommer hjem skal mit næste Brev sige Dig, da jeg ikke ganske er paa det Rene i saa Henseende. Hilsener fra alle de gode Mennesker her til Eder Alle derhjemme og fra Din hengivne Søn

Holger.

Naar man læser disse Breve fra 1864, undres man over, at Krigen tilsyneladende har gjort saa lidt Indtryk paa ham. Han taler om den som en Ting, der angik Fader, men ikke ham. Sagen var imidlertid, at hele Hjemmet — ikke mindst gennem min Faders Arbejde paa Lazarettet — i den Grad levede i og med Krigen, at det har været naturligt, at Holger i sine Breve har villet sende et Pust fra en anden ogs. 35 lysere Verden. ¹ — Frederik Wrisbergs Død var ham en stor Sorg. Som det fremgaar af dette sidste Brev, havde Frederik W. selv „bortkastet sit Liv“. Han havde ved en enkelt Ubesindighed paadraget sig en sørgelig Sygdom, og dette overvældede hans unge, bløde Sind som en Skam, der ikke kunde bæres. Han søgte end ikke Raad hos min Fader, der var Familiens Læge, og som holdt inderlig meget af ham; en Aften fandtes han i sit Værelse død, med en Kugle gennem Hovedet.

Holgers danske Lærer, Christian Arentzen, var ham, som man ser, en god Ven i denne vanskelige Tid. Jeg har liggende ved min Side en dansk Stilebog 1863—64 (tilh. min Broder, Prof. A. B. Drachmann), og det er morsomt at se Arentzens elskværdige Randbemærkninger. I én af Stilene, „Forholdet mellem Naturgaver og Opdragelse“, kommer Holger med heftige Udfald mod al den Tvang, som Hjem og Skole lægger paa de

Unge. Nedenunder staar: Vel lyrisk. Tør jeg atter forlange større Klatpapir af „den ungdommelige, frihedselskende,“ Klatpapir-ringeagtende Aand? — Venskabet holdt sig langt udover Skoleaarene. Baade Holger og vor Fætter Viggo Hørup bevarede deres kærlige og taknemlige Følelser imod Chr. A. Men i de sidste Aar trak han sig tilbage fra Vennerne, mismodig og skuffet over ikke at have faaet mere ud af sit Liv. Hans store Arbejde om Baggesen og Oehenschlæger slog ikke igennem, fordi det var ulidelig kedeligt, og Arentzen endte med at føle Mangel paa Paaskønnelse i alle Henseender. En Lærer ved vel sjældent selv, hvor stor og dyb Indflydelse han kan have paa en ung Elevs hele Liv.

s. 35

Kjøbenhavn, den 14. Juli 1865.

Kjære Fader.

Jeg er Student. I de 2 første Dage rev det ud i Physik og Arithmetik, hvoraf jeg kun havde repeteret 1/4. Allerede tænkte jeg paa at trække mig tilbage og overlade Fjenden Valpladsen, da fattede jeg imidlertid den Beslutning, hvis Udførelse, som en anden Dessaix, forandrede i rette Tid Slagets Gang, den nemlig, at forcere Gjennemgangen ved en velrettet positiv Ild. I 2 Døgn læste jeg 32 Timer, gik alligevel fuldstændig frisk op imorges, og traadte gennem en Entrée af 2 Lauder ind til 2den Chrkt. Hvad der mest fornøier mig ved dennes. 36 Examen, er for det Første det, at jeg endnu ydermere er kommen bag Coullisseme af hele den studentikos-philologisk-pseudoclassiske Fjælebod, og for det Andet den Maalestok, jeg derved har erholdt over, hvad mit Helbred, og specielt mit Hoved, kan taale af Overanstrengelse, idet jeg nemlig i 2 Uger i en Scala fra 12—17 Timer om Dagen, har banket Gloser, Aarstal og matematiske Regler i mig, hvilket Antal af døgnlige Arbejdstimer er større end det, der bragte det til at rapple for Carl Irminger, og der rimeligvis i Fremtiden vil bringe det til at rapple for mange andre mere eller mindre begavede unge, danske Mænd, der opfostre den Chimære, at blive Student, det er udlagt: dannet Menneske. Imidlertid kan jeg dog ikke frasige mig en vis søvnløshed omkring mit Hoveds Gargariske Tinde, der fomemlig har fremkaldt en vis lakonisk Tendents i denne Epistel. Naar jeg ved Hjælp af aandelig litterair Føde, Skovduft og Museum, atter har samlet Jupiters intelligenssvangre Skyer om Bjergets Top, tænker jeg at deres Udladning i en Dialog skal bringe større Resultater.

3*

Din hengivne
Søn
Holger.

I dette Brev kommer for første Gang den noget overlegne, selvhævdende Tone frem, som Holger ofte senere anslog, navnlig i sine ikkebeaandede Øjeblikke. Han har nu vel nok, som han selv siger, været træet, da han skrev, og derved er Stilen bleven saa kunstlet. I Virkeligheden var han barnligt glad over at være Student og over Insignierne. Den nye sorte Livkjole var han saaledes meget stolt af. Der blev gjort en Familieskovtur faa Dage efter Examen, og ved den Lejlighed vilde han endelig have Kjolen paa, skønt det jo var en noget ubekvem Skovdragt. Ved Raavad var der den Gang et Slags Vippe, d. v. s. det var et langt Vippebrædt, hvorpaa to placerede sig, én ved hver Ende, og saa sattes Brædtet i roterende Bevægelse. Holger satte sig op sammen med vor Kusine, Henriette Steen, fra Fredensborg, men da han var den tungeste, skurede Brædtet næsten langs Jorden ved hans Side, og da de var i stærk Fart, blev det ene Kjoleskød helt sønderrevet. Holger blev meget betuttet. Hans egen Pengepung var sørgeligt tom, og Fader var ikke blid overfor den Slags Udgifter. Men Moder, Søstrene og Kusinerne tog ham kærligt imellem sig paa Hjemturen, saa at ingen saa det forulykkede Kjoleskød, og om Aftenen skød de sammen til et nyt, som Skræderen i Hast og Stilhed satte paa. Allerede den Gang „stod der Kvinder bag“!

s. 37

Helsingør 65.

Kjære Fader!

Jeg kan tænke, at Du er bleven forundret over min pludselige og maaske noget exentriske Bortreise, men Grunden til denne var dennegang ikke det Zigeunerblod, der maa flyde i mine Aarer, men et Problem, som jeg vilde have klaret for mig under nogle Dages Ensomhed, og rolig, ulidenskabelig Overveielse. Jeg er nu kommen til en bestemt Overbevisning, og, uagtet jeg vel indseer, at den for en Del maa komme i Strid med Din, vil jeg dog fastholde den, forsaavidtsom den ikke falder uden for Grændserne af mit Pietetsforhold ligeoverfor Dig.

Du har ønsket, at jeg skulde blive Student; uagtet mit Sind og min Lyst bestandigt drev mine Tanker bort fra Bogen, (et Brev til Dig for accurat et Aar siden vil vise Dig det) blev jeg det; men Resultatet viste tillige, hvormange Vanskeligheder jeg ved hele min Aandsretning havde at bekjæmpe, saameget mere som mine Evner ikke lagde mig Hindringer i Veien.

Nu ønsker Du, at jeg atter skal tage en Examen, uden at jeg dog tilfulde kan indsee, hvad den skulde gavne mig. (Ingen ungdommelig Paradox, som Du maaske kunde troe; jeg skal tillade mig at motivere den). Du forudsætter, at mit Kunstnerhaab kunde skuffes; deri er jeg fuldstændig enig med Dig, men at jeg skulde reservere mig derimod ved denne Examen, deri maa jeg, ved min Overveielse af Sagen, være uenig med Dig. Du har selv yttret, og Forholdene bifalde jo aldeles en saadan Yttring, at den videnskabelige Vei, eller lad os hellere kalde den den studeerte Vei, ingen Betyggelse yder imod Fremtiden, (Medicinen dog undtagen). Læge kan og vil jeg nu ikke være. Der staaer altsaa de 3 andre Faculteter tilbage, der da, bortset fra den Modbydelighed, jeg nærer for dem, og den Umulighed, ligeoverfor min hele bevægelige Stemningsnatur, det vilde være at præparere mig dertil, endsige udøve en Capelians, en Adjuncts, eller en Fuldmægtigs misundelsesværdige Stilling, der da, gjentager jeg, ikke engang yder mig Betyggelse i det rent practiske, materielle Spørgsmaal: at leve. Jeg troer, jeg haaber, at jeg kan blive Kunstner, men — hvis det skulde vise sig, at jeg havde taget Feil (og det maa da skee i Løbet af 1 eller i det Høieste 2 Aar) eller hvis jeg kun skulde blive en middelmadig Kunst-s. 38ner, en saadan, der maaske ikke engang kunde erhverve sig sit Udkomme, da har jeg en Reservation i det rent practiske, kosmo-an- vendelige Liv, Tømrer og Architect, ligesom Monrads Søn. Som en dygtig Kunstner (og det er altsaa Betingelsen for at være K.) eller som Tømrer (thi den studentikos kjøbenhavnske Intelligens-Forfængelighed, har jeg aldrig lidt af), kan jeg haabe at komme ud, komme bort fra disse smaae og snevre Forhold, (hvorunder Du, hvorunder enhver Mand med en videre Synskreds lider), men aldrig som Thingskriver i Slagelse eller Capellan i Løgstør.

Jeg gik forleden Dag op og hørte paa Forelæsningerne, jeg saae Sibberns 2 Bøger, der skal læres ordret udenad, jeg hørte Rasmus Nielsens tørre, spidsfindige Systemer, hørte ham omtale Integral- og Differentialregning som Basis for Begreb i Philosophie, hørte ham anbefale et Kursus heri for dem, der ikke var rigtig paa det Rene med Mathematiken, og — jeg saae i Aanden for mig hele det Gebeet, jeg troede at have forladt, Skolen; og jeg saae ogsaa for mig et spildt Aar, med mangelfuldt Resultat i begge Henseender, og jeg foresatte mig at bede Dig tage disse mine Betænkninger under alvorlig Overvejelse.

Kun een Ting endnu; spørg dem der kjende mig, og hvem Du har Tillid til, spørg Jul. Petersen eller Viggo, om deres Mening om mig, om de troe, at jeg endnu et Aar bør syle med et meningsløst Enten- Eller, eller gribe et Enten-Eller.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Anm. Dette Brev havde sin Virkning, og Holger slap for at tage Philosophicum. Om Fader har beraadet sig med Jul. Petersen (Professor, Medicinalhistoriker, Familiens gode Ven hele Livet igennem) eller med Viggo Hørup (Faders Søstersøn) skal jeg lade være usagt. Det er morsomt allerede her at se V. H. omtalt som En, Fader har Tillid til. Han var født 22de Mai 1841, og var saaledes 24 Aar, da dette blev skrevet.

s. 39

Randers, den 21. August 1866.
„Fredag“.

Kjære Fader!

Jeg er altsaa landet paa jydsk Grund, hører Jydsk tales, og seer jydske Stude, og jeg beboer (om Dagen NB) det nydeligste Hus i Randers, beliggende lidt udenfor Byen, paa Skraaningen af en høi, skovbevoxet Bakke, Flintebjerg, hvor den berygtede Sørøver i Grevens Feide, Skipper Clemens, blev levende radbrækket af den Randers Borgervæbning, (en Bedrift hvoraf Efterkommerne i vore Dage endnu ere stolte), hvor de preussiske Officerer i Forening med to katholske Præster ogsaa i Grevens (3: Grev Bismarcks) Feide spillede Kegler (til Borgervæbningens store Forargelse), og hvor man endelig har en glimrende Udsigt over Gudenaalen, der snoer sig som et smalt, skinnende Bælte gennem det rige og frugtbare Opland, med vidtstrakte Enge, befolkede af Millioner — Stude, med lange, høie Bakkestrøg, bevoxede med Skov, eller dannende nøgne, men høist maleriske Linier, hvilken Udsigt jeg allerede har sat paa Papiret og foræret Fruen, der er den opmærksomste, mest belevne Værtinde, man kan forlange. Men jeg foregriber min Reise, og da den indeholder smaae Enkeltheder, som maaske kunne interessere, vil jeg her meddele lidt af den. Det Første jeg gjorde ved min Ankomst til Kvæsthusbroen, var naturligvis at gaee ombord i et feilt Skib, eller rettere i tre, idet der nemlig laae fire Skrueskibe ved Siden af hverandre, alle med Stimen oppe, og alle, efter en vis Kreaturama at dømmes, agtende sig til den cimbriske Halvø. Feiltagelsen blev imidlertid berigtiget, Klokken lød, 2den og 3die Gang, og afsted dampede „Brage“, ladende med sædvanlig Ægtmandsuhøflighed sin Gemahlinde „Ydun“ et langt Stykke bagefter sig. Der var udbredt over Kysten et ganske særegent, melancholsk Lys, der reflecterede sig i de graalige Søer, og trykkede Stemningen noget, saaat Conversationen ikke rigtig vilde komme i Gang, førend ved Vedbæk, hvor et ganske særegent Syn tilskyndede til nogle mere og mindre moersomme Bemærkninger fra min Side, der atter fremkaldte en mere og mindre hjertelig Latter fra mit Selskabs. Vi passerede nemlig en fransk Escadre (ecce — den, hvormed vi ved en mulig skandinavisk Union i Forening skulde byde Preussen eller Rusland Spidsen) og som ved nærmere Eftersyn gennem Kikkerterne befandtes bestaaende s. 40af en sværere og en lettere Træfregat,

mærkværdig korte og afstumpede i Dimensionerne, og seende ud som exceptionelle Phænomener fra et Modelkammer paa Tordenskjolds Tider, samt en underlig Skøite af en Bark, der nærmest kunde sammenlignes med Capt. Aaris's Stolthed, „Gammelholm“ med fladtrykt Agterspeil og nedtrykte Master. Alle vare de befolkede af franske Brødre, blandt hvilke navnlig nogle tykmavede, fortrukne Kadetter udmærkede sig, der raabte Hurra, da Vinden tog lidt uhøvisk fat i vore Damers Kjoler. Da Kronborg var passeret spistes der til Aften, ved hvilken Leilighed den gl. Lassen tracterede med Porter, en Ølsort man altid burde drikke tilsøes; derpaa fik man Piberne stoppede, og placerede sig indhyllt i Kavaieene paa Dækket, følgende i den dæmrende Aftenrøde de bløde Conturer af Nordsjællands Bakker og Skove, indtil de ganske forsvandt i Mørket og Fyrene paa Nakkehoved kun var det eneste Synlige af terra firma, medens derimod Blinket af Skummet fra Bougen, og Seilerne, der mørke og høitidelige kom glidende forbi, viste En, at man befandt sig paa „Danskens Vej til Roes og Magt“ (?)

Mine Observationer den næste Morgen af Randersfjord foregik ud af et lille Glughul ovenfor Hovedgjerdet af min snevre Køie, og hvorigennem Vandet med en ubehagelig Vedholdenhed rislede ned til mig, og forskaffede mig en Snue, som endnu ikke ganske er ophørt. Under en ligesaa vedholdende Pladskregn fra Skyerne landede vi i Randers, og det første Indtryk jeg fik af denne By, var et noget venetiansk, idet nemlig alle Gaderne forekom mig som Sidegrene af Gudenaan, hvorpaa Tønder og Brædder seilede om i hele Eskadrer. Dog, den næste Dag var Alt in status quo, og jeg kan i det hele taget constatere, at Randers, som der staaer skrevet udi den Bog, Munthes Geographie, „er en venlig, lille By, beliggende ved den smukke Gudenaan, med en gl. Kirke fra Kong Hans' Tid; med 10.000 Sjæle, der ernære sig redeligen ved Laxefiskerie og Handskegarverie, og forresten paa bedste Maade, som Enhver kan bedst.“

„Søndag“.

Jeg var i Dag oppe hos Dr. Fischer, der modtog mig meget forekommende, og i eet og samme Aandedræt talte om tydsk Inquartering, smukke Landskaber, orthopædisk Gymnastik, og Actier i et Studeskib, og forresten inviterede mig til en Tour om et Par Dage, forats. 41søge „Familien“ op. Jeg vil altsaa først kunne berette Dig noget om denne, naar jeg paa Søndag Morgen vender tilbage til Residentsstaden. Hvad mig selv angaaer, da forvalter jeg udmærket det Pund, Du har overantvortet mig (3: Lst.), og dernæst ogsaa det Naturen har givet mig, idet jeg formelig inddrikker de deilige Solnedgange og de maleriske Bakkepartier i Landskabet, der især om Aftenen, naar Solens Glød falder over Gudenaadalen, minder mig om Campagna di Roma (3: de Billeder, jeg har seet heraf) hvor Tiberen snoer sig igjennem Sletten, bekrandset af høie Siv og sorte Bøfler, og begrændset i Horizonten af Sabinerbjergenes blaae, bølgede Ryg.

„Manda“.

Jeg boer, som jeg ovenfor har bemærket, udenfor Byen. Et Staffellie er sat hen ved Vinduet, hvorfra der er den omtalte prægtige Udsigt, Thorvaldsens bedste Statuer i Biscuit staaer rundt omkring paa Etagerer, og paa Væggene hænge gode Malerier. Til Frokost drikkes Capmadeira, til Middag Rødvind, og det Eneste, der generer mig, (det er ikke Affectation), er den stadige Lovsang over mine Fortræffeligheder fra den skikkelige og opmærksomme gamle Samlers Side. Den lille (eller store) Frk. Maria er, som jeg allerede opdagede i Kjøbhv, en fortræffelig og dannet ung Pige, dog mangler hun, forat jeg skulde løbe bort med hende, det Gratiøse i sit Ydre, man nu engang i vore Dage stiller som en uafviselig Fordring for et sligt Troubadourforetagende.

Venligst Hilsen fra Familien her til Alle derhjemme, ikke at forglemme Asbjørn og Harriet „hvis Roes gaaer saavide om Lande,“ og dito, dito.

fra Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Det kostede mig megen Anstrengelse at opspore, hvem de gæstfrie Mennesker var, som Holger besøgte i Randers. Jeg havde en Fornemmelse af, at han var i Randers igen om Efteraaret 1875, før han rejste sydpaa, men ingen af mine Søskende huskede noget om det. Endelig lykkedes det gennem Hr. og Fru Dyrslæge Gautier at faa den ønskede Oplysning: Holgers Værtsfolk var Bankdirektør Lassens, som boede lidt udenfor Randers i en Villa, der gik under Navnet „Fugleburet“. Hr. Lassen var meget kunstinteresseret og kendte mange af Datidenss. 42Malere. Holger havde truffet ham Vinteren før hos Baagøes og Schovelins. Den unge Datter var lidt skæv og blev behandlet hos min Fader.

Fru Gautier fortalte mig, at „Frøken Maria“ nu boede i København, var Enke og hed Fru Kofoed. Jeg opsøgte hende, blev meget venlig modtaget og fik til Laans de Breve, som her følger. Det var rigtigt, at Holger havde besøgt dem igen i 1875. En Dag stod han pludselig i deres Stue og tilbragte saa en Uge hos dem. Senere saa de ham aldrig, men da Bankdirektør Lassen døde i 1892, skrev Holger et hjerteligt Brev til Fru Lassen. Denne Trofasthed viser bedst, hvor glad han har været for deres venlige Gæstfrihed.

Breve til Hr. Bankdirektør Lassen i Randers, hos hvem Holger var Gæst i Aug. 1866.

Kjbhv. den 29de Aug. 1866.

Kjære Hr. Lassen!

Førend jeg skrider til nogensomhelst almindelig eller ualmindelig øvrig Del af et Brevs meget sammensatte Indhold, vil det være mig en ligesaa behagelig som uopsættelig Begyndelse, at kunne sende Dem og Deres Familie mine oprigtige Tak for de saavel for Legeme som for Sjæl behagelige Dage jeg har tilbragt i Deres Hjem, et Hjem, hvori jeg baade ved menneskelig og boglig Omgang har befundet mig saa vel, at jeg, forudsat at Thermometret aldrig oversteg højst 17° R, kunde fristes til at opholde mig meget længere end De nogensinde skjøttede om, og jeg nogensinde — vilde gjøre, hvilket er meget sagt for et saa uselskabeligt Individ som jeg. Hvad der imidlertid meget glæder mig, er (hvor forunderligt det end kan synes) at De ved mit Ophold i Randers fik Leilighed til at opdage en hel Del Mangler og Ufuldkommenheder ved mig, f. Ex. Lunefuldhed (og anden Fuldhed), Magelighed, Letsindighed, Søvnighed, etc. etc., hvilke alle tilsammen for det Første vil berøve Dem de 3/4 af godt Omdømme, De efter min Formening havde formeget, og for det andet vil lade mig stige 3/4 i Gunst hos Deres Damer, eftersom jeg ifølge min psykologiske Observation af Damerne i Almindelighed, er kommen til det Resultat, at der for en Mand, Herre, Karlfolk (eller hvad De nu vil kalde det) helst maa være lidt Uregelmæssigt, lidt af den philistrøse Lov uhjemlet, for at behage samme Descendenter af den bekjendtes. 43 Fru Eva, der ifølge den bibelske Tradition selv i sin Tid skal have været lidt formløs, lidt, hvad Franskmandene vilde kalde degagé.

Jeg vilde gjerne fortælle Dem noget om min Overfart, kun fatter jeg ikke ganske, hvorledes jeg skal kunne gjøre det. Et straalende Maaneskin, vilde Jagter af forbiglidende Skyer, en tropisk Nat med dæmrende, lyse Farver mod Østen, der næsten bringe En ind paa Udødelighedstroen, Stemninger og Phantasier, Maanestraaler og klare Glimt paa det aabne Hav, Punsch, Toddy og Cigarer og Virkninger af alle disse Dele tilsammen, det er Noget, som kun kan nydes, føles, indaandes, inddrikkes, men ikke sees og endnu mindre beskrives. Derimod kan jeg fortælle Dem noget meget Pudsigt. Jeg traf om Aftenen paa Dækket en ung Dame af mit Bekjendtskab. To Studenter af et mere end almindeligt idiotisk Udvortes converserede hende paa det Ivrigste, og i overdrevent Galanterie havde de overvældet den ulykkelige Pige med saamange Schawler og Tørklæder, at jeg besluttede at rykke hende til Undsætning førend hun havde opgivet Aanden ved Kvælning. Jeg præcenterede mig altsaa selv, satte mig ned ved Siden af hende og med Ryggen til Cavalernerne, og begyndte nu gradvis at afhylle den mumieagtige Skjønhed til Studenternes store Forbauselse. Derpaa vendte jeg mig om til disse og gjorde dem meget beskedent opmærksomme paa, at det var meget trivielle og bondeagtige Opmærksomheder, de havde udvist, og derpaa forsvandt disse Herrer. Min nysopdagede Skjønhed takkede mig, sukkede, saae ned i Vandet og mumlede noget om Guldfisk. Nu havde jeg Spillet gaaende; det var altsaa en poetisk Skjønhed. „Jeg tør vædde paa, Frk. skriver Vers,“ bemærkede jeg meget tørt. Frøknens saae op, rødmede dybt og taug. „Jeg er et Stykke af en Magiker,“ fortsatte jeg; „jeg ved med Bestemthed, at De maa have en Noticebog, hel propfuld af Vers, i den lille Taske, De der holder.“ Frøknens rødmede endnu mere, og kastede et paa een Gang forbauset, forskrækket, overrasket og spørgende Blik paa mit Ansigt, men da denne Legemsdel forholdt sig ganske alvorlig, betroede hun mig tilsidst ganske hemmeligt, men som jeg syntes, ikke uden en vis Del Forfængelighed, at hun havde hele 2 Bøger fulde. Nu var hendes Dom fældet. I 2 samfulde Timer (1 for hver Bog) blev jeg siddende hos hende, opbydende hele min critisk-radical-illiberale Veltalenhed, i Forbindelse med al den virkelige Poesie og Begejstring for det Store jeg besidder, og disse 2 forskjellige Poler, den negative ogs. 44 positive, blandede jeg saaledes sammen, legede med som en Jongleur leger med Knive, tog fra hinanden, holdt sammen, vendte op, vendte ned osv., at hun forlod mig aldeles „vild paa Karelhen“ baade med Hensyn til sig selv og mig og hele Verden og Guldfisk, Poesi, Snørliv, Kierkegaard, Forfængelighed, George Sand og Theevand, og styrtede sig den næste Morgen med et mistroisk Blik paa mig i Armene paa Studenternes Galanterier, medens jeg sad paa Reilingen, rygende af min Pibe, og brydende mig Fanden om alt andet i Verden end den glimrende Solopgang, der netop forgyldte Sjællands nordlige Kyster og rullede sine hvide Taager fra Kullen ud i Kattegattet, hvor da Vinden greb dem og splittede dem ad, saaledes som jeg havde Lyst til at splitte Firmaet Hall's Madvig's og Hammerich's doctrinaire Indvolde ad, og riste dem over en langsom Ild af Bille, Ploug og Rimestad, forudsat at disse 6 Herrer selv kunde fornemme Svien.

Og hermed vil jeg slutte baade mit Brev og min Aandrigthed, der begge Dele (imod mine Principer) allerede have overskredet den almindelige 4-Siders Grændse. Hvad det Mystiske ved mine egne Vers angaaer, som De omtalte, da har jeg ved Gjennemlæsningen kun fundet, at det idetheletaget var dumt af mig, at skrive, men aldeles intet Mystisk; de skal forstaaes efter Forstaaelsen, med Forstanden. Hvad det angaaer (hvad rimeligvis Deres Frue allerede har anklaget mig for) at jeg lod Hilsningen med Lommetørklædet ubesvaret, imod mit Løfte, da er jeg uden Skyld deri, idet nemlig dette omtalte Klædningsstykke sporløst var forsvundet for mig, og jeg ikke hurtigt nok kunde faae noget op af min Natsæk, der havde Lighed med et saadant og Ulighed med en Skjorte. I Tankerne derimod viftede jeg ligesaa ivrigt som jeg nu her paa Papiret gjør i Virkeligheden, idet jeg endnu engang sender Dem Alle min hjerteligste „Tak for sidst“, mine Hilsner fra Familien, og fra mig selv,

Deres hengivne
Holger Drachmann.

Apropos.

I dette Øjeblik opfyldes Deres Trudsel, at skrive først til mig. Jeg takker for Brevet som og for Opfordringen til at skrive Vilh. Melbye til, førend jeg selv reiser; begge Dele skulle efterkommes.

idem.

s. 45De Vers, som Holger hentyder til i Brevet, er følgende:

Afskedsantate ¹ sjungen

af

EN UHARMONISK.

Farvel, min Frøken! nu seiler jeg bort;
Hils Deres lille Veninde.
Derude paa Havet er Natten sort,
Dog, Maanen vil snarligen skinne.

Maanen vil skinne, og Skyen vil lee,
Og jeg vil sidde paa Dækket,
Og falde i Tanker, og drikke Thee,
Og blive af Bølgen vækket.

Paa Havet i Drømme jeg svøber mig ind,
De flyve omkring mig som Maager,
De sukke saa lønligt i Nattens Vind,
I Skummet de syder og koger.

Ja, Havet ejer en kostbar Skat
Af store, tungsindige Tanker,
I Dybet fandt de en evig Nat
Da „Troen“ forliste sit Anker.

Men disse Tanker maner jeg op,
Jeg troer paa de dunkle Magter,
I Taager hylled', paa Bølgens Top
De ride med selsomme Fagter.

De høre mig til som Del af mig selv,
Men snart er de blide og milde,
Snart bruser de fort som Klippens Elv,
Saa ungdomsstærke og vilde.

De giver mig Magt — men splitter mig ad
I tusinde Disharmonier,
Tusinde Strenge klinge paa Rad,
Dog, den allerdybeste tier.

s. 46Kun En, et Væsen, en Sjæl saa blid
Kan gribe de rigtige Strenge. —
Skynd Dig da, Skib; paa Bølgen rid
Til Sjællands blomstrende Enge.

Farvel, mine Frøkner! jeg seiler min Vei,
Veed ei, naar jeg vender tilbage.
Mindes mig da. Selv glemmer jeg ei
Disse hurtigt forsvundne Dage.

Farvel, mine Frøkner! med Røgflaget sort
Jeg glider ad Aaen til Havet,
Saaledes som mangen en Skipper har gjort,
Der nu er død og begravet.

Den 25de Aug. 1866.

H. D.

s. 46

Kjøbenhavn d. 22de Octb. 1866.

Gud

bevare alle ret- og ikke rettroende Mennesker i Christenheden for Rengjøring. Jeg er idag bleven uddreven af min Hule, — det kunde nu endda passere — men alle mine Benrade, Staffelier, Malerier, Buxer, Hatte, Hellebarder, Tobakspiber etc. etc. ere blevne bragt i den forfærdeligste — Orden af ældre og yngre Vaskerkoner, der saasart jeg gjør Mine til at ville trænge mig ind, svinge et uhyggeligt Scepter i Form af en „Karreklud“, og drive mig skyndsomt paa Flugt. Saa det var nu Kjendsgjerningerne; Formodningerne derimod ere af en ligesaa „unheimiscli“ Art, nemlig, at hele denne Revolution vil vedvare indtil den sildige Aften, og jeg er bange for at disse Formodninger ville finde Realitet, og da: Adieu mon plaisir for den Dag. Imidlertid, al denne Uhyggelighed har bragt mig — maaske lidt sent mener De vel — paa Tanke om det hyggelige „Fuglebuur“ udenfor den liberale By Randers, og saaledes ogsaa paa Tanke, om at jeg med Skam at tilstaae, alt for længe siden burde have besvaret Deres ærede sidste Skrivelse, og takket Dem for det Indlagte. Nu kan jeg altsaa gøre begge Dele, og tillige bemærke, at jeg gjorde Pauline Worm den Ære, at blive saa irriteret af den lille Piece, at jeg alts. 47 havde Concepten til en Bladartikel færdig, da Uriddeligheden i Forbindelse med Latterligheden i at give sig i Kast med et vanvittigt Kvindemenneske, først faldt mig i Øinene, og bragte mig til at nedlægge Vaabnene til en værdigere eller idetmindste mere planmæssig og mindre skrup-gal-forfængelig Modstander traadte frem, hvilket neppe kan vare længe.

Som Nyheder fra Residentsen maa iøvrigt noteres en speciel, den nemlig, at jeg er bleven meget stadig — ikke adstadig — og arbejder hele Dagen, dels paa det skjønne Academi for de kgl. Konster, dels i mit Atelier med Studiehoveder og Landskaber. Om Natten søger jeg ægte franske Arbeidere op paa en Kneipe, hvor de har deres Tilhold, og taler, drikker, synger og ryger med dem, altsammen — Gud bevares — for Sprogets Skyld, hvoraf jeg forresten i den rivende Fart, det tales i, ikke forstaar det Halve. Andre Nyheder kjender jeg forresten ikke, og jeg betvivler at der i detheletaget gives Nyheder, som ikke allerede have været gamle for mange Aar siden, medmindre det skulde være en saadan som hvis Conferentsraad Madvig en smuk Dag opdagede, at hele hans „System“ var, med Tugt at melde „Sludder“, og slog sig til at være Bondeven; dog det vilde være en altfor stærk Antagelse udenfor Virkeligheden.

Maa jeg nu bede Dem modtage disse Par Linier kun som en lille causa memoriandi, og sende mine bedste Hilsner saavel til Deres Frue som til „Maria og Kirsten“ (les jeunes demoiselles) ligesom De selv hilses paa det Venligste af

Deres hengivne
H. Drachmann.

verte

Død og Pine. Der falder mine Øine pludseligt paa min sorte Kjole, hvis Skjøder befinde sig skrævende over min Stoleryg. Den skal nemlig gjøre Tjeneste iaften til „Ædebal“ (Kjøbenhavnsk Udtryk for Confirmationshøitidelighed) Og herved erindres jeg da om at Deres Frøken Datter enten igaar eller paa næste Søndag eller en anden Gang blev udnævnt til virkelig Bærer af hin anførte Titel. Maa jeg i denne høitidelige Anledning føie mine profane Ønsker til alle de hellige, der rimeligvis ikke have manqueret. Og hvis Deres Frøken Datters Frøken Veninde Frøken Kirstine endnu engang skulde være undergaaet sammes. 48 Forfremmelse, beder jeg ligervis samme Ønsker gentagne. Kun Skade, at alt dette før er gaaet mig af Glemme. Jeg vilde da have tilladt mig at oversende et lille Fladstrandsmalerie med rosenrøde Skyer, opgaaende Sol, og Munkestemning. Imidlertid, det kan jo komme med Tiden. — A reservoir og Hilsen til den ganske Familie.

s. 48

Kjøbenhavn den 5te Nov.

Kjære Hr. Lassen!

Denne gang, eftersom man hverken vadsker eller stryger mig ud af min Hule, skal De dog have den Tilfredsstillelse at see mig paa Papiret uden at jeg i stilistisk Henseende skeier saa stærkt ud som Tilfældet var ved mit Brev af . . . . (Datoen ubekjendt), hvilket De, paa Grund af de precaire Forhold, hvorunder det var skrevet (Benene paa Randen af en Vadskerballe) godhedsfuldt bedes undskylde paa det Bedste saavel hos D. em selv som hos Deres Frk. Datter. Gratulationen til Sidstnævnte beder jeg Dem ogsaa forandre til den eleganteste, De kan overkomme. Forresten kan jeg tænke, at den hele høitidelige Sviir løb af paa bedste Maade: Silkekjole, Blomster, blegt Ansigt, Munkesang, lakeret Psalmebog, Gratulationer, Vinglas etc. etc.; og ligeledes kan jeg tænke, at Frøkenen nu indtager en mere imponerende Plads blandt de ugentile Chordrenge, og en mere huslig Stilling i Deres hyggelige Hjem, der nu maa være dobbelt hyggeligt, naar Ilden snurrer i Kakkelovnen, medens Frk. Maria spiller „Kehrauss“en, og Bladene dandse i Takt nedad Skovbakkens Træer,

ligesom Tilfældet er her med mine Træer udenfor Vinduet, der svaie frem og tilbage med de lange nøgne Kviste, der ligne ligesaamange Riis, der kunde have Lyst til at rise de smaa Englebørn oppe i Skyerne. Apropos, om Englebørn; jeg haaber De bringer den lille Frk. „Kirsten“ min bedste Hilsen. Jeg glemmer ikke saa let et Par saa smukke Øine, og beklager meget at vedkommende unge Dame ikke ved min Afreise befandt sig paa Skibsbroen, forat jeg da til Ære for hende kunde have banket en Student, slaaet en Veirmølle over Maskinen, eller kastet min Notebog med alle dens Vers overbord, forat en ridderlig Sjouer kunde have fisket den op og leveret den til hende som en retmæssig Besidder af alt hvad der er •Smukt.

s. 49Hvad jeg nok forresten har glemt, er at takke Dem for Deres Artighed ved de gennem Baagø tilsendte Kort. Nu er han selv vendt tilbage fra Norge, efterat have opfattet Naturen der i dens allerkjædeligste Skikkelse, og tegnet den i samme Aand. Hvad mig selv angaar, flytter jeg imorgen sammen med Schovelin op paa Christiansborg, hvor vi have faaet os et udmærket Atelier, og hvor jeg i Vintrens Løb tænker at faae udrettet en Del ved Siden af mit trivielle Slaveliv paa Kunstacademiet. Det skulde da glæde mig, om jeg til Foraaret kunde sende Dem et lille Billede, som baade De og jeg kunde være tjent med. Forresten beder jeg Dem hilse Deres Frue paa det Bedste, ligesaavel som Deres Datter, hvem jeg i Parenthes vil anbefale Goldschmiths sidste Bog til Læsning (ikke til Sammenligning) og idet jeg haaber, at Novembermaaneds kolde Zephyrer ikke have pustet altfor stærk en Forkjølelse bag Vesten, anbefaler jeg mig selv i Deres velvillige Erindring som

Deres hengivne
H. Drachmann.

P. S. Den ganske Familie hilser og spørger, hvornaar Maria *) kommer til Kjøbenhavn.

s. 49

Kjhbv. Den 8de Jan. 1866
(skal være 67).

Serviteur!

Imod min Sædvane, og jeg kan gjerne sige bedre Natur, har jeg dennegang sat mig til at skrive en Nytaarsgratulation, hvilken Forretning jeg ellers pleier at overlade til Professionisterne, idet jeg som et Stykke af en Philosoph aldrig pleier at ønske Nogen til Lykke førend han (med den gamle Solon) ligger i sin Grav eller i Mangel deraf er kommen i „Vartou“, „Fremtiden“ eller en anden Forsørgelsesforening. Da jeg imidlertid trods alle mine Galskaber og Uforsigtighedsforkjølelser er sluppen nogenlunde vel ud af 1866, og dette Factum forekommer mig saa mærkværdigt, at jeg ikke kunde Andet end meddele gode Venner i Jydernes Land, der maaske nære en Stump Interesse for en vis Person, en saadan Begivenhed, indser jeg jo tydeligt ats. 50dette Brev, skrevet i Begyndelsen af det nye Aar, absolut maa faae Udseende af at være „et Nytaarsvers“, og eftersom dette ikke kan være Andet, bøier jeg mig for Nødvendigheden, og ønsker Dem og Deres ligesaagodt først som sidst „et glædeligt Nytaar; al Held og Lykke deri, og Tak for det gamle Aar“, og det med ligesaa megen Alvor og i ligesaa alvorlig en Mening, som nogen gammel Taarnvægter nogensinde har gjort, kun at jeg gjør Afkald paa den sædvanlige Commentar, „Herren er over de Ugudelige, og Solens Lys skinner ikke paa de Vantro.“ 2 Mos. 7. 13.

Holger Drachmann i Breve

4

Under denne Text kunde virkeligt en Herrens Tjener falde i Fristelse til at prædike for de vildfarende Faar i Kjøbenhavn, (om han med samme Ret kunde gjøre det i Randers tvivler jeg næsten ikke om). Thi i Sandhed, man kunde nemt fristes til at tro, at en eller anden overordenlig Lampepudder havde glemt at kjøbe Petroleum til Solens store Beholder, eller uforvarende havde slaaet hele den store Løgte i Stykker. Et eneste tykt, vatteret graat, for alt andet end for Regn og Snee ugjennemtrængeligt Tæppe er trukket over hele Skuepladsen, og foran denne interessante Decoration sidde de stakkels Malere, bankende sig i Hænderne af Kulde, og aldeles opgivende at sætte en eneste Klat Farve paa et eneste Stykke Lærred. Ifølge denne Falliterklæring har jeg den ganske Dag lukket mig inde i Kunstacademiets mørke Huler, hvor jeg med en Kridtpibe i Mundvigen og et Stykke Kridt i Haanden, gjør mig den størst mulige Umage for at see ud som jeg bestilte Noget. Nei, da priser jeg Dem og Deres af Veir og Vind uafhængige Beskjæftigelse. De kan sidde i Deres hyggelige Kontor med Fiskermanden ligeoverfor Dem, tage Penge fra Bønderne og give dem Papirslapper istedetfor, og efter endt Dagværk lukke Dem inde i Fugleburet, hvor ingen kjedsommelige Bekjendtskaber komme og fortrænge Dem hverken fra Sovepindene eller Ædekassen. Forresten haaber jeg at den hele Familie efter de fugtige Omstændigheder maa befinde sig nogenlunde fri for Forkjølelse, og i dette Haab beder jeg, med Hilsner fra Familien, Dem selv, Deres Frue og to unge Damer være hilsede paa det Venligste

fra Deres

Holger Drachmann.

S. 51

Kjøbenhavn 18. Jan. 68.

Kjære Hr. Lassen.

Uagtet den bestandige graae, kjøbenhavnske Luft gjør mit pirrelige Malernaturel alt andet end tilbøieligt til at være saa meget menneskekjærligt, at jeg ved Meddelelse kan kundgjøre for mine Venner, at jeg endnu er over Jorden — uagtet denne i og for sig selv meget rimelige Grund, kan jeg dog ikke nægte Andet end at jeg stundom i mine lysere Øieblikke længes efter at høre Lidt fra Dem og Familie, og da jeg som den Yngre er den, der bør gjøre de indledende Begyndelsesskridt hertil, seer De mig her paa Papiret begyndende med en meget knudret og indviklet Begyndelse. Imidlertid, forat komme lige til Sagen, hvorledes lever man derovre paa Skrænten, med Udsigt til stadigt at kunne rutsche ned til den tilfrosne Gudenaa? Forudsat De stadigt har ligesaameget paa Flaskerne som under mit Sommerfeldttog (ikke at forvexle med Lieutenanten), kan jeg egentlig besvare dette Spørgsmaal med et: mg+, men da jeg erindrer at Deres Frue, Datter og liden Kirstin endnu ikke staae paa det mandlige Udviklingstrin, hvor den græske, Vinløvkrandste Guddom aabner sine indre Gemakker for de Indviede, saa maa jeg henvende mig specielt til disse 3 sidste, og (fraset al Talen om Flasker) adressere mig med en hjertelig Nytaarsgratulation, der hverken lugter af Vin eller Tobak, og bede alle 3 bæere mig i det nye Aar med den velvillige Erindring, som jeg i min Ubeskedenhed forudsætter har fulgt mig i det gamle. Hvad Dem selv angaaer da tør jeg jo nok i Tankerne løfte et tænkt Glas, og idet jeg takker Dem for det forløbne Aar, bede Dem klinke med mig paa min ærede Papas sædvanlige Motto: „At det nye Aar ikke maa blive værre end det gamle.“

Da jeg tænker at see Dem herovre ved det tilkommende Foraar, vil jeg ikke yderligere give Dem detaljerede Oplysninger om mit „Leben und Streben“, forudsat det bliver mig muligt, vilde jeg gjerne see at gjøre en lille Søtur, men som sagt, jeg tænker nok vi sees naar Barometret gaar lidt høiere tilveirs, naar Himlen bliver lidt mere lyseblaae etc, etc, og indtil da gjør jeg mig til en foreløbig Commissionnaire for Hilsner fra Schovelin, Baagøe, Neumann o. fr.; og idet jeg som god Christen anbefaler mig til den ovenfor omtalte Treenighed (af Damer) sender jeg som dito Hedning Dem selv Hilsner fra min Familie gennem

Deres oprigtigt hengivne
Holger Drachmann.

S. 52

BREVE FRA REJSEN TIL SICILIEN
□| *Nordsøen d. 27de Febr. 67.* □
Leith 1 Marts 1867.

Kjære Fader!

Endelig er et kort Ord men et langt Begreb, hvilken filosofiske Sætning i Forbindelse med Dat: ovenfor skal antyde, at jeg har været 5 Dage underveis, hvoraf idetmindste de 3 første vare af en Længde og Drøide, som jeg endnu ikke har gjort mig nogen Idee om var muligt. Denne Begyndelse kunde imidlertid antyde Noget, der lignede Utilfredshed eller Reise-ennuyance, hvilket jeg skal skynde mig med at gjendrive saa hurtigt som muligt og derpaa skride over til at fortælle:

Ja, ved at fortælle forstaaer jeg jo egenligt ikke det, som man i daglig Tale forstaaer derved, nemlig en Fremsætten af historiske Facta; Begivenheder, Hændelser etc, etc; thi der er strengt taget endnu ikke hændet mig Noget. Men paa den anden Side har den interessante Nordsø given mig Stof til saa mange Optegnelser, at — at Du kan være glad over ikke at skulle bebyrdes med dem allesammen, men rimeligvis er tilfreds med et kort Resumé.

Da du vel fik gennem Frederiksen min Blyantsnotitse fra Helsingør, vil jeg begynde dermed, og da berette, hvorlunde vi for en jevn Brise passerede Kronborg, Nakkehoved, Kullen o.s.v., ligesom baade jeg og andre saa ofte have gjort, og derpaa blideligen vuggedes af Kattegattets Vover. Dog, snart afløstes disse blidere Bevægelser af andre af en mindre delicat Natur. „Hun kulede op“ med andre Ord, og henimod Aften havde vi en Storm lige i Næsen V. N. V. Jeg gik tilkøis og sov godt, og det var Morgen, og det var Aften den første Dag. Da jeg kom paa Dækket den næste, stode vi ind under Land, mellem Fres. 53derikshavn og Skagen. Sammen med os kastede 2 andre Skibe Anker i Aalebækbugten, for der i nogenlunde smult Vande at ride Stormen af. Dette gjorde vi da ogsaa den ganske Dag og Natten med, og det var en Dag, hvor der som sagt var Forslag i. Og eftersom ombord alle maa gjøre hvad Skibet gjør, saa red jeg ogsaa Stormen af paa Ryggen af skyldighet og transporterede Søens Bevægelser over i min Malerkasse. „Noch nicht aber war ich da gewesen“, jeg mener i Nordsøen. Men det kom. Tirsdag Morgen lettede vi, passerede Skagens Fyr og stode ud i Skagerak. Mille de tonnerrrrrrrr.

Vinden havde lagt sig lidt, men Søen! Ja, du kjender det jo. Op paa en Sø, og ned i en Sø; saa den læ Reiling ned og saa den luv. Det Tungeste af Lasten var kommen øverst af en Hændelse, og derfor slingrede hun lidt, sagde Captainen. Og nu kommer det store Spørgsmaal: Søsygen? Var Du søsyg? Gudskelov (og navnlig Gudskelov paa min Philosophies Vegne om Villiens Magt) jeg kan besvare dette Spørgsmaal med et bestemt N ei uden alle Classer af Forbehold. Jeg vilde ikke være søsyg, og jeg har hellerikke været det. Tirsdag og Onsdag laae vi saaledes i høj Sø og slingrede os frem. I disse Dage gjorde jeg rigtig Søens Bekjendtskab — og tillige Captainens, hvem jeg ikke nok som kan lovprise. Torsdag stillede det af; det store Hav lagde sig og rullende paa dets brede og lange Dønninger, og med deilig Varme og Solskin, bares vi saaledes frem til den skotske Kyst, hvis Klippetoppe og smaae Øer, vi fik at see ved Solnedgang, og endelig Klokkeren 12 igaar Nat kastede vi Anker paa Firth of Forth. —

Leith. Efterat jeg idag havde gjort 2 mislykkede Expeditioner ud paa egen Haand, der begge foraarsagedes af mit Ubekjendtskab med Sproget, maa jeg opsætte mit Besøg i Edinburgh til i Eftermdg, hvor jeg da kan faae Styrmanden med mig, og kan [jeg] da først imorgen eller rettere paa Søndag give dig en Beskrivelse deraf. Man vinder nemlig Intet ved at sende Breve bort om Lørdagen, efter som de, ifølge Capt. Fischer, først blive expederede i London om Mandagen, da Lørdagften og hele Søndagen er Sabbath.

Lørdag anvendt intuitivt. —

Søndag.

Hvor snart man dog gjør sig fortrolig med det Nye og Uvante! I Fredags, da vi lagde ind gennem det næsten 1/4 M. lange Indløb (thes. 54Pier) stirrede jeg nyfigen og nysgjerrig ind gennem Morgentaagen og Kulrøgen, der i tro Forening skjulte Byen for mit Blik. Jeg saa med Forbauselse de store Dokker, vi efterhaanden kom ind i, med Skibe og Maskiner, Kærrer og Elephantheste og en Mængde Mennesker, der alle havde forfærdeligt travlt og tilsyneladende udrettede meget Lidt. Og nu driver jeg her omkring paa aldeles engelsk fashion, saa passiv som mulig baade i mine Ansigtstræk og mine Bevægelser, som om jeg havde levet i dette Hurlumhei hele mit Liv. Man maa nemlig helst ikke forundre sig over Noget her, har jeg opdaget. Naar jeg nemlig har staaet stille for at tilegne mig en Udsigt ved ret at betragte den opmærksomt, eller maaske endogsaa henkaste en Blyantsskizze, saa bliver man begloet som et mærkværdigt Dyr, ja nogle smaae Gavtyve med Huen nedad Nakken og bare Ben i Skoene, opløfte et Skrig, hvis Betydning jeg omtrent kan tænke mig maa være: Æh! sikken' en fremmed Kickindiewelt! Idetheletaget har Skotterne ikke gjort noget behageligt Indtryk paa mig, og de Oplysninger, jeg har faaet af de her boende Danske, har forøget min Antipathi. Ligesom deres Huse ere de kolde og frastødende, mistroisk indesluttede og puritansk kjedsommelige. Naar man kommer gennem de Gader, hvor der ingen Boutiker er, har man Følelsen af at befinde sig i en Række af Fængsler, danske Caserner etc.

Isærdeleshed idag Søndag er her overordentligt uhyggeligt, paa Grund af Modsætningen imellem de bigotte Mennesker i de sorte Gader og det deilige Solskinsveir foroven. —

Saameget om Leith; den er i ingen Henseende længere Omtale værd, og det er med et formeligt Velbefindende at jeg begynder at skrive: Edinburgh; uagtet jeg næsten føler Umuligheden af at beskrive den.

Hvis man, ved en lidt dristig Ideeforbindelse, vilde sammenligne Leith med Gammelstrand (men i en betydelig smudsigere Udgave) maatte Edinburgh blive Kvarteret, hvis Centrum dannes af Amalienborg, og Trinity (en lille yndig Forstad) vilde da være Rosenvænget. Imidlertid Sammenligningen halter her som overalt; Edinburgh kan ikke sammenlignes med Noget, men er enestaaende uden Rival. Der er Noget i denne By, der minder om Nordsøen. Svimlende Høider og dybe Sænkninger, vidt udstrakt med Bølgebjerger og Bølgedale. Taagen kommer rullende oppe fra Høilandene og mødes med Nordsøens Taager. De brydes en Stund paa Arthur Seat eller andre højtliggende Punkter, og kaste sig derpaa i Forening ned over Byen som en male-s. 55risk clairobsure, der fjerner de forskjellige Bestanddele, endnu mere fra hverandre og forhøier derved det imponerende Indtryk af Størrelse og Udstrækning. At det nu i 3 Dage har været klart Solskinsveir (en stor Sjeldenhed her lader det til) kom mig ogsaa rigtig tilgode, og jeg nød den friske Foraarsluft, da jeg igaar kjørte paa Omnibussen op ad den lange Princess-street og steg af ved Walter Scotts Monument, hvorfra jeg gik op (eller rettere først ned og saa op) til den gamle By og the castel, hvorfra man seer hele Edinburgh. Dog, med Hensyn til hvad jeg saaledes har seet af Bygninger, Udsigter osv., da vil jeg ikke trætte Dig med en Opramsen af Gader, Kvarterer osv., hvorved du dog slet intet Indtryk erhoder af Virkeligheden, men vente til jeg kan vise Dig en lille Bog, jeg kjøbte for 1 shilling, og som indeholder alle de berømteste Prospector, hvilke da, eftersom de ere meget godt udførte, i Forbindelse med min Forklaring, vil sætte Dig bedre ind i denne prægtige By.

For denne Gang dette. Jeg troer ikke, at Du skal skrive til mig, førend Du har faaet Brev fra Sicilien, da det er ubestemt, hvilket Sted jeg anløber. Hils Alle.

Til Erna skriver jeg den 5te.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

s. 55

Leith 5te Marts 67.

Kjære Frk. Søster.

Det er altsaa første Gang, jeg højtideligholder Din Fødselsdag udenfor Hjemmet, idetmindste saalngt udenfor samme; paa Firth of Forth, Skotternes Stolthed, Edinburghs Landevei. Hvorvidt Dine beskedne geographiske Kundskaber giver Dig nogen Idee om denne Firth of Forth, skal jeg lade være usagt; at Ideen imidlertid kommer Virkeligheden nær, betvivler jeg ikkedestomindre. Den smukke Forth, der udspringer deroppe, hvor Lægge trives uden Gamacher, og hvor Cylinderhatte vilde opvække en ubegrændset men langtfra ufortjent Forbauselse, blander kjærligt sine Vande med den voldsomme Nordsø; Nordsøen rækker den Haanden paa Veien; en kraftig Haandsrækning, hvorved en Indskjæring, en Fjord paa 15 Mile fremkommer — Firth of Forth.s. 56 Ved den Fjord ligger nu Leith, og i den ligge mange, smaae, maleriske Klippeøer, med Fyrtaarne og Kaniner; lette Fiskerbaade, svære Tremastre, Dampskibe, Lægtære, kort sagt hele Englands nautiske Apparat, opliver den smukke Fjord, der, naar det, som i Dag f. Ex., er klart Veir, viser sine tvende Bredder frem for Solen eller det nysgjerrige Øie, men ellers, og det den største Del af Aaret, indhyller dem med samt deres bølgeformige Bakker og Klipper, Huse og Byer, i tykke graalige Taager, og selv flyder mørk og melancholsk forbi de smudsige Værfter og slammede Quaier. Hvad Leith angaaer, da har Du formodentlig seet af Faders Brev af 4de hujus, at det er en By som de fleste engelske Byer; tilrøget, stiv, hyklerisk, pengelavende, — en By med meget Liv og liden Aand. Det er en ganske uhyggelig Fornemmelse, man faaer ved at see alle disse moneymakers, unge og gamle Gentlemen, løbe den hele Dag omkring paa Gaderne og i Havnen, tilsølede med Blæk lige op til Flipperne, og med Speculation og Concurrence gnistrende ud af Øinene. Hvor de boe, har jeg endnu ikke kunnet opdage, thi alle disse tunge, graagrønne Sandstenshuse, der danne de lange Gader, ere enten Kirker, Banker eller Contorer. My house is my castle, sige de jo, men hvor dette Hus er, veed jeg ikke, og bliver derfor foreløbigt staaende ved den Formodning, at de sove om Natten i deres Vognskure af Pengeskabe, og i Et og Alt ansee deres Contorfæstninger for den rette Plads for den huslige Arne. Men alle disse unge og gamle Gentlemen „leve ikke alene af Brød“ men de modtage ogsaa aandelige Impulser, ikke just saameget gjennem Tracteurstedernes Ale og Porter eller Aftenpromenadernes pyntede Damer, som ved Musik, Skuespil o. d. l. — Du store chinesiske Gud. Er der noget Englænderne er i Besiddelse af, saa er det Naivitet (NB i deres Forlystelser) men er der paa samme Tid Noget, de ikke ere i Besiddelse af, da er det ganske almindelige Begreber om Cultur, Dannelselse, Smag og andre saadanne Luxusgjenstande. Jeg har nu seet dem den ene Aften tiljuble en Taskenspiller umaadeligt Bifald, og den næste gabe over deres Afgud Shakspeare, i de Scener nemlig, hvor Dolken ikke bruges. Kan der derimod, saaledes som jeg har seet paa et Secondtheater, bydes dem noget fast Utænkeligt af Skrig, Skraal, Nonsens, Mord, Skud, Besvimelse og den høiest brølende Pathos da kjender deres Henrykkelse ingen Grændser. Hertil kommer, at Galleriet overalt er det dominerende Element, som haandhæver sin Magt ved Piben, Hyl og Appelsinskaller. De ulykkelige s. 57 Acteurer og Actricer! og for en saadan Scene og for et saadant Publicum (thi de 300 Aars Mellemrum har ingen Forskjel gjort) var det, at den u dødelige Mester skrev sine u dødelige Mesterværker. Cela n'empêche pas les sentiments.

6te Marts.

Paa Grund af „indtrufne Forhindringer“, som der staaer paa de røde Placater, fik jeg ikke Dit Brev færdigt igaar, men idag opfordrer Veiret ligefrem til at være flittig med Skriveriet. Det blæser, sneer og regner paa engang, omtrent som man er vant til i det kjære Kjøbenhavn. Men netop ved dette uhyggelige Veir, kommer jeg ifølge Modsætningen til med større Intension at tænke mig tilbage ind i de to foregaaende Dage, hvor der var Foraar i Luften, og Solen skinnede saa varmt og deiligt, og mine Øine maatte have de blaae Skyklapper for, hvilket atter opvakte de nysgjerrige Skotters Forundring. Det var i Mandags, at jeg sammen med en herværende Dansk, dreiede af tilhøre fra den lige Vei til Edinburgh, og kom ud til de smaae Forstæder, Newhaven, Trinity og Granton. Af disse kan den første sammenlignes med Skovshoved og Trinity med Rosenvænget, Granton er og bliver Granton, en lille nyanlagt Plads med en lang Række Huse, der see ud som om de vare opførte efter Modellerne i de bekjendte Legetøisæsker, røde Mure, blaa Tage, 5 Fag Vinduer og en Dør. Der er desuden en lang Molo (the pier), hvorfra man seer en lille Klippeø i Firth of Forth, og smukt fortonede Bjerge i Baggrunden. Newhaven giver idetmindste i Solskinsveir fuldstændig Indtrykket af en italiensk By. Døren paa Husene sidder høit oppe under Taget, og foran den er der en Platform, hvortil en lang Trappe fører op. Spraglede Klædningsstykker ere hængte til Tørre paa en Snor fra det eneste Vindu til Trappegelænderet. Hele Familielivet foregaaer paa aaben Gade. Smukke, smaae Skotter trave om i Rendestenene med bare Ben; Fiskerpiger i maleriske Dragter (korte Skjorter a la Carneval) komme slæbende paa deres Kurve, og nede ved Baadene tjære og male langstøvlede Fiskere. Skade kun, at mine Forsøg paa at skizzere bleve tagne saa naadigt op af den yngre Befolkning, saaat jeg under Raab og Tummel maatte søge min Frelse i Flugten. Herfra gik Reisen op gjennem en snever Hulvei til Trinity. I denne Hulvei mødte jeg den smukkeste unge Mis, jeg endnu har seet. Vi standsede begge to paa hver sin Side af en brede s. 58 Regnpøl. Mellem Stengjærdet og denne Pøl, var der en ganske snever Passage, og ifølge ægte engelsk

fashion, beregnede hun, at jeg vilde gaae paa det Tøre, og lade hende vade igjennem Vandet. Hvor stor maa da ikke hendes Forbauselse have været, da jeg sprang ud i Pløren, tog min skotske Hue af, og bad hende med en Haandbevægelse passere. Hun sendte mig et meget taknemligt Blik, og jeg stod der i Vandet og fordømte min Ukyndighed i Sproget, der forhindrede mig fra at sige hende, at alle hendes Landsmænd af pyntede unge Herrer vare nogle Tølpere, medens derimod vi Danske, hvem hun formodenlig ansaae for Bjørne og Polarræve, i en slig Heltebedrift kun anerkjendte den simpleste Høfligheds Love. Dog var det maaske heldigt, at jeg ikke stiftede nærmere Bekjendtskab med hendes smukke mørke Øine. Mit Hjerte maatte jeg ikke allerede tabe i den skotske, haarde Klippebund, hvor Blomster kun sparsomt trives. Der var desuden i den lette, ranke Skikkelse saameget, der mindede mig om — om andre opløste Markveie i det fjærne Danmark, at jeg næsten ligegyldigt saa den forsvinde, og vendte Marschen paany til Trinity. — Trinity — Rosenvænget. Alle disse smaa Cottager med Haver, Bede, høie Elmetræer osv, eller disse venlige Smaahuse med mere eller mindre forunderlige Architectur, mindede mig saa stærkt om Kjøbenhavn — nei om dens Omegn, at jeg blev ganske hjemlig stemt, fløitede „Holmens faste Stok“, og tænkte paa Dyrehaven. Et lille Hus var der især, som tiltalte mig i høi Grad. Spring Cottage hed det, de grønne Skodder stode aabne; Leiebrættet var stukket ud som en Fane, og Vedbenden slyngede sig op over Havemuren. En Foraarshytte og hendes Hjærte! Hvis? Sludder. Keine Sentimentalität! og Marsch videre afsted. Det var bleven mørkt, da vi igjen naaede Leith. Paa en af Broerne over til Dokken, hvor Skibet ligger, standsede jeg foran en ganske malerisk Scene. En af de omvandrede Boghandlere havde opslaaet sin Boutik her. Paa et Bord foran ham vare de gamle Bind opstablede. Bag ham var Brogelænderet og den mørke Canal. En lille Dreng holdt et portativt Gasblus, (en Slags Tragt med Laag over, der er fyldt med Gas, og et Rør, der stikker ud deraf med en Hane paa til at tænde og slukke); det stærke Lysskin faldt paa den omkringstaaende Mængde. Forvovne Sømandsansigter med den lille Pibe i Mundvigen, Banditter, Tjenestepiger, fattige Gentlemen og Jøder. Og nu gik det. 2 Pence for Rob-Roy, 3 for Kenilworth. Det Meste vars. 59Walter Scott. Dog fandtes der ogsaa gyselige Mordhistorier, saasom: Queen Mary and Bothwell etc. Og nu, siden jeg taler om Queen Mary, det gjængse Navn her for Maria Stuart, nu kommer jeg til det Besøg, der har gjort meest Indtryk paa mig af Alt, hvad jeg endnu her har seet. Igaarmorges i deilig, friskt Veir, kjørte jeg med Captain Fischer ud til det gamle Holyrood-Abbey. Det ligger en Fjerdingsvei udenfor Edinburgh, ved Foden af det smukke Fjeld, Arthurs Seat. En Fontaine med klart rislende Vand og den høiskotske Gardes maleriske Uniformer oplive den ydre Slotsgaard, og contrastere til den mørke, alvorlige Bygning, der med sine Taarne og Murtinder, ruger over de blodige Hemmeligheder, den indeslutter, og gennem hvis smaae Vinduer kun nu og da en Solstraale kan trænge sig ind, og oplyse de mørke, falmede Gobelinstapeter og tilrøgede Malerier. I disse smaae, skumle Gemakker, med Løndøre og skjulte Trapper, har jeg læst hele Maria Stuarts mærkelige Historie, og har fattet en Interesse for hende, som Schiller og Bjørnson forresten allerede i forveien havde grundlagt. Idetheletaget burde man altid efterat have læst en eller anden mærkelig historisk Personligheds Livsdrama, besøge den Scene, hvorpaa Dramaet er opført, da vil man som oftest bedre kunne fatte Motiverne og Bevæggrundene, der have ledet til de frygtelige, factiske Resultater. Maria Stuart var som Billedet i det store Galerie paa Holyrood viser, smuk, med store, levende Øine, hvoraf Forstand og Aand, men ogsaa stærke Lidenskaber lyste. Opdragen ved det franske Hof, blev hun sendt til Skotland for at ægte sin Fætter Darnley. Jeg kan see hende sidde i det lille Boudoir, helt behængt med mørke Tapeter, læsende i de franske, latinske og græske Forfattere, og seende over mod Arthurs seat, hvor de skotske Taager hang. Og inde i Værelset ved Siden af, gik Darnley, den unge Mand med det bløde, barnlige Ansigt, saaledes som Billedet over Kaminen viser ham. At den unge Skotte, med al sin lidenskabelige Hengivenhed dog ikke har kunnet behage den unge talentfulde Dronning, der trængte til fin, aandrig Conversation, og er bleven trættet ved den upolerede Fætters Overhængen, kan man see blot af disse to Malerier, og Rizzio, hendes franske Secretair, og italienske Troubadour, blev indladt om Aftenen gennem den lille Løndør bag Tapetet i hendes Sovekammer for at adspredde den franske Dame. Darnley var ung men hæftig og skinsyg. I det gamle halvt sammenstyrtede Capel er der i Krogen tilhøires. 60en tilmuret Dør; ad denne steg Morderne op, dræbte ham, og kastede hans Lig udaf Vinduet. Spørger man Ciceronen, trækker han som Skotte paa Skuldrene, og peger i Taushed paa en Dør, der ved et Skillerum er adskilt fra Marias Audienceværelse. Gulvet og Brædderne i Døren ere plettede paa flere Steder. Jeg bukkede mig ned og lagde min Haand derpaa. Her blev Rizzio myrdet. 24 Kaardestød fik han, og den hele Nat laa han her i Krogen af Værelset og blødte alting over. Skillerummet blev nemlig senere sat op paa Marias Befaling, der aldrig turde se hen til den Plet, hvor han var bleven dræbt. Men da enhver Skotte elsker Mindet om Queen Mary, taler han ikke gjerne derom. Hvad Historiekriverne forresten berette om Holyrood Palace and Abbey, kunde jeg faae at læse i en stor, trykt Bog. Imidlertid foretrækker jeg altid at læse Historien dels ved Hjælp af, hvad jeg seer, og dels igjennem den folkelige Tradition, i hvilken der altid er mere Poesie og som oftest mere Sandhed. — Hvad Edinburgh selv angaaer, da har jeg allerede i Faders Brev antydnet, at den maa sees, og kan ikke beskrives. Det nytter jo dog ikke, at jeg fortæller Dig Navnet paa den og den Gade og den og den Plads; jeg kan jo dog ikke føre Dig op paa det gamle Castel med sine Vindebroer og Taarne, og vise Dig hele den prægtige Stad nedenfor, og sige der er Walter Scotts Monument, der er St. Giles, den berømte, men langtfra skjønne Kirke, der er Princessstreet, den fashionable Promenade etc. Forsaavidtsom jeg har Prospector af det Altsammen, skal Du faae Altsammen at see ved min Hjemkomst.

Jeg gratulerer altsaa. Jeg haaber at Fader er rask; jeg veed at I andre idetmindste ikke har mere end almindelig Grund til ikke at være det. Søndag eller Mandag gaae vi rimeligvis herfra og om en 14—18 Dage kan jeg da være i Palermo. Apropos, jeg skrev til Fader, at I ikke skulde sende mig Brev, førend jeg havde

skrevet fra Sicilien. Dette behøves nu ikke. I kan adressere dem (forudsat I skriver nogle) til det russiske Consulat i Palermo. Naturligvis er min Adresse: ombord in the russian Steamer Alexander second. — Næste Gang kommer Touren til Moder. — Jeg har endnu kun brugt I Skjorte. Hilsen til Alle.

hengivenst
Holger.

s. 61

Gibraltar 25. Marts.

(I megen Hast!)

Madre cara!

Dersom Du, hvad jeg haaber, igjennem mine Breve til Fader og Erna, har seet, hvorledes jeg har befundet mig i Nordsøen og i Skotland, erindrer Du vel ogsaa, at min Bestemmelse eller rettere Skibets Bestemmelse var, at afseile den 10de d. M. fra Leith, hvilket imidlertid begrundet i vedholdende Snestorme, blev udsat til Onsdagen d. 13de, hvor baade Vinden og Søen havde lagt sig lidt. Vi forlode da Skotlands Hovedstad og Havnestad, bleve i Nordsøen modtagne med ganske taaleligt Veir, saaledes at jeg i to Dage kunde sidde paa Dækket og tegne den engelske Kyst, efterhaanden som vi passerede de forskjellige Forbjerge, Fyr, etc. — og naaede endelig Dover. Ligesaa stenkulstilrøget som hele den øvrige Kyst havde vist sig, ligesaa smilende laae Dover for os, beskinnet af Morgensolen, med sine hvide, høie Kridtklinter, sit gamle Castel og sine maleriske Canal fartøier. Hele den Dag havde vi deiligt Veir, og jeg befandt mig aldeles som om jeg gjorde en Helsingørstour i Sundet, i den Grad mindede nemlig Canalen og dens Kyster mig om vort Øresund og Sjælland; men allerede næste Dag, paa Høiden af Plymouth, forandrede Veiret sig, og Søndagen den 17de høitideligholdt jeg for første Gang maaske med Andagt en Gudstjeneste, hvor Søilerne vare taarnhøie Vandmasser, og Stormen spillede paa et Orgel, som ingen Organist hverken ved Frue eller Frelsers. Imidlertid, for Folk, der sidde ved den lune Kakkellov i Kjøbenhavn, vil det enten klinge høittravende-pathetisk, eller overdrevent usandt, naar man beskriver saadan en Storm (NB især Ens første, eller „Daabsvandet“ som Søfolkene kalde den), og derfor vil jeg korteligen berette, at jeg sad i mine Olieklæder paa Dækket, saae paa de grønne Bjerge, paa Captainens urolige Ansigt, forsikrede Styrmanden, der deltagende fortalte mig, at vi meget godt kunde forandre Køiepladser inden Aften, at jeg virkelig ikke ansaae mine 3 Alens Liv for noget saa overordentligt Værdifuldt, og gik endelig henimod Aften ned og smed mig i Køien, vaad, forfrossen, fortumlet i Hovedet af den forfærdelige Slingren, og — jeg tilstaaer det — om Natten, men ogsaa først i den lange, mørke og søvnløse Nat, med den rasende Knagen og Buldren, — en Smule forknyt. Den næste Morgen bleve vis. 62 anraabte af en fransk Skonnert i Havsnød, men da hans Baade vare skyllede bort, og Captain Fischer i den „nederdrægtig høie Sø“ ikke vilde vove sit eget Mandskabs Liv i vor Redningsbaad, og vi jo ligesaa lidt kunde løbe ham paa Siden, maatte vi lade ham sakke skrigende og skraalende agterud. Fra den Dag af og ligeindtil igaar, har vi haft vedholdende ondt Veir, 3: Storm lige i Næsen, og jeg har saaledes i over 1 Uge gjort den spanske Søes nærmere Bekjendtskab, og erhvervet mig hele Mandskabets Agtelse, ved at være den første Passageer, der ikke har været søsyg. Jeg har taget Vagterne med, halet og heiset og delt Tobak rundt. Jeg har endvidere kun kjendt meget lidt til tørre Fødder, kun brugt 2 Skjorter, haft megen lidt Appetit om Middagen (fersk Suppe og Kjød hver Dag) og overordenligt stor om Aftenen, hvor jeg da spiste i Captainens Kahyt oppe paa Dækket og (rimeligvis for mine Synders Skyld) fordrevet Tiden for Captainen ved i Gjennemsnit dagligt at spille 5 Timer Domino, med Benene skrævende ud paa Kahytsgulvet og Brikkerne i Haanden. Endelig igaar, Søndag d. 24, løiede Vinden, Regnen hørte op, og efterat den sidste voldsomme Overhaling havde (bogstaveligt sandt) kastet mig med samt Stewarten, 3 Tallerkner, og 1 Kasserolle graae Ærter, hen ad Kahytsgulvet, lagde Søen sig, og hele Sydens Varme baade fra Spanien og Africa kom anstigende, Straahattene kom paa Hovederne, Støvlerne af Benene, Mandskabet holdt Stovask lige til Navlen, Cigarerne bleve tændte, og vi holdt fra Cap St. Vincent ind imod Strædet ved Gibraltar, hvor vi nu ere, men desværre kun bliver saa kort Tid. — Uh! nu gaaer Brevbaaden.

Farvel.
Hils Alle
fra Din hengivne
Søn
Holger Drachmann.

s. 62

Palermo 4de April 67.

Kjære Fader!

Efter mit sidste Brev fra Gibraltar er der jo rigtignok gaaet over en Uge til idag at regne, og Du havde maaske ventet denne Epistel lidt før, imidlertid, jeg har med Flid opsat dens Afsendelse, for at beriges.

63Familiekredsens Conversation med saameget Thema som muligt. Og Thema har jeg jo rigtignok.— —Først og fremmest, ret megen Tak for Dit saavel som for Ernas Brev. Jeg troer aldrig før, at jeg med større Glæde har modtaget et Brev fra Dig end det, som en brun Bandit med rød Hue og laset Agtercastel, kom dumpende ind over Reilingen med, efterat det gode Skib Alexander laa velfortøiet ved Moloen i Palermos Havn, ligesom rigtig med den inderligste Tilfredshed vuggende sig paa Bugtens krusede Smaasøer, og udhvilende sig efter de sidste 2 Dages voldsomme Bevægelser. Thi, for ikke at give Atlanterhavet Noget efter, opbød det deilige, men lig Sydens Skjønheder lunefulde Middelhav, alle sine Kræfter for at kue de lyshaarede Nordboer, eller paa godt, bredt Dansk: vi havde lige fra Cap Spartivento (Sardiniens Sydspids) og til Monte Pellegrino (Palermos 1000' høie Søværn) en Storm med Orcanagtige Byger, saaat Capt. Fischer endelig erklærede, at det havde været hans mest stormfulde Reise, og jeg paa min Side næsten var tilbøielig til at tro, at min gamle Koffert paa en eller anden Maade var bleven forbyttet med den berømte Odysseiske Sæk med de 4 Vinde, hvoraf da en kaad Scirocco (S. S. O.) var kneben ud gennem Nøglehullet. Imidlertid nu var jo Søturen overstaaet, og fra min Side med den allerede engang omtalte éclat, hvilken nu var voxet saaledes, at jeg modtog de mest smigrende Forestillinger fra Styrmandens Side om, at jeg burde være Sømand, hvad jeg dog i al Beskedenhed tilbageviste til ikke ringe Forundring fra den ærlige Fyrs Side.

Dersom jeg var mere Forstands- end Følelsesmenneske, vilde jeg formodenligt i velvalgte Udtryk kunne beskrive Dig den Følelse, hvormed jeg modtog dit omtalte rigt bestemte Brev, men da nu det Omvendte er Tilfældet med mig, og jeg paa den anden Side ikke vil vise mig altfor svag (ja maaske endogsaa hvad Nogle kalder sentimental) vil jeg kun bemærke, at man først føler Hjemmets Værdi, naar en Tusind Mile skiller En derfra, og maaske først en Faders naar— — naar han skriver et saadant Brev.

Og nu til Palermo, som jeg da vil dele i 2 Dele, hvoraf den ene tilfalder Dig (den mere subjective) den anden, den objective derimod Mimi. Hanne faaer da Gibraltar med de sorte Maurer, de hvide Huse, de brune Spanierinder, og de steile Klipper.

Altsaa: Palermo. — En By, der rimeligvis i en eller anden Geographies. 64tæller saa og saamange Indbyggere, er beliggende under den og den Breddegrad etc; hvilket Altsammen hverken kommer Palermo eller mig ved (idetmindste ikke efter min Geographie). Hvad Relationen mellem mig og denne By angaaer, da boer jeg i en snever, men høist malerisk Gade ved Navn Vicolo della St. Ufficio, hos en gammel Enke, Signora Gratia, hvis Niece er gift med en Milanese, der boer her i denne Tid, og som hvert Øieblik falder i Forundring over mit Fransk, og jeg da ogsaa over hans. Summa summarum, vi taler det begge meget daarligt. Endvidere en Datter, Signorina Vicenzina, med svært Haar, smukke Øine og en daarlig Gang. Eh bien! comment? spørger Du vel, og det er ogsaa et Træf, at jeg, en Fremmed er kommen til at boe hos en Familie. Det gik imidlertid meget simpelthen til saaledes. Da Captain Fichers Kahyt skulde males, og jeg forresten alligevel ikke vilde have gjort længere Krav paa hans Gjæstfrihed (som han forresten udstrækker til Alle med en sand arabisk eller antecivilisatorisk Storhed) flyttede jeg iland d. 1ste April. Men hvorhen? Capt. F., der kun er kjendt lidt her i Palermo (Messina er jo hans sædvanlige Station) kunde kun give mig den Besked, at Alt efter Septemberrevolutionen var uforkammet dyrt, hvilket jeg ogsaa til min oeconomiske Fortvivlelse strax maatte sande. Det Laveste, de forlangte omkring paa de forskjellige Hoteller, var 111/2 fr. om Dagen for Kost og Logis. Jeg saae mig allerede i Aanden banquerot i en Maanedstid, og stiftede strax Bekjendtskab med en Nordmand, der skulde seile ved Slutningen af April, da heldigvis den næste Dag Capt. Fischers Skibsclarerer, en Italiener, der talte lidt Engelsk, førte mig ind i denne Havn, gjorde mange Undskyldninger for det simple Meublement, en Commode, en Seng, 6 Stole, et Bord og en Balcon (Italiernes eneste Vindue), hvilket jeg imidlertid til hans Forundring erklærede for verry-good, og endelig fortalte mig, at Prisen var 2 fr. for Værelset alene. Naturligvis slog jeg strax til, og da jeg den næste Dag gik hen for at spise tilmiddag et Sted tilligemed Capt. F., kom der en Mand til os paa Gaden, som kjendte lidt til F. og præsenterede sig som den eneste Landsmand her paa Stedet, og tilbød sin Tjeneste som Cicerone, hvilken Bestilling, han nu i 3 Dage har beklædt med en Redebonhed og Forekommenhed, hvoraf jeg har haft stort Udbytte saavel i alt Andet som især i oekonomisk Henseende. Det er en Hr. Lassen, Skibsclarerer, der siden 1840 ikke har seet dansk Jord men alligevel taler det Kjøbenhavnskes. 65næsten lidt for kjøbenhavnsk, hvoraf jeg slutter at det maa være et meget seigt Stof. Forresten kommer han nok til Danmark i dette Aar, saaat jeg ved en lignende Ciceronetjeneste kan afbetale min Taknemlighedsgjæld til ham.

5te April.

Jeg slap nok igaar ved Oeconomien, og da den paa sin Viis udgjør et meget vigtigt Capitel, er det bedst at jeg afslutter det med det Samme. Efterat have valgt mig et af de Steder, hvor Hr. L. havde sagt mig, at man spiste forholdsvis billigt, gjorde jeg den Opdagelse, at det egenligt kun er Benævnelsen af Tingene, der udgjør deres Classification og Forskjel. Exempli gratia: Jeg forlanger Klk I eller

2 arrosto e macaroni a colazione (Steg og Macaroni til Frokost), men forlanger jeg Klk 4 det Samme, hedder det strax pranzo (Middagsmad) og koster 1/2 fr. mere. Som en rigtig god Oeconom giver jeg ikke Pigen mine Støvler at børste, for ikke at give Drikkepenge (Værtinden reder nemlig altid selv Gjæsternes Senge), men medens jeg drikker min Morgen Caffè con latte i Café Lincoln, lader jeg en lille sorthaaret Gavtyv børste mine Sko under Bordet for 5 Cents. Om Eftermiddagen sparer jeg i Reglen mit Maaltid (naar jeg ikke netop spiser det ombord), og naar min Mave henimod Sengetid bliver lidt slunken, og Pengekatten falder en

Tomme længere ned, siger jeg blot til mig selv: H. H. H. Drachmann! Husk paa, at alt andet her altid er saa dyrt, Vadsk, Færgebaad (Skibet ligger nemlig ikke ved Quaien, og Baadene ombord blive malede) etc, saaat Du maa spare lidt, hvor Du kan. Forresten er jeg egentlig aldrig, hvad man paa Nordisk kalder sulten. Dog er det ikke, fordi vi har det for varmt (☺: hvad man paa Italiensk kalder varmt) ja i de 2 første Dage gik jeg omkring og frøs i en vedholdende Regn, og i Middelhavet havde vi Hagl og Sne med nordlig Vind, saa jeg kan slutte mig til, at Foraaret maa være koldt hos Eder. Nu er det imidlertid en deilig, tempereret Varme, kun lider mine Øine (som paa Søen vare komne sig saa godt) under det stærke hvide Lys, som jeg erindrer Du selv har omtalt som en af dine italienske Plager.

Du seer altsaa nu, hvorledes jeg lever; at jeg forresten som en Bi suger til mig af alle Indtrykkene, haaber jeg mit næste (ikke saas. 66practiske) Brev skal vise. Med Hensyn til mine kunstneriske Productioner, har jeg haft den Glæde, at to bekendte Malere, hos hvem jeg blev introduceret ved Hr. L., omtalte mine Studier med Anerkjendelse, en behagelig Belønning for den vedholdende Flid, som (jeg maa selv tilstaae det) jeg har udfoldet ombord og i Skotland, og indbød mig til en lille Studiereise op i Bjergene, forat see min Impostation (Penselføring) og Fremgangsmaaden i min Colorit, hvad der især behagede dem. Idetheletaget naar Du, som Du skriver, hjemme paa din Sopha glæder Dig over, at Du har kunnet give mig denne Reise, og med Interesse følger mig og tilmed i Anerkjendelsen af mine Capaciteter til at kunne gjøre mig den frugtbringende, da er det maaske netop denne Anerkjendelse fra Din Side, der ansporer mig den Unge til med fornyet Intension at opdage Tingenes dybere Værdie, og, idealiserende deres Overflade, gjengive Dig, den Ældre, Indtrykkene friske og ungdommelige.

Holger Drachmann i Breve

5

Forresten veed jeg endnu kun, at jeg er her (og foreløbigt er denne Kundskab mig tilstrækkelig); hvorledes jeg derimod kommer bort igjen, lader til at blive noget gaadefuldt. Jeg har forhørt mig omkring hos de forskjellige Captainer, norske og svenske (af danske er her Ingen). Det gaaer dem, som Polakkerne i Visen; Alle drage de bort, men Ingen vender tilbage, og henimod Sommeren er næsten al Fart Nord paa ophørt. Capt. F. siger jo rigtignok, at der altid gaaer hollandske Dampere til Amsterdam og Hamborg, men dermed er jeg jo ikke engang hjulpen, og Fragten vil rimeligvis ogsaa overstige mine Kræfter. Forresten har Du maaske truffen nogen Bestemelse i den Retning, saa jeg vil foreløbigt opsætte yderligere Efterspørgsler til Dit næste Brev, som da vil træffe mig i Messina under Adressen F. Baller & Comp. I ethvert Tilfælde er det meget let at kaste Inglesedragten og vegetere som Lazaron.

Og nu

Hilsen til Alle
fra

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Dit Helbred er vel stadigt uden Forandring in pejorem?

s. 67

Palermo 5te April 67.

(Supplement til Brev 24.)

Kjære Mimi!

Veed Frøknen, hvorledes en italiensk Gade seer ud. Jeg mener en af de rigtige snevre, med høie Huse, aabne Balconer, Børn i Skokkevis, Tøi til Tørre paa lange Bambusstænger, Solskin og blaa Luft. En saadan er det, jeg boer i. Ligeoverfor mig, paa en Balcon, sidder en gammel Skomager; han er saa nær ved mig, at jeg hver Morgen, rækker ham min Tobakspung over, med et buon giorno, signore. Come sta ella? (Hvorledes befinder De Dem). Hvorpaa han rækker Pungen tilbage med et: gratia, sign:, e la vostra. (Tak. Og De?). Hans lille Datter Marietta, der noget ligner Dig, raaber da til mig: salutate la vostra sorella! idet Italienerne altid forudsætter at man har Sødskende, og blandt dem naturligvis ogsaa Søstre. Au! (det var blot en L... e, der stak). Af dem gives her næsten ligesaamange som af Børn; og jeg seer ud over hele min Krop som om jeg havde Skarlagensfeber. De ere nemlig saa høflige, at de kun bide Fremmede, men ikke Landets egne Børn, hvorover disse mere sig kosteligt, og raabe: Bravo, mi pulce! Imidlertid, forat komme bort fra dette uhyggelige Thema, skal jeg fortælle Dig om Operaen. Igjennem en Landsmand blev jeg introduceret til en Generalprøve paa et nyt Stykke: Elvira da Fiesole, der er komponeret af Capelmestren her i Palermo, Sign. Bertini. Gjennem Falddøre og Løngange kom vi ind paa Tilskuerpladsen, hvor mange baade Budne og Uindbudne havde samlet sig, og blandt dem mange smukke Øine. Italienernes Øre ere skarpere end vore, og hvergang et Chor blot sang $\frac{1}{8}$ Tone falsk, hvislede hele Theatret (istedetfor vor barbariske Piben). Forresten

havde Stykket mange gode Sider, og Primadonnaen, Signora Berini, sang som Kineserkongens Nattergal, saa jeg næsten fik Taarer i Øinene. Imidlertid faldt det klare Dagslys ind mellem Coulisserne, og gjorde en forunderlig Virkning i hele denne Skin-Verden. Da jeg ikke godt tør belemre Convoluten med mere Papir, henviser jeg Dig forresten til Faders Brev.

En anden Gang mere.

Din heng. Broder
Holger

s. 68

Palermo 5 April 67.

(Supplement til Brev 24.)

Og saa kom Touren til Hanne!

Ja, det var jo Gibraltar, jeg stoppede ved i Moders Brev. Der var noget at see. I Edinburgh har jeg lært mere Engelsk end under Dine velvillige Bestræbelser, og derfor kunde jeg ogsaa modtage Følgeskab af en ung Spaniol, der talte lidt Engelsk. Touren gik igjennem Byen, der er anlagt paa Skraaningen af den mægtige Klippfæstning; overalt stod der Vagt af Høiskotter, og Spanierens Øine funkledede, hvergang vi passerede en af de forhadte Inglesi. Paa vor Vei mødte vi de maleriske Maurere, i hvide Turbaner og lange Kaftaner; mørkebrune vare de i Ansigtet og paa de nøgne Ben, sort Skjæg og gnistrende Øine. Dernæst kom Mulæseldrivere, der sad paa Halen af deres Dyr, med svære Frugtkurve foran sig; derpaa engelske Misser tilhest og spanske Sennoraer tilfods, med lange Slæb, Sølvpil gjennem Haaret, og et sort Slør fra Nakken og ned til Halen. Igjennem Gadernes hvide Støv, kom vi endelig udenfor Byen, hvor Alamadaen (det samme som Grønningen hos os) giver Skygge for Solen, med sine Pinier, Cypresser, Oliventræer, og fryder Øiet med sine Blomsters Farvepragt og Næsen ved Mandel- og Orangetræernes Duft. Derfra har man en deilig Udsigt over hele Bugten med dens smukke blaa Vand og dens maleriske Seilere.

Om Aften roede vi ombord, og der sad vi da paa Reilingen og saae ind mod Byen, hvor det ene Lys tændtes efter det andet, indtil de udgjorde en utallig Mængde blinkende Øine. Den Aften glemmer jeg ikke saa let igjen. Serenadebaade med Harper og Violiner kom paa Siden af os, og at selv den simplere Klasse i Syden kan synge, hørte jeg da ved denne Leilighed.

Hils Asbjørn og Harriet; Martha forstaaer maaske endnu ikke at vurdere en saadan Opmærksomhed.

Du selv hilses fra

Din hengivne Broder
Holger

I Gothersgaden ligeledes. 1

(H. B.)

s. 69

Messinad. 26. April 67.

Kjære Fader.

Det var altsaa Palermo! — I det deiligste Maaneskin, paa det speilblanke Middelhav, reiste jeg den 20de April i Følge med 3 Damer til Messina, hvor jeg ved min Ankomst strax fik en Følelse af at være kommen fra Dynen og i Halmen. En mindre By og tilmed en udelukkende Handelsby, har aldrig gjort et heldigt Indtryk paa mig. Livet er der for snevert, for niveleret. Interesserne bevæge sig kun i een Retning, og det netop den Retning, som jeg mest er imod; og selv det bevægede Liv, som Handelsaanden altid maa frembringe ved Havnen og paa Torvet, er kun tilstrækkeligt til for Øieblikket at fængsle Øiet ved sine livlige og maleriske Sider, men giver ikke hverken Forstanden eller Phantasien Spillerum nok til at bevæge sig frit og ugeneert i Sammenligning og Undersøgelse. Imidlertid, enhver Ting og følgelig enhver By har sine to Sider, og Messinas bedste Side er da den, der vender ind mod Bjergene, for ikke at tale om Bjergene selv. Dog vil jeg, førend jeg gaaer videre i denne Retning, først kaste et Afskedsblik tilbage paa Palermo, dette Siciliens Eldorado, Fanatismens og Romantikens Sæde, den, ligesom Neapel og Paris, bestandigt gjærende Folke vulcan, der skaffer sig Udbrud gjennem — Revolutioner. Naar jeg imidlertid taler om Palermo, maa jeg først tale om mig selv, og beder Dig da tage indlagte Contrafei som Kommentar til mine Memoirer. Paa Reiser undergaaer ikke alene det ydre men ogsaa det indre Menneske store Forandringer. Man er overladt til og maa stole paa sig selv alene, derfor maa den nordiske Tunghed udaf Kroppen; let og behændig som en Fægter, bevæger man sig gjennem de forskjellige Menneskenaturer, man efterhaanden træffer paa, og netop fordi Alt er vexlende

og forbigaaende, bliver man munter og glad, høflig og forekommende, og drager det Bedste ud af det flygtige Bekjendtskab, inden Reflexionen, der altid ved den længere daglige Omgang kommer critiserende tilstede, faaer Tid til at overtrække En med Forsigtighed, Tilbagetrukkethed, ja sommetider endogsaa med engelsk Plumhed. Fru Fog fra Messina, tilligemed Frk. Fibiger og to andre unge Damer, kom nemlig reisende i Besøg til Capt. Fischer, og nu gik det i den sidste Uge (efterat jeg i de to første havde levet i malerisk Indgetogenhed)s. 70fra det ene Sted til det Andet. Med den størst mulige Ugenerthed, for ikke at sige Frækhed, fortalte jeg den ene Aften Reiseæventyr paa Tydsk i en Banquiers Salon, og converserede den næste Formiddag (ved en mere end overdaadig Frokost paa en rig Italieners Landsted) Stadens første Primadonna paa Fransk, og blev omfavnet af Palermos berømte Componist Bertini (en Rav-Italiener, der kun taler sit Modersmaal) efterat have sunget ham en Arie for, (takket være mit gode Øre) som jeg Aftenen i Forveien havde hørt i Operaen. Maaske vil Du lee; men jeg troer, at denne min Salon-Bravour skrev sig for Størstedelen fra den ved min Søreise og det deilige Klima hentede, ubetvingelige Følelse af Sundhed og fysisk Overlegenhed ligeoverfor de smaae italienske Spirrevipper, der især culminerede naar jeg med mine 3 Alens Høide og brunrøde Ansigtifarve, befandt mig ligeoverfor de smaae, olivenfarvede, sortsmudsede Italienere, der i de taarnhøie Selskabssale ikke fyldte mere end Oldenborrer i Dyrehaven, eller Rotter i en Kirke. Dog, i mine naive Beretninger af egen Selvbehagelighed (som jeg beder Dig Altsammen henregne til den Reisefriskhed og Umiddelbarhed, Du vel ogsaa selv har følt) — glemmer jeg jo rent Palermo over mig selv. Det var hellerikke den sidste Uges ægyptiske Kjødgryder, der vil gjøre Palermo uforglemmelig for mig, men langt mere de 2 førstes Vandringer i Ørkenen, (hvad der ogsaa i den jødiske Historie er det Mærkværdigste). Palermo har nemlig ogsaa en Ørken, men den er mindre sandet og mere stenet, mindre omtalt, men mere romantisk, end den arabiske. Hverken Kameler eller Dromedarer er gaaet der igjennem, men derimod Garibaldi og hans Rødskjorter, ikke at forglemme et stort Antal større eller mindre Banditter. Med andre Ord, det er Bjergene, der omgive Byen. Ikkesaasnart er en Fremmed stegen iland ved Porta felice, førend en Karosse i hvirvlende Fart kommer snurrende hen til Landingstrappen, og Kudskven brøler sit: Monreale, Signore! Kjørslen er ikke dyr i Palermo, og da Veien er lang, solhed og „bergauf“, kjører man altsaa til Monreale, en Bjergstad ovenfor Palermo, der tæller den interessanteste Kirke og de mest berygtede Banditter mellem sine Mærkværdigheder. De sidste seer man forsaavidt gratis, som man ikke lægger Mærke til alle de forskjellige Forsikringer, om at Vedkommende moro di fame, og den første betaler man en Fr. forat hvile sig i dens kjølige Skygge, beundre dette Vid s. 71under af Mosaikarbeide, (navnligen et colossalt Christushoved, der optager hele Hvælvingen over Høialtret, og hvorved der sværges i mange Miles Omkreds) samt ynkes over de stakkels Munke, der er fordrevne fra deres Kloster, fra hvis Terrasse, man nemlig har en Udsigt som maaske ingen Steder i hele Italien: dybt under En, den tropisk frugtbare Dal, der bugner under Oranger, Oliven, Figner, Mandler etc; ligeoverfor En, den Bjergkjæde, der gaaer ud og begrændser Palermobugten mod Øst, ved det maleriske Capo Zafarano; langs Havet, Byen Palermo med sine utallige Tage, Kupler og Spir, og mod Vest, den sagnrige, isoleerte Granitkjæmpe, Monte Pelegrino. Hertil kommer den pikante Følelse, man overalt paa Sicilien (man være nok saa kraftig og nok saa modig) altid fornemmer ved at komme til de smaae Røverreder i Bjergene, hvor ingen Milepæle betegne Afstandene, men smaae, sorte Kors paa Klipperne, fortælle ganske andre Historier; hvor de raske Bersaglieri gaae bevæbnede til Tænderne, og Bjergbondens Øine gnistre, og hans Jagtflindt ofte knaller i Kløfterne, uden at hans Taske fyldes af Fuglevildt. Her betragter jeg det i Sandhed ikke mere som en Don Quixot'agtig Grille, at jeg i Kjøbenhavn laante mig en Revolver, og at min norske Skedekniv altid dasker paa Ryggen, og navnligen ikke efter et lille Æventyr, (NB uden Blodsudgydelse) der mødte mig i Bagheria; et lillebitte Æventyr, der ved at skrives ned, næsten bliver mere end comisk, men der, som saamange andre, har en egen subjectiv Værdi for En selv, som Prøvesten paa Ens Aandsnærværelse. Jeg havde en Dag faaet to uensartede Indbydelser til det samme Sted, nemlig en af mine 2 Malere, en lille Studiereise til den maleriske By, Bagheria, med Levninger fra Saracenernes Tider, og beliggende ved Kysten, omtrent en 8 ital: Mil fra Palermo. Denne Tour skulde gaae for sig en halv Time før Solens Opgang, og vi skulde da mødes paa Jernbanegaarden. Den anden Indbydelse var fra en tydsk Familie; vi skulde en hel Mængde i Antal samles Klokken 10, og (ligeledes pr. Jernbane) tage til et fyrsteligt Landsted, (Palazzo Trabia) i Nærheden af Bagheria, til en lille fête champêtre. Jeg combinerede nu disse to Toure sammen til een, og skrev Familien til, at jeg skulde have den Fornøielse at give Møde Kl. 11 ved Stationen i Bagheria. Klokken 4 1/2 om Morgenen var jeg altsaa paa Pletten, men traf Ingen. (Sidenefter hørte jeg, at min Værtinde havde glemt at give mig et Brev, dens. 72foregaaende Aften, hvori Touren opsattes). Da jeg nu imidlertid var kommen saa vidt, og Morgendæmringen var for smuk til at gaae hjem og sove bort, indskibede jeg mig med min Malerkasse i en Coupée, og rullede gjennem Orangehaver og ved Foden af deilige Bjerge afsted til mit Bestemmelsessted. Ankomsten dertil, havde jeg dog nær fortrudt mit Foretagende; hele Landsbyen var øde, Folkene talte en forfærdelig Dialect, der ligesaagodt kunde være chinesisk som italiensk, og jeg var kort sagt i en meget forladt Stilling. Imidlertid, jeg fik fat paa en Custode, og da jeg snart fik gjort ham begribeligt, at jeg vilde have noget at spise, førte han mig hen til en lille Rønne, der prangede med det lovende Skildt: albergo del citta. Men hvilket Værtshus! Gulvene vare saa lappede og skraae, at jeg strax kom til at tænke paa St. Kongensgade 68 2den Sal, (skjøndt uden en retfærdig Ideeassociation) — Høns og Svin kappedes med 2 svære, sultnaarede og sølvpiledede Skjønheder i at betage Spisestuen al Tiltrækning for en sulten (ja endogsaa meget sulten Mave). Jeg lod mig da vise ind i den store Sal, rimeligvis Byens Forsamlingslocale, der vendte ud mod Søen, og gjennem hvis støvede Ruder, man kunde ane den deiligste Udsigt over Bjergene og Havet, hvor Solen netop var i Begreb med at gaae op. I selve Stuen herskede der en usikker, dæmrende Belysning; gamle, lasede Drapperier, der mindede mig om omvandrende Beriddere, hang fra Loftet af nedover

Væggene, og nu først fik jeg Øie paa et Selskab i den modsatte Ende, der rimeligvis havde siddet der hele Natten, og hvoraf navnlig de to gjerne strax kunde have spillet Røverne i Fra Diavolo uden at skifte Costume. Udaf en aabentstaaende Dør hørte jeg en Klirren som af Vaaben (pas paa, det bliver romantisk) og hørøstede Stemmer, baade mandlige og kvindelige. Det Hele virkede ganske uhyggeligt paa mig, tilmed da jeg kun havde sovet et Par Timer om Natten, og den friske Morgenluft i Forbindelse med en fastende Mave, havde gjort mine Nerver mere modtagelige for Indtryk af den Art, end ellers havde været Tilfældet. Jeg lod imidlertid en snavset Dreng bringe mig noget Frokost, og skjøndt den i Sandhed var tarvelig baade hvad Kvantiteten og Kvaliteten angik, hørte jeg dog og det ingenlunde til min Beroligelse, at den ene af mine „Schiller“ske Venner, der talte nogenlunde rent Italiensk, yttrede sit Mishag med de fordømte Inglesi, der reiste rundt i Italien og levede godt, medens Landets egne Børn maatte sulte, (forans. 73det hæderlige Selskab stod en 3—4 Flasker halvt og helttømte). Den ene Bemærkning krydsede nu den anden, og efterhaanden blev det mig klart, at en Katastrophe forestod, der dog (ligesom jeg troer, at enhver virkelig Fare maa) oplivede mit Mod, og gjengav mig min Rolighed igjen. Katastrophen kom ogsaa, men ikke som jeg havde ventet. Jeg havde efterhaanden dreiet mig saaledes, at jeg fik Ryggen imod Væggen, og vendte Ansigtet mod mine Selskabsbrødre. Jeg tog derpaa ganske roligt min Pistol op af Lommen, lod Hanen knække, og undersøgte de 6 Patroner; derpaa lagde jeg den foran mig, og gav mig til at polere Laasen med mit Tørklæde. Ved denne Maneuvre, der af Selskabet, blev iagttaget med en pludselig Rolighed, var efterhaanden Larmen i det tilstødende Værelse bleven stærkere, og da jeg fra min nye Plads havde faaet Døren paa min venstre Haand, vendte jeg Øinene derhen, og saa da et i Sandhed overraskende Skuespil. Den fatale Dør førte ind til en lang Choridor, med en hel Række mindre Døre, bag hvilke dels Snorken, dels Latter og Raab lode sig høre. I Baggrunden laae et større Værelse, hvor der fra et halvtaabent Vindue faldt en svag Belysning ind paa to uniformerede Skikkelser, der fægtede med korte Sabler over et Bord, bag hvilket der var en Dør paa Klem, hvor (nu kommer det) et meget smukt, men i det yderste Negligée klædt Fruentimmer ganske roligt kigede ud paa de Kjæmpende. Alt, hvad der skeer i en Fart, er naturligvis vanskeligt at beskrive, og derfor maa Du tænke Dig, at hele denne lange Remse opdagede jeg i samme Øieblik, som jeg vendte mit Hoved om, og i netop det selvsamme Øieblik, vendte den ene Fægter sig om mod Damen, og — jog hende sin Sabel igjennem Livet. I Værelsets Halvmørke, saa jeg noget Stort falde om; jeg hørte et høit Rabalder; den ene Fægter sprang op paa Bordet og raabte høit, medens den Anden lo høit, og uden at tænke paa at forklare mig dette Uforklarlige, greb jeg min Revolver, og raabte: signori! ecco la donna uccisa, i samme Moment, som jeg sprang ind gjennem Døren, med hævet Vaaben og fast bestemt paa en Kamp, medens min sortsmudsede Misunder, der ogsaa var løben til Døren, brølede himmelhøit: La ritrata, la ritrata. (Den Malede). . . . Jeg kan forestille mig Din Latter, og behøver vel næppe at tilføie den oplysende Bemærkning, at det virkelig var et (med Hensyn til Farver mere end til Former) raskt udført Skjærmbræt; at Kunstnerens. 74var den ene Soldat, og at Mordet var foranlediget af den Anden paa Grund af en lille Rivning. Den let klædte Dame, fik jeg siden at vide, var et ikke saa ganske feilagtigt symbolsk Billede, for hvad der skjulte sig bag de smaae Døre. Jeg troer, at jeg ved min dristige (skjøndt paa Grund af Resultatet, latterlige) Opræden, havde imponeret mine Misundere. De forsvandt idetmindste snart efter, og jeg skyndte mig ogsaa bort, og fandt udenfor Byen et udmærket smukt Morgenlandskab, hvoraf jeg har en Skizze hjem med. Hvad der imidlertid trøstede mig, var, at jeg siden efter, da jeg traf mine tyske Venner, virkelig blev complimenteret af dem, over at være sluppen vel ud af det mere end ilde berygtede Albergo del citta.

Saavidt om mit Ophold i Palermo.

Meget, meget Papir kunde naturligvis endnu fyldes med Beskrivelse deraf, men jeg maa ogsaa gjemme Noget til Messina; altsaa

Messina, d. 27de April 1867.

Var der varmt, brændende solhedt, ret italiensk i Palermo, da er Messina luftig og kjølig. Den friske Søvind blæser stadigt fra Faro, og man befinder sig næsten som i de danske Sommermaaneder. Det Første, man hører, naar man kommer til denne By, er Talen om Taormina. Comiskt nok, den moderne Handelsslægt her, taler altid om de romerske Antiquiteter; den smaalige, vindesygge Aand adspredter sig ved at betragte det colossale, storslaaede Ætna. Jeg traf heldigvis paa en norsk Student, der (ak! som saamange af vore theoretisk overculturerede Nordboer) reiser for sin anstregte Hjernes Skyld. Med ham gjorde jeg nu Touren pr. Jernbane til Taormina. Langsmed den deilige Strand, beskyttet af det blaae Middelhav, farer man med den nymodens Damp under de tusindaarige Bjerge. Den ene Tunnel afløser den anden. Høit oppe paa Klipperne hænge de maleriske Bjergbyer som Fuglereder udover Afgrunden. Stilen er afvexlende normannisk, maurisk, romersk og græsk, og det løber næsten Surr for En, med at tilegne sig alt det Nye og Usædvanlige. Navnligen i den tredie Classe er Selskabet interessant. Bjergbønder, Jægere og reisende Kjøbmænd afgive det ene Genrebillede efter det andet, Bekjendtskaber stiftes hurtigt, og saaledes samtalede vi hele Veien dels paa Italiensk, dels ved Pantomimer med en Armenier fra det sorte Hav, der reiste omkring i Siciliens. 75og solgte tyrkisk Tobak. Endelig kom vi til Giardine, hvor Veien fører op over Bjergene til det antike Amphitheater. En hel Armee af Æseldrivere sloges om os, og da vi tilsidst havde bestemt os for to af de mindst magre firbenede Skabninger, lignede vort Optog ad den [zigzag] ¹Vei, tilvisse ikke saa lidt Don Quixote's og Sancho Panza's, idet jeg red foran og Normanden bagefter. Da vi havde naaet den gamle

mauriske Port øverst paa Bjerget, bad Føreren os, om at vende os om, og nu laae Ætna for os med sine 150 snebedækte Kratere, i den klare Luft saa nær, at man næsten syntes at kunne gribe det, og dog over 6 danske Mile borte. Dog, Alt hvad jeg saae den Dag, maa gjemmes i Erindringen, og kan ikke beskrives, maaske bedre mundtlig fortælles. Thi hvilket Indtryk faaer Du vel, naar Du læser, at jeg stod paa det lille Hotels Altan, og saae det dunkelblaae Hav dybt, dybt under mig, det colossale Ætna foran mig, og de ioniske Ruiner bag mig. Hvorledes kan man paa et Stykke Papir beskrive den Følelse, jeg havde ved at sidde paa de Marmortrapper, hvor fordum Dionysius saae ned paa de vilde Gladiatorer, og paa samme Tid lod Blikket svæve over mod den rygende Kjæmpe i Baggrunden, det deilige, frugtbare Land nedenunder sig, Middelhavet i det Fjerne, og de vilde Klipper ovenover. At man bliver lidt sentimental ved sliig Beskrivelse, tilgiver Du vel ogsaa; maaske kan det virke Afkjølede, at jeg saae Kammerherre Berlings og Doctor Stybes Navne i Reisebogen.

Og nu til Dig selv og Alle derhjemme. Jeg havde næsten ventet, at have faaet Svar paa mit Brev fra Gibraltar til Moder, og paa det af 5 April fra Palermo til Dig og Mimi og Hanne. Imidlertid haaber jeg ikke, at det er Sygdom, der har forsinket Din Skrivelse. Her viser sig stadigt ingen Skibslæilighed til Norden, og maaske vil jeg i Følge med den oeconomicke Normand vove en Reise hjem landwærts. Skulde jeg da blive siddende fast et Sted i Tydskland, vil vel Din Kasse nok kunne bringe Din Søn tilbage til den fædrene Arne, Din hengivne Søn, der maaske først nu begynder at savne Eder alle derhjemme

Holger D.

Stedet for et Ord.

(H. B.)

s. 76

Messinad. 29 April 67.

Kjære Fader!

Jeg længtes efter Brev, skrev jeg til Dig i min Epistel fra i forgaars (27de). Men at jeg saa hurtigt efter dens Afsendelse, og saa glædeligt skulde blive overrasket ved at see de bekjendte Poststempler fra St. Kjøbmagergade, Danneskjold „residens“, ventede jeg rigtignok ikke, og Dit Brev og dets Indhold glædede mig ligesaa meget som det Comiske i min egen Stilling slog mig, idet jeg den ene Dag med en vis varsom Confidence skriver Dig til, at jeg rimeligvis kommer til at fægte mig frem gennem Europa, og den næste Dag faaer at vide, at Du, som en god General ligeoverfor en ung Soldat, har sørget for at Fægtingen ikke bliver saa slem endda. Men nu, Et Spøg, et Andet Alvor. Jeg fatter godt, hvad en Reise gennem Europa vil sige. Jeg aner alt det Store, det Nye, det Skjønne og det Opløftende, jeg vil faae at see. Men netop fordi jeg ved denne Reise allerede har opdaget, at jeg nogenlunde er istand til saaatsige at „maale“ mig med Naturen, og derved i mine Rapporter alt har glædet Dig og (haaber jeg) endnu skal glæde Dig, netop derved er jeg istand til ret af Hjertet at kunne takke Dig, uden at jeg tillige føler det Trykkende, som enhver noblere Natur maa føle ved alene at være den Modtagende, uden igjen at kunne være den Ydende. At forresten alle Dine „oconomicke Vink“ skulle blive efterfulgte, behøver jeg vel ikke at forsikre om. En meget oeconomic Reise vil være mig saameget desto lettere at sætte igjennem, som jeg (hvad jeg omtalte i mit forg. Brev) faaer en Normand til Reisekammerat, der ikke alene, som jeg ogsaa, har Nødvendigheden til Ansporer, men ogsaa et bestemt, udpræget Talent i den Retning, saaat enhver Skopudser, Droskekudsk, Opvarter og Vadskekone nærer en instinctmæssig Beundring for ham, (hvilke samtlige fire Faculteter, idetmindste her paa Sicilien, tæller de største Slyngler, der nogensinde i en Haandevending har kunnet forvandle 5 Cents til 1/2 Fr.) Dit Brev modtog jeg, da jeg igaar Aftes kom hjem fra en Tour i Bjergene med den Sarauwske Familie. Nu kan Du altsaa faae denne interessante Expedition med soms. 77Nok et Blad i Dagbogen.

Der er „noget vist Noget“, som Kjøbenhavnerne kalde, at gaae op at see en Udsigt. — Reisearrogant har jeg nu en Gang for alle besluttet hverken at være eller at blive, og der er desuden mange smukke Steder i mit kjære Danmark, hvorfra man har en smuk og vid Udsigt, som jeg alle mindes med levende Kjærlighed (om ikke Frederiksbergbakke just, saa dog Odinsø, Fruebjerg etc), men jeg maa dog næsten alligevel lee, naar jeg sammenligner alle disse „Udsigte“ med den igaar. En stor Hær var bragt sammen under den mægtige Fru Sarauws Fane. Intendanturen, Generalstaben, Veteranerne og Trodset tog den længere Kjørevei ad strada nuova i uhyre [Zigzag] med kraftige Heste og øvede Trainconstabler, medens Kjærnetropperne, de yngre Folk, 7 Commis'er og Undertegnede, trængte op gennem et af de om Sommeren udtørrede Flodleier (Fiumara'en) til Bestemmelsesstedet, Bjergbyen Castania. Vi samtlige 8 Mand, bevæbnede med Stokke og Feldtflasker, vadede altsaa om Morgenen tidlig gennem Fiumaraens Grus, forbi smaae Landsbyer og underlige Kirker, som en pludselig Oversvømmelse i Januar Maaned, tildels havde lagt i Ruiner. Bjergbønderne kom ridende i Søndagsdragt paa deres Æsler, og Gederne klingrede med deres Klokker paa Bjergaasene, og gnavede det yppige Egekrat af, der ellers her som overalt vilde danne deilige Skove. Smaa Landsteder (casino'er) tittede maleriske frem paa de bratte Brinker, og Solen skinnede paa os, saaat Frakken og snart Vesten maatte trækkes af. Ved Foden af en brat Skraaning standsede vi endelig og slukkede den

brændende Tørst ved en deilig Kilde. Derpaa begyndte den egenlige Opstigen eller rettere Opklavren, og hvorledes vi omsider naaede Toppen, skal jeg have Ondt ved at afgjøre; thi den evige [zigzag] Løben og Kryben betog En tilsidst foruden Veiret ogsaa al mulig Tænkning. Lungerne arbeidede voldsomt; den ganske Armee stønnede og pustede, og sveddrivende, mere end kraprøde i Ansigtet, og uhyre ømme i Lægge og Hæser stode vi paa Toppen ligeoverfor et ældgammelt Capel; jeg for min Part dog med Følelsen af det Velgjørende i slig en Brystgymnastik. Vi havde nu Kjørveien henover Bjergaasene for os, men endskjøndt vi allerede havde brugt 1 1/2 Time fra vor Afgang, vare dog Vognene, at dømmes efter Sporene i Sandet, endnu ikke passerede. Flaskerne bleve altsaa tømte, Piberne tændte, og Veien fortsat, og pludseligt, da vi bøiedes. 780m et uhyre Klippestykke, aabnede sig en af disse Udsigter, som man i sit Liv aldrig vil kunne glemme, og der selv indgravede sine uhyre Linier og Flader i de sløve Commis'ers Bryst, som om de var skabte af samme bløde Metal, som en stakkels let modtagelig og letfængelig Kunstner, der hverken havde saa pæne Buxer, eller kunde saa godt Reguladetri som de.

Det var en af de „vue“er, som enhver snøvlede Englænderinde paa sine Reiser smører op i sin sketch-book, men ligeoverfor hvilken enhver alvorlig Kunstner heller kaster hele Kassen ned i Afgrunden, end rører en Penslen paa et Stykke Lærred; (undskyld jeg skal strax komme mig igjen).

Systemet i Billedet var omtrent saaledes:

Det vil sige: A det snebedækte Ætna i Baggrunden tilvenstre. M det umaadelige, blaalige Middelhav. LL de vulcanske Lipariske Øer (Stromboli, Volcano etc) og i Forgrunden: val demonio (Djævlens Dal) ☹: det vildeste, mest sønderrevne Bjergterrain. Chaotisk og barok, som om Giganterne havde valgt det til Tumbleplads for deres Kampe. Udhullet af Hundreder af Bjergstrømme; de frugtbareste Skraaninger ved Siden af de goldeste Brinker, og henover alt dette en hylende Scirocco (SV. Storm) der efterhaanden havde reist sig her paa de øde Bjerge, men som vi i Dalen ikke havde bemærket.— —Da vi siden traf de Andre, følte jeg mig i Sandhed ikke oplagt til at spise Smørrebrød med Ost og Pølse, og tale om Chignons. Imidlertid, min nyhvervede Conduite svigtede mig hellerikke dennegang. Jeg gjenvandt snart mit gamle Humeur, og tilbragte Resten af Dagen med Damerne paa de smaae Bjergstier, hvorfra vi Riddere skiftevis steg ned i Dybet, og hentede Hatte, Slør og Parasoller, som den rasende Vind førte med sig. Da jeg siden om Aften vendte tilbage gennem det interessantes. 79Landskab, gjorde jeg, ubeseet af Selskabet, ifølge en pludselig Tankegang, det bekjendte Frimurertegn ¹ ud mod Bjergene.

Naturens Indtryk maae nemlig ikke overvælde et Menneske og allermindst en Tourist.

Naar jeg reiser herfra, skriver jeg igjen; indtil da Levvel, og hils Alle derhjemme, og tak for Deres Breve, der efterhaanden skulle blive besvarede ved

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

s. 79

Messinad. 18de Mai 1867.

Kjære Fader.

For straks at kunne gaae over til mine „Dagbogsoptegnelser“, vil jeg kort og godt berette, hvorlunde jeg, medens jeg igaar Aftes, i det deiligste Maaneskin og 19° R., spillede Kegler paa Sarauws Landsted oppe i Bjergene, modtog det længselsfuldt ventede Brev fra Hjemmet, og deraf saae at Du var rask, hvad der naturligvis var mig den vigtigste Efterretning, saameget mere som jeg efterhaanden i de forskjellige danske Blade har seet, hvor haardt Vinteren har forfulgt Eder lige indtil Foraarets Hjerte, og vidste hvor daarligt Du idetheletaget kan tage Kampen op mod denne din overlegne Fjende.

Jeg løb tillige strax hen til Frøken Fibiger, der paa Grund af sin Dannelse og sit muntre, naive Humeur, ogsaa nyder den Ære at være Sønnens Favorit foruden at være Faderens, og idet jeg hjalp hende at rette den store Kugle imod de classiske „Ni“, overbragte jeg hende Din Hilsen in amore, og forøgede mine tidligere lagttagelser i denne Retning med endnu en, nemlig at Du ved Siden af Dit ofte saa byrdefulde Kald, hvorover Du netop skrev til mig, dog har den Tilfredsstillelse at være afholdt, og hjerteligt afholdt af flere Mennesker og navnlig flere Damer baade yngre og ældre, end Tilfældet er med mange, andre Dødelige, og at disse Damer ved Siden af det at betragte Dig som en fuldstændig Mirakelmand, ogsaa anseer Dig for en ægte chevalier sans peur et sans reproche af den gamle Skole, der nu er nærvædet at forsvinde for den yngre, mere selviske og mindre opmærksomme Slægt.

Med den Forstærkning, Dit Brev tillige indeholdt, tænker jeg, at

(H.B.)

s. 80jeg paa Tirsdag i Forbindelse med Levningerne af den forrige Styrke, indskiber mig til Genova, hvorfra

jeg forresten, efterat have confer: med Baedeker, følger den Route, Du tilskrev mig, over Milano og Comosøen til St Gothard, hvorfra jeg da gaaer til Flüelen ved Vierwaldstädter Søen, og over denne til Luzern og Basel, den korteste Vei tversigjennem Schweiz. At jeg naturligvis flere Steder paa min Vei sender Brev til Hjemmet, følger af sig selv. Og nu min sidste Rapport over det Interessanteste her paa Sicilien, over Syracus. Med en overordenlig dannet og behagelig ung Kjøbmand, Sarauw jun., der endogsaa har studeret ved Københavns Universitet, og derfor har mange litteraire Interesser tilfælles med mig, foretog jeg for de sidste Penge i den sicilianske Reiserubrik, Touren ad Jernbanen til Catania. Den første Del af denne Kysttour, maaske en af de smukkeste i hele Italien, troer jeg allerede at jeg har omtalt ved min Reise til Taormina. Klipper med maleriske Røverreder høit oppe i den blaa Luft, afvexle med Tunneller og brede, sandede Flodsenge. Tilvenstre Brændingen mod Kysten, det aldeles extrafinultramarinblaa Middelhav, og i det Fjerne Calabriens sønderrevne Klipper, hvorover Aspromonte (Garibaldi's Ihukommelse) hæver sin med Bøgeskove bekrandsede Top. Tilhøire de kegleformede Bjerge, med Oliventerrasser og smaa Casinoer, og over disse Bjerge, opsendende den klare Svovldamp mod Zenith, med blinkende Snemasser paa Toppen, og bærende paa sin Fod Verdens frugtbareste Have (Catania'sletten), ligger Kjæmpen Ætna, og soler sine mørke Aase, de dunkle Lavastrømme i den brændende, tropiske Sol. Gudsdød (havde jeg nær sagt) det er et Landskab, nei en Individualitet, der som en streng Præceptor slutter sig til Dine venlige Paa- mindelser i Slutningen af Dit Brev: Ligesom de spartanske Ynglinge først gjennem en fleraarig Hærden og Udvikling af Legemet, bleve ansete for skikkede til at gaae i Kampen, saaledes minder denne Kjæmpe, ligesaavel som alt Stort, hvad jeg hidtil har seet, om et strengt og grundigt Studium for nogenlunde at kunne „maale sig“ med den. Hvad forresten det „Maalen sig med“ i mit forrige Brev angaaer, og som jeg vel kan forstaae har givet Dig Betænkeligheder om, hvorvidt jeg ikke lumskeligen skulde tænke paa at springe alle fornødne Mellemlid over, da gik det paa min personlige, ideelle Opfattelse af Naturen (bortseet fra mine kunstneriske Qualificationer). Og ligesaavel som jeg i den Henseende troer at det aabne Blik for Naturens Skjønhed, Storheds. 81og Harmonie, er givet mig fra Fødslen af, nedarvet fra Dig, ligesaavel troer jeg, at have benyttet denne Reise saa godt, at jeg, modnet ved lagttagelse og Erfaring, og aandelig frigjort ved min store Taknemlighed imod Dig, kan komme hjem, ældre end den Recrut, der drog ud, og i mange Henseender omgaaes Dig jevnsidigt, saaat lignende forbigaaende Quereller, som over Dumheder i Privatbanken etc, falde bort som mellem Mand og Mand, uden at jeg derfor i fjerneste Maade vil tænke paa at usurpere mig fra min Stilling som Søn til Fader, hvilken Forekastelse engang gjorde mig meget ondt at høre fra Din Side. —

Omtrent en halvanden Mil forinden vi kom til Catania, steg jeg ud ved den gamle Ruin Acci-castello, et i de normannisk-saracenske Kampe berømt Fort, der ligger ude i Havet paa en fremspringende Klippe af uhyre Lavablokke. Sex mægtige Fjeldstykker, nogle af dem formelige Smaaøer, beskylles udenfor denne maleriske Ruin af Middelhavets Bølger. Det er de cyclopiske Klipper, som Polyphem saluterede Odysseus med, og mellem Kystens vilde, øde Lavamasser, der ud imod Havet danne Huler og Indskjæringer, og hvor jeg nu sad skikkeligt paa en Sten og tegnede og drak Vin — i denne forunderlige, melancholske Vulcanverden, var det, at de stakkels Grækere bleve spiste, og Odysseus reddede de Tiloversblevne.

Hvor stor Homer egentlig er, faldt mig maaske for første Gang ret levende ind her, hvor jeg havde hele Dramaets Sceneri for Øie, og ligesom det ofte er hændet mig ved Shakespeares Macbeth og Lear, ikke et Øjeblik tænkte mig andet end staaende overfor en historisk virkelig Begivenhed. Da jeg siden ud paa Eftermiddagen forat spare et Par Francs, drog med min Bagage paa Nakken tilfods til Catania, tænkte jeg forresten denne Sag nærmere igjennem, uden derfor at gaae Glip af Egnens Skjønheder, der i den deilige, sommervarme Aftenstilhed netop paa Grund af den uvante Slettenatur, mindede mig om vore Sommeraftenudflugter saa levende, som vare de store Olivenlunde Bøgeskove, og Vinhaverne grønne Kornmarker.

I Catania, hvor jeg atter stødte til min Reisekammerat, steg jeg den næste Dag igjennem nogle Baggaarde ad en lang Lavatrappe og gjennem tre Rækker underjordiske Gallerier, ned til det romerske Theater, ovenpaa hvilket en barbarisk Tidsalder har bygget sine uskjønne, klodsede Huse. Kun en Del af de amphitheatralske Sæder ere udgravede og, s. 82hvad der forekom mig som det Interessanteste, over Parterrets sønderbrudte Marmorgulv strømmer her dybt under Jordens beboede Overflade, en iskold Bæk, der har sit Udspring høit oppe fra det stedse brændende Ætna.

Holger Drachmann i Breve

6

Den næste Dag kørte vi i Skjorteærmer, bevæbnede med Pistoler og en Madkurv, med en rask Veturin, udad den mere end brændende hede, støvede Syracusanervei. Landskabet var forunderligt øde og afdødt; det var som en Ouverture til den store Gravstad, vi efterhaanden nærmede os. Uhyre langstrakte, af Solen næsten hvidglødende Klippeplateauer, kun sparsomt afbrudte af enkelte Smaafloders Oaser; en af Hungersnød næsten skeletagtig Befolkning, usle Smaabyer og 12 Timers Kjørsel, og ud paa Aftenen rullede vi endelig gjennem tredobbelte Fæstningsværker fra Bourbonernes Tid, ind i en lille snavset, smalgadet By, hvorved man i Sandhed ikke skulde faae noget Begreb om det enorme Syracus, der i Dionysiernes Tid maa have været et antikt London.

Men Indtrykket kom de to næste Dage, hvori vi til Æsels gennemstreifede, ad formeligt diaboliske Veie det vidtudstrakte Terrain. Dog, da mit Brev allerede er skreden sin Afslutning saa nær, vil jeg foretrække, at nedlægge mine mange og grundige lagttagelser af Syracus i min næste Epistel, og offre Familien mine sidste Linier. Jeg føler jo nok, at jeg burde sende Hver især et Brev som Tak for de Modtagne, men da jeg synes, at jeg ved at samle alle mine lagttagelser i eet, faaer et fyldigere og friskere Resultat, end ved at stykke dem ud i Smaaepistler, beder jeg den hele Familie ikke troe, at jeg derfor i nogen Maade glemmer den, ved stadigt at lade Dig repræsentere det samtlige Thing. Næste Gang skal jeg dog forresten anstrenge mig i divergerende Retning. Jeg vil overlade det til Din egen Erfaring, at dømme om, hvorvidt Eders næste Breve kunne adresseres til det danske Consulat i Basel eller Køln. Paa begge Steder skal jeg for mit Vedkommende henvende mig i saa Henseende.

Denne Gang altsaa beder jeg hele Familien in corpore modtage mine kjærligste Hilsner gennem Dig som

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

For Ernas sidste Brev takkes der specielt.

Fra Margrethe Fibiger hilses der specielt.

s. 83

DEN BORNHOLMSKE PERIODE
Allinge. Den 10de Aug. 68.

Kjære Fader.

Jeg har med Villie opsat Afsendelsen af mit første Brev saalænge indtil jeg syntes at jeg havde samlet tilstrækkelige opera, saavel i quantitativ som i kvalitativ Henseende, til at godtgjøre, at Begyndelsen af min Bornholmske campagne er hengaaet med en tilfredsstillende Virksomhed af 9—10 Timers Arbeide om Dagen, hvilken Iver i Tjenesten rimeligvis i den følgende Tid af August og September Maaned vil bringe Dig hver fjortende Dag en lignende Pakke Studier, gradvis mere og mere udførte, samt forskjellige uundgaaelige Commissioner henhørende til Malerrequisiter, hvoraf en forbausende Mængde medgaaer. Med Hensyn til min Reise skal jeg i Korthed berette at jeg efter tvende Dages Seillads til den rimelige Pris af tre Daler ankom til Rønne, hvor jeg desværre maatte opholde mig i to Dage indtil den regulære Post afgik til Allinge, hvorhen Tourister og Malere i Reglen rette deres Cours. Jeg var her saa heldig paa Gjæstgiverstedet sec. grad. at træffe en Candidat Valløe (Broder til Prosectoren) med sin unge Kone, samt en Doctor Løffler (Geolog), i Følge med hvem jeg foretog mine Excursioner tillands og tilvands, og som navnlig bidroge til at forkorte Aftenerne, hvis Længde, jeg nu, da jeg er bleven solo tilbage, begynder at imødesee med Urolighed. Engang imellem forvilder nogle omstreifende Tourister sig herop til Nordlandets Klipper, og en saadan i Skikkelse af en Student Hornemann er det, der velvilligt er Overbringer af Brev og Pakke. Med Hensyn til det finansielle Spørgsmaal har jeg opdaget at Bornholm og Bornholmerne er gaaet frem, siden jeg sidst var her, i Cultur og som Følge deraf ogsaa i Fordringer, og ligesom Culturen har sit Centrum i Hovedstaden og derfra aftagers. 84imod Peripherien, saaledes ogsaa med Priserne. I Rønne gav jeg f. Ex. 10 Mk. om Dagen for Kost og Logis. Her i Allinge har jeg faaet Fordringen af 8 Mk. nedstemt til 7 Mk. 8 Sk., og i Gudhjem, hvortil jeg for at bøde paa Pungen tager til imorgen, har jeg hørt at Betalingen er 6 Mk. Jeg gjorde først et Forsøg paa at ligge hos en Fisker, men opdagede at denne Klasse maa være i Gjæstgivernes Sold, thi overalt blev jeg afvist med den samme Henviisning til „Krugen“, og da jeg alligevel en Nat tog Ophold hos en saadan smudsbegroet Sildefisker, var jeg nær bleven spist op i Sengen til Gengjæld formodenligt for at jeg om Dagen næsten intet havde nydt paa Grund af en naturlig Modbydelighed for harsk Smør, skimlet Brød etc. etc. Da imidlertid det Smukkeste og Interessanteste findes her i Omegnen, agter jeg atter at slaae min Bo op i Allinge efter en fjorten Dages Forløb, hvorfor jeg beder Dig adressere hvad Du maaske vil sende under Adresse: Gjæstgiver Martin Larsen, Allinge. Skulde Du ogsaa finde dette mit Budget noget større end Du maaske har antaget, kan jeg kun sige at jeg desværre ikke selv kan regulere Bornholmernes Priser, og at jeg arbejder i Forhold til Fortæringen. Med en Anmodning til Dig om at lade Amelung¹ besørge mig tre Alen Studielærred og to dobbelte Tuber Cremserhvidt hos Kittendorff og Aagaard slutter jeg med de venligste Hilsner til Hjemmet

6*

fra
Din hengivne Søn
Holger.
(H. B.)

s. 85

Allinged. 24de Aug. 68.

Kjære Fader.

For Øieblikket kun et Par Ord til at ledsage mine Skizzer med, der oversendes Dig p: b.: Overbringeren venter nemlig udenfor og Posten gaaer om en liden Stund.

Som Du vil see, har jeg i den sidste Tid væsenlig givet mig af med Klipperne, og jeg troer at der imellem dem findes nogle, som ere ganske godt lykkedes. Idetheletaget vil Du vist indrømme mig, at jeg har gjort en ganske god Brug af Dine Remisser, og jeg formener at kunne sige at denne Sommer har haft en gavnlig Indflydelse paa mig saavel in artifice som in homine. Kunde jeg række et Stykke ind i September og udover den ustadige August, vilde jeg ansee det for en stor Gevinst. Det maa Du imidlertid afgjøre som maitre de la casse — min har været blank allerede nogen Tid. Forresten tænker jeg at benytte mig af et velvilligt Tilbud fra en god Bekjendt, en Districtslæge Dankell i Allinge, som har stillet et Værelse i sit smukt beliggende Sted til min Disposition en Ugestid eller saa. Derved er altid noget vundet.

Jeg maa som ovenfor sagt skynde mig, og uagtet jeg ikke holder af disse Gallopade-Epistler, nødes jeg til at afbryde med Haabet om snart at høre lidt fra Dig og med de hjerteligste Hilsner til Alle derhjemme

fra din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Jeg glemte at bede Dig sende mig 3 Alen glat Lærred som det sidste. Du bliver vel ikke kjed af disse stadige Commissioner — jeg har aldeles Intet at male paa, hvorfor jeg beder Dig sende det snarest muligt.

D. S.

s. 85

Allinged. 1ste Sept. 68.

Kjære Fader.

Med megen Tak for det Tilsendte maa jeg dertil knytte en Forklaring, hvorfor dette Svar har ladet vente paa sig, en Forklaring, som jeg allerede har antydnet i en Epistel til Erna for nogle Dage siden. Kort efter mit Brevs Afsendelse brød jeg op fra Allinge meds. 86mine „Apparater“ og flakkede et Par Dage om langs den sydøstlige Kyst af Landet, forat udsøge mig nogle smukke Punkter. Disse udeblev da hellerikke, men samtidigt med at jeg bosatte mig paa en Gaard i Nærheden af den berømte Fjeldstyrting „Randkløveskaaret“, indfandt den fuldstændig tropiske Varme sig, der næsten gjorde al Arbejden mellem Klipperne umulig.

Hvorledes det er gaaet Eder i Kjøbenhavn har jeg naturligvis en vis beklumret Fornemmelse af; hvad mig angaaer, da sad jeg i Buxer, (og det endda ikke altid) Skjorte og Straahat, og afkastede jevnlig disse Klædningsstykker forat dykke i de „kjølige Vover“, hvilke Vover endda ikke vare saa kjølige. Havet var i Reglen blyfarvet, Luften disigblaa-graa, og Solen seilede som en ildrød glødende Kugle i den tykke Atmosfære, og mindede mig levende om det bekjendte Varmeapparat, der anvendes under en omvendt Gangkurv ved Ryssenstens varme Bade. Under denne Periode spiste jeg saagodtsom aldrig, men drak til Gjengjæld saadanne Quanta af Vand, Mælk og 01, at min Mave tilsidst gjorde Oprør og først nægtede at gjøre Tjeneste og derpaa igjen viste sig altfor tjenstfærdig. Tillige maatte jeg sande den gamle Romers Fortælling om Mavens Indflydelse paa de andre Lemmer, idet Hoved og Hænder sammensvore sig om hvad Arbejderne i England kalde „to make a strike“ ∴ Arbejdsnedlæggelse, og jeg gik saaledes omkring med en ubehagelig Følelse af Svimmelhed, der først fortog sig da Barometret og Thermometret samtidigt dalede. Efterat have styrket mig med Kjødspiser og en „Mavebitter“, som min venlige Vært anbefalede paa det varmeste, sendte jeg derpaa mine Pakkenilliker til Gudhjem, og tog selv Staven i Haand for at begive mig tilfods i den modsatte Retning, idet jeg antog at en rigtig god Fodtour vilde gjøre godt, en Antagelse, der hellerikke viste sig at være hypothetisk, og tilmed gav mig Anledning til at besøge mine gamle Bekjendte i Nexø. Herfra lagde jeg Veien over „Rytterknægten“ og de smukkeste Partier i „Almindingen“, Landets (bornholmsk for Øens) eneste Skov, og kom saaledes efter en Dagsmarsch paa godt 5 Mile tilbage til Gudhjem, hvor mine Arbejder begyndte igjen indtil min hvide Farve fik Ende og Regnen tog en Begyndelse. Jeg havde allerede iforveien skrevet til Allinge efter hvad Posten muligvis kunde bringe mig. Da der imidlertid ikke kom Noget, tog jeg endelig igaar atter min Stok, og traskede af sted mellem Bygerne nordpaa, hvor jeg da fandt Pakke, s. 87Brev og Penge i fuldstændig Orden, medens jeg derimod ved Forespørgsel ikke kunde sige det samme om den „indenlandske Post“, der saavidt jeg veed besørgeres af gamle Koner og Invalider. For Tiden har vi fuldstændigt Efteraarsveir, regnfuldt, koldt og blæsende, og mine Studier, der næsten alle ere begyndte i den „varme“ Farvetone, maa derfor vente til Solen atter viser sig, idet jeg da ved deres Fuldendelse nok skal tage Hensyn til Dine venlige Vink om udførligere Behandling etc. Mine Aftner gaae nu hen med at studere Engelsk dels theoretisk gennem Eibes Ollendorffske Cursus, dels practisk gennem forskjellige Indfødte, der næsten alle ere engelsktalende. Med de venligste Hilsner til Hjemmet.

Din hengivne Søn

Holger.

(Mine Studier, der denegang særlig ville omfatte Klippeverdenen, tænker jeg, saafremt Veiret snart forandrer sig, at sende i Slutningen af denne Uge eller Begyndelsen af næste).

s. 87

Nexød. 10de Septb. 68.

Kjære Fader.

Jeg benytter Leiligheden til atter p: b: at sende Dig nogle Arbeider igjennem „Oberstlöitemanden“¹, som jeg ganske uventet traf paa her i Nexø, hvortil jeg var taget ned forat male et Vrag, der imidlertid tilligemed nogle Havnepartier etc. først kommer med næste Leilighed, som rimeligvis falder sammen med min egen Afreise i Slutningen af Maaneden. Jeg venter stadigt paa en rigtig Generalstorm, men lige stik imod denne min Længsel vedbliver Veiret at holde sig varmt og stille. Nætterne have været deilige, og Fuldmaanen har seet mig seile i en Baad langsmed Klipperne eller klattrende om i det maleriske Bakketerrain, Helvedesbakkerne, hvortil jeg har gjort flere Aftenudflugter med Byfogden, i hvis gjæstfri Hus jeg er truffen sammen med Byens Honoratiores, Doctoren, Controlleuren, Fuldmægtigen etc. Ved de Studier, jeg fortiden har under Arbeide, ligesom ved det størstes. 88af dem, jeg herved sender Dig, har jeg søgt at lægge mere Vind paa Udførelsen, men har tillige opdaget at det er meget vanskeligt at detaillere udenat blive „spids“ i sin Pensel, og forat faae Harmoni har jeg ofte til Slutningen maattet gaee dem over med mine tidligere brede Strøg; ofte har jeg maattet cassere, hvad jeg har paabegyndt og har stundom følt mig noget mismodig over ikke hurtigere at kunne tilegne mig hvad naturligvis kun vedholdne Forsøg og mange Uheld kunne lære: at lade baade Enkeltheder og Helhed vederfares sin Ret. — Imidlertid, det kommer vel nok. — Naar jeg er færdig med mit Vrag og mine Skibe, gaaer jeg atter nordlands, lægger der den sidste Haand paa „Hammershus“, tager peut-être en Jevndøgnstorm med i Kjøbet, og indskiber mig derpaa i Rønne.

(H. B.)

Vor gamle Aftenvisitour¹ raaber at han skal paa Vognen saaat jeg selvfølgelig slutter disse Par Linier, der da mere maa betragtes som et Slags Adressebrev end som en egenlig Epistel. —

Med mange Hilsener
Din hengivne Søn
Holger.

s. 88

Rønned. 15. Juni 1869.

Kjære Fader.

Nu — men desværre ogsaa først nu — er da endelig Veiret blevet godt ☺: det regner kun een Gang om Dagen. Thermometret er rykket saa høit op, at man kan lægge Overfrakken, og de blaafrøse Fingre antage efterhaanden deres oprindelige Farve. Som salig Wessel vil jeg haabe, at jeg kan sige:

„Det gaee
Min Læser ligesaa.“

uagtet jeg paa den anden Side, naar jeg paa augurisk Vis tager Varsler af Skyerne og Vinden, næsten maa formode at I endnu drages med den „grønne Vinter“. Imidlertid, det er som sagt blevet ligesoms. 89lidt bedre med Veiret, og jeg vil da ikke udbryde i Jeremiader over hvad jeg har døiet, men heller, idet jeg henviser til den medfølgende Pakke, overbevise Dig om, at jeg har benyttet ethvert lille Øieblik, Solen har smilet, til at dyrke min Kunst og pløie min Ager, og det (som jeg vil overlade Dit eget Øie at bedømme) med et Resultat, der i Forhold til de ugunstige Veirforhold, forholder sig til mine Studier fra ifjor som respectable Sætninger til løsrevne Ord. Hvis disse Sætninger nu skulde kunne danne en hel Sætningsforbindelse og Sommeren 1869, som jeg haaber, skal kunne bringe mig et godt Skridt videre frem paa den Bane, hvor jeg nu mærker at jeg begynder at vinde Fodfæste, da anraaber og besværger jeg Dig, o Professor Drachmann, at Du, saasandt som Du ønsker at Din Søns Navn med Tiden ikke skal stikke op for sin Faders, ikke allerede nu vil sætte mig i den sørgelige Nødvendighed at beskikke mine Kameler, udbetale min sidste Skilling til det altopslugende Uhyre: Gjæstgivergaarden og drage tilbage til Uvirksomhed i Kjøbenhavn, hvor nu alle Attelierer ere lukkede, og hvor der ingen Strand, ingen Fiskerdrenge, ingen Stemninger ere, og ligesaa vist som jeg troer at Du, hvis Du paa nogen Maade kan, ogsaa vil sende mig Remisser (item 3 Alen Studielærred og 2st: Tuber Cremserhvidt fra Stelling, item et Par Støvler) ligesaa sikkert lover jeg Dig at skulle forbause Dig med de mest udsøgte Fiskerdrenge, de deiligste Klipper, og de vakkreste Pentegninger. Jeg har maaske aldrig før haft en saa udpræget Lyst og Iver for mit Arbeide som i disse Uger, hvor Alle Andre have banket sig i Hænderne af Kulde eller ere tagne til Gøtheborg eller Christiania forat fordrive den med svensk Punsch!

— Lad mig da ikke nu, naar Sommeren rigtig begynder begrave min Energie i nogle Bøger paa mit Værelse i Kjøbenhavn, men lad mig, o elskværdige Professor Drachmann drage nordpaa til Klipperne, hvor Levemaaden er billigere, Naturen forhaabenlig mindre vaad og jeg

(H. B.)

Din med Hilsner til Hjemmet
stedse hengivne Søn
Holger Drachmann.

Adr:
Gjæstgiver, Capt. Lintrup. Rønne.

s. 90

Melstadd. 29. Juni 1869.

Kjære Fader.

Siden jeg modtog Dit Brev, hvorfor jeg tilligemed det øvrige Tilsendte takker Dig meget, er jeg draget østerpaa og har opslaaet mit Paulun i en lille, malerisk Fiskerby, Melstad, der ligger midt imellem Klipper, men som tillige er omgivet af en Flyvesandsstrækning, der ved sin Modsætning til de takkede Klipper gjør Landskabet dobbelt interessant og lover mig et godt Udbytte, saameget mere som Veiret nu er blevet mere stadigt og mildt. Desværre, naar det Gode endelig kommer, kommer det i Reglen altfor stærkt og overvældende, idetmindste hvad Solen angaaer, der har brændt saa stikkende paa det hvide Sand, at jeg nu et Par Dage har maattet holde Quarantaine paa Grund af røde Øine, og inderlig længes efter den Dag, hvor jeg kan plumpe ud i „de kjølige Vover“, (der rigtignok for Øieblikket ere for kjølige). Jeg havde maaske af samme Grund hellerikke sendt Dig disse Linier, hvis jeg ikke trængte saa stærkt til en Fodbedækning, der nogenlunde kan holde Vand og Sand ude, og jeg beder Dig derfor sende mig et Par saadanne med den første Skipper, der gaaer til Rønne, hvor min gamle Vært, Capt. Lintrup, vil tage sig af dem. Foreløbigt beder jeg Dig altsaa nøies med at modtage min Tak igjennem disse Par Ord fordi Du saa venligt har aabnet Dit „gode“ Øre for mine Forestillinger om at føde og klæde mig paa Burgunderholm; — naar Søvand og Øiensalve i Forening har restitueret mine Øine, tænker jeg at det ikke skal vare længe inden Du atter skal see nogle Resultater af min Virksomhed — idetmindste er det Motiv, jeg her har for Øie i Sandhed saa udmærket at det ansporer og forhøier mine Kræfter og min Lyst til at tage det alvorligt under Behandling.

Indtil da
med venligste Hilsner til den ganske Familie.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

s. 91

Rønned. 16de Juli 69.

Kjære Fader.

Efterat Veiret i den sidste Tid har begunstiget min Færden uden Døre i ganske overordenlig Forstand, er jeg nu atter, foranlediget dels af Regnbyger dels af Kasseangel, taget til Hovedstaden, hvor jeg i en vakker Families Skjød vil oppebie den ventelige Forandring i begge Henseender. Mine Studier og Skizzer, der denengang saavidt jeg selv kan dømmes mere udførte og navnlig mere gaae ud paa Detaillerne, sender jeg paa Mandag med Skipper Ølsted, og de ville da rimeligvis midt i Ugen ankomme til deres Bestemmelsessted. Du vil see, at de nærmest ere Forstudier til et overordentlig smukt Motiv, jeg har taget ved Melstad i det Moment, hvor Fiskerne ud paa Eftermiddag gaae „i Vrag“ som det hedder, c: gaae ud i rum Sø og fiske medens de drive hele Natten igjennem for Taklet alene. Jeg har søgt saa meget som muligt at give Strandens Individualitet, og naar nu Augustmaaned sender nogen stiv Kuling af Østen, agter jeg at tage Brændingen under Behandling.

Jeg beder Dig foruden de pecuniaire Hjelpetropper at sende mig med samme Skipper Ølsted eller Damperen, ligesom du vil, 1 Alen glat, traadet Lærred (det, jeg fik passer ikke godt til Figurer) 2 store Tuber Cremserhvidt, samt min Malerstol (som Erna vist kan finde). At jeg forøvrigt har det godt følger næsten af sig selv, og jeg har tidt, naar jeg paa en smuk Dag er kommen til et smukt Punkt, tænkt hvor Du efter tilendebragt Dagværk vilde kunne nyde en rig Udsigt eller en af de bekjendte Eremittage-Solnedgange. Nu tager Du vel, kan jeg tænke, med den ganske eller med Dele af den ganske Familie engang imellem ud iblandt Bøgestammerne, hvoraf her jo rigtignok ikke ere mange; medens vi Bornholmere derimod gaae fri for Landmandsforsamlinger, Formælingshøitideligheder og andre slige Trivialiteter. Hvorledes gaaer det den stakkels Djævel Niels Juul, ¹ der ikke som sin berømte Forgænger gik seirrig udaf Slaget? Er han atter vendt

tilbage til den Drachmannske Arne, eller holder Skuffelsen ham stadig fjernet? Jeg kan saa godt lide ham, at det gjør mig meget Ondt at vide ham endnu ets. 92Aar faisant ses droits. Paa den anden Side har jeg følt en vis Satisfaction netop derved at han, den stadige og i alle Henseender exemplariske, har lidt et uventet Nederlag, medens jeg, som har været det urolige Hoved, nu føler hvorledes jeg vinder fast Grund i alle Henseender og hvorledes de Kræfter, der saalænge have gjæret med Guds og min egen Hjælp skulle hidføre et dygtigt Resultat.

(H. B.)

Tak for Støvlerne!

Med mange Hilsner til Alle.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Jeg boer stadig hos Lintrup, naar jeg er i Rønne.

Holger følger ikke rigtig med Familiens Bevægelser; vi boede den Sommer i Fredensborg, dog var Fader afvexlende hos os og i Kbhvn., saa Holgers Breve har naturligvis naaet ham der.

(H.B.)

s. 92

Rønne. 22de Juli 1869.

Kjære Mama!

Maaske, hvis Du havde været min rigtige Mo'r, havde jeg nu ikke iaften udtalt mig saa aabent for Dig som nu netop den deilige Aften, Savnet af en Fortrolig, og det at Du netop ikke er min „rigtige Mo'r“, men maaske En, der er mere beslægtet med mig end jeg kan tænke mig Forældre at være, — kort sagt Alt og endnu mere tilsammen opfordrer mig til at gjøre.

Jeg antager, at Du af alle derhjemme er den, der kjender mig bedst; og at Du altsaa maa have opdaget at min Natur ikke er saa fuldstændig uelskværdig for ikke at sige ubehagelig som den (jeg indrømmer det) i Vintrens Løb vist ofte har maattet forekomme Eder at være. Der var et Par Gange, hvor jeg troede, at Du med Din bekjendte Skarpsindighed havde „opdaget“ mig. Om dette er Tilfældet skal jeg ikke kunne af gjøre; — jeg vil begynde med Begyndelsen og fortæller da som følger: Efter den i flere Henseender urolige og meningsløse Forsommer ifjor, landede jeg, som Du veed, her paa Bornholm, hvor jeg samtidigt med hvad jeg indvandt for min Kunst ogsaa vandt mere Ligevægt og Ro i Sindet. Denne Ligevægt skulde dog maaskes. 93have undergaaet endnu nogle Storme, forinden min gjærende Natur fuldstændig kunde komme til Hvile, dersom jeg ikke en af de sidste Aftner, farend jeg reiste hjem til Vintrens Arbeide og de gamle ubehagelige Erindringer, var af Tilfældet eller min gode Aand (Forsynet) bleven bragt Ansigt til Ansigt med en yndig ung Pige, hvis Billede som Vikingens Fylgie fulgte mig ud paa den mørke, stormfulde Sø, og som i Modsætning til de Indtryk, mit letbevægelige Hjerter forhen har modtaget, den hele Vinter igjennem har ligesom inspireret mig til at arbeide, har bevaret mig ligeoverfor min Alders og min varme Sjæls Fristelser, har grundlagt en Alvor og en Dybde i mig, som jeg kun anelsesvis før kjendte, men som ogsaa (og det er det som er gaaet udover „Familien“) i Egenskab af en bestandig og stundom næsten overvældende Længsel, har gjort mig pirrelig og vranten ja vel endogsaa hensynsløs og ubillig.

Denne unge Pige, som er atten Aar, smuk som jeg veed ikke hvad (à la Fanny¹, men langt, langt smukkere) Datter af en gammel Procurator, fattig som en Kirkerotte (eller som jeg selv) med den inderligste Sands for Naturen, selv saa naturlig som Naturen og stemningsfuld, tarvelig og Kjøbstads-sky som Du, alvorlig som en Regndag og smilende som Solen selv — denne unge Pige er det nu som jeg elsker med al den Inderlighed som jeg, trods Alt hvad I har seet af det Modsatte, dog gjemmer og besidder dybest inde hvor ellers Mændenes Ærgjerrighed pleier at sidde, men hvor der hos mig kun findes Længsel efter — efter hvad jeg nu troer at besidde.

Om min Begavelse som Kunstner kan der (det føler jeg) ikke længer tvivles. For den Flid og Energie, der behøves, har jeg nu funden en Spore og det en langt sikkrere for ikke at tale om en langt blidere end en Faders (forresten fuldstændigt naturlige) Opmuntringer og Tilskyndelser. Den gamle (eller om man vil den yngre) Holger Dr. er ifærd med at forsvinde; — jeg maa og jeg vil nu naae det Maal jeg har sat mig, og ved Gud, Kunstneren skal ikke lide derunder.

Det var dette, jeg havde at sige Dig. Jeg føler at jeg mere end een Gang til Vinter vil komme til at trænge til En, jeg kan tale med herom, naar den knugende Længsel begynder at indfinde sig. Stridigheder har vi vel haft nogle af men jeg troer dog alligevel at vi har en Del tilovers for hinanden Ikkesandt? — og hvad Du

forresten af praktiskes. ⁹⁴Hensyn kunde have at indvende imod hvad jeg her har meddelt Dig — det maa nu vige. — Jeg har nu gjort mit Valg. Vi ere begge unge. Fremtiden er vor, og har jeg aldrig haft en Villie saa har jeg nu faaet en.

(H. B.)

Din hengivne Sønneke
Holger Drachmann.

Dette, i mange Henseender smukke og inderlige Brev voldte min Moder megen Bekymring. Hun turde ikke gaa lige til Fader og sige, at Holger havde forlovet sig. Holger havde slaaet nogle slemme Volter: — maaske var de slet ikke saa slemme, men Fader, som helt og aldeles havde maattet være sin egen Lykkes Smed, havde meget lidt Overbærenhed overfor ungdommelige Forvildelser, og en Forlovelse var vist det han mindst ventede sig i Øjeblikket. Sanktionere den bag Faders Ryg kunde Moder vanskelig tænke sig; sligt stod ikke i hendes Ægteskabs Katekismus, og hun tøvede længe med Svaret og syntes selv samtidig, at hun gjorde Holger en Uret. Som man ser af de følgende Breve, meldte Holger sin Forlovelse til Fader en Maaned senere, og, saa vidt jeg husker, kom Vilhelmine Erichsen allerede samme Efteraar i Besøg hos os som Hologers forlovede Brud, kærlig modtagen af hele Familien. Det blev kun faa Aar hun kom til at tilhøre Familien, og i mange Aar var hun helt skilt fra os, men hun bevarede stor Kærlighed til det Hjem, som hun første Gang blev indført i 1869, og da mange Aar var rundne, blev det gamle Venskabsbaand knyttet paany mellem hende og min Moder, og de saas og korresponderede til min Moders Død 1895. — I denne Vinter (1911—12) har hun besøgt mig flere Gange, og hun har givet mig det Løfte at skrive sine Erindringer fra de unge Dage. Da jeg nu fik fat paa Bornholmerbrevene, skrev jeg til hende og bad om enkelte Oplysninger. Jeg fortsætter med hendes egne Ord:

Søgaard. Herlufmagle. 18—7—12.

Kjære Harriet

Det gamle Hus ligger i Laxegade og Fader var: Prokurator Thomas Erichsen.

Holger boede hos Gæstgiver Lintrup. Der var en Reisende som havde bestilt et Kort af Fader, og da Erica og jeg skulde en Tur ud „sønderom“ bad Fader os aflevere Kortet med det samme. Da vi kom ind, stod der i Stuen en meget lang ung Mand, som vi forresten ikke kunde see, da der var temmelig mørkt — da vi var ude af Stuen sagde den lange Mand til Gæstgiveren hvem var den unge Pige med de mørke Øine, hvor hun dog var smuk — Ja smuk er hun men nederdrægtig storsnudet sa Gæstgiveren — Erica havde forresten en Ugestid førs. ⁹⁵truffet Holger i Allinge og det lettede jo Holger Indtrædelsen i det gamle Hjem som han strax faldt ind i som om han altid havde været der — hvad saa efterhaanden er passeret skal jeg nok skrive op saa godt jeg kan, det lover jeg dig — jeg føler ogsaa ligefrem Trang til at fortælle hele Verden at han var et elskeligt Menneske fra 1869 til 1873 — og han gjorde intet ondt af et ondt Hjærte . . . . . Jeg haaber at komme til Bornholm en af Dagene og jeg skal da gaa op til en Mand hvis Fader var en god Ven af Holger, jeg synes absolut der maa være nogle Breve fra 69. — Ak Harriet hvor var det idiotisk at jeg brændte min „Fortid“ — hvad Tak har jeg havt. Den mindeværdige Aften i Tusmørket hvor vi første Gang saas, da skrev H.

„Aftenen er dog, om end den er graa,
Menneskebørnenes fælleds Trøster,
Det var jo en Aften jeg først dig saa
I Følgeskab med din Søster“ —

og meget mere har jeg tilintetgjort, og min stakkels mishandlede Forstand har for Spekulationer helt glemt Digtene — maaske kommer de igien hvis jeg bliver hel rask.

Ja det var vel det du vilde vide om end jeg spandt en overflødig Ende om det.

Kjærlige Hilsner til dig og din Mand

fra
din Vilhelmine.

Gid nu blot Løftet maa blive opfyldt! At Breve og Digte fra den Tid er tilintetgjorte gør mig meget ondt, men sligt er jo i Sandhed Privatejendom.

(H. B.)

s. 95

Rønned. 27de Juli 1869.

Kjære Fader!

Tak for Dit Brev. Jeg fik det først iforgaas ved min Ankomst til Byen, hvoraf igjen følger at jeg først nu sender Dig den anmodede Kvittering, hvilket rimeligvis igjen har til Følge at jeg først næste Postdag faaer de lovede Hjælpetropper. Jeg lever imidlertid, saalænge min Lomme befinder sig ilde, stadigt à conto hos min skikkelige Gjæstgiver, der endogsaa sidder Model for mig paa en Brændestabel i Sydvests. 96og Regnkappe. Mine Maaltider har jeg indskrænket til eet fast midt om Dagen, og et tvivlsomt om Aftenen, dels forat vænne mig til Nøisomhed, og dels forat tage Revanche for en uheldig Finantsoperation, der var baseret paa Nomadesystemet, men hvorved jeg kun blev afklædt af mere end cultiverede Fiskere og Bønder, naar de skulde seile eller kjøre for mig.

Forresten er jeg stadig virksom og bestandig i en mere detaillerede Retning, saaledes at jeg nu har kastet mig udelukkende over en Baadehavn henedenunder Bakkerne og paa ganske smaa Stumper Lærred aflurer Fiskergarn, Sildekurve, Trillebører, Fiskerkoner etc. deres Smaafinesser. Ifølge Opfordring fra Oldermænden for Leiet, er jeg ogsaa begyndt at anvende den varmeste Tid paa Dagen, hvor jeg ellers hvilede, til at „gjøre et Par Skilderier“ af hans Baade, der maaske (men vist alligevel meget tvivlsomt) vil indbringe mig noget til Hjælp til de Lommepege, jeg med al min Philosophie, dog nødtigt undværer naar Talen er om Anskaffelsen af de Smaafornødenheder, ved hvis Savn man ellers føler sig saa underligt „sat paa Ration“.

Paa en vis Maade bliver jo desværre min Correspondance kun en Takken for det Tilsendte og en Anmodning om nye Levering, omtrent som Præstegaardssønnerne i Hovedstaden mod tilsendt Naturalforpleining. Jeg tillader mig ikkedestomindre at erindre Dig om noget hvid Farve og glat Lærred, hvilke Raastoffer jeg blot kan trøste Dig med at Du skal faae remitteret som bearbejdede Fabricata.

De hjerteligste Hilsner til Eder Alle
fra
Din hengivne Søn
Holger D.

At jeg for Tegninger, udførte til Prof. Drachmanns Skrift: „Gymnastik for den kvindelige Ungdom“, har modtaget 50 R, bevidnes herved.

Bornholm, Juli d. 25' 1869.

Holger Drachmann.

Til
Hr. Boghandler G. E. C. Gad.

Kjøbenhavn.

s. 97

Allinged. 25de Aug. 1869.

Kjære Fader.

Forat bøde paa den korte Epistel fra iforgaars, som Du formodenligt tilligemed Skizzerne nu har modtaget, vil jeg idag, da jeg tilmed mangler Arbeidsmateriale, følge den Opfordring, der ligger i det dei- lige, klare og friske Vejr til at skrive et rigtigt friskt, solbeskinnet Brev, med Noget af det i, som Tydskerne kalde „heiter“, hvilket, selv om Du skulde have overvættets meget at bestille eller være fortrædelig eller have en Mindelse af Dit gamle Onde¹, maaske dog for en Stund kunde drage Dit Blik ud i den store Natur, som det er faldet i min Lod at skulle omgaaes hele mit Liv med, som Du i Din Ungdom har levet saameget sammen med, og som Du jo endnu betragter som Din Ven, maaske den bedste Du har. At indføre denne Din Ven i Dit Studereværelse, hvorom, jeg husker nu ikke hvilken Notabilitet har sagt, at der var „forbandet rart at ryge en Pibe Tobak i“, at lyse op mellem Instrumentskab, Bøger, Reoler og Malerier, falder mig saa meget naturligere ind, som netop Solen nu kaster sine Straaler skraat over Landskabet derudenfor og med sine lange Skygger og sin Glød mellem Træerne erindrer mig om vore Eremittage og Raadvad Toure, paa hvilke jeg ærligt tilstaaer, at jeg har befundet mig bedst sammen med Dig og holdt mest af Dig, rimeligvis fordi vi da vare paa et Gebeet, hvor vore Sympathier mødtes, hvor Du bedst kunde indrømme mig min Plads som den Unge, og jeg Dig Dine Fordringer som den Ældre, hvor Forskjellen paa en naturlig og smuk Maade udjevnedes, og vi egenlig paa den rette Maade var som Fader og Søn. Jeg fremhæver netop disse Toure som de Momenter, jeg helst dvæler ved, fordi jeg paa den anden Side føler at der ofte i vort Samliv derhjemme har indsneget sig noget Forkeert, som jeg ikke nærmere kan bestemme, som rimeligvis fra først af har været begrundet i en Mangel paa Aabenhed og Imødekommen hos mig, men som ogsaa maa søge sin Grund i den Forskjellighed, der er i vore Naturer, en Forskjel i Character og Tingenes Betragtningssmaade, som jeg i min Ungdommelighed maaske for ofte har gjort til en Gjenstand for indesluttet Overveielse og af den Grund med Eensidighed ogs. 98en vis tvær Intolerance har faaet Facit til at stemme til Fordel for mig og betragtet Dig som en Slags knarvurren Custos, der nidkjært men uden kjærlig Overbærelse vaagede over Drengens og Ynglingens Færden, straffede hans Feil, men aldrig tog Hensyn til hans altfor livlige og følsomme, letsindige

men for saameget Skjønt og Stort begeistrede Gemyt. Enhver Sammenligning halter, som man siger, men der var ikkedestomindre en Bog, som baade Du og jeg læste med megen Interesse, Palle Hjelm og Uffe Løve¹, der gav mig Anledning til at drage mange Paralleler, og som da i Reglen med megen Vilkaarlighed bleve dragne til Fordel for mig.

Holger Drachmann i Breve

7

I det sidste eller de sidste Aar er jeg, eller føler jeg mig idetmindste at være bleven saameget ældre og modnere, at jeg har kunnet tage dette Forhold, der bestandigt trykkende har ligget mig paa Sinde, under en alvorlig, mere dybtgaaende og mindre uhildet Overveielse. Jeg indsaae at der var kommen en Frygt og en indesluttet Skjulthed ind i mit Sind, der hemmede og standsede enhver selvstændig Yttring af Livsvirksomhed, og som jeg maatte befries for, hvis jeg idetheletaget skulde blive til Noget. Jeg saa Dig, arbejdsom, ivrig og utrættelig i Dit Kald, fra Barndommen af, kjæmpende Dig frem imod tusinde Hindringer, og samtidigt saa jeg mig selv, gjærende, higende og urolig drivende omkring, bestandig med Dig som en enten middelbar eller umiddelbar Bebreidelse over mit Hoved, med en Følelse af, at der maatte en Forandring til, men uden at indsee, hvorledes denne Forandring skulde komme. Under saadanne Forhold var det at jeg kom ud paa min Reise. Min Synskreds udvidedes, mit Sind blev let og frit, mit Kald blev mig mere og mere klart, og da jeg samtidigt hermed bestandigt modtog Breve, der maaske for første Gang aandede Venlighed og Kjærlighed imod mig og hvori Du rosende skildrede mig som en livlig, opvakt, fremadstræbende Natur, da fik jeg atter Mod og Tillid til mig selv og jeg følte mig voxen og sideordnet med Dig, ikke længer som en Umyndig, der skulde drives frem med Haardhed, men som et begavet og selvstændigt Fornuftvæsen, der kunde ledes med Venlighed og Overbærenhed. Som de fleste digterisk eller kunstnerisk anlagte Naturer har altid min Følelse været overveiende fremfor Fornuften, og blød og modtagelig overfor Indtryk længtes jeg bestandigt efter En, hvem jeg kunde ofre al den Varme og Hengivenhed, der, som jeg føler, er mit Væsen eiendommeligt. Da jeg ingen Moder havde var det saa naturligt at Du blev Gjenstanden herfor, og jeg troer ogsaa at mine Breve fra den Periode have været Udtryk for hvad jeg da følte.

Meget forandredes ved min Hjemkomst. Jeg troede at jeg med det Fond, jeg i saa rigt Maal havde samlet, strax og uden udholdende Iver kunde producere noget Fremtrædende. Det var naturligvis ungdommeligt, men jeg havde i al min Ungdommelighed en saa overvældende Følelse af at være rig paa Verdens Herligheder og med Bevidstheden herom en saadan Magt og Myndighed — æsthetisk talt — i Phantasien Rige, at hvis vi da havde omgaaedes saa cordialt og saa gjensidigt venskabeligt, som jeg paa Middelhavet og imellem Schweitzeralperne higede og længtes efter, da havde ikke den strenge og alvorlige Indgriben senere behøvedes for endelig at sætte mig der, paa den Vei hvor jeg nu staaer. I det unge Menneskes Liv, især naar det fysisk er saa livskraftigt og psykisk saa livligt og opvakt, skeer der ofte meget, hidføres ofte saa stærke Svingninger, som den Ældre enten ikke forstaaer eller ogsaa af egen Erfaring kun altfor godt veed maa modarbejdes paa den ene eller anden Maade. Nuvel, Du hidførte et Resultat, Du standsede mig paa en pludselig og voldsom Maade, og endskjøndt jeg, saasandt engang en Dom skal overgaae os, selv i denne Periode maaske har mindre at bebreides end baade Du og den offentlige Mening antog, endskjøndt de Aar af mit Ungdomsliv, hvor netop Du af Din Erfaring overfor Tusinde af mine Jevnaldrende maa have seet baade Legeme og Sjæl maculeres, skjøndt disse Aar have faae eller ingen Bebreidelser efterladt naar pro og contra af en retfærdig Dommer sammenholdes ligeoverfor Ideen, ligeoverfor den milde, humane Maalestok, — saa veed jeg dog godt, hvormeget jeg skylder Dig, og Du veed ogsaa godt, hvor taknemlig jeg er Dig, uagtet Du tog saa haardt paa mig, at Du paa ganske lidt nær uigjenkaldeligt havde brudt Broen af mellem Fader og Søn, og uagtet Dit Tag vil dirre gjennem hele mit Liv.

Du undskylder, at jeg fra den smukke Natur, som det oprindelig havde været min Hensigt at gjøre til Gjenstand for disse Linier ifølge en, forresten ikke uforklarlig Digression er gaaet over til at skizzere min egen Natur og et forløbet Afsnit af mit eget Liv. Af den sidstes. 100 Vinter har Du forhaabenligt indseet at jeg kan, hvad jeg vil, ligesom denne Sommer har viist at jeg vil, hvad jeg kan. Jeg har tilmed ved den større Ro, som dette sidste Aar har givet mig, lært at indsee hvormeget Iver og Stadighed hjælper Talentet, og at disse to Ting idetheletaget er et sine qua non og en absolut Betingelse ikke alene for Ens Resultater som Kunstner men ogsaa for hele Livet saavel det ydre som det indre, og samtidigt med at jeg bestandigt har modtaget Dine velvillige Raad og Din practiske Understøttelse og derved groet mere og mere fast i Taknemlighed og Kjærlighed til Dig, har jeg ogsaa kunnet vurdere den utrættelige Arbejdsomhed og Energie hos Dig, der forhen virkede saa trykkende paa mig i min Uvirksomhed, men som nu synes at anspore mig til at modarbejde mit rimeligvis medfødte Hang til æsthetisk System, der i Forening med en vis Given efter for tungsindige Stemninger, altid lod mig føle Modsætningen saa stærkt til Din practiske, driftige, gennem Livets Skole hærdede Aand. Jeg beder Dig da, saafremt Du føler Dig overbeviist om, at det ikke er et tomt Mundsveir naar jeg forsikrer Dig, at Du skal faae Glæde og Stolthed af mig som et dygtigt og begavet Menneske, at komme mig imøde paa Halvveien, naar jeg søger Dig ikke alene som en kjærlig Fader, men som en ældre Ven, til hvem jeg uden min gamle Forsagthed og Frygt kan henvende mig, hvem jeg kan meddele Alt, hvad jeg ellers maatte gjemme og indeslutte i mig selv, hvem jeg kan fortælle som til en

jevndrende Fortrolig om en yndig ung Pige, der bærer et Navn som min Moder og Din første Kjærlighed, som jeg saae her ifjor Efteraar, hvorom Erindringen har fulgt mig og opmuntret mig gennem Vintrens Arbeide, imod hvem jeg skal stræbe og hige, som Du selv har stræbt og arbeidet mod et lignende Maal uden Andet end Dit Talent og Din Flid, hvem jeg, trods Alt, hvad en Fader af Betænkeligheder kunde indvende, dog vil fortælle den ældre Ven at jeg elsker, saa sandt som den Tid nu er kommen, hvor den unge Mands Sind, trods Alt, hvad han selv har forsøgt at sætte imod, maa bøie sig for den Indflydelses Magt, hvorom skrevet staaer i Platons Symposion, hvorpaa Socrates byggede sit System, hvorover Alcibiades og Shakspeare har holdt de aandrigste Foredrag, og hvorpaa hele Christendommen hviler, og det maaske i en langt mindre abstract Forstand end de lærde Kirkefædre havde antaget.

(H. B.)

7*

Jeg troer ikke at jeg i disse Linier har sagt formeget. Saameget ers. 101vist at jeg før har talt for lidet. Jeg har aldrig længtes saameget efter at nærme mig den, der i Ordets egenlige Forstand er mig den Nærmeste, og jeg føler mig af den Grund overbevist om at min Aabenhjertighed vil fremkalde det Forhold, der dog er det naturligste mellem Fader og Søn, — der være da saa stor Forskjel mellem dem som mulig.

Med mange Hilsner til Hjemmet.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Just i det Øjeblik da jeg blev færdig med at afskrive dette lange Brev, som Holger aabenbart selv har haft svært ved at komme tilende med, fik jeg sendende fra Fru Kalkau (Holgers første Hustru) de Breve, i hvilke han meddeler hendes Forældre sin Forlovelse med deres Datter. Det er interessant saaledes at have for sig paa én Gang de fire Breve: til hans Stedmoder, til hans Fader, til lians Svigermoder og til hans Svigerfader. De følger her:

(H. B.)

1

s. 101

Kjøbenhavn.d. 11 Septb 1869.

Kjære Fru Erichsen.

Dersom jeg, enten forat forslaae Tiden, eller fordi jeg syntes ret godt om Deres Hus, var kommen til Dem en Gang imellem og deltaget i Deres Maaltider og passiareet med Deres Døttre, dersom jeg med andre Ord var kommen til Dem som en Fremmed paa Gjennemreise, havde jeg rimeligvis nu ligesom Hr. Nicolaisen sendt Dem et zirligt og forbindtligt Brev og takket Dem deri med udsøgte Ord for al Deres Venlighed og Gjæstfrihed, og jeg havde da med ligesaastor Sandsynlighed om et Par Maaneder glemt Dem eller idetmindste ophørt at tænke bestandigt paa Dem. Jeg har imidlertid lige fra det Øieblik, da jeg begyndte at befinde mig som hjemme hos Dem, i Virkeligheden betragtet Deres Hus som mit andet Hjem, Dem selv som en anden Moder. Naar jeg da skal takke Dem for Alt, hvad der i denne Sommer er bleven mig viist af hjertelig og kjærlig Imødekommen i Deres Hus, da kommer ikke denne Tak som fra en Fremmed til en Fremmed, men den kommer fra en ung Mand, der i disse uforglemmelige fire Maaneder er voxet saa fast til det gamle Hus i Laxegade at han nu ikke. 102mere kan skilles derfra men for bestandig maa bede om Hjerterum der, hvor han saa ofte havde Husrum. Denne Bøn, føler jeg, vil jeg saameget lettere kunne fremføre, som jeg troer at De hellerikke paa Deres Side betragter mig som en, selv nok saa behagelig, Fremmed, og gjør De det, vil jeg ligesaagodt strax lægge min Hat fra mig, sætte mig paa en Stol ligeoverfor Dem og begynde paa mit Skriftemaal. Jeg elsker Deres Datter, Vilhelmine. Maa jeg forklare Dem disse Ord i deres fulde Betydning. De vil erindre at jeg for omtrent et Aar siden ifølge et af disse Træf, som man kun er altfor tilbøielig til at kalde tilfældige, fik Leilighed til at see og tale med Deres Datter. Erindringen herom fulgte mig tilbage til mit Hjem og min Beskjæftigelse, og hvor dybt Indtrykket var, følte jeg bedst derved at det forandrede mig i mine Vaner og Tilbøieligheder, gik foran mig i mit Arbeide, ledede min Tanke og til Slutningen opfyldte min Sjæl saa aldeles, at jeg kun havde denne ene Tanke og dette ene Maal. Jeg reiste da over til Gjenstanden for alle disse lyse og skjønne Erindringer. Jeg kom daglig i Deres Hus, og var daglig sammen med hende. Jeg anvendte Nætterne til at prøve mig selv, til at vurdere Styrken af min Kjærlighed og Sandsynligheden for dens Bestandighed. Jeg følte da at jeg elskede hende saa dybt og stærkt som vel et Menneske kan elske, og jeg hengav mig da udelukkende til denne Følelse. Intet gjorde jeg forat fremskynde en tilsvarende Følelse i denne saa ubevidste, saa drømmende og saa yndige Natur, men det Beslægtede i vort Væsen og denne uudgrundelige Sympathie drog os sammen, og reiste jeg endogsaa bort for nogle Dage, maatte jeg dog tilbage igjen, og selv om jeg bebreidede mig min Mangel paa Selvbeherskelse, følte jeg dog at det var mig umuligt at standse, og min Ømhed og min Omhyggelighed for hende fordobledes, og

jeg saae hvorledes hendes Kjærlighed til mig voxede Dag for Dag. Jeg burde da have talt til Dem, men De selv har jo ogsaa været ung og De selv har jo ogsaa erfaret, hvor vanskeligt en saadan Meddelelse kan falde En, især naar ikke en fuldstændig Udtalelse har fundet Sted mellem de Unge. Sorgen ved Adskillelsen fremkaldte imidlertid en saadan i en af de sidste Dage. Jeg sluttede Deres Datter i mine Arme og lovede min Gud og hende selv at indvie mit Liv til vor Kjærlighed, at elske hende trofast og ømt og arbeide i mit Kalds Tjeneste paa engang at kunne tilbyde hende et Hjem og en Arne, og saa sandt som mit Løfte er mig helligt ogs. 103saasandt som min Kjærlighed vil lægge Kraft og Velsignelse i mit Arbeide, er det min Bøn til Dem, til Vilhelmines Moder, at optage mig i Deres Hjerte som en Søn, og holde af og stole paa

Deres
inderligt hengivne
Holger Drachmann.

s. 103

Kjøbenhavn d. 23 Septbr 69.

Høistærede og kjære Hr. Cancelliraad.

Efter nogenlunde at være kommen ind i de gamle Forhold igjen, skulde jeg allerede for nogle Postdage siden have skrevet Dem til forat bringe Dem som Familiens Overhoved min hjerteligste Tak for al den Venlighed og Gjæstfrihed, jeg Sommeren igjennem har nydt i Deres Hus. Jeg skulde som sagt allerede have gjort dette tidligere, dersom der ikke til denne min oprigtige Tak for sidst tillige havde knyttet sig en anden kjær Pligt, hvis Opfyldelse imidlertid fordrede saavel nøie og moden Overveielse fra min Side som og Deltagelse fra min Families. I dette Mellemlum fra min Hjemkomst og indtil nu have begge Dele fundet Sted, og jeg skrider altsaa nu til en Meddelelse, hvis Indhold muligvis ikke er Dem aldeles fremmed ligesom jeg haaber at det hellerikke vil være Dem ukjærkomment. Hvorledes De vil optage denne Meddelelse afhænger naturligvis for en stor Del af Deres Følelsers Beskaffenhed ligeoverfor mig, og saafremt jeg idetheletaget har noget at bebreide mig, da skulde det netop være at jeg maaske ikke tilstrækkeligt har benyttet Leiligheden til at lægge den uskrømte Hengivenhed og Agtelse for Dagen, som jeg nærer overfor Dem, og — for mit Vedkommende — navnlig for Dem som Vilhelmines Fader.

Jeg føler mig knyttet ved saamange Baand til Deres Hus, at en Tilstaaelse af det som er det stærkest bindende falder mig saa naturligt, at jeg ikke synes at behøve andre Ord end dem: jeg elsker Deres Datter Vilhelmine, og jeg beder Dem at betragte mig, som den, der nu er hende nærmest og som vil anvende alle de Midler og Kræfter, der eres. 104stillede til hans Raadighed forat skabe hende en smuk og lykkelig Fremtid.

Ved en af de faa Leiligheder, hvor vi havde talt sammen, erklærede De mig for et Barn af Øieblikket. Det er jeg ogsaa i en god og rigtig Forstand, saavel ifølge min Ungdom som ifølge mit lyse Haab og Mod paa Tilværelsen. Ved min Stilling som begavet og lovende ung Kunstner staaer jeg imidlertid ganske anderledes end Andre uden for Øieblikket og udenfor Indflydelse af dets lunefulde Svingninger. Dersom De da i disse Deres anførte Ord skulde ville have gjort en Tvivl gjældende om min Fasthed og Bestandighed, da kan jeg forsikre Dem om at jeg ved nærmere Kjendskab vil findes saa fast og vel funderet, som en Fader kan ønske det overfor den, hvem han betroer sit Barn.

I Haab om at De vil tage dette under Deres meget velvillige Overveielse og med mine hjerteligste Hilsener til Dem og Deres hele Familie.

Med Høiagtelse
Deres oprigtigt hengivne
Holger Drachmann.

Til
Hr. Cancelliraad Erichsen.

Som ovenfor meddelt kom Vilhelmine da for første Gang til vort Hjem i Efteraaret 1869. Vi maa lige være flyttet til Bredgade 56. Jeg fyldte 8 Aar den Dag vi flyttede, saa hvad jeg kan fortælle om den Tid, er jo kun et Barns Indtryk. Dog synes jeg selv, jeg husker saa meget. Jeg kan se hende for mig den allerførste Dag i en lysegraa Vadmels Kjole med sorte Skindkanter. Hun havde det dejligste Hoved; men min orthopædiske Fader gjorde strax Indsigelser mod hendes altfor høje Skuldre. De bedrede sig dog med Tiden; hun var kun 17 Aar og havde Lov til at være lidt kantet. Saa husker jeg hendes bornholmske Accent og hendes Guitar. Hun sang bornholmske Viser med en lille klar, blød Stemme til Accompaniment af Guitarren, og forresten gsaa andre gammeldags Sange: „Liden Kirsten gaar i Lunden“, — „Kom Yngling paa din tavse Vej“ — „Alt under Havet Solen stod“ — og Holger var begejstret. Hun følte sig hurtig hjemme iblandt os, og jeg tror ikke, jeg husker fejl i, at hendes Ophold var baade hyppige og lange. Jeg kan ogsaa huske, at min Moder spøgende sagde, det var dog egentlig skrækkeligt at være saa mange Fruentimmer i ets. 105Hus. Moder var selv kun 33 Aar, havde 3 voxne Steddøtre, en Svigerdatter, os to yngste Smaapiger og to unge Tjenestepiger, saa jeg forstaar godt, hun følte det noget vrimmelagtigt. For mig staaer det som idel Harmoni; men jeg véd, at der en Gang

hen paa den anden Vinter kom en Kurre paa Traaden. Holger fordrede større Frihed i hans og Vilhelmines Gøren og Laden, end Fader og Moder fandt forenelig med deres Ansvar for en saa ganske ung Pige. Holger taalte ingen Censur, blev fornærmet og anbragte Vilhelmine i et Pensionat. Jeg blev mindet om dette, da jeg en Gang havde Carl Michelsen tilbords. Han syntes, det var snerpet og spidsborgerligt af mine Forældre at ville lægge noget Baand paa dem, for han havde aldrig set noget smukkere og uskyldigere end de Tos Samvær, baade med hinanden og med Holgers unge Venner. Han fortalte, hvorledes Holger en Aften, da han selv skulde et eller andet Sted hen, hvor Vilhelmine ikke kunde være med, havde bedt Vennerne om at invitere hende ind paa Borchs Collegium, hvor flere af dem boede; hun kedede sig i Pensionatet, og de to Unges „Fornærmelse“ (den var meget kortvarig for hendes Vedkommende) tillod hende ikke at komme i Bredgade. Vennerne gjorde det saa festligt for hende som muligt, og Michelsen mindedes den Aften som noget af det smukkeste han havde oplevet. De havde alle været fulde af Ærbødighed og Ridderlighed overfor den yndige unge Pige. Hun havde sunget og spillet for dem og de for hende, til Holger kom og fulgte hende hjem. — Men nogle Dage efter kom Michelsen op til sin Halvsøster, Fru Ploug. Hun bogstavelig talt overfusede ham: „Du har været med til at holde Orgier med den Hetære, Drachmanns Forlovede!“ Michelsen svarede hende, at hendes eneste Undskyldning maatte være, at hun ikke kendte Betydningen af det Ord.

Da hun ikke vilde „modificere sine Udtalelser“, gik han bort, og det blev sidste Gang han overhovedet talte til sin Halvsøster; i den Grad forekom hendes Ord ham som en Helligbrøde.

Ideelt sét havde M. naturligvis Ret. I vore Dage forbyder vi ikke vore unge Døtre noget, der i og for sig er saa uskyldigt. Men praktisk sét synes jeg, mine Forældre havde Ret, naar de ikke vilde, at den unge Pige skulde udsættes for saadan Omtale.

Lige i disse Dage har jeg ogsaa talt med Kristian Zahrtmann om de længst forsvundne Tider. Han hører til Vilhelmines første Venner, og han fortalte, hvorledes Fru Erichsen sendte ham ud at gaa Ture med Holger og Vilhelmine, da de to endnu ikke var forlovede, at han saa deres Forelskelse voxte frem og blandt andet tog Varsel af, at Vilhelmine altid brugte hans, Zahrtmanns, Hjælp, naar de skulde over en Bæk eller opad en stejl Skraaning. Han fortalte ogsaa om den Fornøjelse, han havde haft af at gaa med hende paa Galeriet (Christiansborg Slot), da hun var kommen herover. Hendes Syn paa Billedernes. 106var saa friskt, og det hun sagde om dem saa helt anderledes end hvad andre, mindre primitive Mennesker havde at sige.

Det var saa ogsaa i Vinteren 1870—71, at Holger flyttede hjemmefra. Han lejede Atelier og et Par Værelser i Rosenvænget, og herfra er de følgende Breve skrevet, de Breve, hvori han beder om Faders Sanction til at gifte sig. I den lille Selvbiografi, som fremkom i „Tilskueren“ lige efter Holgers Død, taler han om sin Plan, at bosætte sig i England, kun som et Middel til at tjene Brødet til sig og sin Hustru. Det samme Indtryk faar man af Brevene her. Jeg tror dog ikke, jeg husker fejl i, at der var en anden medvirkende Aarsag. Holger havde været til Session og var ikke bleven kasseret til Trods for en kraftig Attest fra Dr. Fred. Trier. Han havde haft en meget alvorlig Lungebetændelse og havde ogsaa spyttet lidt Blod. Fader var overbevist om, at Soldatertjenesten vilde ødelægge hans Helbred fuldstændig og raadede ham derfor til at rejse og, om nødvendigt, bosætte sig i England. Da han senere fremstillede sig igen, blev han kasseret, og dermed faldt den Grund bort.

s. 106

Rosenvænget. Onsdag d. 5. April 71.

Kjære Fader.

Jeg har allerede i nogen Tid ligget paa Reisen ind til Dig forat tale med Dig om Forskelligt min Reise angaaende, men jeg har endnu ikke faaet Tid og Leilighed dertil. Min Dag er stedse optaget af at male (et Billede fra Vestkysten til Udstillingen og en Bestilling til Wøldiche, etc. etc.) og min Aften maa jeg anvende til at skrive, læse Korrektur paa min sidste Artikel (som du snart skal faa tilsendt) og forresten til at perfectionere mig i det Engelske. Jeg maa altsaa tage min Tilflugt til Pennen indtil jeg, som jeg haaber lidt efter Paasken, kan faa en Aften til min Raadighed. Med Hensyn til denne Reise, som jeg allerede har tænkt paa og forberedt mig til siden i Efteraaret, da har jeg veiet pro'er og contra'er fra alle mulige Sider, indtil jeg har faaet et ubetinget pro frem. Jeg har dernæst sat mig i Forbindelse med Bing, Grøn, Tietgen og fl. A. som alle have Familie eller Bekjendte i London, til hvem jeg er bleven anbefalet paa det bedste. Jeg har af Melbye og Sørensen faaet Anvisning paa Kunstnere og Kunsthandlere, der kunne støtte mig i min Virksomhed som Maler; jeg er af Bille (Redacturen) bleven udnævnt til Dagbladets „specielle Correspondent“ ved den internationale Kunstudstilling, hvorved jeg bliver sat i Forbindelse. 107med den engelske Presse, hvad der for en Kunstner er af Betydning, og jeg skal endvidere træffe sammen med Goldschmidt, der har særlig Interesse for nyt dsk. Maanedsskrift, hvortil jeg agter at sende Optegnelser fra Museer og Samlinger. Hvad der imidlertid er det Vigtigste for mig som vordende Udstiller i et fremmed Land, er hvad jeg ogsaa til min Glæde gennem Vilhelmine erfarer at Du har bemærket, nemlig at mine Billeder paa vor Udstilling indtage en Plads idetmindste saameget over det Middelmaadige og betegne et saa stort Fremskridt fra ifjor, at jeg tør haabe ved fortsat ivrigt Studium og ved den Energie og Flid, som jeg er vis paa Du anerkjender hos mig, at kunne bringe det til Noget i et Land, hvor Fordringerne til det Præsterede maaske ikke engang ere fuldt saa

strenge som hos os, og hvor tilmed Sømaleriet ikke har saa dygtige og langt færre Repræsentanter end her. Jeg veed at Sagkyndige have yttret sig i Overensstemmelse med hvad Du selv har iagttaget og hvad jeg her fremsætter, saaat jeg ikke behøver at gjøre nogen Undskyldning dersom Du skulde synes at dette lyder formeget af Selvtilfredshed.

Jeg agter altsaa at reise til London for støttet paa min arbeidsomme Natur, som nu endelig er kommen til et Frembrud af blivende Betydning, mit Talent, som egenlig aldrig har været omkvæstioneret, min Ungdom, som er sund og ufordærvet, og min gode Tro paa „Lykken“ som Følgesvend for den, der „vil“, at bryde mig en Bane under større og friskere Forhold, hvor dog Sandsynligheden for et attraaelsesværdigt Resultat for et ungt Menneskes Kræfter og Anlæg, staar i et bestemt Forhold til Omgivelsernes Størrelse og Intelligensens lykkeligere Vilkaar. Jeg agter endvidere før jeg reiser (i Slutningen af denne Maaned) at indhente din Tilladelse til at jeg giver min Vilhelmine mit Navn, der, det veed jeg bestemt, nu er af en bedre, mere bestemt, mere bekjendt og mere bevidst Klang end da jeg for to Aar siden fæstede mig en Brud, hvad Du saa tøvende og ikke uden Ængstelighed sanctionerede ved at optage hende i Din Familie. Ved det Forbigaaende skal jeg imidlertid ikke dvæle. Du har forhen haft Grund til ikke at være sikker paa mig. Nu har jeg Grund til at være sikker paa mig selv. Denne Vinter har maaske mere end Du formoder vist mig at jeg kan underkaste mig Savn, Anstrengelse og Opoffrelser forat opnaae den eneste Løn, jeg fordrer, min Vilhelmines Selskab og Opmuntring under et mangeartet Arbeide, der vel i Strengheds. 108kan stilles ved Siden af den Ungdom, Du ofte har berørt for mig som Ansporing og Tilskyndelse til et: „Gak hen, og gjør ligesaa“. Jeg kan slutte mig til at der i vor Familie om ikke hos Dig selv har yttret sig Misfornøielse med Din Svigerdatters forlængede Ophold herovre, og maaske navnlig begrundet i en Frygt for at hun skulde forstyrre eller sinke mig i mit Arbeide. Jeg skylder da hende selv og Sandheden at forsikre Eder paa det indstændigste om at hun meget mere har fremskyndet end forhindret mit Arbeide, fordi jeg har kunnet leve sammen med min Forlovede som med en Kammerat, der tilmed bestyrede min lille Husholdning, løb mine Ærinder og gjorde tusinde Ting, der ellers vilde have standset og afbrudt mig. Et saadant Kammeratskab har imidlertid een svag Side, som jeg vil indrømme at jeg midt i min Travlhed har overseet, og det er den Maade, hvorpaa det bedømmes af Udenforstaaende. Ved at give Vilhelmine mit Navn før min Afreise (et Giftermaal af Navn men ikke af Gavn, for at Du kan vide hvad jeg mener) vil en saadan Bedømmelse tabe sin insinuerende Karakter; Vilhelmine vil i det eller de Aar, hvor hun nu maa vente paa mig, kunne vente med mere Ro og udsat for mindre Omtale i sine kleinstädtische Omgivelser, og jeg vil kunne understøtte hende udenat det for hende selv i sin ubemidlede Familie har noget af det Pinlige ved sig som vort nuværende helforsørgende og halvforsørgede Forhold ikke kan undgaa at have. Jeg kan tilføie, at jeg har deponeret en bestemt Sum paa Bornholm til Indkjøb af det, som vi ville komme til at bruge naar vi in facto kommer til at leve sammen, og med Arbeide herpaa og Øvelse i Husholdningen (rimeligvis paa Landet) vil Ventetiden gaa.

Saaledes er nu Din Søns Plan, og jeg mener at den i det Væsenlige er en mandig og fornuftig Plan, som jeg ikke tvivler paa at Du vil anerkjende, ligesaa lidt som jeg tror at der kan reises væsenlige Indvendinger derimod. Saasnart jeg faar lidt Pusterum kommer jeg som sagt ind til Dig, og indtil da beder jeg Dig tænke over om der var et og Andet Du kunde raade mig til, om Du kunde skaffe mig en eller anden anbefaling (gjerne til Legationen f. Ex.) som Du maaske med Dit udstrakte Bekjendtskab ikke har saa stor Vanskelighed ved.

Farvel saalænge, og hils
fra din hengivne Søn
Holger D.

s. 109

Rosenvænget. Paaskemandag 71.

Kjære Fader.

Jeg tillader mig at fortsætte Correspondancen, da jeg efterat have modtaget Din Skrivelse anser en skriftlig Udtalelse fra begge Sider som meget mere udtømmende, og Sagen meget mere fremmende end en Samtale, hvor den fornødne Ro og Klarhed ofte ikke i tilstrækkelig Grad kan være tilstede, og jeg tør vel sige saavel hos den Ældre som hos den Yngre.

Jeg havde omtrent ventet mig Dit Svar saaledes som det er fremkommet, og jeg takker Dig under alle Omstændigheder fordi det er fremkommet i en saa rolig og hensynsfuld Form, en Form, der med sin Anerkjendelse af og Agtelse for hvad jeg selv tror at være i Besiddelse af, ikke har kunnet andet end glæde mig da det maaske er den første Leilighed, hvor jeg har seet den saa ubetinget anerkendt. Den egenlige Forskjel mellem os, og den der navnlig giver Anledning til Uoverensstemmelse mellem vore Synspunkter for Livet, er tror jeg først og fremmest Forskjellen i vor Alder. Du er den ældre, alvorlige, af Livets Slid halvtrætte Mand, der tilhører en halvforsvunden Tid, hvis Meninger og Anskuelser træde i en saa stærk Modsætning til den nye Tid. Jeg er akkurat det Modsatte heraf. Du taler i Dit Brev om, at Du vil raade mig af Dit eget Livs Erfaringer; men har da ikke dette Livs Vilkaar paa mange Punkter, og navnlig i de yngre Dage, været af en saadan Beskaffenhed, at Friskheden i Din Livsbetragtning har lidt noget Skaar, og har ikke i Dine

modnere Aar paa de Punkter, hvor Følelsen har beseiret Fornuften, netop selve denne Følelse overrumplet Dig imod Din Villie, saaat Du kun senere desto mere eksklusivt har handlet efter Fornuften, hvorved egenlig Harmonien i Din Livsphilosophie er bleven rokket, og hvorved Dine Raad til Din Søn ikke faa den ubetingede Vægt, de ellers vilde have. Jeg sigter herved til den Samtale, vi havde kort før min sidste Afreise til Udlandet, hvori Du med en god Faders Aabenhjertighed og maaske med Følelsen af at vi ikke vilde gjenses mere, betonedede at der maaske var Ting i Dit Liv, Du ønskede ugjort eller forandrede. Men naar nu en modnere, prøvet Mand indrømmer at Hjertet til enkelte Tider har kunnet være revolutionairt og Fornuften alene ikke altid har slaaet til, hvormeget mere maas. 110da ikke en ung Mand være tilbøielig til at følge Hjertets Indskydelser, og hvilken Rettesnor kan det da være ham, at hans Fader forlovede sig i sit 26de og giftede sig i sit 34te Aar.

Du var ingenlunde glad over min Forlovelse; men alt gik godt, og I, min Familie, har kun Vilhelmine at takke for, at jeg nu er et fremadstræbende, godt Menneske, medens alle Dine Formaninger aldrig vilde have holdt mig oppe paa det Skraaplan, hvor jeg befandt mig. Nu, da jeg agter at gjøre det næste Skridt, og da jeg spørger Dig tilraads i saa Henseende, kalder Du dette Skridt for „det letsindigste i mit Liv“. Men har Du da ret forstaaet, hvad jeg har til Hensigt. Du siger, at Du ikke forstaaer „et Giftermaal af Navn, men ikke af Gavn“. Maaske har Udtrykket ikke været klart nok: Jeg vil med en Mands Risiko, der ved hvad han gjør, paa egen Bekostning, uden noget Besvær for Dig eller Nogen, og uden al Opsigt, ligesom Du med Din nuværende Hustru, lade mig vie i en Kirke udenfor Byen, — og samme Dag reise.

Hvad vinder jeg da herved? Ja, Vilhelmine faar mit Navn, og jeg blot en formel Bekræftelse paa de Forpligtelser, jeg allerede i Virkeligheden har overfor hende. Er der noget, jeg troer at kunne beklage mig over med Hensyn til Dig, da er det en Mangel paa Interesse for mine Anliggender, som har gjort at Du svæver i nogen Vildfarelse angaaende min Stilling til min Forlovede. Jeg forsørger hende aldeles, ganske som om hun var min Hustru, og hvor jeg saa end gaar i Verden, er dette en Forpligtelse, der følger mig, som jeg er stolt af, og som jeg skal vide at hævde som en Mand. Min Reise er afgjort. Det er ikke en Reise forat forsøge paa at gjøre Lykke, eller knibe ud af „Studieaarene“ (som enhver Kunstner er i ligetil hans Død). Jeg har sparet sammen til den Reise for at gjøre dygtige Studier; jeg vilde foretage den selvom jeg ikke havde anden Hensigt dermed end netop denne; hvis jeg kommer hjem, vil jeg medbringe gode Frugter, Studier til Billeder som ikke altid er fra Bornholm eller Vestkysten, og hvis jeg bliver i England, bliver jeg der ikke som Aventureer, men forat udvikle mig til en dygtig Maler dér, ligesaavel som jeg vilde gjøre det herhjemme. Min Selvstændighedsfølelse gjør at jeg vil vedblive som jeg i Efteraaret begyndte. Jeg vil ikke anmode Dig om nogen Understøttelse, der kunde bryde min uafhængige Stilling; men jeg vil støttes. 111denne Stilling ved litteraire Arbejder, der aldrig vil hindre eller skade min Udvikling som Kunstner. Men førend denne min Reise vil jeg give Vilhelmine mit Navn ¹;

s. 111

Tirsdag 1871

*49 Doughty Street. Mecklenburgh Square.
London.*

Kjære Fader.

Jeg sender Dig her foreløbig kun min Adresse, som Du bad mig om, og takker Dig meget om Du vil sende mig de lovede Anbefalinger. Min Reise over Nordsøen og opad Themsen var saa heldig som jeg kunde ønske det, og London har naturligvis ikke undladt at gjøre et storartet Indtryk paa mig. Jeg boer indtil videre hos den gamle Mr. Meyer, som var meget glad over at faa en Hilsen fra Dig. Foreløbig altsaa kun disse Par Ord, som jeg beder Dig modtage i Forening med de venligste Hilsener til Dig og Familien derhjemme

fra
Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

s. 111

*142 New Bond Street
W. London.
Den 28de Juli 1871.*

Kjære Fader.

Jeg havde ved min Afreise sat mig for, og saavidt jeg erindrer i en lille Epistel til Erna omtalt, at jeg ikke vilde skrive hjem førend jeg kunde skrive noget ubetinget godt. Jeg havde yderligere foresat mig, hvorledes det saa end gik mig, ikke at ty til Din Hjælp under hvilken som helst Form, den end vilde være bleven ydet mig, og det glæders. 112mig at jeg har kunnet holde mig mine Bestemmelser konsekvent efterrettelig.

(H. B.)

Jeg har nu overstaaet et tre Maaneders Feldttog i et fremmed Land, og har i den Tid haft Brug for Taalmodighed og Energie for at overvinde alle de Vanskeligheder og ofte alle de Savn, som et saadant Feldttog fører med sig. Jeg vil indrømme at Sproget, Mangel paa Venner og Bekjendte, og en slunken Mave oftere end jeg formodede det har lagt mig Hindringer iveien, — men imidlertid, Vanskelighederne ere nu overvundne, og selv om jeg endnu havde haft dem alle at kjæmpe imod, føler jeg mig overbevist om at jeg dog til Slutningen alligevel ved min „Egen Kraft“ skulde have beseiret dem. Det er ikke saameget det, at jeg ved forskjellige heldige Salg i den sidste Tid til forskjellige Lorder, er bleven Herre over en, efter mine Fordringer, ikke ubetydelig Pengesum; hvad der er bedre end dette, (som kunde være et forbigaaende Held) er at jeg er bleven „opdaget“ af West-Endens det fashionable Londons Kunstkjender, Mr. Colnaghi, der har været saa høflig at see „a rising genius“ i mig, og som har været forekommende nok til at introducere mig hos de adelige Yachtmen, med Løfte om at udstrække mit Bekjendtskab yderligere blandt disse fyrstelige Kunstsamlere, eftersom de hen paa Efteraaret vende tilbage fra de forskjellige Toure, de nu i den varme Tid og efter Saisonens Ophør, foretage paa Fastlandet eller i Middelhavet.

Lægger jeg hertil en større Bestilling, jeg har modtaget fra det nylig oprettede Anglo-German-Telegraph-Company (Kabelets Udlæggelse fra Thamesmouth) samt de to Bestillinger hjemmefra (engelske Seilere under Kysten ved Dover), som jeg ikke engang endnu har haft Tid til at fuldføre, kan jeg allerede betragtes som en ganske holden Mand, der tilmed har Foden godt indenfor Døren til de engelske Huse.

Jeg har som Følge af dette mit heldige Opsving i finantsiel Henseende leiet mig et Par smukt meublerede Værelser i den sundeste Del af London, ikke langt fra Regents Park, og ved Siden af min udholdende Flid i Atelieret og et Ophold for Studiets Skyld i Margate on the seaside, har jeg foretaget mig flere Recreationstoure gennem det Indre af Landet, paa hvilke yderst billige excursions jeg har beseet de forskjellige historiske Mindesmærker, Ruiner af Slotte, Abbedier, etc, etc, der have forskaffet mig stor Nydelse og et udvidet Materiale i historisk og kunsthistorisk Henseende.

s. 113Jeg er altsaa nu kommet „well off“ her i England. Jeg har overalt baade hos de Indfødte og hos Landsmænd mødt en forekommende og gjæstfri Modtagelse, og var der endog af og til i Begyndelsen, og navnlig efterat jeg var bleven skilt fra Doctor Holmer, en behagelig og venlig Reisefælle, og var flyttet fra Meyers, enkelte modløse Øieblikke hos mig, saa har jeg nu saamegen mere Grund til at være Vorherre taknemlig for at det er lykkedes mit Talent og min Energie saa heldigt at overvinde det sværeste af alt, Begyndelsens Vanskeligheder.

Der var mange Grunde, der tilskyndede mig til min Reise herover: Der er een Hovedgrund, der bestemmer mig til at blive her. Danmark er altfor lille et Land til at ernære et saa uforholdsmæssigt stort Antal af Kunstnere, og jeg er, hvad de dygtige Malere i mit eget Fag angaar, herovre kommet under Veir med, at Sørensen sælger Halvdelen af sine Stykker i London, og at Neumann nu har seet sig nødsaget til at sende sine største og bedste Billeder hertil, da han ikke kan blive af med dem hjemme. Men naar dette er Tilfældet med de fuldtudviklede og anerkjendte Malere, da er det et daarligt Tegn for dem, der endnu ikke ere naaede saavidt, selvom de endog er paa Veien dertil ved ufortrøden og flittig Anstrengelse. Jeg har allerede i „Dagbladet“ antydnet, at der ikke findes nogen saa bestemt udviklet og dygtig Skole for Marinemalere her som hjemme, og den Roes, der er bleven mine Arbeider til Del her, og det „Kik“, som Lorderne allerede har paa det „danske Vand“, er visselig intet daarligt Auspicium for en ung dansk Kunstner af nogen Begavelse, der agter at „settle“ sig her. Det er da min Agt i Vinterens Løb særlig at kaste mig over et større Arbeide, der til Foraaret skal præsenteres til Optagelse i Royal Academy, og skulde mit Navn, hvad min Ærgjerrighed af al Magt tilstræber, endogsaa i Aarens Løb ikke komme i den første Række, da kan en Kunstner her i de kolossale Forhold, uden at overanstrenges sit Talent i en „Arbeiden for Føden alene“, meget godt leve sorgfri og agtet for sin Begavelse som en Kunstner af anden Rang, medens en saadan Stilling i Danmark, som idetheletaget den yngre Kunstners Stilling i Danmark som oftest kun er en Kjæde af Brud paa Talentet og Misbrug af Kunsten, fordi de lave Priser paa hans Arbeider ikke sætte ham i Stand til ved Siden af Productionen at dyrke Studiet, ved Siden af Mavens Næring at sørge for Aandens.

Hvad her kun løseligt er antydnet er ikke et illusorisk „vue“ overs. 114Forhold, som jeg ved et tilfældigt Held er sat ind i. Jeg har prøvet mig godt for, jeg har talt med mange Kunstnere og Ikkekunstnere førend jeg kom til dette Resultat, og nu da Resultatet foreligger, har jeg ogsaa taget min Bestemmelse. Jeg tager henimod Sessionens Begyndelse over til Kjøbenhavn, underkaster mig den sidste Undersøgelse, hvis Udfald nu bliver mig af mindre Betydning, gifter mig kort efter min Fødselsdag (men uden Pastor Warburgs Mellekomst) og tager tilbage med Vilhelmine til mit lille Hus, min Contobog i Londons Bank, der under alle Omstændigheder sikker os det første Aar; og med Englands 13 Kunstforeninger (hvortil jeg igaar fik Indbydelse for mine Billeder) med mine Connectioner i London, med Royal Academy i Baggrunden, med det store Hav og de store Havne til alle Sider, gaar jeg glad en Fremtid imøde, der uden nogen sangvinsk Overdrivelse, idetmindste kan siges at være ligesaavel funderet som det Fremtidsperspectiv, Du for den første Vilhelmine Drachmann aabnede paa Søetatens Hospital med de to gule Kommoder som Sidefløje, og med en aarlig Gage saa stor som Prisen paa det Maleri, jeg for nyligt solgte til Lord Lismore, irsk Greve og engelsk Baronet p. p.

Jeg har maaske nogen Grund til at antage, at Du har betragtet min lange Taushed, som hidrørende fra en Uoverensstemmelse mellem Dine og mine Ønsker førend jeg reiste, der maaske for et Øieblik forandrede den gode Forstaaelse imellem os, som jeg til enhver Tid skal vide at sætte Pris paa. Jeg har imidlertid nu godtgjort Hensigten med min Taushed, nemlig den, ikke at sende et intetsigende eller vel endogsaa et mismodigt Brev, der vilde være lige paa sin urette Plads baade overfor den Interesse, Du ganske sikkert føler for mig, og for den Uafhængighed, jeg sætter min Stolthed i at kunne hævde ligeoverfor Dig. Der er ikke Skygge af Uvillie eller Nag tilstede hos mig; men ligesaavist som dette er Tilfældet, ligesaavist er det ogsaa, at den Tid nu er kommen, hvor jeg ikke alene faaer Myndighedsstemplet sat paa mig i borgerlig Forstand, men hvor jeg selv føler mig som myndig, som en Mand, fordi jeg har sat mig et Program, som jeg nu med egne Kræfter og med Lykken som Følgesvend har gennemført.

----- 1.

Jeg har idetheletaget, her i humbug'ens Land, søgt at være ærlig overfor mig selv, overfor Eder og overfor min Kunst, og derfor er det utvivlsomt ogsaa gaaet mig saa godt til Slutningen.

s. 115 Hvis I da, hele min Familie derhjemme, hvad sikkert har været Tilfældet, i disse forløbne Maaneder har næret nogen Bekymring for mig, og hvis ikke denne Bekymring alene har været rettet imod mit materielle Vee og Vel, saa glæder det mig at kunne meddele Eder disse gode Efterretninger. Hvis I har været tilbøielig til at opgive mig som det „ubesindige Menneske“ og halvveis som den forlorne Søn (jeg som endnu aldrig selv under mine virkelige Vildfarelser har opgivet mig selv), saa føler jeg mig stolt af ved min Hjemkomst at kunne overbevise Eder om, at jeg maaske endnu aldrig er vendt mindre „forloren“ hjem, men saa tror jeg ogsaa, at vort Samkvem under mit korte Ophold ikke bliver stort mere inderligt end det var førend min Afreise.

Med de venligste Hilsner til Eder Alle, og med de bedste Ønsker for Børnehaven saavel den i Kvæsthusgade¹ som den i Bredgade

forbliver jeg
Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Efter dette Brev følger en lang Pause paa fire Aar, og i den Pause falder Holgers Ægteskab med den skønne unge Kvinde, som saa mange af de sidste Breve har handlet om. Det virker saa grelt at læse Brevet fra England, hvor alle hans Tanker staaer til den kommende Forbindelse med Vilhelmine, og saa tage det næste i Bunken og finde alle Argumenterne for, at det hele nu maa være forbi.

Mine Erindringer fra de Tider har vel ikke stor Værdi; jeg var lige fyldt 10 Aar, da Holger holdt Bryllup. Men som Supplement til andre Erindringer, der sikkert vil fremkomme med Tiden, kan de da ikke skade.

Holger kom altsaa hjem fra England i Efteraaret 1871, gik til Session og blev denne Gang kasseret. Tanken om at bosætte sig i England har han sikkert helt opgivet. Jeg hørte da aldrig mere om den. Vilhelmine kom i Besøg hos os som saa ofte før, og ingen sagde noget til os Børn om den forestaaende Begivenhed. Men en Eftermiddag fandt jeg én af mine ældre Søstre ifærd med at binde en Myrthekrans, og først da fortalte min Moder mig, at Holger og Vilhelmine skulde have Bryllup næste Dag. Vi gik i Skole som sædvanlig, og kort efter vor Hjemkomst kom Brudeparret hjem. De var blevet viiede i Lyngby tror jeg. Kun min Fader og min Fætter, Viggo Hørup, var nærværende. Vielsen havde ikke været meget opbyggelig. Den Præst, der viiede dem, blev senere dømt fra Kjole og Krave, og han havde optraadt meget kynisk ved denne Lejlighed, hvor han vidste, det var IkkeKristnes. 116han havde med at gøre. Det præstelige Element udmærkede sig idetheletaget ikke ved den Lejlighed. Vi boede i Bredgade, og vor Sognepræst (som vi aldrig brugte) var Pastor Blædel ved Garnisons Kirke, og som saadan skulde han have et Honorar. Viggo Hørup havde udbedt sig at maatte gaa til ham, og jeg husker godt hans Beskrivelse af deres Samtale. Hørup spurgte om Taxten, og Pastor Blædel antydede, at den rettede sig efter de Paagældendes Formuesomstændigheder. Hørup udbad sig den laveste. „Er det unge Par meget uformuende?“ spurgte Præsten. „Ja, meget!“ sagde Hørup og afleverede de 2 Rigsdaler, som vist var Minimum. Jeg forstod ikke den Gang, hvorfor Viggo H. gjorde sig saa megen Glæde af at drille Pastor Blædel, men har siden hørt, at Pastor Bl. havde forberedt ham til Konfirmation. Han anbragte sine Konfirmationer efter Fornemhed, sagde „De“ til de øverste i Rækken, „Du“ til de nederste. Viggo H. dannede just Grænseskellet og blev duttet som værende Søn af en Skolelærer, skønt han var Elev i Metropolitanskolen og sikkerlig ikke stod under den „fine“ Portion hverken i Aandsevner eller Optraeden. — Men bortset fra den kirkelige Del af Handlingen var det den smukkeste tænkelige Fest. Der var slet ikke andre end vor egen Husstand og altsaa Viggo H. Men Brud og Brudgom var saa skønne i deres Glæde og vort Hjem saa festligt, saa Billedet af den Aften har præget sig uudsletteligt i min Erindring. Vilhelmine var kun 19 Aar og straalende smuk i sin meget ukorrekte Brudedragt. Den var hvid med sorte Striber; Holger havde haft Stoffet med fra England. — De havde ikke lang Vej til deres første lille Hjem: 2 Værelser øverst oppe i Hotel Phønix. Hotellet havde, meget liberalt, lejet dem de to Stuer for en billig Penge,

og Maden tog de fra et Spisekvarter. —

(B. B.)

Men nu kom den Periode, hvor Holger selv holdt sig borte fra Hjemmet. Underligt nok har jeg aldrig hørt anden Grund til hans „Fornærmelse“ end Faders Vægring ved at lade ham gifte sig, inden han var fyldt 25 Aar. Man skulde synes, den Sorg var slukket, efter at Fader havde holdt hans Bryllup, og navnlig i Betragtning af, at Vilhelmine besøgte os saa at sige hver Dag. Det at han skulde tage Afstand fra vor „Bredgadeselskabelighed“, som Vald. Vedel skriver i sin Bog, har min yngste Søster, Martha Drachmann Bentzon, med stor Heftighed imødegaaet. Det hændte yderst sjældent, at der blev holdt et Selskab for min Faders Kolleger; det var de eneste noget upersonlige Selskaber jeg mindes. Vort Hjem var overordentlig gæstfrit; men der kom udelukkende Mennesker, som stod i virkeligt Venskabsforhold til Familien. Snarest har Holger vel fundet, at vi ikke svævede højt nok. I denne Periode blomstrede hans Venskab med Brødrene Brandes og med hele den Skare, der flokkedes om Georg Brandes. De kom alle i de smaa Stuer oppe i Hotel Phønix. Der var saa mange revolutionære og Familie-omstyrtende Tanker oppe iblandt dem, og det kan godt være. 117faldet i Traad med Holgers noget naive Føren Ideerne ud i Praxis, at han holdt sig fra „Familien“ og alt, hvad dens var. Men lad mig sige det her: Naar jeg har hørt eller læst andres Erindringer om hans Hensynsløshed overfor Indbydelser og overfor selskabelig Vedtægt, saa passer de i den Grad ikke paa Forholdet til hans gamle Hjem. Jeg mindes aldrig, at han er udeblevet efterat have sagt „ja“ til en Indbydelse, og jeg mindes ikke, at han overhovedet nogensinde har sagt „nej“. Jeg kan huske én Gang, han saa sig om i Stuerne og sagde: „Hvor kan det være, at Huset her med sine hel-gamle og halv-grimme Ting er saa festligt, naar I byder til Fest?“ — Men her var altsaa en Tid, hvor han holdt sig borte.

Hvorlænge de boede i Hotel Phønix véd jeg ikke. De flyttede derfra ud i Ryesgade og havde vist i den Tid meget smaa Kaar. Vilhelmine blev syg en Gang, og Holger sendte Bud og bad min Moder om at se ud til hende. Moder fandt hende liggende kun paa en daarlig Hømadrats i en gammel Jernseng. Moder tog hjem og hentede godt Sengetøj og lagde under hende, og hun sagde: „Aa, jeg føler mig, som jeg var kommen i Paradis!“ Det var i denne trange Tid, at Fader købte Holgers store Maleri fra Christiansø. Det var paa Foraarsudstillingen, og Fader ønskede at være anonym som Køber. Holger begreb ikke, hvad det var for en „løjerlig Snegl“, der ikke vilde være sit Navn bekendt. Jeg husker godt den Dag, da han kom hjem i Bredgade og fandt det hængende paa Væggen. Da var Isen brudt, og der var aldrig mere nogen Adskillelse mellem ham og Hjemmet.

Kaarene bedredes snart, for Holger var jo nu baade Digter og Maler. De flyttede ud i „Hjørnelund“, det gamle hvide Hus, som laa paa Hjørnet af Østerbrogade og Strandvejen (jeg tager vist ikke fejl i, at Strandvejen den Gang begyndte ved Trianglen). Der var saa kønt i de gamle Stuer med de høje Dørtrin, og Vilhelmine ventede et lille Barn. Jeg syntes, det var lutter Herlighed og Glæde. Men Opløsningen var der allerede, og da deres dejlige lille Pige, Eva, kom til Verden, havde de besluttet Adskillelsen. Hvorfor? Saa længe jeg lever, vil jeg betragte ogsaa dette som en „Føren Ideerne ud i Praxis“. Naar Holger i de følgende Breve taler om sin varme Hengivenhed for Vilhelmine og om alt det, hun havde betydet for ham, saa taler han vist den fulde Sandhed. Og jeg kan huske, hvorledes hun, under sine daglige Besøg hjemme, tit sad og græd fortvivlet inde hos Moder over en Sorg, som vi Smaa ikke kendte. Moder har siden sagt mig, at hun da klagede over, at Holger stadig jog paa, at de skulde skilles. Hun var begyndt at blive optagen af den Mand, som Holger nævner i sit Brev til Fader. Han snarere opmuntrer til end fraraader denne Forbindelse. De gik fra hinanden som gode Venner. Rygtet har sagt, at de var sammen i Tivoli om Aftenen den Dag de blev separeret, og det er højst muligt. Men hvorlænge varede det Venskab? Den nyes. 118tilkommende Ægtemand var skinsyg paa hendes Fortid og ønskede paa enhver Maade at slette den ud, hvilket førte til, at hun brændte alt, Breve og Digte, som hun havde fra hans Haand. Hvor er det Synd! Der er derved berøvet os et smukt Billede af hans store Forelskelses Dage. Brevene til Hjemmet kan kun være en svag Afglans, for dér skulde han jo altid „plædere“. Hendes Familie var meget bitter paa ham, og det kan man ikke undres over. Hun var kun 23 Aar, da de gik fra hinanden, og den Gang faldt der ganske anderledes Skygge paa en ung, smuk Kvinde, der saaledes var ladt ene. —

Hun og Holger vexlede aldrig mere i dette Liv et venligt Ord, skønt de efter den Tid levede nogle og tredive Aar i det samme Land, og skønt der aldrig havde været noget virkeligt udestaaende imellem dem i deres Ægteskabs Tid. Dog taler han smukt om hende i „den hellige Ild“, i „Forskrevet“ og i „Venezias Nat“, og da hun og jeg senere mødtes i Livet, har hun haft mange gode Ord om ham.

Af en Samtale mellem Georg Brandes og Vilhelmine lige mod Slutningen af hendes Ægteskab, som G. B. har refereret for min Datter Inger Bentzon i ét af sine sidste Leveaar, fremgaar det, at Holger, netop i den Tid, hvor hans Kone ventede sit første lille Barn, dyrkede glade Venners Selskab uden for Hjemmet utilbørlig meget. Dette kan unægtelig ogsaa have vendt hende fra ham og imod en anden.

Myther om bekendte Personer gror tit som Nælder paa en forsømt Grav. En kom frem strax efter Holgers Død; det var den, at det stygge, uridderlige Digt: „Hun var for ringe til at fatte den Aand, der sled i hendes Aag,“ skulde være skrevet om hans første Hustru. Det er det ikke, men derimod et andet Digt i samme Samling: Havets Sang¹.

Digtet er maaske godt, men hverken smukt eller værdigt, dog ikke nær saa uværdigt som det andet. — Der var en lille Anekdote i Familien, efter hvilken Holger en Dag sad og skrev paa et Digt til ét eller andet Tidsskrift, og Vilhelmine spurgte ham: „Hólger! (med sin bornholmske Accent udtalte hun hans Navn for lukket) hvad kan du faa for det Digt?“ Han nævnede en lille Sum: „Saa kan jeg faa et Par høje Knappestøvler med Kvaster!“ Anekdoten er bleven brugt til at vise, hvor lidt hun agtede hans Digtekunst. Men Ytringen er da kun spøgende, og hun kunde ganske sikkert forstaa Digtet, selv om hun gerne vilde have fine Støvler for Pengene („Kunst for Varer“ er jo nuomstunder et saare almindeligt Begreb). — „Havets Sang“ er skrevet i Bitterhed, efter at der var slaaet Bom imellem dem; men ingen maa glemme hans egen Beskrivelse af hans Sindstilstand under Opholdet paa Helgoland (i hans lille Stykke Selvbiografi), og heller ikke maa man glemme, at det dejlige Digt „Sakuntala“ (i En Overkomplet) var et Mindedigt over hans Ungdoms Brud. Linierne deri: „Du tabte ej Ringen i Floden. Dushantas selv har slængt den hen“, viser ogsaa, hvor megen Skyld han lagde paa sig selv.

s. 119 Og medens jeg er ved Lugearbejdet, vil jeg ogsaa udrydde en Paastand, som blev mig forebragt mange, mange Aar efter disse Begivenheder. Der blev sagt, at Holger havde ladet Vilhelmine sidde i usle Kaar i Separationstiden, og det blev bebrejdet min Fader, at han havde sét paa, at hun maatte arbejde haardt for Føden. Hvem udsprede saadanne Rygter? Vilhelmine selv saavist ikke. Hun boede i en nydelig lille Lejlighed, Sortedamsgade Nr. 11 i Stuen. Hun holdt en dygtig Pige og havde det saa nemt som muligt. Haardt Arbejde kunde hun ikke have gjort, for hun havde en meget alvorlig Sygdom i den Periode, et Mavesaar, for hvilket hun blev behandlet med den største Omhu. Holger havde paa enhver Maade anbefalet hende til det gamle Hjems Omsorg, og hun kom og gik som Datter i Huset. Min Fader gik ellers aldrig i Teatret, men han indbød Vilhelmine med sig i det kgl. Teater for ret at vise Verden, at vi intet havde at udsætte paa hendes Vandel. Lille Eva var et meget uroligt Barn, og atter og atter tog min Moder hende hjem til os i længere Tid ad Gangen for at skaffe Vilhelmine Nattero. Der var da et rigtigt smukt Hjælpsomhedsforhold, og netop det har kunnet give mine Forældre Ret til at føle Skuffelse ved den Fjendtlighed, hvormed det endelige Brud skete. Det var os alle en stor Sorg at skulle skilles fra det lille Barn. For min Fader var hun Barnebarnet par excellence, og da han en Gang i sine sidste Leveaar følte sig meget syg og nærmest ventede Døden, udbad han sig at faa Eva at se. Hun var da en stor Pige paa 14 Aar. Hendes Moder kom med hende til Fredensborg den ene Gang. Senere i Livet har hun været sammen med sin Fader og meget med hans yngste Søstre. Gennem hende knyttede vi atter Baandet med Vilhelmine, og den Hengivenhed hun bestandig nærer for Mindet om det gamle Hjem er det bedste Bevis for, hvor lidt disse Paastande havde paa sig.

I August 1917.

(H.B.)

s. 119

[Trykt i *Brevpapiret*:]
H. von der Heyde
Hotel zum Weidenhof.
Hamburg. 10 Aug. 75.

Kjære Fader!

Jeg er idag vendt tilbage hertil efter et længere Ophold ved forskellige Nord- og Østersøbadesteder. Jeg havde ved Uagtsomhed paadraget mig en let Brystforkølelse, hvis Følger jeg ved en Luftforandring og ved Søbade søgte at blive kvit. Dette er ogsaa lykkedes. 120 mig og jeg føler mig igjen i min fulde Friskhed. Desuden vilde jeg benytte Badestederne til at gjøre de nødvendige sociale og politiske Studier for en Række ligelydende Artikler, som jeg snarest tænker at offentliggjøre i Morgenbl. og hvorpaa jeg henleder Din specielle Opmærksomhed. Det var nemlig allerede ved tidligere Reiser faldet mig ind at man ved Badesteder har en lettere Adgang til Bekjendtskaber med de Samfundslag, som man i Byerne maa have særlige Anbefalinger eller særligt Held til at trænge ind i. Om Resultatet svarer til mine Forventninger maa nu Publikationen vise. Jeg benytter da Mellemrummet mellem disse mine Ferieudflugter og mine næste Arbejder til at skrive Dig til, og dette særligt nu da jeg i dette mit Brev agter at træffe Dispositioner for Fremtiden, som jeg i ethvert Tilfælde agtede at gjøre Dig bekjendt med og at udbede mig Din beredvillige Assistance ved.

Som Bemærkning instar omnium tør jeg vel forudskikke mindst den samme Interesse som Fader og som Menneske for mig som i de senere Aar hvor min Udvikling og min Virksomhed har taget den Retning, der saaatsige med denne min sidste Udenlandsreise er indtraadt i et nyt Stadium. Jeg holder ikke meget af at rekapitulere, men skal gjøre det her forat vi bedre kunne forstaa hinanden, Du i ethvert Fald mig.

Du vil erindre at min vaklende, noget „problematisk“ Ynglingeperiode paa en for alle Parter saa uventet og glædelig Maade blev afsluttet ved min Forlovelse paa Bornholm og senere følgende Emancipation fra Hjemmet, mit selvstændige Arbejde og endelige Giftermaal. Hvad den problematiske Periode angaar, saa

anede hverken Du eller jeg, idetmindste ikke klart, at netop det Vaklende, det som saa let gav efter for Stemninger og Svingninger, at dette var Præliminarierne til den kommende Digter. Nu er Præliminarierne endt, Digteren er traadt ud i Livet, har faaet sine Fjender, sine Venner, sin „Stilling“, og staar nu, i en Alder hvor den dvaske danske Ungdom størstedels endnu ligger i Svøbet, som en slagfærdig, kampberedt Mand, hvis Betydning for Nationen, for en Fortsættelse af den danske Literatur ikke længer er et Tidsspørgsmaal. Dette er stærke Ord, men jeg formaar heldigvis at støtte dem med Realia. Min tidligere literaire Virksomhed er Dig jo bekendt. Den er naturligvis hverken fyldestgjørendes. 121for Dig eller mig. Dette forløbne Aars Arbeide har imidlertid frembragt en Digtsamling (som nu til Efteraaret udkommer hos Hegel) og som vil sætte mig op i Rang med de Første derhjemme. Her taler ikke jeg men mine Venner, og iblandt dem da særlig Dr. Brandes, der fornylig i det bekjendte engelske Tidsskrift er bleven kaldt Europas trediestørste Kritiker, en Udnævnelse baade Fjender og Venner maa underskrive. Dette er jo en Henviisning til noget Kommende, og jeg kan ikke forlange at Du skal acceptere mit blotte Ord, men jeg kan henvise til hvad der allerede foreligger og hvad Du rimeligvis allerede nu maa have læst, nemlig mit sidste Arbeide i det „19de Aarhd“: „Dædalus“. Denne lille Fortælling er grundmuret; den falder ikke.

Men denne Fortælling, min nye Digtsamling, den Roman, jeg har under Arbeide, mine spredte Digte, mine politiske Artikler, mine Illustrationer, de 7 Malerier, jeg under dette mit Ophold her i Udlandet har gjort færdig (og hvoraf nu et er indkjøbt for Hamborgs store Kunstmuseum) mine Reiser paa kryds og tvers i Nordtyskland, mine Studier af den seneste tyske Literatur, mine talrige Forbindelser med fremmede Familier, mine Æventyr og Farter baade af „lettere“ og mere substansiel Art — kort sagt et Liv, en Virksomhed, et Aars concentrerede Anstrengelse, hvortil ingen ung Mand i min Alder og af min Nation kan opvise Magen — Alt dette, som vil, skal og maa i de næstfølgende Aar bringe mig op paa den Høide, hvor jeg vil, vil naa op til, — Alt dette tilsammen har sprængt det Familieliv, som jeg for fire Aar siden grundede, og grundede paa en Idyl.

Lad os ikke debatere denne Sag baade med sine for mig store og for mig smertelige Sider. Den er et fait accompli; her er Intet at ændre, blot Noget at regulere og slaa fast. Jeg henvender mig til Dig som den ene Mand henvender sig til den anden. Dit eget Liv har muligvis ogsaa slige Svingninger at opvise; — jeg har arvet Din Energi, Din Arbeidsomhed, men maaske tillige ogsaa andre og mere farlige Egenskaber. Det gjælder da for mig om at faa de sidste Egenskaber til at gaa op i og svare Regning sammen med Arbeidsomheden. En Mand i vore Dage har kun een Pligt, overfor hvilken alle mulige Bibebredelser og Bihensyn standser, den Pligt at forvalte sit Pund og ikke slippe det af Hænderne førend Hænderne er blevens. 122kraftesløse. Dette vil jeg gjøre, og dertil vil jeg nu bede Dig om Din Assistance, idet jeg tillige vil erindre Dig om, at det er første Gang i en Række af Aar at jeg beder Dig om Noget.

Sagen vil vel allerede være Dig bekjendt: Jeg maa ophæve min Forbindelse med Vilhelmine. Jeg skylder hende, hende udelukkende Alt hvad jeg er bleven til, eller rettere jeg skylder hende det at Jeg har kunnet forvalte mit Arvegods fra Dig og ikke er blevet en af disse characterløse „Muligheder“ hvoraf det nu vrimler derhjemme. At det maatte gaa saaledes har hun og jeg allerede over Aar og Dag haft en Følelse af. Her er ikke Tale om Bebrejdelser mellem os. Hun kjender den uendelige Hengivenhed jeg nærer for hende, men hun veed tillige at et fortsat Samliv med mig er umuligt. Jeg vil gaa videre, jeg vil betro mig til Din Discretion som Mand af Ære og meddele Dig, hvad naturligvis foreløbig ikke kan meddeles nogen Anden, at hun, jeg kan gjerne sige tilskyndet af min Urolighed, min bestandige Optagenhed, min Hensynsløshed, har givet en ung Mand sit Hjerte, og at denne unge Mand foruden sin fuldkommen brave Character tillige i det kommende Aar vil være i en uafhængig for ikke at sige glimrende Stilling, der vil sikkre hendes Fremtid, ja mere end sikkre den.

Du seer at jeg springer de sædvanlige Mellemlid over. Her er da virkelig hellerikke hverken Tid eller Leilighed til at opholde mig over hvad Indtryk denne vor Bestemmelse har gjort paa mig, hvorledes jeg er tilmode etc. Disse Reflexioner er forbi for mit Vedkommende, og jeg skal vide at beherske alle Recidiver. Overfor Dig, der som Læge kjender Livet og Menneskenes Skrøbelighed, behøver jeg ikke at frygte de Indvendinger, der maaske fra en anden Side ikke vilde udeblive. Indvendinger ville desuden være frugtesløse. I over Aar og Dag har min Hustru og jeg ikke levet sammen. Vi har allerede været klare over vor private Stilling længe; nu er der kun tilbage at klare den offentlig. Jeg veed at et sligt Skridt navnlig i smaa Forhold som derhjemme ikke vække en alt andet end smigrende Opmærksomhed. Men sligt er forbigaaende som Alt hvad der ikke har Rod i det Største og det Evigtvarende. Jeg for min Part skal vide at møde alt Kommende med denne de lykkeligt Udkaarnes rolige Selvfølelse. Jeg kjender min Gang igjennem Verden og veed at den kan blive til Hæder og Ære for mig saavel som for dem, der staar mig nær ogsaa. 123nærmest. Hvis jeg smertelig saarer disse mine Nærmeste nu, da veed jeg at jeg har Lægedom derfor i den Anseelse og det Ry, der skal udvikle sig af disse mine „Læreaar“. Quod fiat!

Jeg vil snart være hos Dig for at høre om Du kjender til de Formaliteter, der er at tage ved en slig Leilighed. Hvis ikke vil Viggo vel vide at give mig Besked. Jeg vil maaske ogsaa, saafremt Du endnu bliver staaende ved Dit Tilbud, benytte mig af Din pekuniaire Assistance. Meget vil naturligvis være at ordne. Mine Anstrengelser her i de nordtyske Byer vil i det kommende Aar i ethvert Fald sætte mig i Stand til kun at benytte Din Assistance som et Laan. Saa faa Forpligtelser som muligt, selv overfor Dig.

Og nu en hjertelig Hilsen fra
Din hengivne
Holger D.

Af de følgende Breve er nogle udaterede. Der er kun skrevet paa dem (med min Faders Haand, tror jeg) „75“.

s. 123

*Østerbro. Fredag.
[1875 sandsynligvis Nov.]*

Kjære Fader.

Jeg har tænkt over Dit venlige Tilbud, men bliver, som sagt, ved min Bestemmelse — ikke at ville modtage det for min egen Person, men derimod at anbefale Vilhelmine og den Smaa til Eders Bevaagenhed saasnart jeg er borte. Dersom Du derimod — ganske å part — vil overlade mig 50 Rd ved min Afreise, skal jeg med Taknemlighed benytte mig af dette Laan hos Dig istedetfor ellers at henvende mig andetsteds. Jeg har i disse sidste Dage maattet gjøre nogle Udbetalinger, hvorved det nævnte Beløb er blevet afkortet i mit Reisebudget. Imorgen Aften kommer jeg og siger Eder det endelige Farvel.

hengivenst
Din
Holger D.

s. 124

*[1875 sandsynligvis i
Begyndelsen af Dec.]
Jeg afventer et foreløbigt snarligt Svar under Adresse:
Hotel Randers
Randers.*

Kære Fa'r.

Jeg skriver Dig til her fra Jylland, forat bede Dig anvende Din Indflydelse til Bedste for mig.

Her er Sagen.

Jeg tog, som meddelt, fra Kjøbhv forat faa Ensomhedens og de fremmede Omgivelsers Ro til mit Arbeide. Sammen med Anker Heegaard vilde jeg imidlertid først sætte mig i Forbindelse med forskellige Mennesker, hilse paa Venner og Bekjendte etc langs Østkysten førend jeg gik over til mit Exil ved Vesterhavet. Alt er forsaavidt gaaet fortræffeligt, men der er en Faktor, som jeg ikke tog med i Regnestykket, og som har forandret min Bestemmelse: Kulden. Jeg følte hvorledes den Dag for Dag bed sig mere og mere ind i mit Bryst; den skaffede mig Hoste, Ømhed i Siden osv, Du kjender jo den Ramse tilstrækkeligt. Jeg blev enig med mig selv og min Reisekammerat om, at dette ikke kunde gaa an. Du maa strax afsted sydpaa ! sagde han. Tilbage til Kjbh vilde jeg ikke gaa, og over ved Vesterhavet kunde jeg ikke lægge mig. Paa den anden Side vilde mine forhaandenværende Midler ikke tillade mig saaledes en Reise til Italien paa kort Varsel. Jeg gik og hostede og spekulerede et Par Dage. Saa faldt Kulden, og med Tøveiret kom bedre Befindende og klarere Eftertanke. Jeg havde, førend jeg reiste herover, indgivet en Ansøgning om det Anckerske Reiestipendium for Forfattere. Som et Slags Svar herpaa fik jeg fra Ploug (der er med i Bestyrelsen) et meget forekommende Brev, hvori han i det væsenlige udtaler sin Anerkjendelse af min sidste Digtsamling¹ tilligemed sin Overtydning om, at jeg vil være kvalificeret til at faa Stipendiet, men hvori han tillige gør gældende, at det vil være tvivlsomt, om jeg faar det første Gang, jeg søger det. Jeg lagde den Gang Brevet hen med et lille Suk, men tænkte ikke videre herover. Nu er det noget andet. Nu vil jeg sætte alle Seils. 125til for — da jeg dog har Udtalelserne for min Kvalificering — at komme afsted til Italien. Nu er Veiret mildt, men hvorlænge det varer, veed Ingen. Jeg har min talentfulde Ven I. P. Jacobsens Exempel for Øie. Han paadrog sig paa Reisen en stærk Forkølelse, der slog sig paa Lungen; men istedetfor at blive ved at gaa sydpaa, gik han hjem til Vestjylland, hvor hans Tilstand forværrede sig i den Grad, at han den Dag idag gaar og hiver med et ødelagt Helbred. Den danske Literatur har ikke mange Dyrkere at miste. Hvad der hidtil har baaret mig frem imod Strømmen og over mange Vanskeligheder er mit Legemes Friskhed og den dermed sideordnede Productionstrang. Du kjender jo imidlertid min Skrøbelighed. Denne bansatte Kulde lærte mig mine Grænser at kjende. Jeg gaar ikke tilbage til Kjbhv. Jeg trænger til varm Luft for mine Lunger, skønne Omgivelser, Ensomhed og fremmede Mennesker for min Sjæl. Jeg har dog faaet et Knæk i det sidste Aar, større end jeg selv havde troet. Jeg vil ikke tilligemed knækkes over i min Lungespids. Jeg vil sætte Himmel og Jord i Bevægelse for atter at føle mig rask, og jeg beder Dig nu at være med til at hale i Tridserne. Jeg skriver selv idag til Ploug og fremstiller ham Sagen, som den nu foreligger. Tjen mig Du i, kære Fa'r, at gaa til Molbech (som jeg har sendt min Bog og som har nogen Velvillie for mig). Saavidt jeg veed er han med i

Bestyrelsen for Legatet, og en Fremstilling af hvad jeg her har meddelt Dig, vilde sandsynligvis ikke være uden Virkning paa ham. Herregud, det er jo ikke Almisseeansøgning, men en Slags Ret, jeg fordrer, en Ret i Kraft af mine Evner, mit Talent, som de gode Folk ikke længer kan omdisputere, men hvis yderligere Udvikling de kun kan forhale. Du kjender jo ogsaa Biskop Martensen, Conferensraad Linde og alle disse pæne Mænd. En Udtalelse fra Dig til dem vil jo næsten kunne afgøre Sagen i min Favør. De hænger jo Allesammen sammen, og det koster dem jo ikke noget, blot et Par Linier eller et Par Ord til den rette Adresse.

Endnu blot dette. Jeg er mig saa fuldstændig bevidst, at hvad jeg her attraaer er til Gavn og Fremme for mig, fysisk som psychisk. Hvis jeg ikke faar Legatet, vil jeg dog reise. Jeg har før sat min Villie igennem paa det Punkt, og jeg kan gøre det endnu. Jeg reiser; og saasnart jeg blot føler mig rask og istand til at producere, vil alting gaa og Midlerne, baade til min egen Subsistens og til de af mig afhængige, s. 126 vil indfinde sig. Dette veed jeg iforveien, og jeg nærer ingen Bekymring i saa Henseende. Men hvad der er og for Fremtiden maa blive Hovedsagen, det er netop at jeg ikke bestandig bliver overladt til mine egne Kræfter saavel i Henseende til at kunne leve som i Henseende til at kunne arbejde i Poesiens Tjeneste. Hertil kan et Legat hjælpe mig, og idet jeg beder Dig forene Dine Anstrengelser med mine overfor de indflydelsesrige Mænd, appellerer jeg til Din Ærgerrighed ligesaavel som til Din Hengivenhed for mig. Med de venligste Hilsner til Eder Alle

Din hengivne
Holger.

s. 126

Randers
d. 18de Decb. 75.

Kære Fa'r!

Jeg takker Dig for Dit Brev. Jeg skrev strax til Molbech, og igaar fik jeg Brev fra Ploug hvori han lover mig saameget som han for sit Vedkommende kan love mig og mere end jeg havde ventet. Jeg har nu fast bestemt mig til Reisen og gaar imorgen lidlig afsted sydpaa. Det mildere Veir har hjulpet godt; nu skal jeg see at løbe bort fra Kulden. Jeg har ikke Feber mere og Stinget i Siden er hørt op; kun en Hoste plager mig noget, men jeg har kjøbt mig et Katteskind, der efter Jydernes Mening skal være probat. Jeg skal fra Reisen nok sende Dig en Bulletin af og til. Jeg ønsker Eder alle en glædelig Jul. Kys min Datter, naar Du seer hende, og hils min Kone; jeg skriver samtidig til begge. Endnu engang Levvel og paa Gensyn naar Foraarsolen atter begynder at skinne heroppe i de barske Regioner. Dersom Du har Et eller andet at meddele mig vil et Brev under Adressen nedenfor træffe mig.

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

Jacob Meyer.
14 Admiralitätsstrasse
Hamburg.

s. 127

Mandag
[maa være 19de Dec. 75 i Randers.]

Kære Fa'r.

Jeg modtog Dit venlige Brev nu, efterat jeg allerede iaftes havde afsendt mit sidste til Dig, og seer med Glæde hvor ivrigt Du har taget Dig af min Sag. Jeg har modtaget et Brev fra Ploug, hvori han gentager sin Forsikkring om at han anseer mig for kvalificeret, men naturligvis ikke kan give noget bestemt Løfte førend efter Nytaar, naar Terminen for Ansøgninger er udløben og naar han seer, hvem der har mældt sig. Ventelig vil, som Molbech for Dig antyder, den eneste Konkurrent af nogen Betydning være Ewald. I ethvert Fald har jeg jo opnaaet hvad jeg idetheletaget kunde opnaa paa denne Tid inden Komiteen er traadt sammen. Jeg stiger nu tilvogns. At afvente et definitivt Svar gennem en hel lang Maaned, vilde være at spille Tiden. Jeg har literairt Arbejde nok til at kunne subsistere ordentligt saasnart jeg kommer i Ro og atter føler mig rask. I Hamborg holder jeg Revue over mine „Kilder“ som Du kalder dem. Jeg har skrevet Breve og har nogle Fordringer ude hist og her, som jeg indkalder. Idet jeg takker Dig for Dit smukke Tilbud, som Du saa loyalt gør mig, vil jeg forsaavidt tage imod det, som jeg beder Dig sende mig 50 Rigsdaler eller rettere 10 Tikronesedler poste restante til Hamburg — dem veed jeg, at jeg i ethvert Fald kan betale Dig tilbage som Laan uden at skulle vente altfor længe. Vedføjede Seddel kan indlagt i Pengene tjene som Legitimation. Jeg staar som sagt paa Springet og beder Dig nøies for denne Gang med disse Linier.

En venlig Hilsen til Eder alle fra

Din hengivne
Holger Drachmann.

Det var under dette Ophold i Randers, at Holger atter besøgte de Venner, fra hvis Hus han skrev 9 Aar før.

(H. B.)

s. 128

München
Hotel Bamberger Hof.
d. 5 Febr. 76.

Kære Fader!

Blot disse Linier forat komplettere de mundtlige Meddelelser om mit Befindende, som jeg Tid efter anden har sendt gennem Breve til Sortedamsgaden ¹, og som jeg antager ad denne Vei er kommen til Norgesgade. Jeg har min Dag optaget saa meget af sproglige og dramatiske Studier, at jeg har indskrænket min Korrespondance saa meget som muligt. Det at jeg nu er i fuldt Arbeide over hele Linien er forøvrigt i sig selv det bedste Tegn paa at mit Befindende er skredet betydeligt frem. Jeg er stadig meget forsigtig med Forkølelser, gaar tidligt tilro, drikker megen Chokolade og tilbringer de fleste Aftener i Theatret, der her begynder Kl. 6 1/2 og i Reglen er endt Kl. 9. Saa liden Afvexling min Levemaade har at opvise udadtil, ligesaa ivrigt og mangesidigt beskæftiget er jeg indadtil. Den større Fortælling, jeg havde under Arbeide førend min Bortreise, nærmer sig nu sin Fuldendelse. Jeg har i den ad psykologisk Vei søgt at opgøre med min tidligste Ungdom og dens Omgivelser, førend jeg lagde Haand paa et Værk, der fordrer den senere Ungdoms Erfaringer og Manddommens roligere Øie, behandlet i dramatisk Form. Saafremt Legatet, hvad der jo nu synes at være nogen Udsigt til, skulde blive mig givet, vil jeg bruge det Otium, jeg herved indvinder, til fortsatte Studier og videre Indsamlinger i denne min Plans Tjeneste. Lykkes da dette Drama for mig — og jeg lader ikke længer noget gaa fra min Haand som jeg ikke paa de allerfleste Punkter er tilfreds med — agter jeg at indsende det anonymt henad Efteraaret til Theatret. Æmnet er absolut nevtralt. Planen har langsomt modnet sig hos mig det sidste Aar. Hvis Stykket skulde gøre Lykke — og jeg indsender det som sagt ikke udenat jeg selv og mine bedste Raadgivere ere tilfredse dermed — vil et sligt dramatisk Arbeide forskaffe mig det, som et lyrisk Arbeide mindre er istand til, rigelige Midler til fortsat Arbeide. Jeg for min Part er ophørt med at se udover det næste Aar. Mit hele Liv vil blive en Række af „næste Aar“. Dette er en rigtig Konsekvens tror jeg af den praktiske Filosofi, som rigtignok kuns. 129kan og tør anvendes af „les esprits forts“, der vide at concentrere alle Evner og al Energi paa Spandet fra Nytaar til Nytaar.

I de norske og svenske Aviser, som jeg her seer, har man delvis allerede slaaet mig ihjel; et større svensk Blad har endogsaa holdt Nekrologen over mig, hvori man beklager det Tab, „den danske Literatur vil lide af denne opgaaende Stjernes Fald“. Nuvel, omen accipio. Jeg skal anvende alle de Evner og Kræfter i mig, som jeg føler at jeg er i Besiddelse af, forat min Nekrolog, naar den ventelig først om nogle Aartier i Virkeligheden kan skrives, skal kunne skrives endnu fyldigere.

Jeg beder Dig, eftersom jeg idag af et Brev fra den unge Carl Erichsen hører at Vilhelmine er syg af et „Nervetilfælde“, underrette mig om, hvorvidt dette Sygdomsfald har noget Ængstende ved sig. Vilhelmine er jo ikke stærk, og jeg har tidt nogen Bekymring for hende, som jeg forøvrigt undgaar at vise overfor hende selv. Du vil nok gøre mig den Tjeneste at berolige mig i denne Henseende.

Min lille Datter hører jeg til min Glæde er stadig rask og begynder at snakke. Jeg venter mig megen Fornøielse af at se hende igen.

Det har været hundekoldt her og over hele Italien, hvis Barometerstand jeg stadig har fulgt. Jeg har her i München haft, hvad jeg ikke vilde kunne have i Overitalien, et varmt Værelse med en god Porcellainsovn. Jeg befinder mig som sagt betydeligt bedre. Min fremadskridende Sundhed har givet mig Arbeidskraft og Arbeidslyst og denne har atter influeret heldigt paa mit Befindende. Manus manum lavat. Syge Folk burde alle være Talenter, saa kom de sig hurtigere.

Jeg slutter med venligste Hilsner til Eder Alle og forbliver

Din hengivne Søn
Holger Dr.

s. 129

München.
Hotel Bamberger Hof.
d. 13 Feb 76.

Kære Fader.

Idet jeg takker Dig for Dit Svar paa mit Brev, kan jeg jo kun beklage at hvad jeg selv havde en Anelse om overfor Vilh. nu er bleven bekræftet og i en ikke videre beroligende Meddelelse angaaende hendess. 130 Helbred. Hvor meget dette bedrøver mig, behøver jeg vel ikke at sige. Der ligger imidlertid for mig heri et yderligere Vink om regelmæssig Ordning af min Tid og mit Arbejde til Bedste for min Familie, den som, hvor underligt det maaske endog kan lyde i min Mund, af alt i Verden dog ligger mig mest paa Hjerte. Hvis Du eller nogen Anden i min lange Tavshed ved Begyndelsen af min Reise skulde have søgt Bekræftelse heri for en Tvivl i ovennævnte Retning, da maa jeg have Lov til at understrege, at jeg reiste syg eller hypochonder (i Resultatet det samme) fra Sted til Sted. Jeg er jo heldigvis saa lidet vant til at være syg; desto mere ængstes jeg naar jeg føler mig syg, og i denne min Nervøsitet maatte jeg fremfor Alt vogte mig for at skrive hjem til mine Nærmeste, for ikke at overdrive Sagen. Jeg havde for Vilhelmine opgivet min Postrestante-Adresse her i München, men ventede selv forgæves i nogen Tid Brev. Da jeg saa skrev hjem og Svaret kom herpaa, opdagede jeg at Vilh. ved en Misforstaaelse sletikke længere troede mig i München. I dette Tidsrum har hun da haft al god Grund til at være bekymret baade for det ene og for det andet, medens jeg paa min Side just hellerikke var i det fornøieligste Humeur, uden Breve, uden Aviser, uden nogensomhelst Forbindelse med Hjemmet, og endda hostende og søvnløs. Jeg kunde kun saameget mere beklage disse fjorten Dages Ængstelser derhjemme, som der hos min Prokurator og tillige hos Hegel laa Penge disponible, der ligeligt skulde tilflyde nogle Kreditorer og min Husholdning i Sortedamsgade. Imidlertid, Misforstaaelsen blev jo opklaret, og nu er jo Alt paa det Tørre i den Henseende. Du vil heraf tillige se Grunden til at Du ikke er bleven holdt à jour med min Adresse, eftersom Ingen i den Tid havde nogen fast Anelse om hvor jeg var, og jeg paa min Side gik her og troede at Alt var uddødt i Hjemmet.

Holger Drachmann i Breve

9

Hvorfra det taabelige Rygte om min Sygdom i Dresden kom, er mig endnu en Gaade. Jeg læste det først mange Dage efter dets Hjemmels-Dato i en svensk Avis her, og samtidig fik jeg Spørgsmaal derom fra tre Venner paa en Gang, hvoriblandt den unge Erichsen. Jeg besvarede disse Breve øieblikkeligt, og bad tillige den sidstnævnte underrette Dig om det rette Forhold. Fra dette Øieblik af har jeg ført en regelmæssig og ordnet Korrespondance, og skal vedblive hermed, saameget mere som jeg nu har faaet Mislighederne ved den tidligere Uregelmæssighed at føle.

s. 131 De danske Aviser er kun med saa lange Mellemrum kommet mig i Hænde her, tilsendt af gode Venner, at jeg lige indtil dette Øieblik har været i Uvidenhed om den meget behagelige Efterretning, som Dit Brev indeholdt. Jeg hørte for ca. 14 Dage siden, at „Rygtet gik, at jeg vilde faa Legatet“, men da jeg er bleven for gammel i Hætten til at fæste nogen Lid til endsige slaa mig tilro med et „on dit“, saa lod jeg dette Rygte passere indtil det maatte blive bestemt bekræftet eller gendrevet. Det virker meget oplivende paa mig at føle, at jeg ved egne Evner og Flid har gjort mig fortjent til denne offentlige Paaskønnelse af en digterisk Virksomhed, som i vore Dage kun altfor let taber sin Paaskønnelse i et stort, materielt beskæftiget og materielt tænkende Publikum. Endnu glædeligere for mig end dette, var dog et Brev fra en ca. 14 Dage siden, hvori man fra mine Venners Side „baade kendte og ukendte“ gjorde mig et saadant Tilbud, at Legatet ifald det ikke blev tilstaaet mig, alligevel i en privat Skikkelse vilde gøre mig min Reise og mine Studier mulig.

Dette at vide sig saaledes funderet med en fast Stok i Ryggen af „kendte og ukendte Venner, der agter Ens Talent og med Interesse følger Ens Udvikling“ er, som Du vel kan begribe, en betydelig Opmuntring for en Mand, der hidtil saagodtsom alene og med egne Kræfter har stævnet Strømmen. Naar engang den rette Opgørelse, baade literaire og moralske, skal finde Sted overfor mig og min Virksomhed, da vil denne Omstændighed, at jeg i den vanskeligste Tid og endnu som ganske ung Mand, stod fast paa mine egne Ben rimeligvis dække mange af de Svagheder og Skrøbeligheder, som jeg, derom kan jeg forsikre Dig, vel er mig bevidst og som jeg tappert vil forsøge paa at faa Bugt med forat kunne udvikle mig til det Høieste og Bedste — saalangt som idetheletaget Grænserne for min Stræben er sat.

Jeg vil slutte med denne „erheiterte“ Stemning og i Haabet om at Hvile og Ro og et bedre Humeur maa kunne stævne Strømmen i Vilhelmines Sygdom. Saavidt det staar til mig skal jeg holde Sindsbevægelser fjernede fra hende af enhver Art, som maatte kunne indvirke paa hendes ganske vist sarte og skrøbelige Konstitution. Hvor urimeligt det glæder mig at høre Dine Udtalelser om min lille Datter, veed Du knap. Jeg er ikke veltalende i denne Retning, fordi det altid har æklet mig at høre Faderglædernes Rhetorik, som om enhver lille Pøde var et Mesterværk af Naturen. Der gives ikke saamanges. 132 Mesterværker. Men at denne lille Pige, hvis Portræt jeg har staaende her foran mig og stadig glæder mig over, er et lille Kunstværk, og at dette Kunstværk vil blive til en brav Natur, det vil jeg holde Ti mod En paa. Jeg skal idetmindste ikke forgæves have tumlet mig om i Livet og lært det for Alvor at kende under hele hendes Barndom, for med Tiden at kunne gribe ind i denne Existens med hvad jeg indtil den Tid formaar at belære hende om og bevare hende for. Dog herom ikke formeget forud.

9*

Mit Arbeide er voxet op til et anseeligt Opus. Det gør mig ondt at Du altid med saameget Forbehold optager Meddelelserne om hvad jeg skriver og agter at skrive. Du er ganske vist en praktisk Mand, som fornemlig spørger om Resultaterne. Men Resultaterne kommer jo netop, blandt andet, ved Udtusking af Meninge ligesom Pengene, en bestemt Møntfod, er kommen ind i Verden som Resultatet paa Udtuskningen af Varer. Jeg erindrer, at der bestandig hos Eder derhjemme har været denne Ængstlighed forat omtale min literaire Virksomhed. Det er jo dog nu slaaet fast, at mine Evner hovedsagenligen gaar i denne Retning. Saa lad os da nu for Fremtiden sætte Ængstligheden til Side. Jeg er altid taknemlig for enhver Mening, udtalt hensynsløst, om mine Arbeider eller om hvad jeg maatte have omtalt som mine tiltænkte Arbeider. Hvis Du skulde frygte for nogen Arrogance hos mig paa dette Punkt, da maa jeg sige Dig, at skøndt jeg maaske taler meget om disse Materier, da ligger det i, at jeg lever saa ensomt og derfor kun taler til saa Faar derom. Kun naar Resultaterne foreligge, benytter jeg æsthetisk Konsultation. I den Henseende hører jeg til hvad Lægerne kalde de „gode“ Patienter, der først søge Lægehjælp naar de virkelig ere syge og ikke løber paa Dørene med hypochondre Klager. Desuden er det ikke altid Æsthetikere ex professo, der hjælper os Literater frem paa Veien; det kan ogsaa være — forat benytte et Ordspil — Professorer, som ikke ere Æsthetikere.

Jeg bliver her rimeligvis endnu en halv Snes Dage eller fjorten Dage. Jeg har arbeidet saa flittigt her og halet saa godt ind paa mine Kræfter ved et forsigtigt og regelmæssigt Liv, at jeg agter ved Maanedens Slutning at tage til Byen i Lagunerne forat overvære det venetianske Karneval — som objectiv ikke som subjectiv Deltager. Jeg har den Frihed, som Du — af Instinkt eller Ræsonnement skal jeg ikke kunne sige — gav mig i min allerede tidlige Ungdom at takke for, s. 133 at alle de „abgeschmachte“ Nydelser virkelig allerede forlængst ere blevne mig „abgeschmacht“. Det er kun i de Perioder, hvor mit Arbeide har brudt voldsomt frem indeni mig, at jeg har kunnet tage mig „Friheder“, som have været mig dyre nok siden. Nu er jo imidlertid for mit Vedkommende en saadan Periode netop tilbagelagt og Resultatet heraf foreligger i et Arbeide paa 300 Sider ¹ (undskyld denne numeriske Værdiangivelse). Den engelske Digter Wordsworth har Ret naar han kalder sin Poesi for: Lidenskab erindret og nedskrevet i Hvile. Det er hvad jeg har gjort her i München. Jeg har med fast Haand og understøttet af min Jern-Hukommelse skildret min Ungdom, Dig og vore nærmeste Omgivelser, naturligvis ikke som en Fotograf men som Kunstner. Jeg har tilladt mig at slaa Dig ihjel ved en stille Hjertesygdom og under en blid og rolig Død i Dit 50de Aar, en Udaad for hvilken jeg antager forud at have Din Dispensation naar Du læser om hvor dygtigt det er lykkedes mig at fremstille et af de smukkeste Momenter i Dit Liv (saaledes som jeg den Gang saae det) og med hvilket skarpt psykologisk Blik jeg har faaet spaltet mig selv i to Figurer hvoraf jeg saa slaaer — som et Mundhæld siger — den ene Jøde med den anden. Jeg tænker at Bogen skal blive til ypperlig Opdragelse for Asbjørn f. Ex., der jo netop er Repræsentant for den nye Ungdom, der nu voxer op derhjemme. Det er jo nemlig saaledes, at i min Ungdom indtil mit 30te Aar nu, falder netop Grænseskillet for den „nye“ og den „gamle“ Tid, Vandskellet kunde man kalde det for de Floder, der fører ind i Fantasteriets og Romantikens mystiske Skove, og de Floder, der fører ud paa Realiteternes aabne Slette hvor de store Træfninger mellem Individet og Masserne nu i de kommende Tider skal staa. Jeg har døbt Bogen „En Overkomplet“, og viser da, idet jeg stedse drager Konsekvenserne af det Uklare, Instinktmæssige paa den ene Side og det Beherskede, Planmæssige paa den anden Side, hvorledes den kommende Tid nødvendigvis maa føre til den Afgørelse, at Energien og den mandige Seen Tingene under Øie saaledes som de ere, vil beholde Marken (selv under mange Offre og Kampe), medens det, der kun glider med Strømmen, nødvendigvis til Slutningen maa ende ude i Havet og over Havet i de halvt civiliserede Egne, hvor det saa i den store Verdensoekonomi maa danne Planteskolen for den kommende Slægt.

s. 134 Enhver der, saaledes som Du, kender mit eget Liv fra 20erne til nu, vil have nemt ved at se, hvorledes disse Betragtningssmaader have formet sig hos mig. For det store Publikum vil Bogen indeholde dramatisk og novellistisk Stof nok til at fængsle. Jeg har indtaget en bestemt reserveret og neutralt Holdning overfor de „brændende“ Spørgsmaal. Dette synes mig klogt for Øieblikket. Jeg er sikker paa at Bogen vil vække Opsigt, og jeg har saavidt det faldt sammen med min Værdighed sørget for at fjerne det, der var altfor angribeligt. Attendez donc!

Jeg har blot endnu en Anmodning til Dig om 1) at lade mig vide nu og da hvorledes Vilhelmines Tilstand er 2) om hvad jeg har at foretage mig overfor Legatet, dets Udbetaling etc, 3) om nu og da at maatte sende Dig noget Manuscript til (sagkyndig) Gennemsyn, som jeg oversætter for en engelsk Læge (under foreløbig Anonymitet og dyb Hemmelighed).

Jeg skal, forstaa sig, stedse holde Dig å jour med mit Opholdssted; og beder Dig om at gemme dette Brev om ikke af anden Grund saa fordi det indeholder disse Betragtninger over mit Arbejde, som det maaske med Tiden vil kunne nytte mig at gense. — Med venligst Hilsen til Alle derhjemme som til Dig selv er jeg

Din hengivne Søn
Holger Drachmann.

s. 134

Jeg bliver endnu Maanedes udi Venezia

Jeg bliver endnu maaneduere nu i Venezia.

Hotel Aurora.

Riva degli Schiavoni.

Venezia. 22 April 76.

Kære Fader.

Jeg takker Dig for Dit venlige Brev, som jeg modtog idag tilligemed det indlagte fra London. Jeg kan som eneste Grund — og tillige som den, jeg véd Du finder meget acceptabel — for min lange Tavshed skyde mig ind under mit Arbeide, der i den sidste Maanedstid i ethvert Fald har været af den Art, at et, sommetider to lange Breve om Korrektur, Læse- og Skrivemaader, Forslag til Sætningsforandringer og sommetider hele Omstøbninger var at aflevere daglig paa Posthuset. Under saadanne Omstændigheder svækkes nemt den øvrige Tilbøieligheds. 135til Korrespondance. Du gætter formodentlig at Talen er om min store Fortælling, den Du selv i Dit Brev omtaler og synes med Interesse at oppebie. Ja, jeg haaber at den maa interessere Dig, som jeg haaber at den maa interessere mange; men da Du jo, efter hvad jeg allerede tidligere meddelte, spiller en fremtrædende Rolle deri, saa véd jeg, at dette mit første større sammenhængende Arbeide i Prosa idetmindste i Norgesgade vil blive den Interesse til Del i en snevrere Kreds som jeg i Bogens Fortale forudsætter og ønsker i en videre Kreds blandt hele den danske Ungdom. Nu, da Bogen, ventelig om en 14 Dages Tid, er saa nær sin Løben af Stablen, nu opdager jeg som en god Skibstømrer naturligvis først egentlig dens hidtil skjulte Mangler. Men saadan gaar det jo altid. Jeg trøster mig imidlertid med, at jeg nu véd disse Mangler og kan rette mig derefter i et senere Arbeide, og at Mange ikke vil sé dem. Ligesaa meget af den naturlige Pietet for Dig som af den Takt, man særlig som Forfatter i et lille Land er henvist til, har jeg overfor en af de mere fremragende Figurer, en Dame, taget desværre lidt vel romantisk fat paa det Stof, jeg havde som foreliggende. Herved er rigtignok vedkommende Dame bleven saa ukendeliggjort, at der maaske skal Dine (som Parthavende i Sagen) skærpede Øine til at finde Modellen hvorefter jeg har gjort denne Ungdomstegning. Va bene! Desto klarere tror jeg at flere af Dine Sider vil staa, objectiveret som jeg har bestræbt mig for, ligesom mine egne (i Bogens tvespaltede Ungdomsfigur). At der i den selskabelige Kreds, som vi dengang bevægede os i, og at der senere i Skoleperioden, Studenterperioden og andre „Perioder“ ere gjorte dygtige realistiske Snit ned i Tiden, behøver jeg vel ikke at forberede Dig paa i Forveien.

Dette om Bogen. Om ca. 14 Dage tænker jeg at Du vil have den i Haanden, saa kan Du jo selv sé og dømme.

Jeg kunde forsaavidt have stillet Omtalen af Vilhelmine og min lille Eva forrest i Brevet, som det i Virkeligheden og naturligt var dem, det var mig mest magtpaaliggende at høre noget om fra Dig og nu at skrive til Dig om. Som jeg idetheletaget altid gør mig Umage i mine Breve til mit Hjem at glide let henover mange Ting, saa har jeg naturligvis ogsaa berørt Sygdommen overfor Vilh. med let Pen. At jeg selv, og ikke mindst ved Dine sidste Udtalelser i denne Retning, er meget langt fra at tage denne Sag let, ja maaske endogsaa roligt, det kan vel ikke klinge Dig fremmed. Jeg maa imidlertid afvente — ogsaa her — Begivenhederss. 136Gang, som jeg ikke er Herre over, og jeg beder Dig ret indstændigt, uden mulige rancune Hensyn til muligen Brevsmøleri fra min Side, at holde mig à jour med de Vendinger i Vilhs Sygdom, som muligen i den nærmere Fremtid ville forekomme. At Du meddeler mig om min søde lille Evas Tilbøieligheder til en Rachitis gør mig hellerikke videre glad. Jeg var hidtil trods alle Breve om og fra Moderens Sygeseng dog bestandig forsaavidt trøstet derover at den Lille efter alle Udtalelser havde det godt. Det varmer mig helt igennem mit Hjærte at høre Dine stadige saa fornøielige og begeistrende Lovtaler over hendes smaa Fuldkomnheder; blot jeg nu snart maatte høre, at hendes physiske ikke stod tilbage for hendes intellectuelle.

„Den, som ikke skriver, er altid rask,“ siger et eller andet bon mot. Jeg er da — naar jeg undtager en forbigaaende Diarhoe-Periode saa rask som man kan være naar man arbeider saa concentreret som jeg i denne Tid. For ca. 14 Dage siden, gjorde jeg en i høieste Grad forfriskende og styrkende Udflugt paa en Ugestid til Fastlandet op i de euganeiske Bjerge. Resultatet fra denne Tur vil Du ventelig om nogen Tid finde i „III. Tid.“¹.

Jeg er saa lykkelig sletikke at modtage nogle Breve om vore politiske Ravnekrogsrumlerier, og jeg er endnu lykkeligere: ikke at savne dem. Hvis jeg var hjemme, vilde jeg rimeligvis alligevel kaste mig ind i disse, fra en vis Side sét, stimulerende Bevægelser. Nu er jeg her og er Poet. Evviva!

Dit lille venlige Vink i Retning af Buenos Ayres² skal ikke blive slaaet i Glemmebogen. Dette er det femte Brev, som jeg idag afsender, og Du vil ventelig, naar Hensyn tages til at det ovenikøbet er Scirocco idag, vide at yde mig Indulgens.

Saasnaart Bogen er udkommet sender jeg Dig en længere og mere redegørende Epistel. Tag som sagt til Takke for idag og hils alle derihjemmet, Clara ikke mindst fra

Din stedse hengivne
Holger Dr.

God Bedring med Martha!

s. 137

*Pension Rudolfo.
Via della Scala.
16 Mai. 76.
Firenze.*

Kære Fader.

Jeg har dennegang uheldigvis at mælde Dig om min Sygdom. Sygdom er det vigtigste for Øieblikket i Italien. Jeg blev syg saagodtsom umiddelbart efter Afreisen fra Venezia *. I Bologna laa jeg 3 Døgn. Her i Firenze kom jeg først under Lægebehandling af en ung dansk, en Dr. Gamél, der har taget sig meget smukt af mig. I Begyndelsen var det Hovedet og en haardnakket Obstruction sammen med Feber og Søvnløshed. Da Obstruct. blev hævet, klaredes Hovedet lidt, men nu fulgte store rheumatiske Lidelser, som Dr. G. stadig maatte mildne ved Morphiumindsprt. Nu er Rheumatismen hævet tildels og Bedring stillet i Udsigt.

Jeg formaar kun saaledes sammentrængt at skrive over mig selv dennegang. Jeg haaber at næste skal vise mig noget bedre. Min Mathed og Kraftsløshed er for stor til at jeg kan faa andet frem end det faktiske.

Jeg har faaet „Skræk i Blodet“ for Italiens Klimat dette Foraar og deler denne Skræk med 60000 Reisende, der er paa Flugt hjem sydfra især. Jeg er jo lykkelig og vel undgaaet Tyfusen, der iaar har krævet et saa stort Kontingent blandt Skandinaverne. Saasart jeg har klaret denne Historie fra mig, gaar jeg uopholdelig til Tyrol. Det har regnet nu paa 14de Dag.

Vil Du endelig skaffe mig at vide, om det Anckerske Legat kan, med særlige Forhold for Øie, udbetales førend Terminen naar Stipendiaten er i Italien. Dette er af Vigtighed for mig at faa at vide, da jeg saa snart som muligt vil gøre Brug af en saadan Tilladelse.

Vil Du, men uden at allarmere Vilhl., underrette hende herom; tillige af mine Venner underrette skriftligt Hr. Ahlier Hegaard jun. Møntergade 26, og Hr. Cand. Otto Borchsenius, Nørrevold 32, 3 Sal om at al Korrespondance foreløbig er indstillet. Jeg hverken kan læse tilsendte Breve ei heller afsende nogen.

s. 138 Mit Hoved er ved disse faa Linier allerede saa svimmelt og mine Tanker saa spredte, at jeg akkurat kan slutte med en hjertelig Hilsen og et Kys til min kære Datter ....

Holger.

Fraraad Alle og Enhver i Din Praxis Italiereiser iaar.

s. 138

p. T. Firenze d: 25—5—76

(Efter Diktat)

Kjære Fader!

Jeg benytter atter min Vens Tilbud om at ville være min Pen for at takke Dig for Dit Brev og sende Dig den omtalte Bemyndigelse, som jeg haaber, skal være tilstrækkelig. Min Læge her, Dr. Berggest, som jeg har al Grund til at ansé for en alvorlig og paalidelig Mand, har nu saa temmelig bragt mig paa Benene. Han har imidlertid ved Percution af Ryggen fundet et Exsudat under Skulderbladet, som endnu volder mig nogle Smerter op igjennem Siden og forhindrer min Nattesøvn. Min Fordøjelse maa vedblivende assisteres ved kunstige Midler, min Appetit er kun yderst ringe, og Kræfterne ville som Følge heraf kun langsomt vende tilbage. Feberen er fuldstændigt overvunden. Saalænge dette urolige Vejr vedvarer, tør Herr Berggest ikke love mig nogen hurtig Bedring. Jeg hiver langsomt fremad. Igaar og idag har jeg været et Par Timer oppe, men befinder mig som en fremmed Ting paa et fremmed Sted. Dette er Bulletinen *. Jeg længes efter at modtage mange Breve, men kan selv ikke skrive noget i den nærmeste Fremtid.

Med mange Hilsner til Eder Alle, Eva og Vilhelmine er jeg

Din hengivne
Holger Drachmann.

Her vedlagt en lille Seddel med min Faders Haand:

Jeg beder om at lade medfølgende Brev cirkulere blandt min Søns nærmeste Venner og derefter at remittere

mig det.

Ærb.

A. G. Drachmann.

29—5—76.

s. 139 Læst af

Hr. Anker Heegaard og Otto Borchsenius. Kr: Arentzen. Vilhelm Arntzen, H. Schwanenflügel, Kr. Ring.

(H.B.)

s. 139

Florens, Casa Rodolfo

Via della Scala, 2.

d: 2—6—76

(Efter Diktat)

Kjære Fader!

Blot nogle ganske faa Linier denne Gang ligesom sidst. Bedring er der, men det gaar saa fortvivlet langsomt fremad, at jeg stadigt maa have Lægens Ord i Erindring for at tro paa det. Appetitten vil ikke indfinde sig, og deraf afhænger jo det Hele. Altsaa: Fremad, men med Sneglefart. — Det er blevet mig forbudt at skrive, efterat et Brev, som jeg hjemsendte for nogle Dage siden, kostede mig et flere Dages Tilbagefald.

Mine hjerteligste Hilsener til Alle!

Din hengivne

Holger Drachmann.

s. 139

Firenze, Casa Rodolfo,

Via della Scala, 2.

d: 3—6—76

(Efter Diktat)

Kjære Fader!

Jeg skrev et Brev igaar, der imidlertid var meget kortfattet, hvilket igjen var en Følge af det omtalte Forbud mod at anstrenge mit Hoved. Da jeg imidlertid idag har modtaget dit rekommanderede Brev med indlagt Vexel paa 600 Kr., bliver jeg nødt til at sætte nogle af Hensynene til Side. Tak altsaa for det Tilsendte! Udsigterne for mig til at blive her i Florens maaske endogsaa langt ind i Juni Maaned, er desværre temmeligt sikre; jeg kan da roligt afvente Terminens Forløb og haaber (!) da til den Tid at være kommen saa langt fremad, at jeg selv kan indsende min Fordring samtidigt med den forlangte Redegjørelses. 140for, hvorledes jeg har brugt min Tid. Den omtalte Understøttelse paa Finansloven er jo ganske opmuntrende, og selv om Beløbet ikke er stort, fylder det dog altid med. Jeg maa jo i det Hele taget være belavet paa i de første Aar mere at regne paa Anerkjendelse end paa Specier. Jeg skal i nærmeste Fremtid indsende til Dig en Fuldmagt til at hæve dette Beløb. — Og nu til min Sygdom! Som allerede antydet i Brevet igaar, gaar det næsten mere end meget langsomt fremad. De fra Exsudatet stammende rheumatiske (?) Smerter forhindre bestandig min Nattesøvn. Sennepskager og varme Omslag er anvendt, men Smerterne vende med Mellemrum tilbage. Det store Saar ved en spansk Flue turde i denne stadigt voxende Hede være noget prekært. Rimeligvis af den Grund har Dr. Berggeest ikke ordineret det. Mavekatarren er, tro'r jeg selv, bleven indskrænket, men bestandigt er Fordøjelsen op og ned, og Appetitten som Følge deraf yderst ringe. Jeg opretholder mig nu udelukkende, kan jeg sige, ved stærkere og svagere Bouillon og et eller to Æg om Morgen. Kræfterne ere naturligvis yderst svage. Jeg har to Gange paa Doktors Forlangende kjørt en Time ud i en nærliggende Park; den første Gang bekom mig godt, om ogsaa Trappegymnastikken var drøj at gaa igjennem. Den anden Gang (igaar) blev jeg saa afkræftet af Tur eller Trapper, at jeg maatte gaa til Køjs, hvor jeg havde en usædvanligt haardnakket søvnløs Nat. Idag har jeg foreløbigt sprunget Kjøretur forbi, for muligvis med lidt friskere Kræfter at kunne komme ud imorgen. Min Taalmodighed, ligesaavel som mit Humør, har enkelte Gange været saa langt nede paa Minus, at jeg allerede tænkte mig Muligheden af at begaa store Dumheder. At Tanken paa Vilhelmine og hendes stadige Sygdom har blandet sig med og ikke just ophævet mine hypokondre Stemninger, forstaar sig af sig selv. Din stadige Glæde over min lille Datter gjør mig stadigt varm om Hjertet. Men herom ikke mange Ord.

Min Bog! Jeg tænker ikke paa den. At der er Ting deri, som Anmelderne ikke ville lade gaa Ram forbi, har jeg været forberedt paa. Forresten: Ude af Øje, ude af Sind. Jeg antager, at min Termometerstand hos Hegel er noget falden. Det Værste for Forlæggeren er, at en Bog bliver anmeldt sjudsket og i en Fart, men det bliver vel nok bedre. Og medens jeg er herved, vil jeg da, især da jeg sér, at mine Breve blive cirkulerende, ikke fordølige, at denne mere seigpinende end farlige Sygdom har givet mit raske Forfattermod fra Venedig et føleligt Stød.s. 141. „Løftelsen er taget fra mig“. Det, jeg nu stoler mest paa, er de Digte (ikke faa i Antal), som ere blevne til under Rejsen, medens jeg følte mig frisk og freidig (heriblandt Digtene i „En Overkomplet“). Men det vil blive en ny Digtsamling, og — vor Tid og Digtsamlinger ere nu engang ikke for hinanden. Det vil atter blive en lille snever Kreds, der vil skjænke mig sin Anerkjendelse, og som Anerkjendelse af denne Anerkjendelse vil der maaské atter blive mig tildélt 500 Kroner af Finansudvalget. De Planer og Udkast til et Drama, som har sysselsat mig under Rejsen og som skulde danne Slutstenen paa den, ere saa fuldstændigt faldne fra hinanden under dette Sinds- og Legems-svæk-kede Intermezzo, at der vil gaa rum Tid, før jeg kan faa fat i dem igjen. Jeg har ikke tro't, med véd nu af Erfaring, hvilke højst forskellige Indflydelser Sygdom kan have, især naar man ikke er vant til at være syg.

Dr. Berggeest var her i dette Øjeblik og perkuterede mig. Vi staa stille. Han har nu ordineret mig noget efter hans Udsagn kraftigere Medicin, og vil give mig en Morfinindsprøjtning iaften, for at jeg muligvis kan komme til at sove. Jeg er nok nødt til „at holde mig Lægens Forskrifter strængt efterretteligt og ikke at foretage noget Skridt paa egen Haand,“ — eftersom jeg ikke er stort Andet end en lang afmagret Lededukke, som skulde have ondt ved at gjøre noget Skridt paa egen Haand.

Modtag nu mine hjerteligste Hilsener til Alle. Det var dog nødvendigt engang at skrive et udførligere Brev.

Din hengivne
Holger Drachmann.

Atter en lille Seddel med min Faders Haand.

Med Anmodning om at lade Brevet retournere til mig, beder jeg Dem om at lade det cirkulere blandt min Søns nærmeste Venner.

Deres ærbødige
A. G. Drachmann.

8—6—76.

Hr. Grosserer Anker Heegaard jun:

Læst af Otto Borchsenius. Kr: Arentzen Kr. Ring. H. Schwanenflügel Vilhelm Amtzen Wiese. Vilhelm Møller. G. Brandes.

(H.B.)

s. 142

Bozen. 10. Juni 76.

Kære Fader.

Jeg er, efter flere Dages Samraad med min Læge i Florens, og endelig paa hans indstændige Opfordring, reist fra Florens, og er nu som Du sér landet her idag ved min første Station. Jeg er naturligvis meget medtaget af Natteturen, men synes dog at Turen har oplivet mig. I Florens umuliggjorde den tiltagende Hede enhver Fremgang; jeg har spildt 6 Uger i den (fordømte) By, har givet en urimelig Mængde Penge ud til Apothekersager og har faaet at føle hvad det vil sige, ikke at have frit Lægetilsyn. Ligesaa forstemt jeg er over dette Tab af Penge og Tid, ligesaa vel føler jeg mig ved endelig at være kommen afsted. Nu faar vi sé hvad Forandring i Luft og Omgivelser kan gøre paa mig. Foreløbig reiser jeg ganske langsomt frem for at søge mig et Sted, hvor jeg muligvis kan slaa mig ned. Ensomheden piner mig imidlertid og mit Humeur er stadig graat. Det volder mig endnu stort Besvær at skrive, da Smærterne fra Exsudatet stadig sidder i den ene Side. Appetiten er fremdeles yderst ringe men jeg gaar dog noget bedre.

Hvor gerne jeg vilde skrive, at Alt gik fremad, begriber Du jo nok. Saameget staar imidlertid oplivende for mig, at jeg har Florens paa Ryggen, der til Slutningen formelig indgød mig Rædsel.

Jeg er temmelig sløv overfor de fleste Ting, og min Korrespondance maa fuldstændig hvile. Ganske rask bliver jeg vel næppe førend jeg kommer hjem. Jeg længes dennegang efter Hjemmet mere end nogensinde.

Jeg skriver snarest mulig igen.

Mine venligste og hjerteligste Hilsner til Alle.

Din hengivne
Holger Drachmann.

S. 142

Innsbruck. 12 Juni. 76.

Kære Fader.

Næste Station altsaa. Jeg synes at Kræfterne tiltage lidt. Det bestandige: Du skal, Du maa, som følger med en Reise, indvirker godt paa mit slappe Sind. Jeg frygtede virkelig ligefrem for en Sygdom is. 143denne Retning. Luften er god for mig her i Innsbruck, frisk og oplivende, men jeg tør ligefrem ikke længer risikere Isolertheden i disse Smaastæder, hvor jeg ikke kender et Menneske. Jeg tager idag videre til München, hvor jeg har flere gode Bekendte, som jeg maaske kan faa med mig til en af de deilige Søer i Omegnen (Chiem-Søen f. Ex.). I ethvert Fald maa jeg have Omgang; nu da jeg i rette Tid er undflyet den svækkende Hede, tør jeg ikke risikere denne aandsnedbrydende Tavshed omkring mig. Sagen er den: Jeg kan jo ikke arbeide, ja næppe nok tænke — jeg som i de sidste 6—7 Aar har været vant til mindst 8 Timers aandeligt Arbeide om Dagen. Overgangen er kommen for pludseligt og har været for stor! Horror vacui, dette er min Sindsstemnings rette Benævnelse for Øieblikket.

Appetiten vil ikke ret indfinde sig, men jeg tvinger mig til at spise (lette Kødspiser, et Glas Vin eller Ø1 og Bouillon) for at holde Sulet nogenlunde ved Knoklerne. Fordøjelsen treven; men jeg vogter mig saavidt muligt nu for at gribe ind med „Befordringsmidler“. Jeg spiste idag Tyrolerhonning paa mit Brød istedetfor Smør; det hjalp mig den Gang.

Jeg havde Besøg i Florens af H. R. Advokat Broch og en Dame, Fru Petersen, der reiste med ham¹. Han havde ligget syg paa Sicilien af Mavecatarrh, og var temmelig afkræftet endnu. Som Lidelsesfælle var han naturligvis yderst meddelsom og forekommende af sig. Jeg maatte forøvrigt smile ved mig selv ved at tænke mig os To sammen. Imidlertid, saalænge Konversationen saaatsige dreier sig i Cirkler om Natstolen og Pilleæsker, kan jo de største Antipoder mødes. Han havde da for den Sags Skyld hellerikke det ringeste Begreb om min Production, men vidste kun at jeg var en ung Mand, som man „knyttede Forventninger til“. Atter en Bestyrkelse af, at Lyriken just ikke har stort Indpas hos den høiere Intelligens. Hans Børn, fortalte han mig, havde min sidste Digtsamling derhjemme — for de kønne Billeders Skyld.

Apropos, jeg fik fra en literair Ven Meddelelse om, at Kritiken i „Berlg. Tid.“ af min sidste Bog ikke var af nogen anden end — den gamle Skolebestyrer Bohr, der nu er reduceret til Anmelder ved nævnte Blad. I vore Dage kan ethvert personligt Motiv komme til Orde i Dagbladskritiken. Gud bevare de unge Forfattere!

Vil Du sende mig, med omgaaende, 200 Kroner i tysk Rigsmønts. 144under min gamle Adresse // Hotel Bamberger Hof, am Karlsthor, München //. Den (ak) betydelige Aareladning i Florens, hvor de tre Faktorer Hotelvært, Doktor og Apothek vare virksomme, gjorde et dybt Hul i min Pung. En Patient faar idetheletaget at vide at han reiser dyrt. I ethvert Fald vil jeg under de nuværende Forhold være Herre over Situationen. Jeg tænker, at Du ligefrem kan købe tysk Papir og indlægge i et recommanderet Brev. Jeg indeslutter Anvisning paa de 500 Kroner, som jeg beder Dig roligt lade ligge hos Dig; det er næppe Umagen værd at „sætte dem ind“ nogen Steder. Ak ja, gid jeg nu snart kunde arbeide igen; jeg begynder dog saa smaat at haabe. Nu forstaar jeg tilfulde Dine Bekymringer under Dine Sygdomsanfald.

Indlagte Linier bedes besørgede efter Adressen. Til Vilhelmine sender jeg særskilt et Par Linier. Er Veiret snart mildt hos Eder? og kan hun reise til Bornholm med den Smaa? —

De venligste og hjerteligste Hilsner til alle derhjemme

Din hengivne
Holger Drachmann.

Holger taler her kun om Højesteretssagf. Brock og ikke om den „Dame, Fru Petersen, der rejste med ham“. Det var Fru Jette Petersen, f. Boye, Datter af Digteren og Præsten J. C. Boye. Min Fader havde kendt hende godt, da hun var ung Pige, og som alle, der kendte hende, holdt han overordentlig meget af hende. Hun havde været gift med en Læge i Vestindien (vist ikke noget særlig lykkeligt Ægteskab). Hun var meget smuk og beundret af de mange, der kom i hendes Hus derude. Det er om hende der fortælles, at hun, en Dag, da en engelsk Officer ved Bordet (lad os haabe, han havde faaet lidt mere, end han havde godt af) traadte hende paa Foden, sagde til ham: „If you love me, then tell me, but don't soil my stockings!“ — Paa min Bryllupsdag, en halv Snes Aar senere, traf Holger hende i Asminderød Kro, hvor Bryllupsfesten stod. Hun boede der tilfældigvis, og jeg kan huske, hvor henrykt han blev for at møde hende. Da fortalte han ogsaa, at han havde truffet hende i Italien, og at hun havde været saa god ved ham. Hendes yngste Broder, Vilh. Boye var imidlertid blevet gift med min Søster Mimi, saa vi var lidt besvogrede. Jeg husker Holgers Udtryk om hende: „Hun er et pragtfuldt Menneske!“

Hamborg, d. 22 Juni 76.

Kære Fader.

Saa kom jeg da Gudskelov endelig hertil idag, radbrækket af Jernbanekørsel, halvkvalt af Støv og Hede (jeg har under de fire Kørsels- Dage haft indtil 26° R. i Koupeen) men med en Appetit som en Tærsker og med lidt af Solen brunede Kinder, saaat jeg nu ikke længer ser helt kadaveragtig ud. En god Ven af mig her modtog mig paa Jernbanegaarden og overraskede mig med at køre mig udenfor Byen ved Begyndelsen af den store Alster, hvor han har et Par luftige Værelser med deilig Udsigt over Haverne og grønne Træer udenfor Vinduerne. Jeg har nu hvilet et Par Timer, spist og drukket godt, og da han tillige havde Dit Brev med sig, har jeg strax kunnet sætte mig til at besvare det.

Det gik altsaa som jeg tænkte med Vrøvl ved Legatets Hævelse, og jeg kan kun beklage at dette skulde falde sammen med Din Vexel- og Husleiertermin, saaat Du for min Skyld skulde komme i nogen Forlegenhed. Jeg selv kender fra de sidste Aar lidt til disse sammenstødende Omstændigheder hvor man skal betale en større Sum ud end man har i Skuffen. Folk i Din Stilling med nogenlunde sikre Indtægter og derved et planmæssig lagt Budget kommer jo vanskeligere i de Situationer; at jeg hidtil saa temmelig har klaret mig skylder jeg min forenede Arbeidskraft og Arbeidslyst, der paa samme Tid har kunnet lade mig sørge for „det daglige Sjøv“ og for den Gerning, som jeg har følt Kald til. Jeg haaber, at ligesom jeg har arvet disse forenede Egenskaber efter Dig, jeg saaledes ogsaa maa have arvet saameget af Din kraftige Konstitution at jeg snart maa kunne erklæres for „tjenstdygtig“ igen. Baade maa jeg snart tjene mig nogle Penge og ligesaa nødvendigt maa jeg snart „give noget fra mig“. Ro og Hvile vil for Fremtiden være for mig i det modererede Arbeide. Ligger jeg stille hen, blot en Uge, bliver jeg hypokonder, nervøs, urolig.

Det kan maaske derfor ikke undre Dig at vor stadige Korrespondance om og over „Exsudatet“ nu omsider har gjort mig selv lidt urolig: Udsigten til at skulle hjem for muligvis at ligge igen, at skulle „stikkes som en anden Gris“ (Du undskylder dette lidet kirurgiske Udtryk) og atter tabe Kræfter, er jo ikke meget opmuntrende, saameget mindre som jeg nu — bortset fra en Del naturlig Reisetræthed — føler migs. 146som en hel Ka'l. Jeg spiser (for ikke at overlæsse mig ved enkelte, faae Maaltider) saagodtsom hele Dagen, har hidtil (hvor Vinen har været billig) drukket godt, og klemmer nu paa det nordtyske Ø1. Min Fordøielse er fuldstændig i orden (især ved Hjælp af lidt kogte Blommer om Aftenen), mit Hoved klart, jeg begynder igen at tænke literairt, og mit Sind er en sund og frisk Mands. Fanden skulde da — havde jeg nær sagt — staa i det fordømte Exsudat, om det nu skulde stoppe mig. Nu er det vel imidlertid mig, som overdriver, og heri er da væsenligst min Nervøsitet Skyld, der er fremkaldt ved Sygdommen og endnu ikke ganske hævet. Jeg haaber at den gode Natur, som har hjulpet mig saavidt frem siden jeg — for knap 14 Dage siden — blev baaret ned i Drosken til Jernbanegaarden i Florens, at denne Natur vil „fordele“ det ominøse Exsdt. uden Sengeliggen og artesisk Brøndboring i mit temmelig afmagrede Kadaver.

Holger Drachmann i Breve

10

Nous verrons! Jeg kan vel med temmelig Sikkerhed sige, at jeg imorgen Fredag, efterat have sovet her inat, gaar med Skibet fra Lübeck — den bekvemmeste og behageligste Tur (Søluft!) — og saaledes er i Kbhv. Lørdag Fmdg.

Dit Brev i Münehen med indlagte 200 fik jeg ganske rigtig Søndagaften d. 18de og reiste strax den næste Dag. Den første Dag forcerede jeg maaske Reisen lidt, foruroliget en Smule ved Dit Brev, og maatte da gaa saameget langsommere frem de følgende Dage. Der er smukt gennem den Del af Tyskland (Würzburg, Fulda, Kassel) men Heden og Støvet var næsten uudholdelig. Ved at „smøre“ hos Konduktørerne havde jeg Koupéen saagodtsom stadig for mig selv; det hjalp altid noget.

Og nu takker jeg Dig herved til Slut og „en bloc“ for Dine venlige og hjærtelige Breve. At vi under denne min Reise atter er kommen hinanden nær, og nærmere end maaske under flere, fortsatte Aar i den samme By, er mig ikke det mindste Udbytte ved denne Tur. „Den unge Kraft begynder med at vrage“, siger gamle Oehlschläger. Lige- saa naturligt som det er at den „Unge“ emanciperer sig for en Tid fra Familien forat faa de tilbørlige Dunk og Puf ude i Livet, ligesaa naturligt er det, at den Yngre og Ældre igen søger sammen naar Forskellen mellem dem er udjævnet netop ved disse Dunk og Puf, som for begge er Betingelser for den rette Forstaaelse af hinanden, for Intelligens og Erfaring. Mange Ord herom ere overflødige.

s. 147Jeg takker Dig oprigtigt og hjærteligt for disse Beviser for Dit Venskab og Din Tillid overfor mig. Jeg tror ikke at jeg i dybere Forstand skal svigte nogen af Delene, selvom min Natur maaske endnu skulde føre nogle „Evolutioner“ med sig. Endnu har Intet været „spildt“ for mig — jo dog: de fem Uger i Florens! (que diable les emporte!) Og hvem véd endda? —

Paa snarligt Gensyn altsaa, og mine bedste Hilsner til Fru Mama og hele Halen.

Din hengivne
Holger Drachmann.

s. 147

Kære Fader.

Jeg aabner Brevet igen forat vedlægge denne Seddel.

Af mit Telegram idag vil Du se, at jeg har faaet Skrupler. Jeg læste Dit Brev nok en Gang igennem og kom da til at tænke paa den ministerielle Langsomhed og Quæsturvrøvlet, og den — som jeg tror Du vil underskrive med mig — ikke usandsynlige Mulighed faldt mig ind, at Legatets (halve eller hele) Udbetaling trak ud over den Dag, hvor jeg selv var kommen hjem; hvorefter igen kunde følge, at man rent nægtede at betale mig noget *. Endnu er jeg i Udlandet. Saafremt Dit Telegramsvar iaften eller imorgen tidlig er benægtende (ingen Penge endnu) bliver jeg her indtil videre; ellers ved Bestemmelsen.

H.

Der havde været megen Ængstelse for Holger i Hjemmet. Den typhoide Feber, han laa af i Florens, havde han paadraget sig i Venedig, og ved Behandlingen, med Is paa Hovedet og Gennemtræk, havde han yderligere faaet Lungebetændelse. Hans Lunger var i Forvejen ikke stærke, og Fader var meget bekymret for ham. Jeg husker endnu, med hvor stor Bevægelse Fader en Aften sad og læste hans Digt: „Snart er de lyse Nætters Tid forbi —“ han troede da, at det snart skulde være slut med baade lyse Nætter og Dage for Holger. Men han kom jo hjem, langt raskere end vi havde ventet. Han kom hjem til et nyt Afsnit af sit Liv, til en ny stor Lidenskab, som fik lang Rækkevidde.

10*

s. 148 Brevene fra denne Rejse, fra Efteraaret 75 til Sommeren 76, synes jeg er nogle af de elskværdigste i hele Samlingen. Tonen overfor Fader er saa naturlig og tillidsfuld, og hans kærlige Udtalelser om Vilhelmine og Barnet synes ægte nok „saa underligt det lyder“ (som han selv siger). Jeg har før nævnet, at vi altid satte Sakuntala-Digtet i „En Overkomplet“ i Forbindelse med Vilhelmine. I det sidste lange Brev fra Florens skriver han om en kommende Digtsamling. Den kom først imod Jul 1877 (Sange ved Havet. — Venezia), og de enkelte Digte har ingen Tidsbetegnelse. Men man kan ikke lade være at søge Sammenhængen mellem nogle af dem og de Tanker, som man efter Brevene kan skønne har optaget ham. Saaledes Digtet:

„Jeg hører i Natten den vuggende
Lyd af Venezias Vand;
Det kommer hidover
Med klagende Vover,
Som nærme sig, langsomt dukkende
Under den buede Bro.
De komme som smaabitte Dværge
Fra Marmorpaladsernes Bjerge
I Rader paa To og To.
De bære en Byrde, de synge en Sang,
En Ligbegængelse er deres Gang;
Stemmerne slaa mig imøde:
Snehvide, Snehvide, Du døde!“

„Jeg øjner i Natten det blændende
Syn af et hvidklædt Barn,
Med voksblege Kinder,
Som drager, som minder,
Som gør, at min Pande bli'r brændende,
Gør, at mit Hjærte bli'r Is.
Det rolige Strøg over Øjet,
Og Hænderne sammenføjjet
Om Brystet paa barnlig Vis.
Fra Barmen, som højner sig kysk og ren,
Nedglider en grøn Oleandergren; —
Hvi var det Stemmerne løde:
Snehvide, Snehvide, Du døde!“

Nu, ved Gennemlæsning af Brevene, tænker jeg mig Muligheden af, at Digtet kan være skrevet under Indtrykket af vore Beretninger om Vilhelmines Sygdom. Hendes skønne Ansigt var som skaaret i Elfenben. Hun lignede altid paafaldende Carl Blochs Billede af Jairis. 149 Datter; men som hun saa ud i den Tid kunde

det have været et Portræt af hende.

Ogsaa i „Sange ved Havet“ er der et Digt, der handler om Død:

„Og da jeg sejled Dit Hus forbi,
Da kunde jeg næppe fatte,
At det var Dig, som gemtes deri,
Den dyreste af mine Skatte.“

„Jeg saa kun Dit Tag. I Aftenens Stund,
Mod Solens synkende Lue,
Det tegnede mørkt mod den glødende Grund
En Kæmpehøjs blaanende Bue.

„Naar Solen den sørgende Jord har forladt
Og slukt under Sø sine Flammer,
Saa ligger Du stille, min dyre Skat,
Gemt i det stensatte Kammer.

„Du venter. Højt paa den vilde Sø
Din Viking tumler med Skuden.
Han har endnu ikke lært sig at dø,
Maa sejle sin Sø Dig foruden.

Det er kun en Gisning, at ogsaa dette Digt kunde være fra den Periode, senere er jeg blevet klar over, at det refererer sig til hans næste store Følelse.

Vilhelmine døde ikke. De levede begge videre for at gaa hver sine Veje, og alle de smukke Følelser, som endnu var tilbage, blev visket ud af nye Følelser og Forhold.

Læser man de Udbrud af Længsel efter Hjemmet, og især efter Havet, i Brevene fra Bozen og Hamburg, saa synes Digtet „Paa Havstokken“ at være født af den, selv om det først er skrevet, da han var ved sit kære Hav. Verset:

„Jeg har været nok paa Rejser,
Tumlet nok i fremmed Land,
Og det bedste, hist jeg lærte,
Var at længes mod min Strand —

svarer da ganske til hans Sindsstemning i Brevene.

Holger kom hjem, efter Bestemmelsen, sidst i Juni og tog ud til Skotterup, samtidig med at vi andre flyttede til Fredensborg for at holde Sommerferie. Men han blev ikke længe i Skotterup. En af mines. 150ældre Søstre har senere fortalt mig, at han havde et Eventyr der, som fik Jorden til at brænde under Fødderne paa ham. Han forelskede sig i en ung Frue, og hun i ham. De mødtes om Aftenen paa Stranden, og en Aften blev hun skræmmet af en Lyd og sagde: „Bare der ikke er Fiskere paa Stranden, som hører os!“ Holger svarede: „Aa, Fiskerne, de Murmelyr, de sover forlængst!“ Nogle Aftener senere mødtes de igen, og da de havde vanket sammen en lille Tid, dukkede der Skikkelser frem bag Skur og Baade, og der hørtes et ubehageligt Kor: „Murmelyrene sover ikke, Murmeldyrene vaager!“ Saa den Gang flygtede Holger for sine ellers saa trofaste Venner.

Han tog, saa vidt jeg husker, ind paa Esrom Kro, og herfra besøgte han os jevnlig. Her voldte han os snart en stor Forskrækkelse. Vi havde ikke set ham nogle Dage, hvad der ikke var noget mærkeligt i; havde han først rigtig fat paa et Arbejde, var det rimeligt, han holdt sig for sig selv. Men der kom et Bud fra Gæstgivergaarden, at Hr. Drachmann var gaaet en Tur for et Par Dage siden; han havde slet ikke talt om, at han vilde blive borte Natten over; men nu var der gaaet 2—3 Dage, og der var intetsomhelst hørt til ham. Om han var hos os? Fader blev meget ængstelig. Holgers Lunger var knap nok kommet sig efter den haarde Sygdom i Italien. Som ganske ung havde han spyttet Blod, og det var ikke umuligt, at han kunde have faaet en Blodstyrtning, medens han strejfede om i Skovene. I Grib Skov kunde der være mangt et Sted, hvor der ikke kom et Menneske i lange Tider. Fantasi havde vi alle nok af, og jeg husker godt den Nat, hvor jeg laa og tænkte mig Holger syg og hjælpeløs i et eller andet Vildnis. Angsten varede ikke længe, for næste Dag stod han sund og solbrændt i vor Dagligstue. „Han var faldet ind hos gode Venner, Proprietær Thalbitzers paa „Lottesminde“.“

s. 150

Skotterup.
Tirsdag d. 10 Juli 76.

Kære Fader.

Jeg kommer til Byen imorgen (Onsdag) i Anledning af noget Manuscript ved „Ill. Tid.“ og „d. 19de Aarhd.“. Vil Du være saa venlig at lade Andersen udtage 200 Kr., som kan ligge til mig saafremt jeg ikke skulde træffe Dig selv. Jeg lever vel og arbejder idag paa et Digt, som mulig skal fremsiges ved en dramatisk Underholdning af Skuespillerne her til Fordel for Enken efter den forulykkede Færgemand. Denne Ulykke har jeg forresten stor Lyst til at gøre til Genstand for en udførligere Omtale i et af Bladene. Øresundsdamperness. 151Kaptainer er nu bleven saa amerikansk ilfærdige og flotte i deres Anløben her ved Baadstationerne, at en alvorlig Lektion kunde være paa rette Sted. Alle Fiskerne beklager sig.

Med Hilsen til hele Famil.

Din hengivne
Holger D.

s. 151

*Tikøb.
d 1ste Novb 76*

Kære Fader.

Jeg underretter Dig herved kortelig om, at jeg imorgen forlægger min Residens til Hovedstaden for nogle Dage inden jeg afreiser til Udlandet. Muligt indtrufne Breve beder jeg derfor holde tilbage hos Dig. Efter Din sidste Indbydelse tager jeg med Glæde mod en Seng eller Sofa, — forudsat at ingen Anden har optaget Pladsen. Jeg maa endnu inden min Udenlandstur besørge en Del Korrektur Arbeide etc

Med venligst Hilsen
Din hengivne
Holger D.

Fra Holgers korte Ophold hos os den Gang husker jeg en lille Morsomhed. En Dag, da vi fik noget til Middag, som Holger særlig godt kunde lide, bød Moder ham mere, og han sagde først „ja Tak!“ Men saa tog han sig i det: „Aa næh, forresten! Naar jeg er mæt, saa vil jeg i Theatret, og det har jeg ikke Tid til.“ — Han var saadan en nem og beskeden Gæst at have. Jeg mindes en Gang, mange Aar senere, da mine Forældre havde taget fast Bopæl i Fredensborg, saa kom Holger uventet i Besøg og vilde gerne blive nogle Dage. Min Moder sagde til ham: „Du maa tage tiltakke med det lille skraa Kammer ovenpaa, for Christine (Pigen) har faaet det, som egentlig er bestemt til Gæstekammer.“ Ja, det gjorde ingen Verdens Ting. Holger gik op ad Trappen, og et Øjeblik efter kom min Moder op og fandt ham til sin store Forundring ifærd med paa alle 4 at krybe ind i et lille Rum, bestemt til Kufferter eller sligt, slæbende sin Vadsæk ved Siden af sig. „Men hvad vil du dog der, Holger?“ „Er det ikke her jeg skal være?“ Da Moder og min Søster Martha, som ogsaa var kommen til, var kommet sig af deres Latter, fik de ham ind i det rigtige Værelse, og han kunde da slet ikke forstaa, at det var noget at gøre Undskyldning for.

s. 152

*Hotel du Nord.
Hamburg
Mandag. udateret, men maa være Nov. 76.*

Kære Fader.

Blot disse Linier, forat lade Dig vide, at jeg har fundet mit Pas mellem mit Tøi (saaat der altsaa ikke behøver at ledes derefter). Hvad jeg imidlertid vil bede Dig sende mig hertil under ovennævnte Adresse er:

En lille fransk Reisebog (indbundet i Grønt; og indeholdende Reiserouter i Sydfrankrig; rimeligvis ligger den paa Dagligstuebordet) og 100 Reichsmark i et rekommanderet Brev; jeg bliver her nemlig endnu en 3—4 Dage, forat gøre en Fortælling færdig, som jeg imod et høit Honorar lovede en af Almanakforlæggerne. Jeg vil ogsaa staa mig ved at løse min Billet herfra i tydsk Møntfod fremfor at vexle mine Napoleons d'or.

Vil Du, naar der kommer nogle Rammer fra Forgylder Bræch (Budet 25 Øre)¹, tjene mig i med to Linier at lade Hr. Marinemaler C. Locher det vide (Øster-Søgade 110. 3 Sal. Ø.) forat han kan lade dem afhente hos Eder.

Vil Du, med mit venligste Tak for sidst, give Eva mange Kys og Familien mine bedste Hilsener.

Din hengivne
Holger.

Jeg faar vel nok Underretning om, saasnt Du modtager nogen Meddelelse fra eller om Mimi. I Paris er jeg altsaa Lørdag eller Søndag og boer „Hautes Alpes“ Rue de Richelieu de første Par Dage.

s. 152

*Jeg takker for den rigtige Modtagelse af de 100 Rm. samt Bogen. —
Hamburg
Hotel du Nord.
d. 2d Novb. 76. ²*

Kære Fader.

Jeg antager, at Du maatte kunne forstaa paa vore Samtaler sidst, at jeg ikke har været stort mindre spændt end Du selv paa at faas. 153de nu indtrufne Efterretninger fra Mimi. Jeg vil tilstaa, at jeg, jo længere Uvisheden trak ud, indarbejdede mig mere og mere i mit Forsæt om, efter Løfte til Dig, at tage derover og søge at klare Forholdene af hvilken Beskaffenhed, de end maatte være, og at jeg havde forberedt mig paa at tage alle Konsekvenserne af en saadan Mission. Jeg besluttede derfor, at vente her, idetmindste til Du havde korresponderet med Familien Christensen i Odense; og jeg forskaffede mig til den Ende to Ting, en spansk „Guide“, som jeg gav mig til at studere, og en god dobbeltløbet Pistol af sachsisk Fabrik, som jeg øvede mig i Brugen af paa en herværende Skydebane. Der var et Øieblik derhjemme, hvor jeg faldt paa den Idé, at lade Knud ¹ reise, netop fordi det forekom mig, at han ikke havde lagt de Planer for sin Virksomhed og maaske hellerikke havde de Betingelser for en fremtidig Virksomhed, som jeg selv. Der har altid hos K. været — uheldigvis udenfor hans „borgerlige“ Virksomhed — noget raskt Resolut, som maaske en Poet, han være forøvrig nok saa ridderlig anlagt — ikke altid i det givne Øieblik kan raade over. Derfor faldt min Tanke paa K. Den værste Anstødssten i vor Families Øine derhjemme er jo hans Letsindighed; men skøndt jeg forøvrigt indrømmer Damerne derhjemme al Ret overfor Letsindigheden, saa sér jeg naturligvis derpaa med mildere Øine. Jeg vidste imidlertid ikke den Dag, hvad jeg et Par Dage derefter bragte i Erfaring, og — jeg vendte øieblikkelig tilbage til mit første Forsæt. Jeg vilde netop i nogle Linier til Dig have lagt Dig dette mit Forsæt paa Sinde, da Dit Brev om Mimi traf mig. Nuvel, det er jo heldigt, at Forholdene ikke ere af den Natur, som vi blandt andet maatte formode og at □ . . . . . □ er den Gentleman, som vi jo helst maatte ønske for alle Parter, og ikke mindst for ham selv, at han var. Kedeligt er det jo med Mimis Sygdom, og ikke mindst kedeligt er det, at hun maa afbryde sin Virksomhed og krydse sin egen Plan, og jeg kan fuldstændig samstemme med Dig i Din Beklagelse over, at vor Dameverden er som den er, nervøs, anæmisk og uskikket til mere energiske Foretagender hvor „corpus“ spiller en fremtrædende Rolle. Men hvorledes forandre det? Jeg tror ikke synderligt mere paa den kommende Slægt end paa denne.

Forøvrigt har den Omstændighed, at jeg pludselig paa en vis Maade atter er bleven Herre over mine Bevægelser, gjort at jeg har opsat min videre Reise 14 Dage. Jeg maa atter indarbejde mig i et Sujet, som. 154kan optage mig fuldstændig. Tilfældigvis spilles der her i denne Saison saa god Komædie af Kræfter fra Wien og München, som idetheletaget i Tydskland for Øieblikket. Jeg viger ikke fra min Plan om det Dramatiske, og jeg vil flittig studere en Serie af Stykker i disse 14 Dage. Jeg har tillige tilsagt min Bistand ved Opførelsen af et Stykke i den herværende „Skandinaviske Forening“, som har bevist mig den Ære at optage mig til Æresmedlem. Jeg føler mig atter vel tilmode og i Besiddelse af min fulde Arbeidskraft. Det milde Veir kommer mig ogsaa ret tilpas. Levemaaden er ypperlig her, og jeg behøver ikke længer Natr. bicarbon. Altsaa i 14 Dage tydsk Komædie — og derpaa fransk. Min Adresse er den ovennævnte.

De venligste Hilsener til Eder alle, Eva ikke at forglemme.

Din heng.
Holger Dr.

s. 154

*Pariserbahnhof.
d. 19de Dec. 1876.*

Kære Fader.

Ifærd med at gaa ombord i Waggonen til Seinestaden, sender jeg Dig indlagte Anvisning paa Kvæsturen — jeg husker ikke, om det er 8 eller 900 Kroner, men beder Dig udfylde Hullet. Vil Du, naar Du har hævet Beløbet, sende mig det Halve, omsat i franske Sedler, hvilket vel er det nemmeste. Jeg tager lige til Hotel les Hautes Alpes, Rue de Richelieu, men skulde jeg i de første Dage skifte Bopæl, skal jeg straks efter min Ankomst underrette Dig derom. I ethvert Fald, sender jeg straks efterat have sat Foden paa fransk Grund mine Julehilsener hjem til Eder. Saavidt blot ved denne Leilighed om mit Ophold her i Hamburg: Jeg har — diligens sicut semper — fuldendt en veneziansk Novelle, hvortil Skitsen i „Morgenbl“ gav mig Ideen, og som skal trykkes i „det 19de Aarhd.“ — saa kan jeg trække Veiret saameget desto lettere i Paris.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Til Eva afgaar herfra imorgen en lille Ting, som jeg haaber kommer tidsnok til Juleaften!

Forresten mine venligste Hilsener foreløbig

fra
Eders hengivne
Holger Dr.

s. 155

*Parisd. 21de Decb. 76.
Hotel des hautes Alpes.
Rue d. Richelieu.*

Kære Fader.

Efter mit Løfte sender jeg Eder herved mine bedste Julehilsener. Det bliver vel forøvrigt ved Hilsenerne; Seinestaden har siden min Ankomst lagt saa megen Beslag paa mig, og jeg er endnu saa meget en train med at sé og tilegne mig, at en Gengivelse af det Séte og Tilegnede først vil indfinde sig senere.

Om jeg er overrasket og imponeret? Ja til en vis Grad; de ydre Dimensioner ere jo saadanne, at man nok kan blive det. Jeg har forøvrigt en lumsk lille Tvivl om, at det indre Liv, naar jeg lærer det at kende, vil svare til Ydersiden. Jeg tror, — og hvad jeg tror, bliver jo bekræftet af Mange — at Frankrig er en falden Storhed, der vil kunne holde sig ved sine uhyre Hjælpekilder en rum Tid over Vandet, men som ikkedestomindre glider jevnt ned ad det Skraaplan, hvor de andre romanske Folk ere fulgt i Forveien. Men jeg vil ikke foregribe min Mening, som jo altid kan modtage Modificationer.

Hvis Du endnu ikke har afsendt mine Penge, som jeg bad Dig om i Brevet fra Hamborg, beder jeg Dig sende dem til min nye Adresse, hvor jeg flytter hen i Beg. af næste Uge.

Hôtel du Danemark. Rue de Seine No. 20. Paris

Jeg har ladet en Korrespondance afgaa samtidig hermed til „Morgenbladet“, saaledes at mine forskellige Venner stedse, og paa denne Maade nemmest, kunne være à jour med mine Pariserindtryk.

Jeg ønsker Eder alle, ligefra Clara og til Martha, den lille Eva ikke at forglemme, en fornøielig Jul. Min bliver høitideligholdt mellem Skandinaverne her.

Din hengivne
Holger Dr.

s. 155

*Hotel du Danemark.
Rue de Seine. 20
Paris. d. 28de Dcb 76.*

Kære Fader.

Min Correspondance vokser med hver Dag, og jeg faar ingen Breve til Gengæld. Jeg var igaar oppe i Legationen forat afhente et Kort til Deputeretkammerets Møder i Versailles, og fik ved den Leilighed Underretning om den strenge Vinter derhjemme og derved Standsningens. 156i Kommunikationen. Jeg maa altsaa slaa mig til Taals og vente ganske roligt, men jeg beder Dig ikkedestomindre, hvis Du kan, at fremskynde Afsendelsen af mine Penge, som jeg bad Dig om i min sidste Billet herfra. Den hele lille dansk-norske Koloni her er, som Følge af udebleven Post, paa en komisk Maade kommen paa Knæerne, og man laaner paa god skandinavisk Vis til og af hinanden, saalænge man endnu har noget tilbage af Kassen og i Kassen.

Veiret her er forholdsvist mildt, men jeg fryser naturligvis paa god parisisk Vis i min Stue, hvilket gør mig en hel Del Afbræk i mit Arbeide. Saasnart jeg faar Dit Brev og mine Penge, flytter jeg hen et Sted hvor der er en Kamin, som kan varme.

Med de bedste og venligste Nytaarshilsener og Løfte om en virkelig længere Skrivelse næste Gang.

Eders hengivne
Holger Dr.

s. 156

Hotel du Danemark

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem,*

*Hotel du Danemark.
R. de Seine. 20.
Paris. d 4de Jan. 77.*

Kære Fader.

Med Tak for Dine venlige Linier og de oversendte 300 fr., besvarer jeg Din længere Skrivelse, med det deri udtalte Forsvar for den galliske Race, næste Gang. Jeg indrømmer villig, at Du i det større, generelle Syn paa Romanernes Evner kan have Ret. Men — og alle de Franskmand, med hvem jeg har talt, har indrømmet det — netop de Aar, i hvilke Du ikke har været her, har i mange Henseender forandret Paris's Physiognomi. Jeg sidder imidlertid i disse Dage netop i et bestemt Arbeide, og jeg vil nødig afbryde, forat kaste mig ind i en Diskussion, der saaatsige egenlig for min Part kun kan føres, naar jeg atter har vendt Frankrig Ryggen og ikke daglig har altfor mange spredende og vildledende Detailler for Øie. Jeg kan kun sige, at jeg er kommen som Poet til Paris; en saadan forlanger og ønsker andet, end en Videnskabsmand, der dels vil studere, dels vil adspredde sig. Hele Betragtningssmaaden af Livet og af Kunsten er mig fremmed her; i denne Henseende har Poeten fine Nerver, og jeg vil ikke, saaledes som Heiberg f. Ex., krænge min Natur om, forat optage galliske Partikler, som jeg bagefter ikke vil kunne fordøie; ei heller. 157 kan jeg, saaledes som Brødrene Brandes, gøre det sine culpa, i Overensstemmelse med en Race, en Natur, der er den galliske meget mere beslægtet end vor germaniske — aldeles bortsæt fra det „Sittliche“; thi det har jeg strengt taget ikke meget at gøre med.

Jeg finder mig derfor i en underlig Stilling her; jeg vil søge at tilegne mig en Teknik, hvis Væsen er mig imod; og jeg maa paa den anden Side indrømme mig selv, at uden Teknik, og særlig den franske, er et dramatisk Arbeide for Øieblikket sagodtsom umuligt. Denne delte Stemning har da givet sig Udtryk i flere Digte, som jeg har til Hensigt maaske efterhaanden at publicere, og hvori jeg tror at kunne hilse noget af den bedste Lyrik, jeg hidtil har præsteret. Jeg haaber idetheletaget, at den næste Digtsamling, hvortil der nu stadig kommer Bidrag fra alle mine Farter, en Gang for Alle skal stille mig paa Høide med de gamle, brave Veteraner, der nu forsvinder, næsten som med eet Slag. Som Du vil sé af indlagte Sang, som dog nærmest er at betragte som et Leilighedsdigt — Fristen var meget knap — var jeg med til at vise Chr. Winther den sidste Ære her. Paludan Müller har jo nu ogsaa taget Afsked. Jeg bliver snart ene om Budet, som man siger, men desmere Opfordring er der for mig til at arbeide ufortrødent videre, for maaske, saaledes som Erik Bøgh en Gang døbte mig, at kunne blive i Sandhed „den sidste Mohikaner“ i den kraftige, ikke-udvandede danske Lyrik, førend vi gaar op i den store Germaniske „déluge“.

Jeg skriver idag til Vilhelmine og Eva og anviser dem foreløbig 100 Kroner af mit Stipendium, at hæve hos Dig. Først ved Udgangen af denne Maaned vil jeg kunne anvise dem og ligeledes selv hæve et Beløb andetsteds, naar jeg har afsendt det Arbeide, jeg nu lægger den sidste Haand paa.

Med Hensyn til Mimis Besørgelse fra Skibet og hjem, kan Du være uden Bekymring. Jeg er enten selv i Hamburg ved den Tid, eller, hvis jeg allerede da er paa Hjemreisen over den tyske Grænse, har jeg gode Stedfortrædere, flere venlige og elskværdige Familier, der i Et og Alt vil tage sig af hende og befordre hende videre.

Modtag nu mine bedste Hilsener og Ønsker for det nye Aar. En speciel Hilsen til Clara; forresten til hele Halen.

Din hengivne
Holger Dr.

s. 158

*Hotel du Danemark.
Rue de Seine. 20.
Paris. 13 Jan. 77.*

Kære Fader.

Jeg sender Dig, som Tilslutning til mine Ytringer i den sidste Skrivelse, indlagte Digt, som maaske kan fornøie Dig at læse, og som jeg dernæst beder Dig sende i mit Navn til Redakt. af Ill. Tidende (Delbanco) med Vedføielse af min Adresse.

Jeg modtog rigtigt Din Vexel paa de 413 frcs samt Dine venlige Ønsker i Anledning af den „litteraire Arv“, til hvis Tiltrædelse Du ganske rigtig mener, at Veien nu staar mig aaben. Eh bien, jeg skal anspore saavel min Ærgerrighed som mine Evner, og det skal ikke være min Skyld, om jeg ikke bliver Arvtageren.

Som Du vil se, ventelig idag eller imorgen, gennem „Morgenbl.“ har jeg allerede begyndt at aabne Ilden, og det i nogle af de stærkeste Vers, jeg endnu vel har gjort, mod alt det Smaakrav, der breder sig derhjemme i Avisernes og Salonernes Ly. Man maa engang imellem slaa til dem, forat de kan mærke, at de har en stærkere Arm over Hovedet, end deres egen. Jeg staar desuden paa en retfærdig Grund, de store

Dygtigheder contra Dilettanter og Eftersnakkere. Jeg mener desuden, det er nødvendigt, at vort sløve Publikum bliver gjort opmærksom paa, at der virkelig er en Gradsforskel mellem før og nu, og at, hvad man saa end kan sige om den „nye“ Retning og dens Folk, saa gør de sig idetmindste den Flid, ikke at digte om igen.

Jeg har nu faaet fri Adgang til Théâtre français, og dyrker det naturligvis ivrigt. Desværre er Spillet næsten gennemgaaende bedre end Stykkerne (med Undtagelse naturligvis for de classiske Tings Vedkommende, hvor Ensemblet er beundringsværdigt.) Her er egentlig mere at lære for en acteur end for en auteur.

Veiret har indtil disse sidste Dage holdt sig mildt, næsten som Foraar. Jeg gjorde en Tur forleden til Versailles, hvor jeg fik fuldstændige Foraarsfornemmelser. En Tur til Fontainebleau opsatte jeg idag, fordi det var koldt, og jeg netop ønsker at have et saa venligt Indtryk af Frankrig som mulig. Med Hensyn til Paris' Billighed, da er dette nok en Saga blot, idetmindste for et kortere Ophold. Jeg faar imidlertid en Del bestilt, saaat det ene bøder paa det andet.

s. 159 Jeg haaber, at Du vedvarende har det godt. Du skriver i hvert Fald ikke det modsatte. Theatertiden nærmer sig nu, og jeg maa slutte disse Linier, og som sædvanlig med min venligste Hilsen til Eder alle og til „den Smaa“

fra Din hengivne
Holger Dr.

s. 159

*Hotel du Danemark.
Rue de Seine. 20.
Parisd. 2 Febr. 77.*

Kære Fader.

Blot disse Linier denne Gang forat lade Dig vide, at jeg har modtaget Dit sidste Brev med Underretning om Mimis Ankomst, og at jeg imødesér Dine Bemærkninger som Svar paa, hvad jeg sidst skrev om Theatrene. Min sidste Korrespondance til „Morgenbl“ (fra igaar) berørte forøvrigt det samme Thema, og noget mere udtømmende. Jeg beder Dig sende mig Resten af mit Stipendium i en Anvisning som sidst. Det er atter bleven smukt Foraarsveir, og jeg gør rimeligvis saa snart jeg atter er bleven pr. Kasse nogle Smaaudflugter. Jeg har genoptaget mit Arbeide og befinder mig vel. Min Adresse er atter den gamle. Jeg har faaet et bedre og lysere Værelse i samme Hotel og bliver i ethvert Fald boende her til henimod Slutningen af Maaneden, hvor da mit Adgangskort til Théâtre Français er udløbet og mit Pariserophold samtidig endt. Vil Du hilse Mimi hjærteligst, ligesaa Eva og de andre.

Din hengivne
Holger Dr.

s. 159

*Parisd. 5te Febr. 77.
Hotel du Danemark.
Rue de Seine. 20.*

Kjære Fader.

Jeg sender Dig disse Linier gennem et Brev til Beboerne ovre paa den anden Side Gaden¹, forat bede Dig om, saafremt Du ikke, ventelig, allerede har afsendt den sidste Del af mit Stipendium, da at sende mig det omgaaende. Jeg reiser nemlig herfra i Slutningen af Ugen, s. 160 for ikke at fornye min Leie. Opholdet her er bleven mig lidt dyrere end jeg havde gjort Regning paa, og jeg maa snart sé at komme ned paa et lavere Budget. Men jeg har lært noget; og Lærdom maa altid betales. Jeg reiser, saasnart jeg har faaet mine Remisser, til Hamborg, for dér foreløbig at gøre et Arbeide færdig og tygge Drøv under andre Omgivelser paa, hvad jeg her næsten har haft under for kort Distance til at kunne overskue. Hvis du allerede har afsendt Pengene, er jo disse Linier overflødige. De vil imidlertid altid kunne bringe Eder mine venlige Hilsener.

Din hengivne
Holger Dr.

s. 160

*Esrom
P.
Fredensborg.*

14 Marts. 77.

Kære Fa'r.

Jeg haaber at Du har modtaget et Expl. af „Tannhäuser“, som jeg bad Hegel sende Dig, samt at Du og Familien vil have lidt Fornøjelse af dens Læsning. Hvis ingen hindrende Omstændigheder til den Tid skulde træde imellem, haaber jeg, at det inden ret mange Aar skal være lykkedes mine Evner og mine Kræfter at have gjort ryddeligt omkring mig paa Parnasset. Mit næste Arbeide bliver versificeret helt igennem. Hertil fordres Ro, og den har jeg paa Esrom. Hvorledes en saadan „rolig“ Mand sér ud, vil maaske medfølgende Billede kunne vise Dig. Meddel mig ved Leilighed, hvad man i Din Bekendtskabskreds mener om Bogen. Det er dog altid interessantere at høre, end Dagbladskritik. Hils min lille Datter, og vær selv, med Clara og hele Suiten venligst hilset af

Din hengivne
Holger Dr.

s. 160

*Esrom.
Fredensborg.
14de Juni. 77.*

Kære Fader.

Som Svar paa Din Meddelelse idag sender jeg indlagte Fuldmagt. Med Hensyn til Anbringelsen af Pengene vil jeg overlade Dig selv Valget; rigtigst var det maaske at købe mig en Bikubebog, hvorpaas. 161 jeg da ad libitum ogsaa kunde sætte andre Penge ind. Jeg har undertiden flere Hundred Kroner liggende i min Koffert, hvilket i Grunden er upraktisk.

Jeg modtog for nogle Dage siden rigtigst det ønskede Expl. af „Fra Fjeld og Dal,“ derimod hørte jeg intet til, om Asbjørn havde besøgt „En Overkomplet“ sendt til Dr. Adolf Strodtmann, Steglitz bei Berlin. Han sidder vel nu, den stakkels Djævel, i Examensarbeide til op over Ørene, saaat der ikke bliver megen Tid tilovers for ham. Saafremt Bogen ikke er afsendt, vil jeg bede Dig bevise mig den Tjeneste at besøge — eller lade besøge den for mig.

Jeg synes selv, at Viggo¹ har gjort et meget pænt Stykke Arbejde. Men hvad hjælper det? idetmindste foreløbig. Defensors Henvisning til de „Tidsforandringer, der ville lære Anklageren et nyt Syn paa hans statsretslige Doctriner“ forekommer mig ret betegnende.

Fra Bjørnson har jeg modtaget et meget vakkert og opmuntrende Brev i Anledning af en Skrivelse, jeg sendte ham til Tak for „Kongen“. Jeg trængte ogsaa til saadan et norsk Tag i Tøjet. Man falder næsten sammen under al den nærværende Ynkelihood, eller man filosoferer sig bort fra Tiden ved udpenslede lagttagelser af Natur og Menneskeliv. Ingen af Delene er rigtig sundt; vide næste Nr. af det 19de Aarh.

Med venligste Hilsner til Eder Alle. (Er Eva taget til Bornholm?)

Din hengivne
Holger Dr.

s. 161

*Paris.
Rue de Seine 20.
17 Decb. 1877.*

Iflg. Meddelelse fra Hegel er altsaa igaar mine Digte udkomne². Jeg skriver Dig da blot disse Par Ord til, forat bede Dig, hvad jeg jo ikke kan gøre mundlig, modtage Bogen med mine bedste Jule, Nytaars og fremtidige Hilsener. Jeg tror, at Du kan have Ære af den, som Dedicatus, og jeg haaber at dens Læsning maa skaffe Dig og Eders. 162 derhjemme den samme Fornøjelse som disse Digte, hvert for sig, har skaffet mig ved deres Tilblivelse og Nedskrivning.

Holger Drachmann i Breve

II

Jeg er jo nu, efter min sidste Bog¹, bleven enfant gâté, som det synes, derhjemme i Publikum, efterat jeg saa længe har været enfant terrible. Nuvel, „sødt er Menneskekød“; jeg skal bestræbe mig for at holde Positionen — saa længe jeg kan. Jeg havde forresten troet at høre et Par Ord fra Dig i den Anledning.

Her er det nederste Stykke af Brevet klippet af. Det er neppe gjort af Uagtsomhed. Jeg kan tænke mig, at min Fader maaske har sendt Holger det lille Udklip sammen med den ønskede Udtalelse om „Derovre fra Grænsen“.

(H. B.)

s. 162

Rue de Seme 20.

Paris.

2' Jan. 78.

Kære Mama.

At jeg idag skriver til Dig, og ikke til Papa — for hvis gode og elskværdige Brev jeg beder Dig bringe min Tak, — ligger ligefrem deri, at skøndt jeg gerne — ifølge Prof.s Brev — vil lade det regne paa Præsten, saa vil jeg dog ogsaa give Degnen et Par Draaber. Hvorledes I to nu kommer ud af Fordelingen, vil jeg lade Jer om. Her er mine venligste Nytaarsønsker; de spredes over Jer Alle derhjemme.

I venter mig maaske „hvilende paa mine Lavrbær“. Nu har jeg jo Lavrbær, mandigt og begejstret erobrede, at hvile paa. Jeg hviler mig imidlertid ikke; endnu ikke. Jeg staar meget mere i en indre hæftig bevæget Attaque med mig selv, med nye Principer og nye Kunstformer, hvortil det forgangne Aars forskellige Hændelser, og ikke mindst mit Slag paa Dybbølbanke har givet Impulsen. Jeg er bleven ydmyg — det er første Gang i mit Liv at jeg er bleven det tilgavns — over dette store Held, der har kronet mine literaire Arbejder. Efterat have trodset imod saa længe, har jeg i vort Folks sidste Historie fundet noget at bøjje mig for. Dette Noget er dernæst slaaet over i mit Sind. Jeg sidder her Nytaarsdag i Paris paa mit ensomme lille Værelse, omringet af en Stabel af Blade og Lykønskningsbreve — og kender mig næsten ikke selv igen. Var dette sket for et Aarstid siden eller to, s. 163 vilde min Selvfølelse rimeligvis kun være bleven forøget derved, og „moralsk sét“ vilde jeg ikke have vundet noget sønderligt derved. Men den Omstændighed, at jeg har formaaget at gribe saa dybt ned i det Alvorlige hos mit Folk, og at man saa uforbeholdent fra alle Sider har sagt mig det og ovenikøbet slaaet en Streg over det gamle Regnskab, denne Omstændighed har fuldstændig overrumplet min tidligere stolte Selvtillid, og den er bleven sat i Forbindelse med en Person, der er mig kær og dyrebar, som I sandsynligvis — det kan næppe foreløbig være andet — ere stærkt indtagne imod, men som I ad Aare ville lære at kende, og som I da ville indrømme en Plads iblandt Eder i Erkendelse af, hvem det var, der til syvende og sidst havde den bedste og den varigste Indflydelse paa min Vikingenatur, der, som alle Vikingenaturer, kun kan paavirkes igennem Personer, aldrig igennem abstrakte Theorier og Ideer.

Jeg har igaar meddelt noget lignende til Biskop Martensen, der i en Skrivelse til mig ikke var tilfreds med „Skarritsøen“ Nuvel, en Biskop kan ikke være tilfreds med al Ting, idetmindste ikke paa én Gang. Og forøvrigt vil denne Afslutning paa nærværende Digtsamling undergaa store Ændringer og Udvidelser i mine næste Arbejder, hvorom de „gode Venner“ baade Venstre- og Højre ikke drømmer i deres Filosofi.

Resultatet, det foreløbige, af denne min store Julesejer er det, at jeg har vendt mig mere ind efter imod mig selv. Jeg har hidtil maattet føre en saa stærk Kamptilværelse ud efter i mange Henseender, og man kan som bekendt ikke være her og der og Straalemester tillige. Jeg har nu ansat mig selv ved Slukningsapparatet paa den altfor stærke Ild, der brændte i mig. Det er først, naar Ilden er bragt ned i stærke Gløder, at den giver sin gode og behagelige Varme — hvilket en Husmoder fremfor Andre ved.

Hvad der maaske mest, af alle de baade smigrende og venskabelige Lykønskningsbreve jeg har modtaget, har glædet mig og paa samme Tid har indprentet mig adskillige andre gode Læresætninger, det var — et Brev fra Carstensen. Jeg tror ikke at noget Menneske, paa Grund af en for mig næsten gaadefuld Misforstaaelse, har hadet mig saa grundigt som han (naturligt: han har i sin Tid elsket mig saa saare). Han gik omkring med den fixe Idé, at jeg stod i Pagt med selve Fanden eller Bismark, hvilket hos ham er ensbetydende. Jeg, s. 164 blev aldeles overrasket ved at se hans Haandskrift igen, og aldeles rørt ved at se, at han — i varme, naive Ord — bad mig om Tilgivelse for al Uvenskab og Mistro, og erklærede at min Bog havde holdt ham vaagen i flere Nætter og endelig skænket ham, hvad ingen dansk Digter hidtil havde formaaget, en uendelig Tillid til Fremtiden. Han bor jo nu i København, i Bredgade N. 16 (Atelier i Haven) og jeg sendte ham straks et Svar. Det er jo fornemlig Sønderjyden hos ham, der her har ytret sig, og jeg har derigennem faaet det bedste Udtryk for, i hvilken Jord min Bog er falden, og hvad 200000 Mennesker ved Grænsen mener om mig. Men naar der ligger saadanne Kræfter hos mig, og naar jeg formaar at gribe saa stærkt ned i Menneskenes Gemyter omkring mig, saa er dette mig en Lære, og en meget stor og alvorlig. Det peger hen paa Maadehold.

11*

Jeg véd, at jeg fra Dato af gaar betydningsfulde Stadier og Udviklingstrin imøde. Jeg véd, at jeg til en Tid kommer til at stole endnu mere paa mig selv, min Fasthed og Retsindighed; jeg véd at den sidste vil blive draget stærkt i Tvivl; men jeg véd, at jeg har vundet mig store Alliancer, og ikke mindst i mig selv.

Jeg er fra dette Nytaar en Mand; en ydmyg Mand, men tillige en fast og resolut; og hvis ikke Sygdom overrumpler mig paa Vejen vil jeg blive blandt mit Lands ypperste Digtere — saavidt jeg kan strække. Saa ville I ogsaa derhjemme, I som er mig nærmest, heller ikke i Fremtiden lade Eder forskrække, om det ogsaa skulde se lidt broget ud i Øjeblikket. Der har været Fare for mig før; der er det ikke længer; og vi ville samles engang Alle i større Kærlighed og større Tiltro end maaske hidtil, naar I kun ikke lader Eder skræmme.

Kys nu den søde Eva tusinde Gange — hvis hun er hos Eder — og send mig Harriets Adresse (jeg har forlagt den). Maaske — men ogsaa kun maaske — gør jeg en Svip derved forat rekreere mig. I hvert Fald skriver jeg hende til. Min Hilsen til alle.

Din hengivne
Holger.

Carstensen: det er Maleren, Riis Carstensen, her er Tale om. Han havde i lange Tider været daglig Gæst i vort Hjem, ja, jeg havde som lille den Opfattelse, at han boede hos os, for naar jeg kom op om Morgen, sad han og malede inde hos Holger, og naar jeg gik. 165tilsengs om Aftenen, var han der fremdeles. Vi holdt meget af ham, og han var god og venlig imod os Børn. Jeg kan huske, han har siddet mangen Aften ved min Seng og fortalt Historier, naar jeg ikke kunde sove og var angst i Mørket. Men en skønne Dag var det hele forbi. Han beskyldte Holger for at være „Bismarcks Agent i Danmark“. Og han havde tillige en Skuffelse, idet min Søster Johanne, som han var meget forelsket i, ikke gengældte hans Kærlighed.

Hvad dette Brev forøvrig angaar, saa er det karakteristisk, at Holger her, ligesom da han forlovede sig med Vilhelmine, først henvender sig til min Moder.

s. 165

privat.
La ville Hue. St. Briac.
Ille & Vilaine. France.
6 Fevrier. 78.

Kære Fader.

Jeg er flyttet herud i Bretagne, lige ved Havet, i en afsides, rolig, malerisk Egn, forat udarbejde en virkelig „Aladdins Lampe“, som jeg pudser paa — jeg kan næsten sige Dag og Nat — og som nu snart nærmer sig sin Fuldendelse. Jeg har arbejdet i 2 Maaneder uafbrudt herpaa. Det er et Arbejde, som sandsynligvis ellers vilde tage et halvt Aar, men der er noget i høj Grad inciterende i den franske Luft, og desuden — ja, nu kommer det.

Dette Arbejde, denne Aladdins Lampe, staar i en saadan Forbindelse med Bestemmelser for min nærmere Fremtid, at jeg begynder disse Linjer hermed. Disse Linjer indeholder Svaret paa Dit Brev af 27de Jan. Det blev sendt mig herved over Paris; jeg har gaaet og tænkt over det et Par Dage, netop forat kunne skrive saa objektivt og lidenskabsløst som muligt. Og her er mit Svar.

Jeg takker Dig for Dit Brev. Det var et saadant som den ene Mand skriver til den anden, og desforuden et Brev, som enhver Søn kan være tilfreds med at modtage fra sin Fader. Jeg skal da heller ikke undlade aabenhjærtigt at gøre Rede for mine Dispositioner, saameget mindre som disse Linjer kun foregriber et Brev, jeg under enhver Omstændighed havde sendt Dig senere, naar mit poetiske Arbejde var færdigt og mine prosaiske Arbejder tog deres Begyndelse.

Jeg vil da her begynde med at sige Dig, at Du maa slaa en Stregs. 1662 over „Tannhäuser“ som Forklaring paa enhver „Situation“ hvori jeg befinder mig. Min Situation er meget mindre indviklet, meget mindre romantisk og meget mere alvorlig end Tannhäuser lader forudsætte.

Denne Bog er en god Bog, naar man tager Hensyn til den ungdommelige verve hvormed den er gjort, til Lidenskabens Stigen, til Koloriten, den varme, fyldige Tone som i de venezianske Malerier; den er en svag Bog i Komposition og Karaktertegning; den er rimeligvis ligefrem en daarlig Bog til — som det hedder — at faa Forstand af. Bogens Fortrin er absolut de Steder, hvor Forfatteren taler helt ud, men dens Svagheder ligger netop i, at dette sker saa sjældent. Forfatteren har maattet tage saa mange Hensyn for at dække sine Personer, at disse ere blevne mere og mindre usandsynlige, og Hovedpersonen, den unge Frue, endogsaa den usandsynligste.

Nuvel, dette — vil Du sige — er meget interessant, men det kommer ikke Sagens Kærne ved. Jo. Thi udfør denne Bog skriver sig en stor Del af de vrang og ensidige Forestillinger om Hovedpersonen, som netop de Personer, hvem Du har henvendt Dig til, har faaet deres egne Kundskaber fra. Jeg har skadet mig selv og hende ved denne Bog; men Skaden kan repareres, og det er derfor jeg har lavet en ny „Aladdins Lampe“ — og saa er der forresten i „Tannhäuser“ en Samling Digte, der om 10 Aar vil staa i højest Kurs paa det nordiske Bogmarked som enestaaende Erotik paa denne (hin) Side Elben. Og dermed nok om „Tannhäuser“.

Med Hensyn til Tannhäusers Forfatter, da er han jo nu omdøbt (jeg havde nær sagt omskaaren) og hedder: Forfatteren af „Derovre fra Grænsen“ og „Sange ved Havet“. En, siden Oehlschlägers Dage, ukendt Duft af friske Lavrbær, frisk Virak, frisk Hav- og Landduft, Komplimenter, rede Penge, Lykønskingsbreve fra alle „Rigets bedste Mænd“ og Fremtidsløfter fra Ministeren ombølger ham. Jeg kan forsikre Dig, Kære Fader og Ven, at jeg, i Overensstemmelse med mit nøje personlige Kendskab til Forfatteren, kan indestaa for, at han ikke i nogensomhelst Henseende har følt sig smigret. Han kendte og kender sine Svagheder; han véd til Punkt og Prikke hvor han skal lægge den største Vægt forat udvikle sine Evner til den højst mulige Fuldkommenhed. Den megen Roes har ikke skadet ham; han er ikke en ung „Kickindie Welt“, der bliver overrumplet; han har gaaet en 8aarig, drøj Skole igennem. Derimod erkender han i fuldeste Maal den praktiske. 167Betydning af dette store Omsving hos Publikum og Presse. Og han vil bruge det.

Jeg staar i Begreb med at levere et Felttog til Sommeren imod, den Opinion, der nu saa applauderende bærer mig oppe. Dette gør man selvfølgelig ikke, naar man er 32 Aar, har ført et bevæget Liv og sidder med alle Kort paa Haanden, uden at man i højere og højeste Forstand har en gyldig Grund dertil, har vel overtænkt det, og har sikret sig Retraiten paa alle Maader.

Saa skal jeg da fortælle. Og først de klare, nøgne Facta. Jeg skylder en Kvinde, der ikke er bleven stort mindre skaansomt bedømt end jeg selv, Alt hvad jeg har indvundet i det forløbne Aar, min litteraire Berømmelse, og først og fremmest min klare, rolige, overskuende Stilling som Mand. Jeg beder Dig lægge nøje Mærke til, at det er mig, mig med et Liv i Existenskamp og Nydelser langt forud for min Alder, og ikke den unge 25aarige Romantiker H. D., der nu gør Dig denne Deklaration (selvfølgelig paa Din Diskretion d'honneur): Jeg vilde slaa Sten paa en Landevej for denne Kvindes Skyld — NB hvis der slet ingen anden menneskelig Udvej var, men jeg vil først og fremmest ved den mest intensive Anspændelse af mine Evner, ved al min Klogskab ikke mindre end ved mit roligste Mod sikre hende og mig, efter et treaarigt Ophold i Udlandet, en Retraitepost derhjemme som velmeriteret dansk Digter, Etatsraadsaspirant, Statspensionist etc. At dette skal lykkes mig, derom nærer jeg ikke den ringeste Tvivl. Det gælder kun for mig endnu en Gang, og den sidste, at ride en Storm af; naar den er ovre, saa er jeg i Havnen med det samme, og dér bliver jeg liggende.

Jeg kunde jo forsaavidt slutte hermed, idet jeg forudsætter at jeg tilstrækkeligt har pointeret min tagne Beslutning, og saa forøvrigt naar Tiden nærmede sig, sende Dig mine specielle Detailler. Hvis der kunde gives Raad i dette Anliggende, saa vilde jeg ikke et Øjeblik betænke mig paa at søge dem og, efter Overvejelse rette mig efter dem, hos Dig. Der gives imidlertid ikke, og har siden i Sommer ikke (ligesiden jeg begyndte at anlægge mine to sidste Bøger) været nogen Tvivlraadighed hos mig. Jeg kunde da, som sagt, slutte med denne Deklaration, idet først og fornemlig min rolige Stemning i dette Brev maatte overbevise Dig om, at der ikke gaves mig noget Valg længer; — og om en tagen Beslutning taler man jo ikke. Men der er i Dits. 168aabne og varme Brev saa meget Andet end netop Dit Spørgsmaal, der gør at jeg fortsætter, og fortsætter netop i samme Aand som Du, aabent og varmt.

Nuvel da. Du udkaster for mig et Billede af alle de Herligheder, der ligger og venter paa mig derhjemme, naar jeg engang vender tilbage forat tage den Stilling i Besiddelse, som Julen har forskaffet mig! Idet jeg selvfølgelig ved min tagne Beslutning giver Afkald derpaa, er jeg imidlertid ingenlunde blind for at det er store Fristelser. Et ubetinget Triumftog, der ender med et rigt Giftermaal, etc. etc., en fortsat Gunst hos det smukke Køn, Misundelse og Beundring mellem Mændene, det er altsammen noget, der gør Indtryk paa Digteren. Men netop den haarde Skole, som jeg har gaaet igennem, gør mig stærk her overfor. Jeg vilde aldrig med den moralske Indignationens Styrke have kunnet skrive de tilsvarende Paginer i „Derovre fra Grænsen“, og jeg vilde ikke have hævet mig til den ethiske og alvorlige Højde i mine Selvreflexioner i „Sange fra Havet“, og jeg vilde endelig ikke have formaaet at gøre denne „Aladdins Lampe“ færdig saaledes som den er (Bogens Titel er forøvrigt: „Prinsessen og det halve Kongerige“) hvis jeg ikke havde nydt saa meget, som jeg har i Livet, og nu maattet sige mig, at Nydelsen som Maal maatte høre op. Jeg tør trøstigt sige (og hvem kan ikke sige det samme?) at netop saaledes som det er gaaet mig, har det været godt for mig. Et altfor tidligt indgaaet Ægteskab, inden endnu Stormene havde lagt sig hos mig, har væbnet mig med Mistro overfor den rent ydre Skønhed (ligegyldigt om denne yderligere er støttet af en Banquiers Portemonnaie). Jeg vilde dels være for redelig og dels sætte min Frihed (som Du ganske rigtig bemærker) altfor højt til at indgaa et Fornuftgiftermaal anden Gang. Der er vel intet der hævner sig mere end det. Jeg har Kammeraters Exempel for Øje. Hvis blot Halvdelen af de litteraire Planer, der for Øjeblikket dæmrer i min Hjerne, kommer frem i Fødsel, saa vil jeg i de kommende Aar have Formue nok for mine Fordringer, og desuden have den ved min egen Gerning (paa hvilket jeg lægger ligesaastor Vægt som Du selv har gjort). Det Voldsomme i min Natur har veget Pladsen for Besindighed. Oppositionslysten er bleven til Trang efter at søge Sandheden paa alle Sider uden forudfattet Mening; og de Værker, der ville udspringe af dette forandrede Syn paa Livet, ville, derom kunne vi vistnok snart blive enige, efterhaanden faa ens. 169saadan Kurs hos mit Folk, at det ikke vil vare ret længe, førend man opfører mit Navn som No. 1 i „Digtergagerne“, og saa er jeg jo sikret for alle Eventualiteter.

Med Hensyn til Nydelsen, til min Gunst hos det smukke Køn, da er dette jo et lidt delikat Emne, og jeg vil ovenikøbet nødig synes ubeskedent i min egen Selvfølelse. Jeg har nydt hos mit eget Lands Kvinder og ude i den store Verden hvad en Mand med sund Sandselighed, Smag og Fantasi kan fordre for sin Part, selvom

han ogsaa betegner denne som „Løvens“. Det er, baade til Held for min Moral og mit Arbejde, blevet givet mig at standse itide, inden jeg som en blaseret Epikuræer tvivlede paa Kvinden i sin Helhed, fordi jeg selv havde for farlige og fristende Egenskaber. Jeg er og har været farlig for det kvindelige Hjærte, derom har et tilstrækkeligt Antal Kvinder baade høje og lave baaret Vidnesbyrd for mig. Jeg har hos de mest forskelligartede Kvinder leget tilstrækkeligt med den fristende Ild, og ovenikøbet uden at brænde mig hverken i den ene eller anden Henseende. Herfor kan jeg ikke være de højere Magter noksom taknemlig. Det er lykkedes mig, udenat hverken min Sjæl eller mit Legeme har taget Skade, at omgive min Ungdoms og Manddoms Digtervej med en Række kvindelige Billeder, der i Tidens Løb ville dukke op, nogle med mere, andre med mindre Anskuelighed, og af sig selv stille sig hen paa den Plads, ind i den Ramme, hvor de hører til. Men saaledes fortsætter man ikke, naar man er naaet ud over en vis Alder og en vis Modenhed, uden at løbe Fare for at blive en tankeløs Virtuøs, der spiller en hel Del glimrende Potpourier, men aldrig fæstner sig selv til plastisk, filosofisk og moralsk Anskuelighed. Jeg er standset ved dette mit sidste Forhold til en Kvinde, og det er om hende jeg nu skal tale.

Da jeg for to Aar siden kom hjem fra Italien var jeg maaske mere sjælelig end legemlig syg, og jeg var ikke meget langt fra at være naaet henimod Grænsen mod det Blaserede, det Skeptiske, det virtuøsmæssigt Enerverte (Abildgaard i Tannhäuser). Jeg havde tilbragt de sidst forløbne Aar i stadig Omflakken, i indbyrdes stridende Forhold, blandt Nordens karakterløse Mænd og Sydens karaktersvage Kvinder. Jeg havde voldsomt revet mig ud af en fire-femaarig Illusion, var kommen i Gæld, havde atter nogenlunde viklet mig ud deraf, havde levet med intelligente Mænd i Tyskland, var vendt hjem, var atters. 170draget mod byden, havde studeret, nydt, arbejdet, og var endelig bleven syg.

Hvorledes jeg var, da jeg kom hjem for to Sommere siden, er Dig tilstrækkelig bekendt — legemlig talt. Nuvel, min stærke Natur hjalp mig udover dette. Men min Sjæl var bleven syg. Det havde dog været lidt for meget fordelt paa for kort Tid, baade af alvorlige og overfladiske Sindsbevægelser. Der var blevet noget Blaseret inderst inde, som ikke blev mindre nagende, fordi jeg, ved Siden af, havde kunnet bevare min Ungdoms Idealer rent og ubeskaarne. Jeg dumpede ned midt iblandt Københavneriet ved deres Badesteder, og det at min Sundhed vendte saa intensiv tilbage, samtidig med at jeg stadig savnede det afgørende Hold indeni mig, hidførte selvfølgelig alle de gamle Adspredelser; kun yderligere forstærkede ved den Glorie af pikant Interesse, der nu var knyttet til mig som til en anden Byron. Kvinderne aabnede deres Arme for mig, Mændene bagtalte mig — og drak min Vin. Endelig tog jeg Anledning af en lille Katastrofe indenfor en Familie, hvor jeg, i ethvert Fald denne Gang, var sagesløs: jeg samlede mig sammen, som det altid er lykkedes min elastiske Fjærkraftnatur. Jeg følte, at Fjærene kun vilde blive slappe ved denne fortsatte Eksistens. Jeg havde literære Planer nok i Hovedet; jeg vilde have Ro og Otium til at finde mig selv igen og samtidig skabe et dygtigt Arbejde. Jeg valgte paa Maa og Faa Egnen ved Esrom, som jeg havde bevaret hele min Barndomskærlighed for, og hvorom jeg netop under min sidste Rejse, da jeg troede at den muligvis kunde blive den allersidste, havde skrevet i den temmelig memoireagtige „Overkomplet“.

Jeg havde haft en Drengeskærlighed herude, en ganske pur ung Pige, et rent Barn, i en gæstfri, glad og lykkelig Familie paa det daværende Havreholm Fabrik. Jeg var lige bleven, eller ifærd med at blive Student dengang; jeg tænkte meget ofte paa en hemmelig Forlovelse med hende dengang; men jeg var jo saa confus paa mig selv og min Fremtid, trods alle de gærende Anlæg jeg følte i mig. Desuden forekom hun mig — ganske betegnende for Drengesindet — altfor ung, om hun end var sød og smuk og vever som et Kid. Der hændtes mig da — ganske psykologisk interessant — at jeg gik hen og friede til den ældre Søster. Mit Frieri var imidlertid af en Art ligeoverfor den forstandige, praktiske unge Dame, saaat den Forstaaelse snart hævedes imellem os. Den yngre Søster tog sig dette meget nær — hvad jegs. 171naturligvis var blind for, ak, de Drengaar, de Drengaar! — og efterat hun ubetænksomt havde modtaget og atter hævet adskillige Tilbud af de unge Mennesker, som samledes i det gæstfri Hus, formaaede endelig Faderens og Moderens utrættelige Overtalelser, ikke mindre end en energisk Broders Despotisme, det unge, uforstandige Barn til at modtage et Tilbud fra en Landmand i Omegnen „for dog at gøre en Ende derpaa“, som man siger.

Jeg var rejst bort, og svirede med mine Kammerater inde i Byen. Da jeg kom tilbage, blev Forlovelsen deklareret paa en Skovtur (se „Tannhäuser“) hvor man med Flid holdt mig borte fra de Tos Selskab. Jeg erindrer endnu denne Dag idag, 14 Aar herefter, hvor ulykkelig, ynkelig, pint af min egen Vankelmodighed, jeg da følte mig. Jeg var imidlertid en stolt ung Fyr, og holdt ovenikøbet en Tale paa Vers¹. Saa rejste jeg, og samtidig flyttede Familien til Norge, og hun blev gift, 16 Aar gammel!

Jeg saa' hende igen, for en 4-5 Aar siden, just da mine egne huslige Sager begyndte at ængste mig. Hun havde da været gift i 6 Aar, og havde to Børn. Hun havde ikke forandret sig synderlig udadtil, men jeg behøvede ikke at have Forfatterens skarpe Blik forat se nok, saa meget, at jeg ihast fortsatte min Vej. Jeg havde jo nok at tænke paa iforvejen. Hun stod da, opdagede jeg efter 10 Minutters Samtale, midt imellem sløv Resignation og hin Kvindernes fortvivlede Griben efter ethvert, selv det tilfældigste Halmstraa, forat adspredde sig, glemme, eller klynge sig til et lille, selv det svageste Haab. Da vi skiltes, spurgte hun mig ikke, om jeg vilde komme igen. Hun spurgte blot: Er De lykkelig? Hvertil jeg svarede. Jeg arbejder, kære Frue; gak hen og gør ligesaa! Paa hvad? spurgte hun, og saa' sig omkring.

Manden var et hjærtensgodt, bravt „skikkeligt“ Menneske; hans Fader havde købt Gaarden til Jham; men da

han ingen Kapital havde til at drive den, saa valgte han vore Landmænds sædvanlige Alternativ, selv at drive, og lade Tingene gaa deres Gang, ubekymret om nogetsomhelst og nogensomhelst i denne Verden, undtagen om sin lille Kone, hvem han syntes at tilbede paa en abeaftig og ret betegnende dansk Maade i Morgensko og ubørstet Frakke fra Morgen til Aften.

(H.B.)

s. 172Saameget saa' jeg dengang. (Du ser, kære Ven og Fader, at jeg er meget nøjagtig i mine Optegnelser) Og jeg saa' nok. Der truede mig imidlertid selv saa mange Storme ude i Horisonten. Jeg rejste hjem. Og der gik disse fire Aar.

Nu var jeg her paa Egnen, og ved en tilfældig Indbydelse kom jeg dér i Huset. Vel var mit Renommée herude blandt disse brave Landboere, Skolelærere og Forstmænd, ikke just en anbefaling. Men jeg var en behagelig Selskabsmand, der havde sét og oplevet meget (og Rygtet lagde endnu meget mere Æventyrligt til); jeg kunde sejle med en Baad, fiske, gaa paa Jagt, fortælle Historier og snakke — dog med meget Forbehold — om Politik baaden inden- og udenlandsk. Jeg arbejdede meget, men jeg havde tillige mange bitre Erindringer, som maatte dæmpes ved at søge Selskabelighed. Paa samme Tid følte jeg mig igen saa styrket og sund ved det landlige Liv; Sommeren var smuk, min Hjerne var klar, Naturen omkring mig fortalte om min sorgløse Ungdoms lykkelige Tider; jeg begyndte atter at føle mig, som Faust paa sin Spadseregang udenfor Byen:

Hier bin ich Mensch, hier darf ich's sein.

Nuvel. Der udviklede sig — jeg kunde næsten sige naturligt — et Forhold mellem den unge Frue og mig. Jeg kan sige — og paa samme Tid være aldeles rolig og klar i min Dom — at medens jeg i Begyndelsen nærmest betragtede det som hvad Franskmandene vilde kalde en „Caprice“ og vel ogsaa havde min Opfattelse af at hun tog det let og legende, i Glæde over dog nu at have fundet en Mand for sig og ovenikøbet sit Barndomsideal, saa maatte jeg, ikke uden hæftige Kampe med min egen Natur, Jalousi, Mistroiskhed og alt hvad et slikt i sig selv saa tvivlsomt Forhold fører med sig, lidt efter lidt tilstaa for mig selv, — det var under denne vaklende Periode frem og tilbage at Tannhäuser blev skreven — at hun tog Sagen i den fuldeste Alvor og kun havde mit Vel, min aandelige Frihed, det Gode og Noble i mig for Øje ved sin fuldstændige Hengivelse. En for mig hidtil ukendt Hjærtensgodhed, Ømhed for det Barn, som hun snart skulde føde mig, Alt det Kvindelige kort sagt, som jeg maaske i mit eget forfejlede Ægteskab dybest havde savnet men været for stolt til at vedkende mig det, Alt dette vandt Uge efter Uge mere og mere Terrain hos mig, paa samme Tid som hun paa sin Side — ogsaa aldeles kvindeligt — ikke i ringeste Maade stillede Betingelser, og kun var lykkelig, saa lykkelig som ens. 173Kvinde under slige ulykkelige Forhold kan være det, ved at vide sig elsket af den „store“ Mand. Eller rettere, hun stillede som den eneste Betingelse den, at jeg skulde tilhøre hende, afslutte mit frivole Liv, concentrere mine Evner paa mig selv, og saa forresten forlade hende eller blive paa Egnen — blot at jeg vilde være Mindet om hende tro indtil vi atter saaes. Medens jeg — naturligt som „Mand“ — i Begyndelsen følte dette som Baand, og navnlig følte det, da jeg havde forladt hende og var rejst til Paris ifjor Efteraar, saa virkede denne bestandige Tro paa mig derhjemmefra her midt under alle Fristelser og med mit brusende Blod i Aarerne, efterhaanden dybere og dybere moralsk ned i mit Sind. Jeg formaaede at arbejde strengt og alvorlig med Studier og Udkast her i den livlige By, uden at rives hen af dens Tummel. Det var første Gang i lang Tid. Da jeg dernæst kom hjem, da jeg saa' hvad hun havde lidt, men bestandig skjult det for mig, under Folkensnak og med sin Frygt for mulige „Tilbagefald“ hos mig, og da hun igennem Samtaler og Breve tilskyndede mig til alvorligt at klare det nationale Problem, foruden mange religiøse og etiske, som jeg nu og da havde fablet om, da jeg paa hendes Tilskyndelse tog over til Sønderjylland, og da jeg kom hjem og saa' med hvilken Standhaftighed, Hengivenhed, kvindelig Snildhed og kvindelig Styrke hun gik sin — under alle andre Omstændigheder saa kritiske Fødsel imøde (der forhen desuden næsten havde kostet hende Livet), da jeg endvidere saa' med hvilken Henrykkelse og ubetinget Moderkærlighed hun modtog sit, vort Barn da der aldrig var Tale om hende selv men bestandig om mig og mig og atter mig, saa var jeg, nu da jeg i Sommer tog Ophold i Hornbæk, overvundet, ja i Sandhed overvundet. Denne Kvinde, som har faaet en omhyggelig Opdragelse, hvis Spirer jeg formaar at udvikle, hvis musikalske Anlæg og Færdigheder er saa velgørende for mit Sind, hvis praktiske Sands er saa styrkende for min daarlige Økonomi, hvis barnlige religiøse Overbevisning jeg nærer Ærbødighed for og aldrig skal forsøge at „experimentere“ med, hvis Moderkærlighed har rørt mig saa dybt (om den end overfor hendes egne Børn gør en Adskillelse tung) hvis frejdige, lette og glade Sind kun altfor meget i vrantne og sneverhjærtede Landboeres Omdømme er bleven kaldet Overfladiskhed og Behagesyge, denne endnu unge Kone, hvem der endnu kan blive et fortræffeligt Stykke Menneske ud af, til Gavn og Glæde for en Mand, og hvis Mangler ogs.

174Ufuldkommenheder er bleven behørigt paavirkede af disse to ingenlunde lette Aar, hun, som har lært og er bleven udviklet ved mig ligesom jeg, og i endnu højere Grad, ved hende, denne Dame og vort Barn vil jeg nu til Sommer føre med mig tilbage til Frankrig og være stolt og lykkelig over at kunne — nu da min tidligere Hustrus snart stedfindende Giftermaal giver mig den ydre Raadighed over mine Handlinger — leve i et stille og arbejdsomt Samliv med, indtil den lovbestemte Tid, de odiøse tre Aar, tillader mig at vende tilbage til mit Land og tage hende lovformelig tilægte.

d 12te Februar.

Klokken er bleven mange, langt over Midnat. Dette Brev er vokset op til et helt Dokument. Jeg betror det og den deri givne Fremstilling, hvori det er min Overbevisning at jeg netop har lagt hele den utilslørede Sandhed og hverken Digterens eller Elskerens Idealisering, til Din foreløbige Diskretion og til Dit varmeste og meget prøvede Venskab for Din Søn. Det er jo i inderste Forstand et Familiedokument.

Til Slutningen blot denne Tilføjelse, som er af mere praktisk end intim Natur. At denne Kvinde i virkelig Forstand har skrevet „Derovre fra Grænsen“, de 30 „Sange ved Havet“ og den nye Bog, hvorom jeg idag har tilstillet Hegel et Par Linjer, dette er klart for mig, og mine Handlinger dikteres herudaf. Jeg er jo ikke længer nogen privat Person. Jeg tilhører mit Folk, og jeg vil komme til at tilhøre de Bedste iblandt det. Et Folk tilgiver Ingen med saa stor Beredvillighed som dets „bedste Mænd“, Rigmænd, Statsmænd, Digtere etc. Paa ethvert Punkt af min kommende Produktion vil mine Tanker om og min Tak til denne Kvinde nødvendigvis komme til at skinne igennem. Man vil føle, at der var Sandhed og Mod og Overbevisning bag et saadant Skridt. Man vil tale derom i en Maaned, tænke derover i et Aar og glemme „Skandalen“ medens man ihukommer de skønne Arbejder, den modne Erfaring, de hjertelige Steder, den alvorlige Vilje, som et saadant „Forhold“ fører med sig. Hvem havde, et Aar efter Udgivelsen af Chr. Winthers „Hjortens Flugt“ et eneste Ord tilbage om de „Forhold“ (ganske tilsvarende til mine) hvorunder Folkets Yndlingsdigter i mange Aar stod til en Barndomsinklination, en anden Mands Kone, indtil han endelig ægtede denne Dame? Mon Hr. Ploug vil løfte sins. 175Haand til Slag, naar han betænker, hvorledes hans Svigerfader, Alfred Hage, akkurat indgik sit 2det Ægteskab — og endda i en moden Alder — ligesom jeg? Har ikke Orla Lehmanns Datter, (hvis fortræffelige Karakter jeg her i Paris i hendes „Ventetid“ har lært at kende) har hun ikke søgt at gøre et uforstandigt og paatrængt Ægteskab, ovenikøbet med Børn og Folkehøjskole, godt igen ved at forlade sit Land og alle sine Venner for en ung, glødende begejstret Mands Skyld, som jeg allerede fra ifjor af regner blandt mine nærmeste Venner? Nuvel, denne Liste er lang derhjemme.

Det er da ikke til Dig, min faderlige Ven, at jeg vender denne Slutning, der klinger som et „Forsvar. Den er vendt til den store, tankeløse, letfærdige eller bornerte Flok. Jeg vil saalænge som muligt glemme dens Existens; men hvis den skulde trænge mig for haardt paa Livet, vil jeg bide fra mig. Man véd, at jeg har Vaaben; og man véd at jeg vil bruge dem. Man vogter sig altsaa nok. Og dette er kun sagt, fordi Du kan sé, at jeg er „forberedt“.

Overfor ganske enkelte Mænd derhjemme, paa hvis gode Mening og navnlig paa hvis rigtige Omdømme jeg sætter Pris, vil jeg ledsage mit bestemte Skridt, naar Tiden nærmer sig, med en uforbeholden Forklaring. Det skylder jeg saadanne Mænd som Martensen og Advokat Brock, og har allerede indledet en foreløbig Correspondance med dem. Det Øvrige giver jeg i de gode Guders Hænder — og saa i mine egne. At Din Haand, Kære Fader, i Nødstilfælde vil være vendt for mig snarere end imod mig, derom er jeg saa overbevist, at jeg ikke engang vil lægge en Antydning heraf ind i disse Linjer.

Med Hensyn til andre Dispositioner og Sagens øvrige Detailler, da vil Du høre fra mig, naar jeg kommer saa vidt.

Jeg har, med Afbrydelser skrevet paa dette Brev den sidste Uge, fordi jeg havde mit Arbejde, den nye „Aladdins Lampe“ stadig for. Du vil glædelig forbavses over denne Bog, og Mange selvfølgelig med Dig. Jeg er taget hertil Paris i Dag med mit Manuscript, som jeg vil gøre færdig her (under Studium over nogle store Kirkeconcerter) og sende hjem herfra.

Den stakkels Onkel Emil maa selvfølgelig af Hjærtens Lyst disponere over mit Portræt. Vil Du ikke raade ham til, at skaffe en Del Visitkortportræter i Handelen (det gaar vist bedst gennem Boghandler Tryde, Østergade). Jeg véd, at mange ønsker et Billede af mig, ogs. 176særlig nu til Foraaret naar min nye Bog kommer ud, vil Efterspørgslen bliver større; og det Portræt, der allerede er i Handelen, duer ikke.

Jeg bliver rimeligvis her, (i min gamle Adresse Rue de Seine 20) endnu i en 8te Dages Tid inden jeg tager tilbage til mit kære Bretagne. Jeg hører maaske da fra Dig i Mellemtiden her i Paris?

De kærligste Hilsener
Din hengivne
Holger Dr.

s. 176

*Malmø,
d 28 Febr. 78.*

Kære Fader.

Jeg modtog Dit Brev i Paris, just som jeg stod ved Afrejsen. Forholdene hjemme, der havde udviklet sig hurtigere end jeg selv havde tænkt, kaldte mig hjem. Du siger, at Dit Brev var „trøstesløst“. Maaske og maaske ikke. Jeg vil i ethvert Fald stedse beholde det i Erindring som kærlige Ord fra en Fader, der har sin Søns Bedste for Øje. Forskellen mellem os er blot den, som jeg har skrevet paa Titelbladet i min Bog, der

indeholder de bedste af mine tilbagelagte Ungdoms Poesier. Du er den ældre, usvækkede Kæmper, der føler Dig træt henimod Livets Aften. Jeg er endnu den unge Kraft; „Kæmpen“, som vor fælles Ven Victor Rydberg kalder mig. Nuvel, jeg befinder mig her paa Rejsen op til denne fortræffelige Mand, ved hvis Blad, Handels & Sjøfartstidningen, Sverigs rigeste Avis, jeg ønsker at knyttes medens jeg er i Frankrig. Jeg betrygger min materielle Stilling i alle Henseender, thi — Kære Fader og Ven — i dette Øjeblik bliver Fru Polly Thalbitzer skilt fra sin Mand i Kbhv, for derpaa at følge mig til Frankrig med vort Barn.

Blot disse Linjer foreløbig. Jeg har handlet som en Mand af Ære og Stolthed vilde handle, og som jeg tror at Du vilde handle, om Du havde været i Din Søns Sted. Der er bleven tilbudt min tilk. Hustru Tilgivelse og Forglemmelse af Alt fra hendes Mands Side, ja selv den foreløbige Pleje og Opdragelse af det spæde Barn under mit Navn ude paa Gaarden, ifald hun vilde blive i sin Stilling som Ægtefælle. s. 177 Det er et stort Tilbud fra en krænket Ægtemands Side, men selvfølgelig et Tilbud, som stiller den Mands Ære og Stolthed i Skygge, der modtager det. Det er et fristende Tilbud, forsaavidt som det er den „nemmeste“ Maade for en „Elsker“ at rehabilitere et Kærlighedsforhold, og endda maaske i de Flestes Øjne at staa som en nogenlunde fri Mand. Mit Svar, der nøje var overtænkt ved to Døgns Jernbanekørsel, var kun det eneste: Skilsmisse og Bortrejse!

Jeg venter ved min Tilbagekomst hertil (efterat have sluttet en fordelagtig Kontrakt i Gøteborg som fransk Correspondent ved Handels & Sjøfartstidningen og efterat have sikret mig Forfatterhonorar og Ret overfor en svensk Forlægger for den Roman, der nu begyndes i Ude og Hjemme) nærmere Oplysninger fra Kbhv om to Dage.

Indtil da: Farvel, og tro mig Din stedse
oprigtigt hengivne og trofaste Søn
Holger Dr.

s. 177

Lund.
Klostergatan 314
9 Juli. 78.

Kære Fader.

Jeg var for nylig paa et kort Besøg, et af de sidste jeg rimeligvis i en ubestemt Tid kommer til at foretage,ovre i Kbhv. Jeg besøgte nogle af mine Venner, og jeg aflagde sammen med en Ven i Literatu- ren et Besøg hos Cancel. Hegel, som havde spurgt med Interesse til mig. Hegel har dels, efter hvad jeg kan forstaa, nogen personlig Godhed for mig, dels „tror“ han paa mig i Literaturen. Det var væsentligst et Forretningsbesøg, hvor Udgivelsen af Arbejder etc. blev forhandlet, men det havde som sagt tillige den anden, mere personlige Side. Noget lignende var Tilfældet hos de andre, væsentligst litteraire Mænd af mit Bekendtskab. Det blev mig herved klart, at om end mange har trukket sig tilbage for mig, som jeg maaske ikke formodede, og om end endnu den banale Smaasladder omkring i private Kredse beskæftiger sig med mine private Forhold, saa er Bølgen dog i det hele og store ifærd med at falde. Naar Havblikket er indtraadt (efter Feriens Ophør) og naar Emnet er uddebatteret, saa udkommer i Septbrs. 178 mit næste Arbejde, og derpaa bliver med paalidelige og skønsomme Venners Bistand henad Julen min Redegørelse og Opgørelse samlet i Form af et stort, afsluttende Bind af disse sidste, for mig saa indholdsrige to Aars Poesier. Herved vil den hovedsagelig lyriske og derfor specielt min Ungdomsperiode som Digter være afsluttet. Og til den Tid vil jeg da længst — og for en Række af Aar — være bosat i Frankrig. Jeg er ikke „ung“ længer — i lyrisk Forstand; jeg er en Mand af Erfaring, en Mand med en bred Basis for sine kommende Arbejder, en Mand, der har afsluttet saa stærkt udadtil, at der indadtil bliver Byggegrund for mere monumentale Arbejder. Jeg kan skride til den store, sammenhængende Roman eller — under franske Auspicier — til Dramaet.

Holger Drachmann i Breve

12

Jeg har haft nogen Lejlighed i dette Halvaar til at prøve mig selv. Jeg har gennemløbet den hele Skala fra Basuner til Piber. Jeg har ikke taget Skade paa mig selv, som Digter idetmindste ikke. Jeg er rykket op fra at være en Primviolin i et Orkester til at føle en Orkesterdirigents Mulighed i mig. Dette bliver for mig det væsenlige, ligesom jeg har faaet Bekræftelse paa, at det er det væsenlige i Betragtningensmaaden af mig for mine Venner.

Nogle af disse, eksempelvis Dr. Pingel, har tillige for mig konstateret, at de hellerikke overfor Mennesket i mig har følt nogen Tvivl eller Ængstelse. Tvertimod — og her kan jeg tilføje min egen Bekræftelse — har mine Venner følt, at om end en Person i smaa Forhold kan lide en hel Del Molest af den store Mængdes bevidste Vrangvilje eller ubevidste Mangel paa Forstaaelse, saa egner netop denne Molest sig til at fæste og klare alle hans personlige Egenskaber samtidig med hans digteriske Evner.

Nuvel, jeg vil om nogen Tid, saasnart Arbejdet med min Bogs Udgivelse er tilendebragt, bryde op og bosætte

mig i Frankrig. Jeg véd, at mine Venners Interesse ogsaa vil følge mig dér under mit utrættede Arbejde henimod den danske Literaturs Højdepunkter. Jeg har, overfor nærmere og fjernere Venners Interesse i og for mine personlige og litteraire Skæbner, intet at beklage mig over, forsaavidt som jeg begrænser denne Kreds efter de Erfaringer, jeg nu har gjort.

Men nu min Familie?

Jeg føler Trang til at gøre Regnskabet op med denne. Jeg føler allerede, paa hele Farven, som hviler over disse Linjer, at hvis jeg is. 179Ordets virkelige Forstand havde haft en Familie, saa havde jeg ikke skrevet saaledes. Saa var disse Linjer ikke fremstaaede under Form af litterairbiografiske Notitser men som et Udbrud af ureflekteret Tak. Saa havde jeg sagt et hjærteligt Farvel; jeg havde ikke givet en kølig „Forklaring“.

Hvem bærer Skylden? — Jeg selv? Jeg skal prøve paa at undersøge. Jeg tilmeldte i Foraaret, hvad jeg agtede at gøre. Du sendte mig Dit Svar. Var det virkelig et Svar „fra en Ven til en Ven“, som Du skrev? Jeg syntes det i Begyndelsen, men jeg synes det ikke længer. Jeg skriver her fuldkommen rolig og lidenskabsløs. Jeg har i denne forløbne Mellemtid, i over fire Maaneder, kæmpet med Sygdom hos mine Nærmeste, med stærke Sindsbevægelser hos mig selv, jeg har rejst, arbejdet, er blevet angrebet, har holdt igen paa mig selv saavidt muligt, og har, hvergang et godt og opmuntrende Ord fandt Vej til mig, bestandig spurgt mig selv: hvor er min Familie?

Har jeg nogensinde haft nogen? — Under mine „vanskelige“ Perioder absolut ingen. Da jeg blev roest, modtog jeg dens Hilsen, men jeg modtog dem den Gang i snesevis. Da det „kneb“ for mig modtog jeg et træet, verdenserfarent og verdenskoldt Brev. Det kunde jeg have faaet fra enhver som helst ældre Mand. Da jeg besøgte den, vendte den mig Ryggen. Da jeg var borte, har det formodenlig „lettet“ i Familien. Fjernere og nærmere Bekendte har deltagende spurgt til mit og mines Befindende. Fjernere og nærmere Bekendte række mig nu Haanden til et Farvel. Min Familie bliver sig selv lig. Den har ingen Haand, ingen Mund. Den har intet Hjærte.

Hvis en Familie er en tilfældig Association af indbyrdes stridende Kræfter, som forsamles om et fælles Bord i den fælles Opgave udadtil at varetage Familjens Interesser, — saa har jeg en. Som et Medlem af denne Familie har jeg ikke gjort Associationen nogen Skam. Jeg har ikke gjort mit Navn nogen Skam; tvertimod. Derfor borger en saa nobel Mand, som Dr. Pingel, derfor borger en saa forsigtig og respektabel Mand som Hegel, derfor borger den Række af Venner, som alle have et Ord ved Afskeden for mig og mine, og som alle have et Navn at opretholde, og som alle vide, at i Digternes sexuelle Liv findes der bestandig Undtagelsen ved Siden af Loven. Det er ikke af stivsindede, sneverhøj ærtede, ortodoxe Kvinder, der selv have en Ungdom at afsone, det er ikke ved hoffærdige, forstandsudviklede. 180unge Piger, ikke ved gamle, trætte, i Livets Skole altfor haardt medtagne Mænd at Digterne skulle dømmes. Det er gennem lange, henrullende Tidens humane Værdsættelse, at deres Navne skulle gemmes eller glemmes; der er Gudskelov større Love for Digterne, og det er under disse at jeg trygt stiller mig med min fintudviklede Sands for den Enkeltes som for Nationernes Hjærteslag. Denne Evne — som endda ikke er udelukkende musikalsk — har jeg ikke givet mig selv, og derfor har jeg Ansvar overfor den. Det er paa dette Ansvar at jeg, og mine Lige, skal dømmes.

12*

Jeg har gaaet og ventet, om det saa blot var paa en lille Hilsen paa anden Haand. Der kom ingen. Saa har jeg sagt til mig selv: jeg har ingen Familie, altsaa venter jeg mig heller ikke noget! Jeg har derimod en gammel Fader, hvis Energi og Arbejdskraft jeg idetmindste har arvet. Jeg ønsker ikke at bedrøve ham ved haardt valgte eller haardt følte Ord. Men om man end bliver gammel og træet i Livet, og om end Svagheden indfinder sig, saa maa man ikke — efter min Mening — blive saa svag og saa afhængig af sine Omgivelser, at man tilsidesætter Hensynene til sin egen Værdighed. Jeg burde, da Du er min Fader og da jeg er Din Søn, af hvis Navn Du idetmindste kan være stolt, have hørt et venligt Ord, en Forespørgsel eller sligt fra Dig. Jeg forlanger ikke meget, og jeg har arvet Din Stolthed — idetmindste fra Din Ungdom —: jeg beder ikke om noget. Du synes i Din Alderdom at være kommen til det Resultat, at en Familie bør afgrænse sig i lutter ydre Egenskaber. Jeg tvivler ikke paa, at min tidligere Familie vil slaa sig respektabelt igennem Livet paa disse Egenskaber; men hvis der ikke, netop i Din Alderdom, falder et lille Lysglimt af Længsel efter Varme, Følelsesudbrud, Gemyternes Association, gennem hele den kølige Atmosfære i Dit Hjem — ja saa beklager jeg Dig, thi Du har da ikke vunden den Erfaring paa Din lange Bane, at det er de udadtil unanseeligste Ting, som udgøre Livets Kærne, hvadenten man er producerende eller reproducerende Person i Verden.

Og hermed min Afslutning og Redegørelse overfor min Familie. Jeg har ingen, uden den, jeg selv skaber mig, ligesom jeg intet attraaer uden hvad jeg selv forskaffer mig. Jeg har „opdaget“ hvad der udgjorde Kærnen i denne Familie. Jeg har ikke stort tilfælles dermed, og jeg foretrækker at sidde inde med hvad min tidligere Familie i sit uendelige Overmod rimeligvis kalder „Skallerne“.

Mit Navn skal jeg ingen Skam gøre. Derfor borger Dig de allerede. 181vundne Resultater; derfor borger min Ærgerrighed og min Stolthed. Overfor Associationen i Bredgade 56 har jeg intet andet at conservere. Du og I

har i Ordets egenligste Forstand ladet mig sejle min egen Sø. Nuvel, Søen har været mig en god Ven, og vil vedblive at være det. Den har idetmindste forskellige Temperaturer; den er ikke altid under Frysepunktet.

Din Søn
Holger Drachmann.

Dette var unægtelig „eine grausame Salbe“ til den ganske Familie! Jeg har tidligere ofte læst dette Brev og har fundet det stødende og uretfærdigt. Ved nu at sidde og skrive det af finder jeg det egentlig kun rørende. Den uhyre Trang til et godt Ord med paa Vejen fra det gamle Hjem viser, hvor stærkt han hang ved det trods alle Forsikringer om at kunne undvære det.

Om der virkelig er vist ham nogen Kulde fra Hjemmet, skal jeg lade være usagt. Fra Efteraaret 77 til Efteraaret 78 var jeg i Schweiz, i en Kostskole i Lausanne, og fulgte disse Begivenheder kun gennem Breve. Jeg sad om Foraaret og ventede Holgers Besøg, som han havde lovet mig, og brændte af Længsel efter at vise ham frem for Kameraterne. I stedet for Besøget kom et Brev hjemmefra med Beretning om hans Bortrejse med Fru Thalbitzer. Jeg skrev hjem og fik til Svar, at de havde taget sig mine altfor haarde og fordømmende Ord om den paagældende Dame nær. Det tyder jo ikke paa saa megen Dømmesyge hos dem. I vore Dage tror jeg ikke, nogen kan forestille sig, hvilket Røre en saadan Historie vakte herhjemme. Min Broder, A. B. Dr., fortalte mig, hvorledes han en Dag var kommen op i Sparekassen for at hæve Penge. Der stod nogle Herrer og fortalte, med høj Røst og med mange paaklistrede Detailler, hele Skandalen til bedste for det ventende Publikum. Da min Broders Tur kom til at blive expederet, og der blev spurgte: „Navnet?“ svarede han med hævet Stemme: „Drachmann“ — og nød Tavsheden og de slukørede Sladrebotter, medens han gik ud.

Jeg tror, at de hjemme forholdt sig afventende, og de blev vist ikke saa overraskede, da Afslutningen kom, ikke en Maaned efter, at dette bebrejdende Brev var skrevet. I Mellemtiden er Holger tydeligvis bleven forsonet med „Bredgade 56“, for jeg veed, han havde introduceret sin „Ven“, den svenske Dr. T. i Familien¹. Samme Doctor syntes specielt. 182 godt om min Broder, A. B. Dr., og forærede ham sit Fotografi. A. B. gemte det, til jeg kom hjem, viste mig det og brændte det. Det vil fremgaa af de følgende Breve, hvilken Rolle han spillede.

Holger faldt fuldstændig sammen, ogsaa legemligt, da Slaget ramte ham. — Min Moder rejste i September ned for at hente mig i Lausanne. A. B. fulgte hende til Hamburg, hvor de først og fremmest skulde se til Holger. Moder havde aldrig set et Menneske saa forandret paa saa kort Tid. Han var uhyggelig afmagret og saa svag, at han knap kunde gaa. Moder talte meget om ham, da hun kom ned til mig, og sagde det om ham, der altid er blevet ved at staa for mig som et Motto over Holgers private Liv: „Hans Tanker har alle Dage været bedre end hans Handlinger.“

Vi besøgte ham igen paa Hjemvejen, Jeg fandt ham meget skrøbelig; men Moder syntes, det var utroligt, hvor han bavde rettet sig.

Her følger nu et Brev til min Søster Erna (af hende selv indlemmet i den øvrige Brevsamling), som mange maaske vil synes ikke burde offentliggøres, saa fuldt af Bitterhed er det imod den Kvinde, som dog var hans Barns Moder.

Men jeg tror, jeg tør sige, at aldrig har Holger elsket saa uselvsk, som han elskede Polly Th. Aldrig har han i den Grad været sit Folks Yndling som efter Udgivelsen af „Derovre fra Grænsen“ og „Sange ved Havet“. Man kunde ikke komme i et Selskab, hvor der fandtes Mennesker med Stemmemedler, uden at jo „De Sønderjyske Piger“ blev sunget (Kjøbenhavnervitsen kaldte dem tilsidst „de sønderpiskede Jyder“). — Venner og Modstandere hyldede ham, — og alt kastede han bort for at drage ud i Verden med sin Elskede. Hvad Under da, at Bitterheden blev usigelig stor. Kun i dette Brev, ikke i noget senere udgivet Værk, giver han Udtryk for sin dybe Smerte, for Umuligheden af at forstaa, hvad der var sket. Derfor har jeg bestemt mig til at tage det med, dog med enkelte Udeladelser.

(H. B.)

s. 182

Hamburg.
Hôtel du Nord.
19 Aug. 78.

Min dyrebare Søster.

Jeg gjorde et Forsøg paa Helgoland. Det varede kun et Par Dage, saa opgav jeg det og tog tilbage hertil. Der var for trist derovre, Vejret for slet, jeg selv for urolig, med altfor bitre Erindringer fra sidste Gang. Jeg burde have betænkt det; thi denne „sidste Gang“ var netop August Maaned 1875 efterat jeg i Kbhv. havde sagt Farvel til Vilhelmine,

s. 183 Hvor dog Tiden og mine Skæbner har leget med mig, op og ned, op og ned. Intet Under at det strider indeni mig som en kogende Malstrøm. Var blot denne Maaned tilende! den ulykkeligste i mit Liv.

Ak, man ønsker ligesom Børnene: var det blot Aften! naar Opgørelsen af Karakterbogen forestaar. Og naar man saa har faaet sine Prygl, og hulkende af Skam, Raseri og Smerte er ved at græde sig isøvn, saa ønsker man: gid det var Morgen! Og saaledes bliver man ved at ønske, indtil man intet længer har at ønske, indtil den „dybe Hvile“ kommer. Gid den var der!

Jeg indrømmer med mine Venner, de trofaste jeg endnu har, at der endnu er Muligheder for mig. Og dog beror alle disse Muligheder paa én udelukkende, at jeg maa kunne glemme. Den er desværre noget fjern. Hin ulykkelige Kvinde, som vel næppe selv har Følelsen af, hvad hun har ødelagt, hun har forgiftet noget indeni mig saaat jeg vaander og vrider mig og skyder endog den Trøst tilbage, som bydes mig af de bedste. Jeg bærer paa en Angst, ligesom Folk, der lider af en Kræftskade; min Tryghed, min Ro, min Frejdighed, mine Talenter, ja selv min Stolthed ædes langsomt Dag for Dag, udenat jeg ret for Alvor kan sætte Viljen imod. Jeg er som et Rør i Vindens Haand, som et Barn; jeg er syg, jeg er saa ulykkelig som en Digter, de mest begunstigede og de ulykkeligste af alle Dødelige, kan være; jeg elsker hende jo endnu, og jeg kan hverken med min Forstand eller med mit Hjærte fordømme hende; hun er en Natur, som jeg burde have kendt og passet paa ganske anderledes; men jeg kunde dog ikke — og hvem kunde det? — have anet, at han, det halvf jøllede, exalterte Dyr, hvem hun selv fra Førstningen af fandt latterlig, at han skulde have bortledet hendes Passion fra mig. Har jeg maaske overvurderet mig selv? Det er muligt. Og dog er det mig umuligt at løse Gaaden paa anden Maade, end ved at tænke mig den Rolle som „Medlidenheden“, den allerusleste af alle Følelser, spiller i Kvindens Liv. Hun har fattet Medlidenhed med ham .... han har exploiteret denne Følelse; de har begge tænkt: aa, den anden han klarer sig nok; han er stolt, hæftig og stoler paa sit Talent! Og saa er det sket, det, som jeg har holdt for utænkeligt, det som jeg endnu holder for utænkeligt. Og saa kommer Malstrømmen der, og jeg hvirvles rundt og rundt som en Saugspaan.

Det er jo aldeles „barokt“, ytrede Georg Brandes, da jeg havde min Samtale med ham forleden Aften. Ja, han har Ret. Min egen Renaissancenatur. 184er bukket under for den vildeste, mest ravgale Rococo med de forrykteste Snirkler og Sving, der trodser alle sunde, naturlige Love. .... I en saa ødelagt Tid som denne forekommer mine egne Fejl mig endogsaa som Dyder Min Selvagtelse maa jeg bevare, og jeg skal bevare den; .... derom kan jeg forsikre mine Venner, saasandt som det bedste i mig ikke er blevet forgiftet, og saasandt som jeg lider uforskyldt.

Uforskyldt! Jeg ligger i mine søvnløse Nætter og gaar i mine arbejdsløse Dage og tænker herpaa. Lad mig endnu en Gang — og den sidste — trevle det hele Nøgle op for Dig, min kære, trofaste Veninde.

Jeg kom hjem i Sommeren 1876 fra Italien. Jeg var bleven modnet til Digter gennem min første huslige Sorg og min lange Sygdom. Jeg kom ud i „Badelivet“ ved Kysten, tog imod den Adspredelse der forefandtes, og Adspredelsen ved Badelivet er Kurmageri. En ung Kone af just ikke de fasteste Principer følte sig smigret ved min Kur. Et Kys blev vekslet mellem os en smuk Maaneskinsaften. Der forefaldt — paa Æresord — intet udover dette imellem os¹; men Klafferen greb Situationen, Ægtemanden blev agiteret op til støjende Vrede; man bar sig dumt ad, jeg havde baaret mig dumt ad, Konen blev sendt til Byen, og jeg trak mig længere op i Landet med en dygtig Portion Ærgrelse over den hele taabelige Historie, hvortil kun mit Navn havde givet et saa stort Relief.

Jeg begyndte at tænke alvorlig over mig selv. Atter havde mit varme Blod spillet mig et Puds dér hvor saa mangen anden vilde være gaaet fri. Men jeg følte tillige med hvor megen Ret man kunde stille Fordringer til alvorlige Resultater af mit Navn o: mit Arbejde. Alvorligt Arbejde fordrede et alvorligt, stille Liv med indadvendt Beskæftigelse, Løsen af mange Problemer, som jeg hidtil kun havde anslaaet. Ak, jeg var, trods de Erfaringer jeg allerede havde gjort baade hjemme og ude, saa ung, saa fuld af Tillid til mig selv og andre for

2 Aar siden.

Jeg vil bestræbe mig for at give Detaille efter Detaille, saa concist som muligt, uden at blive hængende med mit Hjærte i Enkelthederne.

Jeg saa' hende paa et halvt tilfældigt Besøg i hendes Hjem, mens. 185vi var den Dag i en Kreds af Mennesker, der ovenikøbet var mig fjendtlig stemte. Hun bad mig komme igen, hun havde noget paa Hjærte at sige mig. Der var et Udtryk heri af Ængstelse, noget alvorligt, som afgjorde min Beslutning. Jeg var bleven klog ved den lille Episode i Fiskerlejet; jeg følte, hvor kær hun var mig ligefra vor Barneforliebelse; jeg havde ligefra min Dreng og Studentertid Indtrykket af, hvor skæbnsvanger hele denne Familje maatte kunne blive mig; og min Kusine, Skolemestersken, gjorde alt sit forat afskrække mig ved de „Rygter“, som vare i Omløb om den lille, smukke Frues Letsindighed. Men disse Rygter bleve mig meddelte af Fru Skolemestersken; de kunde være overdrevne. Og der var i hendes tilsyneladende saa glade Væsen og Smilet fra de unge, lykkelige Dage, saa meget af hemmelig Sorg, af et Tryk, en Ængstelse. Kort, jeg kom igen, og jeg blev der i 8te Dage. I denne Uge blev jeg erklæret for „forsvunden“ af Venner og Bekendte

(nogle paastod endogsaa Selvmord), og i denne Uge afgjordes hendes og min Skæbne. Tannhäuser i Venusbjerg.

Hvorledes var dette Venusbjerg? Hun gjorde mig under vor første, uforstyrrede Samtale, de aabenhjærtigste Bekendelser. Hun maatte have En at betro sig til, som hun vidste stod hende og hendes Familie nær fra gammel Tid. Hendes langvarige Sygdom fra Vinteren var den naturlige Følge af Sindslidelser, Samvittighedsnag, Angst over Forhold, hvori Kedsommelighed, Letsindighed, et elskovs og glædeløst Ægteskab med en skikkelig, godtroende Mand havde bragt hende.

Hun var kun altfor indtagende med denne sin fuldstændige Mangel paa at kunne redde sig ud af alle disse indviklede Forhold. Musikalsknervøs, livsglad i sin inderste Natur, „umulig“ i at kunne tumle med alle disse Magter, lagde hun hele Byrden af sin Letsindighed, sin Ømhed, sin Angst og — Trygheden ved at vide sig i en „stor og stærk Mands“ Selskab over paa mine Skuldre.

Hvem vilde have handlet anderledes end jeg gjorde? — maaske med Undtagelse af en religiøs Zelot. Jeg kunde kun have gjort én Ting, som havde været af nogen virkelig Nytte . . . . . Jeg kunde have gaaet til hendes Mand og sagt: Din Hustru har bedraget Dig, og vil vedblive at bedrage Dig, fordi Du ikke er i Besiddelse af Egenskaber, der kan fængsle denne Natur!

s. 186Hvem vilde have gjort det? Jeg gjorde det ikke. Her var en Kvinde, som jeg havde Kærlighed til fra de unge, lykkelige Dage, som fortalte mig, at jeg var den, som hun havde gaaet og ventet paa, som betroede sig med hele en stakkels Kvindes Angst til mig, som erklærede mig, at hun gik under, hvis jeg nu ikke støttede hende. — Der var al Sandsynlighed, for at det sidste vilde ske, hvis jeg rejste.

Og endnu — og dette er min Ære og Stolthed i dette Øjeblik — var intet sket imellem os, der kunde have bindende Betydning fra min Side. Jeg svajede frem og tilbage under Indflydelsen af dette sælsomme irregulaire Væsen, hvis quasi-Kærlighed jeg aldrig vil glemme, hvis farlige Ømhed vil forbitre mig mit hele Liv .... Jeg modtog hendes Elskov .....med Tilsagn om, fra hendes Side at blive mig tro, og fra min Side at sætte min Existens og Udholdenhed ind paa at blive hendes Mand — fordi jeg elskede hende, og fordi jeg elsker hende endnu, trods det at hun har leget med mig som en Kokette og som et Barn leger med en Mand af et stort og varmt Hjærte.

Jeg har holdt mit Ord; hun har brudt sit. Jeg har været lykkelig, saa lykkelig disse halvandet Aar ved hendes Kærlighed, som en Mand og en Digter kan være det under Forhold af denne Art. Jeg skriver disse halvandet Aar paa hendes Konto, og den bærer op mod al den Sorg, som vil ligge og tære paa mig Resten af mit Liv — ligegyldig hvilke Forhold jeg kommer under. Jeg tror at have gjort for denne Kvinde hvad Flertallet af vore Mænd næppe vilde have gjort — og endda uden at rose mig deraf; thi det har været mig saa naturligt som det daglige Brød. Jeg har endogsaa været lige ved at overskride Grænsen for, hvad Mænd af Stolthed kunne gøre. Dengang da jeg troede, at jeg kun ad religiøs Vej kunde betrygge det vovelige Skridt, som forestod os og derved støtte hendes Karakter, som alt i Foraaret viste en vaklende Tendens, da gik jeg til det yderste af, hvad jeg med mine Forudsætninger kunde gaa til, og jeg havde været rede til at gøre fuldstændig Vold paa min Tanke. Og da hun for nylig, trods Aftale og Løfter, rejste bort med sin ynkelige Vaabendrager og derved allerede næsten umuliggjorde et hæderligt Navn for mig, da tilgav jeg hende endogsaa det — indtil det blev mig klart, at der var en 11 mulighed for vort Samliv, nemlig den, at hun ikke engang formaaede at indsé, hvad jeg havde gjort, hvem jeg var, og hvad man idetheletaget kans. 187tillade sig i Verden, naar ikke Lovene skulle dikteres fra Sindssygeanstalterne.

Gid hun maatte dø, inden han kommer derind!

Og nu, kære Søster: det har været mig nogen Lettelse at nedskrive dette, skøndt jeg føler, at jeg maaske har skaanet mig selv formeget og lagde lidt for megen Skygge over paa hende. Jeg finder vel ogsaa nok mine Fejl herunder ved flittig Søgen. Jeg har det naturligvis ikke godt, og jeg er endnu langt fra at kunne arbejde: den eneste Maade at kunne opløse Sorgen paa. Jeg føler, at jeg burde være mere taknemlig for den Hjælp og Trøst, der ydes mig hist og her fra en deltagende Haand. Men det giver endnu et Stik i mit Hjærte (ved Siden af et permanent Sting, som forfølger mig) hvergang jeg modtager sligt; thi jeg har jo troet hende saa absolut.

(Det nederste af Brevet, som kun synes at have været Underskriften, er afrevet.)

(H.B.)

Her slutter altsaa denne „Sommersaga“, og det er en Saga om Svaghed, Skyld og Svig fra først til sidst; Lidenskabens Storm, fejende alle Standpunkter tilside. Hvad end Holger skriver om, at han ikke vilde være i Stand til at bedrage en Ven, saa var det dog det, han gjorde. Han nævner Thalbitzers Morgensko; ja, de spiller ogsaa en Rolle i denne Historie. Den Morgen, da den lille Gerda var født, kom Thalbitzer ridende til Tikøb, straalende lyksalig, i grønne Morgensko, for at tilmelde hendes Fødsel, saa begejstret og lettet over, at det nu var vel overstaaet, og at han havde én lille Datter til. Hvis nogen husker Alfred de Mussets: „Il ne faut jurer de rien“ og den unge, skeptiske Mands Beskrivelse af den bedragne Ægtemands Handsker, nogle gamle skikkelige Handsker, der krummede sig i Fingrene, samt den unge Mands Ytring: „Je ne veux pas être

ganté de ces gants-là", vil han maaske, ligesom jeg, se et Symbol af samme Art i Thalbitzers grønne Morgentøfler. Der skulde komme en Stund, og den var ikke fjern, da Holger blev „pantouflé de ces pantoufies-là"! Hele Egnen tænkte jo sit. Min gamle døde Tante Louise Steen (se Holgers tidligste Breve) kom paa Barseelvisit. Hun havde faaet den slemme Vane at tænke højt og sagde med lydelig Stemme: „Jeg ser ingen fremmede Træk i det Barns Ansigt.“ Men da har hun nu sét daarligt, for ingen af Holgers Børn lignede ham som Gerda.

Da de saa endelig besluttede sig til at sige Thalbitzer fuld Besked og til at offentliggøre deres Forhold ved at rejse bort sammen, kastede Holger samtidig Handsken til hele det danske Publikum med. 188sit udæskende Digt „Esromsø“. Des grellere kom — kun faa Maaneder efter — den store Fiasko, den for alles Øjne bedragne Elsker. Polly gjorde ham endnu mere til Nar, end hun havde gjort sin godtroende Mand. For første Gang stod Holger som den, der var ladt i Stikken. Han fik i sit Liv saa mange Kvinders Hjerter til at bløde. Her var han selv den forsmaaede, den, der maatte bære al Skammen og Skaden. Men den Erfaring burde han vel ogsaa gøre.

Hele Episoden synes da en mørk Plet i Holgers Liv, — og dog! Naar Talen er om en Digter, har man da ikke Lov til at lægge de Værker i Vægtskaalen, som en saadan Episode har affødt og til at lade sin Dom paavirke af deres Lødighed? Han nævner selv flere af dem som Apologi for hende: „Sange ved Havet“, „Tannhäuser“, „Derovre fra Grænsen“. Den sidste har hun dog kun givet Stødet til ved sin Interesse for den sønderjyske Sag; hun spores ellers ikke i Bogen, hvor selve Stoffet saa helt har betaget ham. Men i de andre kan man følge hans Stemninger: den dybe Vemod i nogle af Digtene i „Sange ved Havet“. „Og da jeg sejled' dit Hus forbi —“ er altsaa skrevet til hende, maaske under Ængstelsen for den tilstundende Fødsel.

I „Tannhäuser“ er det endnu Usikkerheden, Følelsen af, at Forholdet bør afsluttes, der giver Grundtonen, og det ender da ogsaa med, at de hver paa sin Vis bryder det af. „I Skoven er der saa stille, — dér rasler kun det gule Blad. Nu kommer den Stund vi ville — som Venner skilles ad.“ — Ak, hvem vilde undvære de henrivende Digte, der indleder Kapitlerne i Tannhäuser, dem Heise har sat Musik til under Titlen „Farlige Drømme“.

Men „Bogen om Polly Thalbitzer“ er „Prinsessen og det halve Kongerige“. Læser man den og sammenholder den med Brevene, saa finder man i Bogen alle Anfægtelserne, men efterhaanden ogsaa Troen paa ved Kærlighed og Standhaftighed at kunne overvinde alt det svære. Man finder Tvivlen, som Gang paa Gang faar Johan til at flygte fra det farlige Vagthold i Domkirken. Hans Samvittighed er personificeret i den lille graa Mand: „Det Arbejde man har taget sig paa, det fører man ud, ej sandt, min Ven, om man vil kaldes en ærlig Svend!“

Og til sidst den skønne Sejrhymne, da Prinsessen efter den sidste Vigilans vaagner helbredet og lutret:

„Det vælder op af skjulte Kilder brat.
Forsvunden er den lange, mørke Nat
med sine Drømme. Synded jeg i Drømme?
Jeg kan ej raade sligt; jeg ved kun at
mit Liv har haft en Morgen, hvor det dukked
med solblændt Undren op fra Dybets Strømme.
Men Du, som holder mig i Dine Arme,
som skænkede Elskov mig, hin Livets Varme,
s. 189hold fast, at Du skal aldrig tabe mig,
at Du kan staa dér, hvor saa mange gled.
Fra Døden fører kun én mulig Vej
tilbage. Vejen nævnes Trofasthed!“

Jeg er vist ikke noget uvildigt Vidne, men enten min Dom nu gælder eller ej, saa synes jeg, han har skrevet sit Fribrev med „Prinsessen og det halve Kongerige“, og at min Moders Ord: „Hans Tanker var bedre end hans Handlinger“ her kan siges med fuld Føje.

Og nu hun! Ja, der er Anledning nok til at kaste med Sten, og jeg synes, hun bar sig forfærdeligt ad imod Holger og imod det lille Barn, som hun forlod, og som hun, saavidt jeg véd, aldrig senere har spurgt efter. Det er da let at affærdige hende med et: „Hun duede ikke.“ Men ogsaa her fristes jeg til at sige: „Og dog!“

Den Skildring, som Christian Hansen giver af hende, er slet ikke usympatisk. Jeg vilde ønske, han havde givet en detailleret Beskrivelse af Familien Culmsee; han kendte den saa nøje. Jeg har mødt adskillige af dens Medlemmer, men en Del af min Viden er andenhaands.

Faderen, som jeg først traf, da han var en gammel Mand uden Beskæftigelse, havde været rig paa Initiativ, men manglede nok den tekniske Uddannelse, der skulde have afbalanceret hans foretagsomme Temperament. Han var en Pioner paa sit Omraade, og da Holger lærte Familien at kende, sad han i gode Kaar paa den af ham grundlagte Papirfabrik i Havreholm. Culmsee tumlede stadig med nye Projekter,

Udvidelser og Forbedringer. Den Uddannelse, han ikke selv havde nydt, lod han sin ældste Søn, Valdemar, faa, og efter at have overdraget denne at føre Fabriken i Havreholm videre, rejste Culmsee selv med den øvrige Familie til Norge, hvor han grundlagde nye Fabrikker — og satte sine Penge til. Han var en livlig, elskelig Natur, som sikkert i høj Grad har følt sig tiltrukket af Holger. Fru Culmsee var en myndig Husmoder, der holdt sammen paa den store Børneflokk. Trods hendes Strenghed var hun almindelig afholdt paa Egnen paa Grund af sin Hjælpsomhed overfor Fattigfolk. Jeg husker en Ytring af hende: „Giv aldrig en Fattig et Stykke Tøj, uden at det er rent og helt. Du har altid bedre Tid til at gøre det i Stand, end den fattige Kone.“ Sin Flid bevarede hun til højt op i Aarene, og da hun og hendes Mand efter Sønnen Valdemars Død kom til at sidde vanskeligt i det, søgte hun til det sidste ved selv at tage fat at holde Hjemmet oppe.

Sønnen, Valdemar Culmsee, var en fremragende Forretningsmand, som førte Fabriken videre med stor Energi, og paa Nørrebro i København grundlagde en ny, der endnu eksisterer. Han indførte Drift ved Dag og Nat, havde et Talerør ved sin Seng (det var jo før Telefonens Tid) og kunde midt om Natten give nye Ordre, naar noget hensigtsmæssigt. 190faldt ham ind. Han byggede Havreholm Slot, en efter Datidens Fordringer pragtfuld Bolig. Endnu staar vist hans eget, hans Hustrus og hans to smaa Tvillingsønners Initialer paa Husets Gavl. Men de smaa Drengene var neppe mere end et Par Aar gamle, da Valdemar Culmsee døde. Det blev et haardt Slag for hele Familien. Jeg kan huske, Holger har sagt, at han aldrig havde kendt en Mand, der havde den Evne til at tjene og bruge Penge, som Valdemar Culmsee. Han var en frodig, livsglad Natur, der elskede sit Arbejde. — Ofte maa jeg tænke paa ham, naar jeg i Søstersønnen, Povl Drachmanns Bøger finder den næsten andægtige Kærlighed og Beundring for det menneskelige Snille, der giver sig Udslag i tekniske Frembringelser, i Maskiner og store industrielle Foretagender.

Valdemar Culmsee var en god Søn, og saa længe han levede, manglede Forældrene og de yngre Søkende oppe i Norge ikke noget. Men hans Død følte bittert. Moderen oprettede et Pensionat, mens gamle Culmsee rejste ud som Agent, tumlende med stadig nye Planer. Børnene holdt af Faderen og fortalte, at han atter og atter satte Virksomheder i Gang for andre, som bragte dem i Velstand; men for sig selv kunde han ikke mere udrette noget. Han var med til at starte Svigersønnen, Carl Janssens Papirfabrik i Trondhjem, som stadig drives af Janssens Børn eller Børnebørn.

Dette var nu en Afvigen fra Emnet Polly; men denne Slægt har spillet saa stor en Rolle i Holgers Liv, at jeg synes, jeg maa gøre lidt Rede for den. Alle Holgers Børn, med Undtagelse af den ældste, Eva, er Culmseer paa mødrene Side.

Pollys Ophold i Hjemmet falder i Velmagtsdagene paa Havreholm Fabrik, hvor den kønne, muntre Søsterflokk blev vel oplært af dygtige Lærerinder.

Alle Culmseerne var livlige og charmerende. Disse Slægtens Egenskaber kulminerede i Polly; hun udstraalede formelig Charme og Erotik. Af Holgers Beretning ser man den af Moderen anvendte Kur: at faa hende gift, 16 Aar gammel, med en skikkelig Mand. Det var nu vist ligemeget, hvad de end havde gjort. Hun var født til Elskov; hun mødte den overalt paa sin Vej; hun tog alt og gav alt, og havde hun ikke mere at give til den Ene, saa vendte hun sig fra ham og gav til den næste. Og hun satte hele sin Person ind paa det; hun skaanede sig ikke. Børn fødte hun dem alle, og hendes Gunst var aldrig tilfals for nogen Pris. Det mindre ridderlige Digt: „Hun var for ringe til at fatte ...“ tyder rigtignok paa noget andet. Men Holger vilde ikke have skrevet saaledes, naar han havde faaet Begivenhederne paa Afstand og havde faaet et større Overblik over Pollys Liv. Hun gik fra en betrygget Existens for med Holger at drage ud i det uvisse og fra ham ud i noget endnu uvissere, som endte i Fattigdom, Sygdom og Elskerens Død. Hun blev hos Dr. T. de Aar, han levede, s. 191sad saa igen, ugift og uforsørget med en Pige og en Dreng og døjede adskilligt ondt. Nogle Venner tog Datteren til sig. — Saa traf hun en dygtig og anset svensk Mand. Med ham blev hun gift, og han adopterede Drengen. Ogsaa ham fødte hun flere Børn og levede nu et lykkeligt og harmonisk Liv lige til sin Død. Alle hendes mange Børn var og er dygtige og udmærkede Mennesker.

Lad da altsaa Pollys Synder have været „rouges comme le cramoisi“, saa har dog Livets store Husholdning haft Brug for hende, og hun har skænket Menneskeslægten Værdier. Den Dom, der fældedes over Kvinder i den Periode, da Polly oplevede sine mange Eventyr, rettede sig næsten helt efter deres Opførsel paa det erotiske Omraade. „Damer“ kunde være nærige, sneverhjertede, sladdervorne og ondskafulde og dog accepteres i de „bedste“ Kredse. Men var Karakterbogen i Uorden paa det ene Punkt, saa maatte de bære den sorte Kokarde. Nu ser man noget anderledes. Jeg kan ikke lade være at drage en Sammenligning mellem hende og en vis Art unge Kvinder, som ingenlunde er sjeldne nuomstunder. Jeg tænker paa dem, der lever i gode Kaar, i lovlig Ægtestand, men som for enhver Pris undgaar at sætte Børn i Verden. Var det saa for at hellige sig til højere og ædlere Kald, saa var det dog til at forstaa. Men naar Livets Indhold bliver Selskabelighed, Flirt, Caféliv og fine Toiletter, — ja, maa jeg saa hellere bede om Polly i al hendes hensynsløse Erotik, saaende Glæde og Sorg paa sin Vej og ødslende med Liv.

Der var i Polly en Urkraft, som gør, at hendes Efterkommere, trods alt, kan prise sig lykkelige ved at have hende til Stammoder.

Selv har jeg truffet hende et Par Gange. I Foraaret 1875, 14 Aar gammel, tilbragte jeg Pinseferien i Tikøb

Skole, hvor hun jevnlig kom som Gæst med sin Mand. Hun var vidunderlig velskabt, havde dejligt cendréblond Haar, Slægtens straalende smukke Tænder, lidt nedtrukne Mundvige, som gav Ansigtet et vemodigt Udtryk. Jeg fandt hende meget indtagende. Hun spurgte mig ud om Holger, og jeg fortalte hende om hans alvorlige Sygdom, som han endnu ikke var kommen sig af. Sommeren næste Aar derpaa var det saa de mødtes igen.

Endnu skal jeg kun citere en Ytring af hendes Svigermoder, den gamle Fru Thalbitzer. Det var, da alle, efter Pollys Bortrejse fra Manden, smædede hendes Navn: „Ja, sig nu, hvad I vil; men hver Gang hun kom ind ad Døren til mig gamle Kone, var det som om Solen begyndte at skinne.“

(H.B.)

s. 192Aar 1912 døde Skolelærer Christian Hansen, gift med vor Kusine, Julie Steen. Begge er omtalt i de tidligere Breve.

Ernst Bojesen havde bedt Christian Hansen om at skrive nogle Erindringer fra Holgers Barndom og første Ungdom, samt Episoden Polly Thalbitzer, til hvis hele Forløb han og hans Hustru var nærmeste Øjenvidner.

Chr. Hansens Søn, Lektor Steen Hansen, bragte mig sin Faders Optegnelser efter hans Død med Tilladelse til at benytte dem, som jeg vilde. Efter eget Ønske, ligesom efter Professor Rubows, følger jeg dem ind paa dette Sted.

(H.B)

s. 193ERINDRINGER

OM

HOLGER DRACHMANN

AF

CHR. HANSEN

Nedskrevne efter Opfordring
af Hr. Ernst Bojesen.

13

s. 194

s. 195I

HOLGER DRACHMANNS BARNDOMS- OG
UNGDOMSAAR

Digteren Holger Drachmann var Søn af Overlæge i Søetaten, senere Professor Andreas Drachmann og var født d. 9. Oktober 1846. Da jeg i 1856 blev forlovet med en Søsterdatter af hans Fader, kom jeg ofte i Berøring med denne, dels i København, men navnlig paa Fredensborg, som var hans Yndlingsopholdsted, hvor han og hans Familie undertiden opholdt sig en Tid af Sommeren, og her lærte jeg Børnene at kende og var til Tider daglig sammen med dem, og da navnlig med Drengen Holger. Jeg husker ham fra hans ellefte Aar, og han var af sin Alder en høj og kraftig udviklet Dreng. Den, der paa Fredensborg særlig tiltrak sig hans Hengivenhed i Drengalderen, var en senere afdød Broder til min Hustru (altsaa hans Fætter) ved Navn Frederik¹. Han lærte i den Tid Tømmerhaandværket, men boede hos sine Forældre, Købmand P. Steen i Fredensborg. Hvad der hos ham især tiltrak Holger, var foruden Frederiks Elskværdighed, hans Kraft og Styrke, samt den Lyst, han følte til Søværnen. Professoren sagde ofte: „Frederik, det er Holgers Kæreste.“ Til Søen sporedes der ogsaa tidlig en stærk Lyst hos den raske og livlige Dreng, og det var intet Under, da hans Fader havde været Læge ombord paa Vagtskibet, der indtil Sundtoldens Afløsning var stationeret i Øresund udfør Kronborg; senere gjorde han som Læge en Rejse med et dansk Orlogsskib til Vestindien, og ansattes derefter i Søetaten, hvor han avancerede til Overlæge. Det var en af dennes Fornøjelser at tale om sit Liv ombord, sine Rejser og Hændelser, og da havde han bl. andre en opmærksom Tilhører i Sønnen Holger. Ogsaa tog Faderen ham ofte med, naar han i Embedsmedfør skulde ud til Søbatterierne eller et Krigsskib, og der lagdes derfor tidlig de Spirer til den senere Digters store Interesse for Sømandslivet, der saa ofte gav sig til Kende i hans Digtning. — Naar han om Sommeren var ude i Fredensborg, var han mere hos sin „Tante Louise“², som han holdt meget af, og der i Købmandsgaarden, sammens. 196med tre Fættre og to Kusiner, fandt han sine bedste Glæder. Til disse hørte da ogsaa navnlig Esrom Sø. Paa denne blev der hyppig arrangeret Sejlture, hvorfra Turen ofte gik til Fods til Grib Sø eller til „Pælehuset“, hvor de medbragte Madkurve blev tømte.

Holger kunde som Dreng, hvad der ogsaa saa ofte kom frem i hans senere Liv, lade sig henrive af en overstadig Lystighed. Saaledes skete det en Dag, da vi i et større Selskab var paa Vejen til Gribsø, at Holger der bar en Dunk med Chocolate, stadig tog sig en Slurk af Dunken, og da han ikke vilde afstaa herfra, gav jeg ham et Rap med en Kvist, der laa paa Vejen. Holger blev hidsig, smed Dunken paa Vejen og før hen imod mig for at hævne sig. Det endte da med, at han ved et Puf faldt omkuld, og da de andre i Selskabet, som undte ham denne Medfart, brast i Latter, rejste han sig og gik meget fortørnet tilbage til Købmandsgaarden i Fredensborg. Her gik han ind til „Tante Louise“ for at hente Trøst, og i et udførligt Foredrag fortalte han nu om, hvorledes den „Aspisker“ havde behandlet ham. „Tante Louise“ trøstede ham paa bedste Maade, og ved en Kop Chocolate og en Cigar, som hun trakterede ham med — han holdt tidlig af Tobak — maatte han finde sig i Ensomheden, medens vi andre morede os ved Gribsø. Dog forsøgte han at fordrive Tiden med at tegne det Passerede paa Forsiden af et Nodehefte. Her saa man da Begivenheden paa Vejen til Gribsø: Skolemesteren, med en vældig Tamp i Haanden, tærse løs paa den stakkels Holger, der laa henslængt paa Vejen. Nedenunder var fremstillet hans Hjemkomst til „Tante Louise“, hvor denne med Hænderne foldede og et Kors hængende paa Brystet staar og hører beklagende paa, hvad Holger fortæller om sin Mishandling. Dette Nodeblad (vi har det maaske endnu) saa Holger Drachmann mange Aar efter og morede sig meget derover, da det saa betegnende opfriskede en gammel Episode i hans Liv. Det var nu langt fra, at Holger bar Nag. Næste Dag vare vi lige gode Venner og fulgtes ad paa en Jagttur til nogle Moser 1/2 Mil fra Fredensborg, paa hvilken han bar Jagttasken, og paa Hjemvejen en Vildand og nogle Ællinger. For Jagt og Fiskeri bevarede Drachmann i mange Aar sin Interesse. Han var, naar han opholdt sig paa Fredensborg, meget ofte med ude paa Esrom Sø at fiske. Man lejede en Baad ved „Fiskerhuset“, som den Gang beboedes af Skipper Holm. Denne, en robust Mand fra Holmen, var i en Aarrække Indehaver af dette Statsembede, hvis Funktioner bestod i for Betaling at færge Lystsejlende og andre over til Nøddebo eller undertiden til Esrom. Holm var sig sin Værdighed bevidst, og som gl. Sømand lod han ofte en drøj Ed falde eller et mindre høfligt Ord, for ikke at sige Skældsord, naar der var noget, som ikke behagede ham. Holger var aldrig gladere, end naar Holm gav en rigtig Salve. Han kunde bagefter gengive Scenen meget morsomt, idet han kopierede Holms Fagter og saftige Tale. Holms Udlejning af Baade til Fiskeri rettede sig med Betalingen altid efter, hvor lang Tids. 197Baaden var udlejet, og efter Udbyttet af Fiskeriet. Saaledes vare Holger, min Svoger Frederik og jeg en Morgen Kl. 4 tagne ud i Baad at fiske. Det regnede, men det blev holdt for godt Vejr til at mede i, og vi gjorde en ganske udmærket Fangst. „Nu skal I se,“ siger Holger, „at nu vil Holm nok ha'e en Daler for Baaden, naar han ser denne Fangst.“ — Det vare vi andre enige med ham i. — „Nu skal jeg sige jer noget: vi kommer de bedste Aborrer i Posen, jeg springer af ved Kongebroen og gaar hjem med Fiskene igennem Slotshaven, saa kan I vise Holm Resten, saa slipper vi med 1 Mark.“ Forslaget vandt Bifald. Da vi lægger an ved Kongebroen, er der saa grundt, at vi ikke kunde naa helt ind, men Holger, der gjaldt for en god Gymnastiker, gjorde et Spring fra Rælingen, men naaede ikke Broen og plumpede i Vandet, der dog ikke naaede over Knæerne. Ved Skipperhuset slap vi paa Grund af den „uheldige Fangst“ med at betale 1 Mark.

En Drengeforelskelse i sin adskillige Aar ældre Kusine paakom ham i disse Aar. Holgers Moder, Vilhelmine, født Stæhr, døde 1857, og en Søster til hende bestyrede nu Huset for Drachmann, der var udnævnt til Professor. Denne havde en stor Praksis, gjorde flere videnskabelige Rejser og oprettede det første orthopædiske Institut i København, og var desaaarsag meget bundet udenfor Hjemmet. Holger levede derfor maaske en Del paa sin egen Haand. Lyst til Studeringerne havde han langt fra, og Faderen holdt paa, at han skulde være Student.

Jeg skal dog, førend jeg gaar videre, fortælle, at der den Gang levede en Moster til Professoren paa Fredensborg, ved Navn Jomfru Kobierski, der havde bestyret det kgl. Vaskeri under Kong Frederik d. 6te. Hun var nu gammel, meget original og troede, at hun kunde spaa. Hende besøgte Holger undertiden, og herfra stammer den ypperlige Spaascene i „En Overkomplet“.

I Aaret 1857 blev jeg kaldet til Lærer i Helsingør og det følgende Aar gift, men vi tilbragte, saa længe jeg var Lærer der, alle Ferierne paa Fredensborg og vedligeholdte Forbindelsen med den Drachmannske Familie.

I Helsingør havde vi oftere længere Besøg af Holger, og her lagde jeg først Mærke til hans Anlæg for Tegning. Han opholdt sig her daglig en Tid ved Havnen, Kronborg eller i det Hele taget ved Øresund og tegnede. Naar han kom hjem, gjorde han Tegningerne færdige og viste os dem, og det var udelukkende Skibe eller Baade; derefter gemte han dem i sin Mappe. Der var i Helsingør en Kusine til min Hustru, som var gift med en Grosserer C. Ulstrup. Her kom vi meget, og Holger var der en velset Gæst. Ulstrup var en lidenskabelig Jæger og Fisker, havde selv et Par Baade, og Holger var jævnlig ude med ham at „trække“ Torsk eller Villinger; og stolt var han, naar han kom hjem med en Ret til os. Paa denne Tid var det, at han kom ud til Gurre Skole. Der boede mine Forældre, og de førte ets. 198meget selskabeligt Hus. Holger blev snart som hjemme der, og to af hans Søstre, Johanne¹ og Mimi², bleve inviterede derud og kom der i flere af deres Ferier, ogsaa som unge Piger og Veninder af min Søster, der til Gengæld oftere var i Besøg hos Professor Drachmann's. Derude gik han paa Jagt (se nedenstaaende Digt) og stiftede Bekendtskab med Skovrider, Kammerjunker Krogh paa Landlyst, der var en af mine Forældres Omgangsvener. Han havde en Datter, der var Veninde til min Søster, en smuk, meget livlig og meget musikalsk ung Pige, og hans fyrige

unge Hjærte blev voldsomt indtaget i hende, dog uden at vinde Genklang. I en Juleferie, vistnok 1863, var han i Gurre Skole sammen med en Ven af sig, der var en Søn af senere Admiral Wrisberg. Han døde et eller to Aar efter. I denne Ferie skrev han et Digt, forsynet med Tegninger, som han kaldte „Nøggen“. Han læste det op en Aften, da Frøken Krogh var i Besøg. Oplæsningen varede c. 1/2 Time, og vi syntes alle, at det var kønt. Om det er tilintetgjort eller findes i hans efterladte Papirer, ved jeg ikke. I den samme Juleferie var der et lille Bal hos mine Forældre; der dansedes i Skolestuen, og der paakom ham den Aften en overstadig Lystighed. Om det var et Par smukke, kokette Øjne, eller Bekendtskabet med en stor Bolle Punsch, der dampede i Sideværelset, eller det animerede Bal, skal være usagt; rimeligvis var det alle tre Factorer.

Jeg var i 1862 blevet Lærer i Havreholm, 1 Mil fra Gurre, og nu holdt han i nogle Aar Forbindelsen vedlige mellem disse to Steder.

I 1864 skrev han efter en Sommerferie ud til mine Forældre, og i Brevet laa nedenstaaende Digt:³

Der højner sig en Bakke, den hæver sig op
Med Smaakrat paa Skrænten, med Bøge paa sin Top;
Den hæver stolt sin Pande, den skuer vidt omkring,
Og Høgene omkredse den med langsomme Sving.

Men nede ved Foden, hvor Landevejen gaar,
Halvt skjult af grønne Træer et venligt Hus der staar,
Og opad i den friske, den sommervarme Luft
En blaalig Røg sig hæver med Køkkenarnens Duft.

I Haven er der stille, der er en Fred og Ro,
Saa straks man faar at mærke, at der er godt at bo;
Og trygt den er beskyttet, thi Hassel og Lind
Har bygget der et Gærde mod Vejr og mod Vind.

s. 199 Ved Havens brede Gange saa mange Blomster gro,
og Vinrankens Grene sig opad Muren sno,
De slynge sig om Vind'vet, de titte i Stuen ind,
Og vugge sig og nikke i den friske Sommervind.

Men indenfor i Stuen, hvor Gæstfrihed har Bo,
Der kan hver mødig Vandrers sig trygt slaa til Ro:
„Vær hjærtelig velkommen, sid ned og vær vor Gæst“,
Saa inderlig, saa langt fra al fornem Støj og Blæst.

Naar Skyerne de jage over Himmelen i Hast,
Mens her jeg sidder fængslet i boglig Baand og Bast,
Ser alle Fugle drage til fjærne Egne hen,
Saa flyver jeg i Tanken til Gurre igen.

Saa træder jeg atter i den gamle Skole ind,
Saa vandrer jeg i Haven mellem Kirsebær og Lind,
Saa griber jeg Bøssen, min gode, gamle Ven,
Og springer med „Pasop“ over Markerne hen.

Saa lutrer det min Tanke, saa styrker det mit Mod,
Saa spænder det min Kraft, og saa frisker det mit Blod,
Saa flyve alle Sorger som Avner for Vind,
Saa lettes og saa løftes mit trykkede Sind.

Efter at være blevet Student havde han vanskeligt ved at bestemme sin Løbebane. Faderen vilde, at han skulde blive ved Studeringerne, men det havde han aldeles ingen Lyst til. Det var en svær Tid for ham, og han kom den Sommer ud til os i Havreholm, glemte alle Sorger og gik stadig med paa Jagt. En Dag havde vi aftalt en Jagttur med Ulstrup til Langstrup Moser og skulde mødes med ham i Tikøb. Denne kom ogsaa kørende til det aftalte Klokkeslet, men meddelte, at han ikke kunde tage med, da han skulde modtage en Ladning Smør. Da han var kørt, stod Holger og jeg paa Vejen og raadslog om, hvad vi nu skulde gøre. Langstrup laa 2 Mil fra Havreholm, det var en stegende Julisol og der rørte sig ikke en Vind, men vi bleve dog enige om at gøre Turen til Fods. Jagten gik heldigt; Holger havde nedlagt nogle Ænder og var i straalende Humør; derefter travede vi saa de 2 Mil tilbage. Holger talte den Sommer nogle Gange om at blive Maler, men han troede, at Faderen var derimod.

Efter at Holger Drachmann var rejst tilbage til København, gik der et Par Aar, hvori vi slet ikke saa noget til ham; men saa dumpede han en skøn Sommerdag pludselig ned i Havreholm Skole med Malerkassen over Nakken og med en vid Horisont. Skolehuset blev dens. 200 Sommer tilbygget, begge Gavlene vare nedrevne,

og der var lavet interimistisk Køkken i Udhuset. Min Hustru og Børnene vare, saa længe Reparationen stod paa, rejste til min Svigermoder paa Fredensborg. Oppe paa Loftet under Taget stod min Sæng, og da H. Drachmann kom, blev der stillet en op til, og her sov vi de Retfærdiges Søvn, og om Dagen toge vi tiltakke med de tarvelige Retter, som Tjenestepigen kunde tillave. Nedenfor Skolen laa den Gang Havreholm Papirfabrik, og et Bekendtskab, som H. Drachmann tidligere havde gjort med Ejeren, F. Culmsee og Familie, blev nu fornyet. Her var flere unge, smukke Døtre, hvor iblandt den fjerde ældste, Polly, især vakte hans erotiske Følelser. Hver Aften var han, og undertiden ogsaa jeg, indbudt til Culmsees, og han gjorde her ikke ringe Lykke, især hos de unge Piger, der vare musikalske, spillede og sang smukt. Det blev aftalt, at Drachmann skulde male et Parti af Fabrikken og Mølledammen, der paa de tre Sider var omgivet af Skov og Bepantning, en ret idyllisk Plet, og herpaa arbejdede han nu flittigt. Naar han, ofte sent ud paa Aftenen, kom hjem fra Culmsees, var jeg som oftest i min Sæng, og han listede sig op for ikke at vække mig. Men en Aften, da han kom op, vækkede han mig og sagde: „Kan Du forstaa, at da jeg i Dag kom over til Culmsees, sad Polly ude i Lysthuset paa Skjødets af en Mand, jeg aldrig har set før og som hedder Thalbitzer?“ „Du maa have taget fejl,“ siger jeg, „thi jeg har ikke hørt, at Thalbitzer har været hos Culmsees mere end een Gang, og saa har han en Gang været i Selskab med dem hos os.“ Dermed faldt jeg igen i Søvn, men den næste Morgen, da vi drak The, var han meget optaget af Gaarsdagens Begivenhed. Om Formiddagen sad han dog og malede paa sit Billede, men om Eftermiddagen forblev han ovre i Skolens Have, klædte sig saa lidt om og gik over til Culmsees. Her traf han igen Thalbitzer, der ejede en Gaard i Nærheden ved Navn Lottesminde, og denne blev nu præsenteret som forlovet med Polly. — Man fortalte mig senere, at H. Drachmann den Aften havde været ubændig og overstadig lystig, og da han med Hatten i Haanden havde sagt Godnat til Selskabet, gik han hen og sprang ud af Vinduet paa 1ste Sal.

Behændig, som han var, hans lange Ben, og maaske den bløde Jord under Vinduet, gjorde, at han kom uskadt fra dette Luftspring. Da han kom op til mig den Aften, var han ude af sig selv af Harme og udslyngede ublide Ord om Familien og især om de Forlovede. „Jeg rejser i Morgen tidlig“, sagde han. Jeg raadede ham dog til at blive og gøre Maleriet færdigt og sagde, at han ikke skulde lade sig mærke med, at den Forlovelse havde gjort Indtryk paa ham, og han indrømmede, at det var bedst at lade som ingen Ting og gøre Maleriet færdigt. Den næste Formiddag satte han sig ogsaa ned ved Stafeliet, og jeg spadserede til Fredensborg. Da jeg om Aftenen kom hjem, fortalte Pigen mig, at Drachmann var rejst, og at hun skulde hilse migs. 201og sige, at nu vilde det vare en Tid, før han atter kom til Havreholm.

Herefter forsvandt Drachmann fra min Horisont i flere Aar, og det lod, som han ganske havde glemt os. Han blev Maler, gift og gjorde, saa vidt jeg ved, flere Rejser; blev skilt fra sin meget smukke og elskværdige unge Hustru. Motiverne hertil kender jeg ikke.

s. 201II

HOLGER DRACHMANN SOM UNG DIGTER

I Aaret 1876 tog H. Drachmann efter en Sygdom Ophold paa Snekkersten for at rekreere sig. Der skete i Begyndelsen af Juli Maaned den sørgelige Tildragelse, at en ung gift Fisker, V. Villumsen, druknede. Han satte Passagerer ud til et Dampskib, der gik imellem København og Helsingør, Baaden kom ind under Hjulkassen, og han var fortabt. Da det var i Badesæsonen, var der en Mængde Københavnerne tilstede ved hans Begravelse paa Tikøb Kirkegaard og deriblandt H. Drachmann. Da Begravelsen var endt, kom han ind og besøgte mig, der i 1871 var forflyttet til Tikøb. Her traf han den ældre Fru Culmsee, der i den Tid var i Besøg hos sin Datter, Polly, paa Lottesminde. Der blev Glæde over Gensynet, og da Fru Culmsee skulde hjem om Aftenen, fulgte han hende og blev paa Lottesminde om Natten. Den gamle Kærlighed imellem dem blussede op paa ny, og den næste Dag fulgte Polly Drachmann til Tikøb, da han skulde følge med os til Gurre Skole, hvor min Fader d. 13. Juli fejrede sin Fødselsdag. Her opriskede han gamle Minder og traf gl. Bekendte. Om Aftenen spadserede vi tilbage til Tikøb, og den næste Dag gik han igen til Lottesminde. Han bestemte sig nu til at forlægge sit Sommerophold til Esrom Kro, og herfra besøgte han næsten daglig Lottesminde og kom af og til til Tikøb. Under et Ophold hos os i nogle Dage, skrev han et Par af Fortællingerne i: „Paa Sømands Tro og Love“. „Store Bjørns Endeligt“, ved jeg med Vished, er skrevet paa Loftsværelset i Tikøb Skole. Jeg var nemlig travlt beskæftiget med et Arbejde ude i Baggaarden, da H. Drachmann kommer ud til mig og siger: „Kan Du ikke sige mig, hvor det staar, at Jesus stiller Stormen paa Søen?“ Jeg huskede det ikke saa lige, men gik ind med ham og viste ham Stedet i Testamentet. Han fortalte mig senere, at det var i den Anledning („Store Bjørns Endeligt“), han vilde læse om det Mirakel. Han arbejdede flittigt, dels med at male, dels med at skrive. Der stod paa den Tid en Kamp hos ham om, hvad han egentlig skulde kaste sig over, enten være Maler eller Digter. Paa Esrom sluttede han Venskab med en Dyr læge Larsen, der nærrede stor Begejstring for Malerkunsten.s. 202Selv var han lidt af en Maler, og naar Drachmann talte om sine Tvivl, sagde han altid: „De skal blive ved Pensel og Palet.“ Naar han talte om denne Sag hos os i Tikøb, fandt vi altid, at han skulde være Digter. „Ja, det er svært for mig,“ sagde han, „nu har jeg anvendt flere Aar paa Malerkunsten, men jeg føler hos mig selv mere Kald til at være Digter.“ Den samme Sommer laa der tre unge Malere af Drachmanns Bekendtskab paa Hornbæk, nemlig Krøyer, Johansen og Middelboe. Da Kromanden dør var en Fætter af mig, kom vi med Drachmann flere Gange sammen med dem. Jeg talte en Aften om at faa oprettet et Bibliothek i Tikøb Skole til Udlaan iblandt Beboerne, og vi bleve enige om at give en Dilettantforestilling i Tikøb Kro. Drachmann vilde skrive en

Komedie, og de tre Malere, Fru Thalbitzer (Polly), min ældste Datter og jeg skulde udføre Rollerne. Drachmann skrev saa i kort Tid en Komedie, der hed: „I den ellefte Time“, og vi begyndte Indstuderingen. Prøverne holdtes saa dels paa Lottesminde, dels hos mig, og de sidste Prøver i Tikøb Kro. Det var meget fornøjelige Aftener. Efter Prøverne Sang, Spøg og Latter, medens Herrerne delikaterede sig med Toddy. Stykket blev spillet to Aftener i Midten af Oktober for fuldt Hus. Den sidste Aften var der efter Forestillingen Fællesspisning og Dans. Drachmann havde desuden skrevet en Prolog, der blev fremsagt af en ældre Frøken Hansen. Selv gav han et meget morsomt Optrin. Forklædt som Skomager Halberg (et forfaldent og vittigt Subject fra Tikøb Arbejdsanstalt, der om Søndagen gik omkring og tiggede) traadte han ind paa Scenen og skabte den fornøjeligste Del af Aftenen ved en lang Monolog med Sang¹ og Enetale, hvori Anstalten og hele Sognets Brøst bleve dragne frem.

Ved Fællesspisningen holdt Drachmann flere humoristiske Taler, og da Folk senere sade omkring i Stuerne og bægrede, kom han ind i et Værelse, hvor der just stod en rygende Bolle Punsch paa Bordet. „Gi'er I en Drik Manne?“ siger han. „Ja, værsgo,“ svares der; hvorpaa han tager hele Bollen, holdt den for Munden og tømte den. Derpaa satte han Bollen paa Bordet med Bunden i Vejret. Der blev jo en Latter, og mange troede vist, at han nu var færdig for den Aften, men han dansede og morede Folk hele Natten.

Henad Morgenstunden kom Drachmann og de tre Malere i Sæng i Kroen, men om Eftermiddagen, da der kom flere Gæster, steg Lystigheden til sit Højdepunkt. Der stod i Kroen en Del gamle Militærgeværer, som Skytteforeningen brugte til at exercere med. De kom frem, og først gjorde flere af dem, som havde været Soldater, forskellige Evolutioner til Fods, hvorpaa Drachmann foreslog, at man ogsaa skulde fremstille Rytteri. Han kaldte sig selv „Slejpnere“, krøb om paa alle fire med En paa Ryggen, og de andre gjorde ligesaa, s. 203 medens de under Fægtningen udstødte cimbriske Hyl. Alt dette foregik dog, uden at en eneste af de Tilstedeværende var beruset, men det var Drachmann, der ved sin smittende Munterhed satte Liv i det Hele. Drachmann forlagde en Tid efter sit Ophold til Hornbæk og boede hos Fisker Bjørn Andersen, ogsaa kaldet „Storebjørn“. Fra denne Tid kan jeg huske en Aften, da der var Selskab i Hornbæk Kro, hvortil ogsaa min Hustru og jeg vare indbudne. Drachmann havde meldt sig syg og kom ikke til Aftensbordet. Efter dette gik jeg over til ham. Han laa paa Sængen, og jeg tror, hans Sygdom mest bestod i daarligt Humør. Jeg fik ham dog til at staa op og gaa med ind i Kroen, hvor hans Komme bragte almindelig Glæde. Da han havde nydt et Par Glas Vin, traadte han ind i Dansesalen, hvor Dansen allerede var begyndt, og han blev nu ellevild.

I den gl. Kro, som nu er ombygget, var der Bræddeloft og meget lavt. Stærk og behændig, som han var, dansede han jævnlig rundt med en eller anden Dame, som han løftede op, saa hun ikke berørte Gulvet, og i Lanciers og „Vævevadmel“ smækkede han Fodsaalen mod Loftet, saa det rystede i Huset. En Tid af denne Vinter var han bortrejst, maaske var det i den Tid, han var ovre paa Als og i Sundeved, hvorefter han skrev: „Derovre fra Grænsen“. Henad Foraaret bosatte han sig igen paa Esrom, og vi kom meget ofte sammen baade hos ham, paa Lottesminde og i Tikøb. En Gang i Foraarstiden bleve vi enige om at gaa til Gurre Sø og skyde Gedder. Han og Thalbitzer kommer da en Eftermiddag hen til mig, og med Bøsser og lange Støvler gik vi da ned til Søen, hvor jeg paa en Strækning, der stødte til privat Ejendom, havde Tilladelse til at jage. Vi opdagede imidlertid ingen Gedder, og Drachmann foreslog da, at vi skulde følge Bredden langs med Gurrevang. Da vi kom ned imod Skovridergaarden „Valdemarslund“, var det henimod Aften, men her skød vi nogle Gedder, da paa engang en Stemme raabte: „Hvem er det, som skyder her?“ Vi maatte nu frem af Rørene, som ganske skjulte os, og stode nu overfor Skovrider Schade, der i Spøg først tiltalte os strengt og forsikrede, at han var nødsaget til at sætte os paa Rapporten, men endte dog med at indbyde os til at smage nogle Gedder, han selv havde skudt. Bestyreren, Haar, paa Nabogaarden, „Gurrehus“, blev indbudt med, og vi havde da en fornøjelig Aften. Skovrideren stiklede os stadig med den ulovlige Jagt, vi havde bedrevet, og sagde, at det vilde knibe for os, naar vi maatte møde i Retten, da Haar tog Ordet og sagde, at Fiskeretten i Gurre Sø havde hans Principal¹ lejet, og at han selv var den, der alene kunde anklage os. „Men“, sagde han, „nu skal I til Straf gaa ud og skyde Gedder i Morgen, og saa kommer I ind med dem paa „Gurrehus“, og saa spiser vi dem til Aften“.

Denne Indbydelse toge vi gerne imod. Den næste Dag gik vi dens. 204 samme Jagttur, som Dagen forud, og da vi havde en god Ret Gedder, stillede vi i „Gurrehus“. Haar havde til denne Aften indbudt sin Ven Skovrideren og en Proprietær Høyer i Gurre. Ud paa Aftenen rejser Drachmann sig og indbyder hele Selskabet til en Tur til den nærliggende Gæstgivergaard „Marianelund“. Forslaget vandt Bifald. Snart efter vare vi i „Marianelund“, men der var lukket og slukket. Gæstgiveren, Stahlhut, blev dog snart banket op af Fjærene, og vi fik saa en Bolle Punsch. Det blev foreslaaet at danse en Sextur, og med vore Røster istemmede vi: „En Sextur er kun et lille Ord“. Midt under Dansen standser Drachmann foran den store Kakkellovn, giver den et Spark, saa den styrter omkuld med et voldsomt Rabalder. Værten kommer farende ind og er meget vred, men Drachmann gaar hen til et Bord, hvorpaa var opstillet en Mængde Glas, vælter det omkuld og siger saa til ham: „Vil De nu, min gode Mand, give mig en Regning paa det Hele.“ Skovrideren fik nu stillet Gæstgiveren tilfreds, og da han havde faaet sin Regning betalt, gik vi derfra. Drachmann og Thalbitzer lode sig overtale til at overnatte i „Gurrehus“, men da de skulde i Sæng, kunde de ikke faa de endnu gennemvaade Støvler af, hvis Aarsag de maatte gaa i Seng med Støvlerne paa.

I den paafølgende Sommer vare vi flere Gange ude at fiske paa Gurre Sø. Den ene Gang var Forstander Emil Otto fra Tikøb Arbejdsanstalt med. Det gik snavs med Fiskeriet, og Drachmann foreslog, at vi skulde ro i Land ved det saakaldte „Forstraadens Anlæg“ og derfra gaa til Marianelund og faa os en Bøf. Som sagt, saa gjort. Da vi gaar igennem Anlægget, kommer vi forbi et stort Bøgetræ¹, der c. 3 1/2 Alen fra Jorden delte sig og dannede en Kløft. Drachmann siger: „Skal vi være enige om, at den, der kan krybe igennem Kløften, skal have fri Aftensmad paa Marianelund?“ Det bleve vi da enige om. Han forsøgte først adskillige Gange, men hver Gang han skulde have sit ene Ben igennem Kløften, dumpede han ned til stor Moro for os andre. Otto og jeg gik det i lang Tid ikke bedre, men tilsidst lykkedes det dog mig at komme igennem.

Sent paa Aftenen, i et yndigt Maaneskin, roede vi over den idylliske Sø, omgivet af store Skove og med Gurre Ruiner i Baggrunden, tilbage til Tikøb. — Et andet Træk fra denne Sommer skal jeg dog meddele:

En Dag besøgte Drachmann os i Tikøb, og vi bestemte da at gaa til Fredensborg og besøge min Svigermoder², hvem Drachmann fra sin Barndom satte saa megen Pris paa. Hun var nu Enke. Tillige fulgte min Hustru og et Par af Børnene med. Da vi gaar igennem Slotshaven, ligger der en Del nedfaldent tørt Brænde paa Jorden. Børnene siger: „Det var noget til „Lille Bedste“, som hun kaldtes. „Saas. 205lad os pille det op,“ siger Drachmann. Da de havde samlet en Bunke, siger han: „Nu tager vi hver en Favn fuld og bærer hjem til hende.“ Næh, det generede de sig da ved; men han tog hele Favnen fuld og gik knejsende med Brændet igennem Fredensborg Gade til stor Forundring for dem, vi mødte, og da han kom ind i Gaarden med det, hjalp Børnene ham med at brække det i smaa Stykker til Optændingsbrænde. Da vi senere spadserede i Slotshaven, traf han en Ven; de kom fra os, og vi saa ham ikke mere paa den Tur, idet han blev paa „Store Kro“ om Natten.

Nu forsvinder Drachmann atter fra min Horisont. Han rejser hen ad Vinteren til Paris, og herfra faar jeg en Dag et langt Brev fra ham, hvori han fortæller mig en Beslutning, han og Fru Thalbitzer havde taget, nemlig at denne skulde forlade sin Mand for at blive hans Hustru. Han søgte i en lang Redegørelse at forsvare dette Skridt, begrundet paa indbyrdes Kærlighed og hendes Samliv med en Mand, hun ikke elskede. At jeg ikke kunde billige et saadant Skridt fremgaar af flere Breve fra ham, som jeg herved overlader Hr. Ernst Bojesen, der har givet mig det Løfte, at de ikke skal blive benyttede, saa længe en Datter af Fru Thalbitzer lever. Der er vel ogsaa et lige saa stort Hensyn at tage til hans anden Hustru og Børn, saa vel som hele Familien. Med hende havde jeg en Enetale, hvor jeg paa det indstændigste foreholdt hende det ukristelige og skammelige overfor hendes Mand og to søde Børn (et tredie havde hun, som hun angav, at Drachmann var Fader til). Hun aabenbarede nu for sin Mand sit Forhold til Drachmann. — Han, som elskede hende højt, tog sig det meget nær. Han vilde tilgive hende alt, naar hun vilde forblive hos ham. Hun lovede det først, og han var inderlig glad, men saa forandrede hun sit Løfte; —• formodentlig havde hun faaet Brev i de Dage fra Drachmann ved en Kontorist, som hemmelig besørgede deres Korrespondance — og nu gjorde hun Fordring paa, at hun vilde rejse. Cirka en Uge efter rejste hun og Thalbitzer til København og bleve uden Separation skilte ved Overpræsidenten. Drachmann, der endnu var i Paris, fik hende sat i Pensjon hos en Ven af sig i Lund ved Navn T., der var Læge, gift, og havde flere Børn. Her maa der have udviklet sig et Forhold imellem Lægen og hende, thi da Drachmann fra Paris skrev til hende, at han i Løbet af et Par Dage vilde være i Lund, rejste T., efter at Drachmann var ankommet, hemmelig med hende til Christiania, hvor hendes Forældre boede. Da Drachmann fik dette at vide, tog han sig dette meget nær¹. Han formaaede nu en Svoger af sig til at rejse med til Christiania. Her forefaldt en voldsom Scene. Drachmann og T. gjorde hver Fordring paa at ville have hende, men det endte da med, at hun fulgte med hin til København. Hun maa dog have følt sig stærkest tiltrukket af Lægen, thi en Dag, da Drachmann, s. 206der var taget ind paa et Hotel med hende, var gaaet ud i Byen, var hun ved hans Tilbagekomst sporløst forsvundet. Han fik kort efter Meddelelse om, at hun var rejst til Lund.

Om hendes senere Skæbne kan jeg fra en Søster af hende, der flere Gange besøgte os, fortælle, at T. forlod sin Hustru og sine Børn og rejste med hende til Jämteland. Her nedsatte han sig som Læge, og de levede sammen her i nogle Aar. De fik et Par Børn, hvorefter han døde og efterlod hende og disse Børn i stor Fattigdom. Det ene af Børnene kom til en gift Søster i Norge. Selv skrev hun til gode Venner i Danmark om Hjælp i Penge til at komme til Stockholm og begynde en lille Forretning der. Der blev ogsaa af Flere sendt hende Penge, saa hun klarede sig, indtil hun flere Aar efter blev gift. De havde det i Begyndelsen smaat, men Manden forfremmedes efterhaanden, og tilsidst blev han endog Ejer af et Landsted i Nærheden af Stockholm. Hun er imidlertid død for flere Aar siden og efterlod sig med denne Mand flere Børn. (Disse Meddelelser har jeg for ganske kort Tid siden faaet af en Søsterdatter af hende). Drachmann giftede sig med en Søster til Polly og havde med denne tre 1 Børn. Det synes, som om Drachmann i lang Tid levede lykkelig med denne Hustru. De boede nogle Aar paa Aalsgaarde, hvor vi besøgte dem et Par Gange.

Her vil jeg slutte mine Erindringer og kun tilføje min Opfattelse af de uregelmæssige Forhold, jeg i dette sidste Afsnit har søgt at skildre. Om Drachmanns Barndom og Ungdom kan jeg kun yde ham den bedste Lov. Han var en god og trofast Ven, noget hidsig af Naturen, men han glemte hurtig sin Vrede. Han lod sig let begejstre af unge, smukke og begavede Kvinder, men hans tidligste Ungdom var, saa vidt jeg kan skønne, pletfri.

Om hans Forhold til Polly Culmsee, senere Fru Thalbitzer — han var da skilt ved sin første Hustru — kan der herover kastes et mildere Skær, eftersom det var en stærk Ungdomskærlighed, der ligesom i lang Tid havde været tilbagestrængt, men atter vaktet til Live, da han efter flere Aars Forløb atter stilledes Ansigt til Ansigt med hende. Han fandt hende ikke lykkelig i sit Ægteskab, og hun gav sig nu hen til ham og fængslede ham straks ved sin Ynde, sit livlige Væsen, sin Musik og smukke Sangstemme. Det var hans alvorlige Forsæt, at hun skulde være hans ægteviiede Hustru, og da hun brød sit Forhold til ham, gik det ham dybt til Hjærtet. Han belyser selv i sine Breve til mig fra Paris, hvad der kan tale til Gunst for den Handling, han var fast besluttet paa at udføre. Af overordentlig stor Betydning for hans senere Digterbane har Forholdet til Fru Thalbitzer aabenbart været. Det var i denne Periode af hans Liv, at hans digteriske Geni brød rigtig frem, og nu fulgte der i tæt Rækkefølge det ene Digterværk efter det andet, og jeg tør dristig paastaa, at dette Gennembrud skete paa Esrom, Lottesminde og Tikøb, i disse naturskønne Egne:s. 207 ved Esrom Sø og Gribskov, ved Gurre med den idylliske Sø og Skove. Han var, som jeg tidligere har berørt, herude i en stærk Kamp med sig selv, og Striden stod imellem de to Retninger i Kunsten, som Forsynet havde begunstiget ham med. Malerkunsten, som han allerede i flere Aar havde helliget sig til, udfyldte ikke helt hans Geni; han følte aabenbart, at der var en anden Side, hvor hans medfødte Talent burde udvikles. Dette kom til Gennembrud i disse Aar, og det er Fru Thalbitzer, der selv ubevidst, kaldte det til Live og gav det sin første egentlige Udvikling. Drachmann har altid digtet under Erotikkens Paavirkning. Af denne Grund maa den moralske Kritik tie, og den danske Litteratur maa — om jeg saa maa sige — prise sig lykkelig for, hvad der efter disse Forhold senere udgik fra hans Pen, hvormed han som en af de ypperste Mestres udbyttede det danske Sprog. En Lykke for ham selv, at han dog saa forholdsvis tidlig fandt sin rette Livsstilling, og en Lykke, at han besad en uopslidelig Flid og Arbejdslyst til at udmejsle det skønneste i Sproget og give det en Lødhed, som næppe er naaet af nogen anden dansk Forfatter. Drachmann har selv berørt, at disse Aar havde været af Betydning for ham, uden at sætte dem i Forbindelse med Fru Thalbitzer, men det er upaatvivleligt, naar jeg mindes hans Glæde og Begejstring, naar han, sammen med hende, i timevis kunde sidde ved Klaveret og lytte til hendes Sang, og her fik Bellmann sin ivrige Tilbeder i ham, der gærne til hendes Akkompagnement, om end med tyk Stemme, men med en ypperlig Mimik, foretog „Fredmans Epistler“.

14 (H. B.)

For Fru Thalbitzer førte Forholdet til Skuffelse og Lidelse. Hun var i en alt for ung Alder, kort efter sin Forlovelse, blevet gift med Thalbitzer. Han var rar og inderlig god og for den Kærligheds Skyld, hvormed han omfattede hende, følte hun sig tilfreds, men ikke lykkelig i Samlivet med ham, ude paa en gammel, forfalden og meget ensomt liggende Gaard, under tarveligere Forhold, end hun var vant fra Hjemmet og uden anden Omgang end saa godt som Beboerne i Tikøb Skole.

Da Drachmann kom paa Egnen, bragte han Liv og Adspredelse med sig. Han havde et rigt Fond af Kundskaber og Indtryk fra sine Rejser, besad en ikke ringe Veltalenhed, et sprudlende Lune og en smittende Munterhed. Naar dertil kom, at han var en smuk Mand, meget høj og kraftig bygget, smidig, og med en majestætisk Holdning, er det intet Under, at han, uden at gøre sig ringeste Umage, saa Damerne lægge sig for hans Fødder. At han derfor netop indlod sig i Forhold til Fru Thalbitzer, er Vidnesbyrd om, at hun besad Egenskaber, der havde indskrevet sig dybt hos ham og som nu med en ubetvingelig Voldsomhed atter betog ham, da han, efter Opløsningen af sit første Ægteskab, atter kom i Berøring med hende. Hun var godgørende imod Fattige og blev meget savnet af den fattige Befolkning i Harrishøj, der laa ikke langt derfra. Hun var tilmed dygtig og styredes. 208 sit Hus godt og vilde under lykkeligere Forhold blevet en udmærket Husmoder. Om hun nogensinde har været lykkelig efter de skæbnsvangre Skridt, hun gjorde efter sit første Ægteskab, er tvivlsomt, men hun har ikke kunnet andet end vække Medlidenhed. Ved den paany opblussende Kærlighed paakom der hende en Rus, der ganske bedøvede hende, og hvoraf hun vist først vaagnede i Jämteland. Hun skal i sit andet Ægteskab have været en dygtig og huslig Kvinde, og vel endog agtet i en stor By, der ikke kendte hendes tidligere bevægede Liv.

De ere nu begge stillede for en højere Domstol, hvor der mulig dømmes efter andre Love end her paa Jorden, og hvor et Menneskes Liv herneden sees i et ganske andet Lys, end vi kan skue med vore dødelige Øjne, og hvor den store Barmhjærtigheds Kaabe skjuler alt det, som Verden ofte forarges over.

C. Hansen.

GERDA

I Sammenhæng med dette vil jeg skrive lidt om det eneste af Pollys Børn, som jeg har kendt personlig, om hendes Datter Gerda.

Moderen forlod hende altsaa i Eftersommeren 1878, da hun var godt ét Aar gammel. Dér stod Holger alene med det lille Barn. Han anbragte hende foreløbig i Frk. Schneiders Børnehjem; men allerede i Mai 1879 blev Holger gift med Barnets Moster, og Gerda kom hjem, 2 Aar gammel. Hun var fra Børnehjemmet saare vel afrettet; men det gik af hende med fænomenal Hurtighed, og hun blev det viltre, temperamentsfulde Barn, som ingenlunde var nem at styre. Kvik og morsom var hun. Jeg husker én Gang, hun besøgte os i Bredgade, hun var vel da ca. 3 Aar gammel. Vi havde faaet nyt Tæppe paa Gulvet, og Gerda gik paa Hælene frem og

tilbage over Tæppet. Moder sagde til hende: „Gerda kan du lade være at sætte Hælene i det nye Tæppe.“ Gerda lagde Hovedet paa Siden og kiggede paa Moder: „Hvor skal jeg da sætte mine Hæle?“

Siden skulde jeg følge hende hen til Hegels, hvor hun skulde træffe sin Stedmoder, og undervejs fik vi en vældig Tordenbyge, saa vi blev ganske gennemblødte. Hun traskede trolig gennem Pytterne uden at beklage sig og saa paa Hestene, der var ganske blanke af Væde: „De stakkelse Heste, de er saa vaade!“

Da de om Sommeren flyttede ud paa Landet, var hun fuldstændig vild af Henrykkelse. Hun krøb op i Træer og rutschede ned igen med sønderflængede Skørter og Strømper. Fra Gaarden hørte de vilde Hyl; saa havde hun faaet fat i en Kat, som hun svingede rundt ved Halen, og saa kradsede den hende naturligvis. Det var ikke, fordi hun vilde gøre Fortred; hun var altid godhjertet. Jeg husker en Gang, vi gik gennem Skoven fra Rungsted til Hørsholm; det var meget tørt Vejr, og de sorte Snegle vi saa, var graa af Støv. Saa sagde hun: „Næste Gang skal jeg tage en Vandkande med og vande alle de Snegleorme!“ —

Der kom snart flere Børn i Huset, og Gerda kunde godt skændes og slaas med de yngre Brødre; men var én af dem syg, var det Gerda, han vilde have ved sin Seng, saa var hun idel Omhu og Medfølelse.

Gerda havde i sine første Barneaar en trofast, beundrende Ven, en Ven, som alle de kender, der har læst „Forskrevet“. Det var „Skyggen“, Pharmaceuten Wiese. Den samme tilbedende Kærlighed, som han viste Holger, viste han ogsaa den lille Pige, og han blev aldrig træt af at fortælle om hendes Vidunderlighed. Hun kunde godt i senere Aar have trængt til den Ven; men kort efter at Holger ved Nytaarstid 1884 var rejst til Udlandet med sin Familie, gled den stakkels Skygge ud af Tilværelsen. Han benyttede sin lette Adgang til dræbende Gift og berøvede sig Livet, uden at nogen anede hvorfor. Nogle sagde, det var af Sorg over Holgers „Frafald“; det var i den Tid, da Holger vendte sig imod Brødrene Brandes og det øvrige litterære Venstre. Men det lyder dog neppe troligt. I ethvert Fald mistede det lille Stedbarn en trofast Ven.

Hele Familien rejste, som sagt, sydpaa efter først at have flyttet rundt fra By til Land og fra Land til By; sidst havde de boet paa Palæet i Roeskilde. De var Vintertiden ved Rivieraen, saa, da Sommeren kom, i Tyrol, i den lille Bjergby Tarvis. Her gik Gerda i Landsbyskolen, men rendte idelig derfra. Da hun blev afstraffet, og der forlangtes Bod og Bedring af hende, sagde hun fortvivlet: „Ja, men de lugter!“ — Sidst paa Sommeren flyttede de til Wien, hvor Datteren, Lisbeth, blev født. Herfra skrev Gerda disse smaa tyske Breve til sin Farfar.

Wien 1884. Nov.

Mein lieber Grossvater!

Ich gratuliere dich! Wie geht's dir? Wir haben einen grossen Garten, und wir gehen jeden Tag hinunter. Wie geht's der Grossmutter?

Hier ist Winter und Schnee. Wir haben ein kleines Mädchen und sie schreiet so viel. Jens und Svend sind gross, und Svend ist so lustig.

Viele Grüsse an die Grossmutter und Tante Harriet und Tante Martha und Onkel Bjørn.

Einen Kuss von

deiner kleinen Gerda.

Mein lieber Grossvater!

Es ist heute mein Geburtstag; ich werde acht Jahren. Ich habe ein schönes neues Kleid bekommen, das Papier, worauf ich schreibe, eines. 210 kleine Mappe, ein Etui und einen Kuchen. Wir sind alle gesund und kommen bald nach Hause, worauf ich mich sehr freue. Dann komme ich zu Fräulein Brun und muss dort bleiben, biss ich ganz vernünftig bin, aber ein Bisschen bin ich es schon jetzt, da ich fleissig lerne. Nimm nun zum Schlusse die herzlichsten Grüsse und Küsse von Mor, Far, Jens, Lisbeth, Svend und

Holger Drachmann i Breve

14

deiner kleinen Gerda.

Tarvis 20 Juni 1885.

Jeg synes, de er forbavsende gode for et Barn paa knap 7½ Aar. — Snart flyttede de ud paa Landet igen, saa det var adskillige tyske Skoler Gerda prøvede, inden de i Efteraaret 1885 kom tilbage til Danmark.

Gerda var som en stor, besværlig Hundehvalp, der er iverjen alle Steder, og hun faldt paa begge Forældrenes

Nerver. Ude i Palæet i Roeskilde, hvor de havde boet, var der en Pigeskole i Stueetagen. Der sendte de hende i Pension, men hun var vist alt andet end tilfreds i dette meget gammeldags Institut. Naar hun var hjemme i Besøg i Villaen paa Dronningensvej, kom hun tit hen til mig (jeg var nu gift og boede ved Aaboulevarden), og jeg husker en Gang, da Gerda kom for at hente noget Sølvstøj tilbage, som jeg havde laant til et Selskab. Jeg paalagde hende at gaa forsigtigt og passe godt paa Vogne. „Aa“, sagde hun „naar bare Sølvstøjet kommer hjem, er det saamænd det samme med mig!“ Det var jo en lovlig bitter Ytring af et Barn paa en halv Snes Aar. En anden Gang var hun hos mig sammen med andre Børn af Familien og iblandt dem en lille døvstum Pige, min Kusine paa mødrene Side. De legede godt sammen, men en Gang hen paa Aftenen, da de var meget lystige, blev den lille døve mismodig og skrev paa et Papir: „Jeg ved godt, I spotter mig.“ Gerda blev aldeles ulykkelig og blev ved at sige til mig: „Hvor kunde hun tro det! Saa fortjente vi da at hænges i en Galge.“

Det var nu ikke længe Gerda blev i Roeskilde; Forældrene nænnede ikke at lægge den Tvang paa hende. Saa var hun hjemme igen, og paa Dronningensvej holdt Familien virkelig ud et Par Aar. Derpaa begyndte igen de mange Flytninger, hvor Gerda snart havde Lærerinde hjemme og snart gik i en el. anden Skole. Endelig traf Forældrene et lykkeligt Valg og anbragte hende i Frøken Hassenfeldts Skole i Fredensborg. Der havde hun sine bedste og fredeligste Aar. Men hvor var der ogsaa hyggeligt! For Enden af en af Fredensborgs morsomme, snevre Gyder, som mere lignede en Flodseng end en Gade, laa det smukke gamle hvide Hus med sit Straatag. Det laa paa „Højen“, lige opad Slotshaven og med Indgang til den. Naar man kom ind ad Døren, mødte man skinnende rene, hvidskurede Gulve og altid Blomsterduft. Frøken Hassenfeldts store, kønne, hyggelige Stuer var om Dagens. 211Skolestuer allesammen; men de blev aldrig snavsede som andre Skolestuer, og om Eftermiddagen, naar Eleverne var gaaet, fik Frk. Hassenfeldt og hendes trofaste Pige hurtig al den hjemlige Hygge genoprettet. Der boede altid enkelte Pensionærer, mest unge norske Piger. De fik fortrinlig, rigelig Kost, og de var i et virkeligt Hjem. Frøken H. var et umaadelig livligt og meget talende Menneske. Hun maa have været en fortrinlig Pædagog, for jeg tror neppe, man i nogen anden Ravnekrog i Danmark fandt en saadan Stab af unge vellærte, vel opdragne Piger, med virkelig grundige Kundskaber og med aaben Sans for Litteratur og Kunst, som i Fredensborg i Frøken Hassenfeldts Tid. — Hun havde kendt Holger godt fra de unge Dage. Vore Kusiner Steen var hendes Veninder, og ogsaa hos Bournonvilles plejede hun og Holger at mødes. Og hun tog sig af Gerda med en kærlig Forstaaelse, som aldrig svigtede. Deres Venskab varede Livet ud.

Det maa have været haardt for Gerda at komme derfra; for da var. hendes Hjem faldet sammen. Holger var midt oppe i sin store Edith-Passion. Emmy, hans Hustru, var knust af Sorgen over sit Ægteskabs Ruin. Hun var neppe den bedst egnede til at lede et Pigebarn, som ikke for intet var Holgers og Polly Thalbitzers Datter. Det gjaldt jo at skaffe hende Beskæftigelse, og hun blev da meldt ind paa Frk. Zahles Artiumshold; men det varede ikke længe, og det eneste jeg husker fra den Tid er, at hun fik en dansk Stil, der skulde handle om hendes Yndlingsbog. Hun valgte Madvigs Grammatik og skrev nok en meget morsom Opsats. Saa fik Emmy hende anbragt hos nogle Venner i Holsten, en Landmandsfamilie Schwertfejer. Her lærte hun Huslighed og Tysk. Begge Dele kom hende senere tilgode. —

Efter endt Læretid kom hun tilbage til København, og Forholdene var nu endnu vanskeligere. Moderen, Emmy Drachmann, flyttede med sine to yngste Børn til Dresden for at komme bort fra sine Minder og Sorger, og der var intet Hjem til Gerda. Hendes Moster, Emmys Tvillingesøster, Fru Valborg Nissen, tog sig nok kærligt af hende; men det unge 17-18aarige Barn boede alene i et tilfældigt, lejet Værelse. Arbejdsivrig havde hun altid været, og hun gav sig til at lære Massage. Men i sin Fritid slog hun kraftig med Vingerne, forlovede sig med den ene efter den anden og fik de ældre Medlemmer af Familien til at ryste betænkeligt paa Hovederne.

Efter en eller anden bitter Skuffelse fik hun den Tanke at ville rejse til Amerika og prøve at slaa sig igennem med sin Massage. Imedens hun ventede paa at faa Sagen ordnet, boede hun nogle Maaneder hos min Søster, Erna Juel-Hansen. Der er en lille karakteristisk Historie fra dette Ophold. Gerda delte Værelse med sin Kusine, Gerda Juel-Hansen, og det blev forlangt af de unge Piger, at de selv skulde gøre deres Soveværelse istand. Det gjorde de ogsaa meget pænt; men der var en Pligt, som Gerda Juel-Hansen protesterede imod: hun vilde ikke slaa et vist lille Møbel ud. Gerda Drachmann saa foragteligt paas. 212hende og sagde: „Kan du fylde den, saa kan du vel ogsaa tømme den!“

14*

Den allersidste Tid før Afrejsen boede hun hos os. Det var rørende at se hende sidde og ordne og bøde sin fattige Garderobe. I det Kapitel var og blev hun sin Bedstemoder Culmsees Barnebarn. Der var ingen af hendes Ejendele, der fik Lov at forfalde.

I Mai 1896 rejste hun. Man kan jo godt kalde det halsløs Gerning at lade et ubesindigt Pigebarn paa knap 19 Aar rejse ganske alene til en anden Verdensdel med et Minimum af Penge i Lommen og kun lige akkurat Tilsagn fra en Familie om at tage sig af hende de første Dage. Det er ogsaa blevet Holger bebrejdet stærkt senere hen. Men jeg kan egentlig ikke se, hvad andet der var at gøre. I vort lille Samfund, hvor Forargelsen saa hastig er tilrede overfor det usædvanlige, vilde hun have meget ondt ved at begaa sig. Hun havde det

hede Temperament, som kunde ængste én, men hun havde ogsaa den usædvanlige Energi og Arbejdslyst, som kunde lade én haabe, at hun vilde slaa sig igennem. Der var da ikke andet at gøre end at lade det briste eller bære. Heldigvis bar det!

Holger kom hertil fra Hamburg for at tage Afsked med hende. Jeg glemmer ikke de Dage. Gerda havde en Hær af unge mandlige Venner, og der kom idelige Forsendinger af Afskedsgaver: Vin, Blomster, Frugt og meget andet. Gerda blev hver Gang henrykt: „Aa, det er fra Harald! Og det er fra Povl!“ — etc. Holger rystede paa sit graa Hoved: „Hvem er Harald? og hvem er Povl? Hun er s'gu paa Fornavn med dem allesammen!“ Og da de efterhaanden selv indfandt sig: „Hun er s'gu ogsaa Dus med dem alle!“ Der var noget tragikomisk i at se Holgers forbavsede Bekymring over dette Barn, som sandelig var hans par excellence. — Og saa sejlede hun da fuld af Haab og Mod og fuld af en anden Følelse, der er ligesaa sjelden som smuk: hun havde en rørende Taknemlighed, som aldrig fortog sig, overfor os, der havde gjort de sidste Dage i Danmark hyggelige og lidt festlige for hende. Det var dog saa lidt!

Ombord paa Skibet traf hun en ung Nordmand, Martin Engh, som ogsaa drog ud for at søge sin Lykke. De interesserede sig meget for hinanden, men han drog til Afrika og hun til Boston, saa foreløbig skiltes de.

Den første Tid derovre var meget trang, og havde hun ikke haft sine Kundskaber i Tysk, ved jeg knap, hvordan hun skulde have faaet Fodfæste. Dem benyttede hun imidlertid til at tage en Plads hos en rig Familie som tysk Barnejomfru, og saaledes tjente hun en lille Nødskilling. Saa prøvede hun paa at være „selvstændig“. Men Selvstændigheden kom til at bestaa i afvexlende at sy, frisere og skure Gulve, saa vi herhjemme blev meget glade, da vi ved Nytaarstide fik Brev om, at hun var kommet ind paa et Sindssygehospital som Masseur. Fra det Øjeblik var der Plan i Gerdas Arbejde derovre. Huns. 213lod sig fuldt uddanne baade i Massage og i Sygepleje, og da hendes Læretid var omme, flyttede hun til New York, hvor hun temmelig hurtigt fik Beskæftigelse.

Men sit private Liv dirigerede hun ikke saa fornuftigt. Paa en Udflugt, hvor blandt andre Erik Skram var med, traf hun en dansk Mand, Hr. B., en gift Mand paa hendes Faders Alder. Han forelskede sig heftigt i hende og hun i ham. Hans Hustru var i Europa paa Besøg, og Manden lod hende vide, at han vilde skilles, og at hun kunde blive borte. Gerda ventede Separationstiden ud paa denne ældre, ubetydelige Mand og giftede sig saa med ham. Jeg tror, hun blev ret hurtigt desillusioneret. Han havde mistet sin gode Stilling, og Gerda sled for begge. Om Vinteren rejste hun med Millionærfruer til Jamaica for at give Massage; hun havde til enhver Tid fuldt op at gøre. I denne Periode hørte vi meget lidt fra hende; dog sendte hun mig en Gang et Billede af „sig selv og sin Mand“. Der var to Herrer paa Billedet og ingen Angivelse af, hvilken der var den rette, saa jeg blev ikke meget klogere!

I Foraaret 1905 fik jeg Brev, at nu kom hun hjem for at holde en meget tiltrængt Ferie. Min Mand og jeg var begge to alvorligt syge det Foraar og kunde ikke have hende boende hos os, men saa dog en Del til hende. En Hvil blev det Besøg visselig ikke. Hele den gamle Vennekreds stillede begejstret for at hylde hende, og Gerda styrtede sig paa Hovedet ud i Fornøjelser. Hendes Stedmoder sagde sommetider: „Gerda, du gaar for stærkt paa.“ Men hun svarede: „Ti stille! Jeg har kedet mig, og jeg har slidt; nu vil jeg mere mig!“ Til hendes Ros være det sagt, at hun syntes at mere sig fortrinligt, ogsaa naar hun var til en stilfærdig Frokost hos sin Slægt, eller naar hun tilbragte en Dag i Fredensborg hos sin trofaste gamle Veninde, Frøken Hassenfeldt.

Egentlig smuk var Gerda ikke. Hendes Træk var for store og hendes Øjne for lyse. Men hun havde en høj, flot Skikkelse, smukt Haar og et straalende Humør. Ingen af hendes Venner vil kunne glemme hendes dybe, smukke Latter, som var saa smittende, og hun blev meget beundret af Mænd. Jeg husker en Beskrivelse min Søster Erna gav af et Selskab paa Hotel Bristol: „Gerda sad straalende og overgiven midt iblandt alle disse Tilbedere, og de dansede bogstavelig talt paa Bagbenene for hende allesammen.“

Men under al den støjende Lystighed havde Gerda et bestemt, alvorligt Maal: hun vilde ud af Ægteskabet med B., og hun vilde giftes med den unge Normand, Martin Engh, som hun havde truffet igen, og som hun var kommen til at holde af.

Det virkede da som en Bombe, da der en skønne Dag kom Telegram, at nu kom B. herover for at hente hende hjem. Han kom ogsaa, og han blev nogle Uger; men Gerda rejste ikke med ham. Hun tog til Paris for at uddannes i Fægtning — hed det sig. Hun og Engh havde godt Haab om at faa Skilsmissen istand, og saa skulde hun have fulgts. 214ham ud til Congo, hvor han havde en fortrinlig Stilling i belgisk Tjeneste. Men i sidste Øjeblik maatte de, der arbejdede for hende, melde, at det var umuligt at faa Sagen ordnet paa dette Tidspunkt. Og saa maatte Gerda lade Engh rejse til Afrika, og hun selv rejste tilbage, ikke til Manden, men til Slidet med Millionærfruerne og med en lang Ventetid i Udsigt. Da havde hun Brug for al sin Fædreneslægts Spændstighed og Energi.

Tre Aar maatte der gaa, inden Engh kunde faa Orlov igen, og i Forsommeren 1908 var Gerda her atter. Hun traf alle Forberedelser til Brylluppet og ventede glad og lykkelig paa Brudgommen. I Juli Maaned naaede han hertil, men saa medtagen af Dysenteri at han kun var en Skygge af sig selv. Alligevel var han en glad og rank Brudgom. Brylluppet blev fejret i Aarhus, hvor Gerda havde gode Venner. De blev viede tidligt om

Formiddagen ovre paa Helgenæs af en Pastor Heilmann, som ingen Fordom havde imod fraskilte, og hvem det nok forresten senere ikke er gaaet saa godt. Kun Gerdas Broder, Povl, var tilstede ved Vielsen. Om Eftermiddagen, ved Festen paa Hotel Royal, var han og min Mand og jeg de eneste af Slægten. Ellers var der Hr. og Fru Sagfører Sebbelow, Fruen en Datter af Holgers gamle Ven „sorte Christensen“, Hr. og Fru Politimester Goll, Borgmester Drechsel, men desværre ikke hans yndige Frue, som var bortrejst. Jeg erindrer ikke, om der var flere; men det var smukt og hyggeligt.

Det er sjældent, at et Menneske med Gerdas Naturel er saa heldig at træffe „den rette“. Gerda traf ham i Martin Engh. Baade af Ydre og af Indre passede han for hende. Han havde, — eller har, for han lever i bedste Velgaaende, — en glimrende Skikkelse, et morsomt, men uregelmæssigt Ansigt, gule Øjne, som faar ham til at minde om et Rovdyr, en bydende Stemme, som maa have gjort sig godt overfor Congo-Negrene. Der er en mandig Kraft over hele hans Apparition, som gør det fuldt forstaaeligt, at han kunde blive ved at fængsle Gerdas tidligere noget flygtige Natur. Og han elskede hende med varm Beundring, men tydeligvis ogsaa med en fast Vilje til at holde hende indenfor de Grænser, der passede ham. — Og de var meget lykkelige. — De blev Somren over i Danmark og Norge, og han kom sig helt efter sin haarde Sygdom. Om Efteraaret tiltraadte de saa den lange, lange Rejse. Selve Sørejsen var nem nok, men saa kom et Par Ugers Flodsejls i Hede, med daarlige Baade og rædsom Kost og endelig mange Dages Rejse til Hest eller i Bærestol. Gerda taalte det godt altsammen, og det var frejdige og glade Breve vi fik fra hendes Hjem, da hun endelig naede frem til et saadant i det fjerne.

Engh var „Commissaire de District“, den højeste Embedsstilling under Gouvernøren, og hvad der kunde skaffes dem af Comfort havde de. (Dog sagde Gerda paa sin drastiske Maade, at deres Senge derude var saa haarde, saa man fik Ligtorne paa Halen.) Nogen Omgangs. 215 havde de ogsaa, i ethvert Fald alt, hvd der kom af notabelt indenfor deres Rækkevidde. Gerda klagede aldrig.

I 1912 kom de hjem paa Besøg, raske og glade begge to. Engh tog lige op til Norge først forat hilse paa sin Mor, Gerda til København til alle sine Venner. Hun længtes meget efter ham, og den Dag hun ventede Telegrammet om hans Ankomst, bad hun Portieren paa Hotellet ringe, saa snart det kom, til det Sted, hvor hun var bedt til Middag. Det gjorde han, og Gerda forlangte, han skulde bryde det og læse det for hende i Telefonen. Der stod: „Kommer imorgen, det og det Klokkeslet.“ „Staar der slet ikke mere.“ „Joh — der stod lidt mere.“ „Men saa læs det da!“ „Der staar — 1000 Kys.“ Saa de var endnu meget forlovede!

Vi havde egentlig tænkt, at nu var hans Tid omme, og de kunde blive hjemme. Det havde været Mening, da de drog ud. Men ligesom „Der Taucher“, der gaar tilbunds endnu en Gang for at vinde den højeste Pris, saaledes vilde ogsaa de endnu en Gang dykke ned i Congos Rigdomskilder. Tre Aar endnu, saa var det den fuldkomne økonomiske Uafhængighed, saa kunde de bo, hvor de vilde, og Martin kunde tage hvad Arbejde han vilde. Og i November Maaned rejste de, først til Paris, saa tilbage til Basoko. Der var bygget dem et nyt Hus, og Gerda tog adskilligt med, som skulde pryde det nye Hjem. Der kom ogsaa tilfredse Breve fra dem, men næste November — 1913 — et Telegram, at Gerda var død, 36 Aar gammel.

Jeg tror aldrig jeg har haft sværere ved at forstaa, at et Menneske var død. Efter Telegrammet kom der Brev fra hende selv til hendes Moster, at hun ventede et Barn. Hun døde midt under Svangerskabet af et Hjertetilfælde.

Et Par Aar efter vendte Engh tilbage, medbringende hendes Kiste, tvers over den halve Klode gennem Verdenskrig og Blokade, for at opfylde hendes sidste Ønske: at hvile i dansk Jord. Povl Drachmann talte smukt om hende ved denne sene Begravelse ude paa Vestre Kirkegaard. Martin blev siddende ene tilbage i Kapellet, da Kisten blev baaret ud. De tolv Ligbærere sank næsten i Knæ under Vægten af den prægtige Kiste; ikke at den var særlig udsmykket, det var Træet, der var saa smukt, og der var dejlige Beslag paa. Ligbærerne protesterede ogsaa, — ikke imod Vægten, men imod at den Kiste skulde sænkes i Jorden: „Han kunde da have bygget et Gravkammer.“ Men sænket blev den, og dér, i en hel lille Lund af stedsegrønne Træer hviler Holgers og Pollys Elskovsbarn, i Sandhed „elsket og savnet“.

s. 216 Jeg har ovenfor beskrevet, hvor medtagen Holger var paa Sjæl og Legeme efter den forfærdelige Skuffelse, som Pollys Troløshed beredte ham. — Hen paa Efteraaret kom han hjem, og nu var Forandringen ligesaa stor i den modsatte Retning: han var sund og frejdig og aabenbart fuldkommen helbredet. Springet var saa stort, at jeg næsten maa tænke paa den Følelse man har, idet man vender Bladet mellem 1ste og 2den Del af Faust. Slutningsscenen i 1ste Del rummer Verdens dybeste Kval og Smerte. Indledningsscenen i 2den Del viser Faust sovende i et vidunderligt Bjerglandskab, hvor Ariel befaler Aander og Alfer at læge og husvare ham:

„Entfernt des Vorwurfs glühend bittre Pfeile,
„Sein Innres reinigt von erlebtem Graus.

Som ung kunde jeg næsten ikke tage mig i, at Faust vaagnede forfrisket og med nyt Mod paa Livet. Nu, som gammel, kan jeg bedre forstaa Værdien af den uhyre Regenerationsevne hos geniale Mennesker. Den viste sig altsaa ogsaa her hos Holger.

Maleren Carl Locher, som skulde rejse udenlands, tilbød Holger sin Lejlighed tilleje. Det var Østersøgade 110. Holger tog imod Tilbudet og bad min Søster Mimi, som da var forlovet med Archæologen Vilhelm Boye, om foreløbig at føre Hus for ham.

Holger boede altsaa nu paa Østerbro, og han saa meget jevnlige ind til os. Af og til, naar vi var alene sammen i Stuen, sagde han til mig: „Kan Du skaffe mig en rigtig god Kone!“ — og jeg begyndte i mit Hjertes Enfold at granske efter, hvilken udmærket Kone, jeg kunde finde til Holger. Men min kloge Moder sagde til mig: „Gør dig ingen Ulejlighed. Naar Holger siger saaledes, saa véd han nok selv, hvem han vil have til Kone.“ Og en Dag fik vi følgende Indbydelse:

s. 216

*Øster Søgade 110.
22 Febr. 79.*

Lørdag d. 1ste Marts 1879 Kl. 7½ bliver der „staaende“ Aftenspisning med tilhørende Drikning, Whist og andre selskabelige Adspredelser Østersøgade 110 4de Sal. I Forventning om at Familien Drachmann i Bredgade (in corpore) med samtlige Medlemmer ikke vil svigte denne Aften, men alle med beredvillig Hu vil indmælde sig i „Bægersvingerforeningen's“ Filial sammesteds, underskriver jeg mig paa Søsters og Marens Vegne

ærbødigst
Holger Drachmann.

Sv. u.

s. 217Vi mødte punktlig allesammen. Tilstede var: hele Familien fra Bredgade, Far, Mor, Asbjørn, Martha og jeg. Mimi var jo Husmoder, og hendes Forlovede var der ogsaa. Erna og N. Juel-Hansen. Desuden Dr. Pingel, Viggo & Louise Drewsen (f. Collin), Viggo og Emma Hørup og endelig den trofaste Wiese. I en lang, versificeret, noget snørklet Tale fortalte Holger om sin Længsel efter sin lille Datter, Gerda, som var anbragt paa et Børnehjem, om at hun maatte have en Moder for at kunne finde et Hjem hos ham, at han havde fundet den, som vilde være Moder for hende og Hustru for ham.

Men — han kunde ikke skaffe de fornødne Sædelighedsattester, og Landets vise Fædre forbød ham at gifte sig.

Jeg kan huske, at Pingel holdt en flammende Tale imod „Juristeriet“, som man burde sætte sig udover. Vi andre var jo først og fremmest interesserede i at faa at vide, hvem Bruden var. Holger viste mig den samme Aften Billedet af en sød ung Pige med et stort, blond Haar. Det var Emmy Culmsee, Pollys yngre Søster.

I et Brev fra Hamburg i November 1876 nævner Holger, at han skal bistaa ved Opførelsen af et Stykke i Skandinavisk Forening. Ved den Lejlighed traf han Emmy Culmsee, som var i Besøg hos Slægtninge dernede, og han viste hende en Del Opmærksomhed. Alle hans Tanker var da optagne af hendes Søster; men derom talte han, af gode Grunde, ikke. De var gamle Bekendte fra de Tider, hvor han kom paa Havreholm, selv om hun kun var en lille Pige den Gang, paa hvem han ikke havde agtet synderligt. Nu var hun en fuldvoxen ung Pige paa 22 Aar, fin og nydelig, om hun end ikke var nogen Skønhed. Holger var 30 Aar, smuk og mandig. Endnu var han ikke paa Højden af sin Berømmelse; men der stod dog Nimbus om ham, og allerede begyndte „Sagaen om Holger Drachmann“ at danne sig. Og han viste hende mere Opmærksomhed end alle de andre Damer. Hvad Under da, at han gjorde Indtryk paa hendes Hjerte! Hvor meget de saa eller hørte til hinanden i det Aar, som fulgte, skal jeg lade være usagt. Men i Februar 1878 mødtes de i Hamburg. Det maa have været imellem d. 12te (Brev til Fader fra Paris) og d. 28de (Brev fra Malmø), og da meddelte han hende pludselig: „Jeg rejser nu hjem for at hente mit Barn og min Hustru, Deres Søster Polly; jeg bringer dem til Frankrig, hvor vi foreløbig tager Ophold.“ Dermed faldt alle hendes Luftkasteller sammen. Hun rejste til England, hvor hun tog en Stilling som „tysk“ Gouvernante og anede mindst, at hun godt et Aar efter skulde komme til Danmark som Holgers Brud.

Da Forholdet mellem ham og Polly var ved at briste, kaldte han paa hende, for at hun skulde formaa Søsteren til at blive hos ham og Barnet. Hun gjorde sit bedste; men Polly havde jo taget sin Beslutning. I de bitre Maaneder, der fulgte, hvor han laa i Hamburg, syg paa Sjæl og Legeme, var hun hans Trøst, og nu, 1ste Marts 1879s. 218meddelte han altsaa Slægt og Venner, at han agtede at gifte sig med Emmy Culmsee, saa snart Tilladelse kunde skaffes. Han kunde jo vanskelig fremlægge nogen „Sædelighedsattest“, langt nemmere det modsatte. Men den Bekymring blev nu ikke af lang Varighed. Forfatteren Vilh. Topsøe, som ellers stod i en helt anden Lejr end Holger, gik i Brechen for ham og skaffede ham den ønskede Tilladelse. Og i Begyndelsen af Mai 1879 kom Emmy til København og tog Ophold i sine Svigerforældres Hus, indtil Brylluppet skulde staa, d. 17de Mai.

Jeg vilde gerne give et Billede af Emmy, som skulde være baade sandfærdigt og retfærdigt. Det er langt sværere end Omtalen af de to andre Kvinder har været, først og fremmest fordi jeg maa stille saa meget

større Fordringer til mig selv. Vilhelmine hørte min Barndom til, saa gled hun fra os, og den Berøring jeg har haft med hende i senere Aar er kun sparsom ¹. Polly har jeg, personlig, kun lige strejft. Men Emmy kom ind i min Tilværelse, da jeg var 17 Aar gammel, og har hørt med til den lige til hendes Død. Hun var i det sidste Afsnit af sit Liv saa svag, saa trist og træet, en sørgelig Kontrast til den Emmy, jeg nu skal beskrive, den unge Pige, der kom rejsende for at se alle de Drømme hun havde maattet opgive som umulige, gaa i Opfyldelse i rigeste Maal.

Emmy blev taget imod med fuld Loyalitet og Venlighed. Og vi syntes godt om hende. Forbindelsen blev stærkt kommenteret og kritiseret i videre Kredse. „Den kongelig officielle Patent-Moral og Samfundssædelighed“ var klar paa, at man gifter sig ikke med sin Søsters Elsker, navnlig ikke medens Skandalen endnu er ganske varm. Den Kritik tog Emmy sig meget let; hun fandt, at baade hun og Holger havde en god Samvittighed overfor Polly. Saa faldt Kritiken bort; for hvad Fornøjelse er der ved at bryde Staven over Folk, naar de aldeles ikke tager sig det nær?

Familien i videre Forstand, Kusiner etc. var heller ikke synderlig venlige. Hvor man kom, hørte man: „Skal Holger nu giftes igen! Og med en Søster til Polly! Det holder da ikke Aaret ud! “ Henriette Steen, om hvem han i et Digt siger, at hun er saa villig til at lappe hans gamle Tøj sammen og sprætte det nye op, var ogsaa straks rede med de skarpe Instrumenter: „Det var jo bare et Surrogat for den anden Søster. Det var en Christiane Vulpius, han nu tog til Ægte.“ Naa ja, oprigtig talt, saa var det jo Forholdet til Christiane Vulpius, der holdt, for Goethes Vedkommende. Og forøvrigt var Sammenligningen daarlig. Emmy var et Menneske med gode, solide Kundskaber og med de selskabelige Former i den bedste Orden. Som en gammel Veninde af Huset, en Baronesse, sagde: „Den nydeligste lille Dame.“

s. 219 Medens nu alt dette boblede ude omkring, gik Emmy glad og rolig og ordnede sit nye Hjem. De havde faaet Lejlighed lige ved Siden af Holgers midlertidige Bolig, i Østersøgade No. 108. Bryllupsfesten skulde holdes hos min Søster Erna. Hos os var der nemlig Sygdom. Min yngste Søster, Martha, havde faaet et ret haardt Anfald af Skarlagensfeber. Hun laa inde paa Frederiks Hospital paa „Mynsters Gang“, og der viste de Uforsigtighed med hende, saa hun ogsaa fik Gigfeber. Noget stærkt Menneske blev hun aldrig efter den Tid. Hertil refererer sig følgende lille Epistel til mig:

s. 219

*Frederiksværk Kro.
Tirsdag 13 Mai. 79.*

Kære Harriet.

Jeg vilde være Dig meget forbunden, om Du vilde underrette mig med et Par Ord om Tingenes Tilstand paa Mynsters Gang N° 12.

Hilsen til Emmy, naar Du ser hende.

Je suis. . . . .

En plein bois, dans la profondeur
où tremblent des lumières vertes.

(André Theuriet.)

hvilken Forfatter jeg vil anbefale Dig.

venligst
Holger Dr.

Martha blev flyttet hjem, og saa kunde vi jo ikke holde Bryllupsfest, naar Huset var smittet. — Erna boede da i et morsomt gammelt Hus i Bredgade, lige ved Siden af Marmorpladsen, hvor Kirken jo den Gang laa som Ruin. Det var et lavt, brunt Hus med en Stentrappe op fra Gaden. Baade Fru Gyllembourg i „den magiske Nøgle“ og Vilh. Bergsøe i „Piazza del Popolo“ har brugt det gamle Hus som Ramme om romantiske Begivenheder. Vielsen foregik i Paulskirken, og Præsten var Pastor J. Nielsen (af Københavnervitsen kaldet „Jeres Nielsen“ i Modsætning til „Vores Nielsen“, som vist var ved Helligaandskirken). Han boede i Hus med os. Naar jeg omtaler dette, er det fordi han i sin Tale sagde nogle Ord, som jeg aldrig har glemt. Han sagde til Emmy: „Husk nu, at naar du gifter dig med Holger Drachmann, er det ikke din Sag alene. Et helt Folks Øjne vil hvile paa dig, oms. 220 du ogsaa formaar at løse den Opgave.“ ¹ — Dette Ægteskab blev meget omdisputeret. Det er fra visse Sider betegnet som den kunstnerisk set ringeste Periode i Holgers Liv, den Periode, hvor han sank hen i Prosa. Og denne Bedømmelse er ikke blevet mildnet ved Emmys egen Fremstilling i „Ingers Ægteskab“. Ikke alene viser den ingen Forstaaelse af Holger, men den kvindelige Hovedperson er uendelig meget ringere end den virkelige Emmy var, og hun kan ikke staa sig ved, at Bogen skal gælde som Kildeskrift. Hendes langt senere udkomne „Livserindringer“ er af en helt anden Lødighed og

sætter hende saa smukt et Eftermæle, at hendes Indsats i Holgers Liv af Efterverdenen vil bedømmes helt anderledes, end den blev bedømt i en vis Periode. For os, der holdt af hende, var det en stor Glæde, at hun, trods sit elendige Helbred, fik fuldført Beretningen om de Aar, der laa for hende i Rosensker.

Der er faa, der har set saa meget til deres ægteskabelige Liv som jeg, og jeg maa absolut fastholde, at Emmy skænkede Holger opimod en halv Snes Aars roligt og lykkeligt Familieliv, det eneste af den Slags han kom til at opleve. Den Paastand, at han aldrig var forelsket i hende, holder heller ikke Stik. Eller tror nogen, at en ung, meget forelsket Kvinde kan leve 8 fuldkomment lykkelige Aar med den Mand hun elsker, hvis han slet ikke gengælder hendes Kærlighed? Skønt de skiftede saa tit Opholdssted, var der altid hyggeligt hos dem, og vi var mange, som i de Aar havde dem at takke for smukke, uforglemmelige Stunder. De fleste af de Venner er nu døde og borte og kan ikke aflægge Vidnesbyrd. En var tro til det sidste; det var Karl Gjellerup; han havde kendt hende baade i hendes unge lykkelige Dage og i de mørke og tunge, da hun bosatte sig i Dresden med sine Børn.

Børnene, ja! Det er maaske den allersmukkeste Side hos Holger, der udviklede sig i Samlivet med dem. Og kun under Ægteskabet med Emmy har han levet sammen med sine Børn; her var de altid i fuldkommen

Harmoni med hinanden. Holger var glad for hende, baade som Hustru, Husmoder og Børnenes Moder. Jeg har aldrig hørt ham kritisere hende, før den Dag kom, da han havde mødt en ung, lys Syngepige fra en af Vesterbros Varietéer, den unge Pige, der Aar igennem blev hans Muse. Endnu den Dag idag kunde jeg pege paa dets. 221Sted, udfør Landbohøjskolens Have, hvor jeg for første Gang hørte en Nuance af Forandring i Holgers Tone, da han talte om Emmy. — I Modsætning til Holgers første Kone havde Emmy været kemisk ren for Skinsyge, naar Holger viste andre Kvinder Opmærksomhed. Der havde været ét Tilfælde, hvor hun havde en farlig Rival; men da sejrede Holgers Kærlighed til hende, Børnene og Hjemmet. Nu kom den store, alvorlige Konflikt, og her slog hendes Evner ikke til. Det var pinligt altid at se hende gøre netop det, hun helst ikke skulde have gjort, — især naar man var vis paa (og jeg er det den Dag idag), at det havde været lykkeligt for Holger og dem alle, om Emmy kunde have taget overlegent paa hans Forelskelse i Edith, om hun kunde have givet ham Frihed og samtidig holdt paa ham med den Magt hun havde som Børnenes Moder og som den, der vogtede Hjemmets Arne. Der var saa meget, han respekterede hos hende. Hun havde arvet nogle af sin Moders bedste Egenskaber, deriblandt stor Hjælpsomhed mod dem, der havde det ondt. Jeg husker én Gang, og det var just i den Periode, hvor det var allersværest for hende; — hun havde en Tjenestepige, der havde faaet et Barn, og som var meget ulykkeligt stillet med Hensyn til at kunne sørge for Barnet. Emmy gjorde sig Alverdens Anstrengelse for at faa Barnet anbragt paa et Børnehjem, og da der endelig var Udsigt til, at det kunde lykkes, men der var en Ventetid, tog hun Barnet hjem til sig og sad selv og passede det. Da sagde Holger til mig: „Saadant noget gør Emmy nydeligt.“ — Men hun kunde ikke lade være med at gøre Scener og derigennem støde ham bort, hver Gang han tyede til Hjemmet. Maaske var det ogsaa at forlange for meget af hende, naar vi vilde have hende til at forstaa, at Holgers Følelser var „under Forvandlingens Lov“. Paa en af mine velmente Prædikener svarede hun mig: „Hvad nytter mig alt det I siger! Jeg kan ikke udholde at tænke paa, at alt det, jeg har haft i saa rigt Maal, hans Kært tegn, hans gode, kærlige Ord, de smukke Ting han kunde sige til én saa fint som ingen anden, det har nu en Anden, og jeg maa savne det!“ Det er saadanne menneskelige Udbrud man kunde ønske i „Ingers Ægteskab“.

Saa gik det sin sørgelige Gang, og hun maatte leve Resten af sit Liv paa Stumperne af sin Ungdoms Lykke. Men det skal siges til hendes Ros, at hun, da Terningerne endelig — efter nogle pinefulde Aar, i hvilke hun og Holger søgte „at holde det gaaende“ — var kastet, med stor Karakterstyrke helt og fuldt gik den Vej, hun altsaa selv havde været med til at vælge. Med sine to yngste Børn, Datteren Lisbeth og Sønnen Povl, bosatte hun sig i Dresden og helligede sig sine Børns Opdragelse. Tapper og energisk har hun været til at arbejde, først med en Række Oversættelser, hvor hendes solide Sprogkundskaber kom hende til Hjælp — hun har endda drevet det til at oversætte en Bog af Henrik Pontoppidan fra Dansk til Tysk — siden med egen Forfattervirksomhed, begyndende med den store historiske Roman „Grevindes. 222Cosel“, som hun skrev under Opholdet i Dresden. Trods alt tabte hun heller ikke sit medfødte Grundfond af ypperligt Humør, og hun naaede for saa vidt sit Maal: at give sine Børn en god Opdragelse og skabe dem et Hjem, hvor Savnet af en Fader ikke skulde føles for stærkt. Hun var selskabelig anlagt, elskede at se Folk hos sig og var en ypperlig Værtinde som hun var en dygtig Husmoder. Den Bitterhed, der som Følge af tiltagende Svagelighed formørkede hendes sidste Leveaar, og som altsaa desværre ogsaa prægede en Del af hendes Forfatterskab, skal ikke for os, som har kendt hende, udslette alle de gode, lyse og værdifulde Træk, der var i hendes Karakter.

Hun havde givet Holger en Række lykkelige, fredelige og arbejdsfyldte Aar, som hans litterære Produktion trængte til, for der var i Holgers Natur en Dobbeltthed, som ingen, der har kendt ham, kan se bort fra. Han var „den farende Svend“, maatte af og til ud med Luft under Vingerne og kunde ikke for Livstid være bundet til een Kvinde. (Hvor kan overhovedet eet Menneske forpagte et andet Menneskes Følelser for Tid og Evighed?). Men „Bohème“ var han aldrig. Den Jernflid, som han havde arvet fra sin Fader, fornægtede sig aldrig, saa lidt som Følelsen for et Hjem Hygge.

Jeg kan tale med om det, for i den Periode af hans Liv, hvor han var mere ubunden end nogensinde før eller senere (Sommeren 98), var han en Tid Gæst i vort Sommerhjem i Hornbæk, hovedsagelig for at være

sammen med sin yngste Datter. Da var han — egentlig ikke „den farende Svend“; dertil var hans Sind for splittet og trist, — snarere „den rullende Sten“. Han sagde med Stolthed, at alle hans Ejendele her i Verden nu rummedes i to Kufferter, og han haabede at faa dem reduceret til at kunne være i een. Og dog sluttede et Hjem, fuldt af Børn, sig ganske naturligt om ham, ja, saa godt, at da han havde taget Afsked for lange Tider, stod han igen, 8 Dage efter, i min Stue og bad om Husly en Stund endnu.

Kunde Emmy have givet ham den Frihed, uden hvilken han ikke kunde leve, og dog til enhver Tid have holdt Hjemmets Dør aaben for ham, da havde meget været godt for ham og for de Børn, som han elskede.

Men lad den Kvinde kaste den første Sten, som har Ret til at sige: „Det kunde jeg have gjort.“

De Bøger, som blev til under hans Ægteskab med Emmy er følgende:

Først hans litterære Brudegave til hende: de sidste, smukke Digte i „Ranker og Roser“ og — tildels — „Sange til en Søster“. Saa „Østen for Sol og Vesten for Maane“, „Ungdom i Digt og Sang“, „Tordenskjold“, „Gamle Guder og nye“, „Vandenes Datter“, „Rejsebilleder“, „Puppe og Sommerfulg“, „Strandby Folk“, „Skygebilleder“, „Dybe Streng“, „Tarvis“, „Alkibiades“ og sidst men ikke mindst „Der vars. 223engang“, som blev skrevet under deres lykkelige Tid nede i Kärnthner Alperne i Tarvis. Desuden en Række Digte og mindre Fortællinger.

I deres første Ægteskabsaar, under Emmys Tilskyndelse og med hende som den utrættelige Hjælper, begyndte H. sin Oversættelse af Byrons „Don Juan“, dette Storværk, som for alle Tider vil bevare hans Navn i dansk Versekunst — og for os, som kendte Forholdet, Mindet om de To's gode og trofaste Samarbejde. — Oversættelsen blev først sluttet mange Aar efter, at de var gaaet fra hinanden. Der er en Epilog, hvori H. gør Rede for Værkets Tilblivelse og Fuldendelse. Han begyndte det paa sin Fødselsdag, d. 9. Oct. 1879 og endte det paa Skagen i Nov. 1902.

Epilogen slutter saaledes:

Hvor fik jeg den dristige Idé, hvor fik jeg Kræfterne fra?

For den dristige Idé deler jeg Æren med Forlæggeren, min tidlig tabte Ven, „Russeren“ Langhoff.

Og Kræfterne?

Jo, — min Fa'r var en af de mest udholdende Arbejdere, jeg har kendt. Hans Minde vies Værket!

Skagen 28 Nov. 1902. H. D.

Med „Den brede Pensel“ træder Edith første Gang frem paa Scenen, og Emmys Saga er forbi. Under hans Ægteskab med Emmy er hans „Frafald“ (fra det litterære Venstre); men det bør hun ikke bære Skylden for (hvis der skal tales om „Skyld“), for hun delte ingenlunde hans Meninger i den Periode, i ethvert Fald ikke, saa at hun gik med gennem tykt og tyndt.

Og nu faar Brevene tale igen.

Det første Brev er fra 1882, og der har vist ingen været i Mellemtiden; for i disse Aar saas vi saa ofte, at der ikke var nogen Grund til at korrespondere.

Holger og Emmy blev kun boende godt et Aarstid i Nørre Søgade. I Juni 1880 blev deres Søn Jens født, og saa snart det lod sig gøre, flyttede de paa Landet, ud til Vallerød. Da Efteraaret nærmede sig, havde de ikke Lyst til at vende tilbage til Byen, men fandt en Bolig i Vedbæk, „Taarnhøj“, hvor de boede et Aar. Emmys Tvillingsøster, Valborg Culmsee, var kommen i Huset hos dem. De to Tvillinger lignede hinanden, saa det var næsten umuligt at skelne mellem dem, og de holdt overordentlig meget af hinanden. Valborg blev hos dem et Par Aar og var god og hjælpsom. I Efteraaret 1881, da der ventedes et Barn igen, flyttede de ind til Byen, denne Gang til Gothersgade 158. Der blev lille Svend født, en dejlig Dreng, som de kun beholdt tils. 224han var 6 Aar gammel, saa døde han af Skarlagensfeber. Han omtales i det følgende Brev i Forbindelse med Ammesorger. Han fik en ny Amme, og saa var den Sorg slukket

(H. B.)

s. 224

p. t. Rungsted.
6 Jan. 82.

Kære Fader.

Jeg skulde jo have aflagt Jer en Nytaarsvisit, men faar nu gøre det paa Papiret. Altsaa: glædeligt Nytaar!

Jeg lever endnu — med Mellemrum — herude, og Emmy og Gerda har for nylig aflagt mig et Besøg paa et Par Dage, for at overtydes om at man ogsaa i alle Maader sørgede vel for mig. Det gør man nu ogsaa.

Tid til at „kede mig“ herude har jeg nu ikke. Jeg er jo en Mand, der bruger mange Spand Heste ad Gangen. Vi er desuden en Familje, der bruger mange Penge, og jeg har derfor taget min Pensel fat i disse Maaneder, hvoraf jeg venter mig en Del Indtægt i dette Kvartal, samtidig med at denne „Vexeldrift“ bøder lidt paa min Nervøsitet. Vinteren er jo henrivende.

Men ikke alene Maleriet kaldte mig herud. Jeg arbejder — mellem os sagt — paa et lille Skuespil. Allerede ved mit første Besøg hos Henr. Ibsen paalagde denne dramatiske Kapacitet mig, naar jeg engang havde faaet Ideen og Motiverne til en dramatisk Komposition, da at sikre mig et Par Maaneders Ensomhed og næsten absolute Ro: — naar først Planen var fuldstændig lagt, Scenerne komponerede, og Personerne saaat sige lyslevende indeni En, saa kunde man udarbejde Replikskiftet næsten midt i en Balsal — for ikke at tale om et Børneværelse.

Det er altsaa dette, jeg sidder i — nemlig de første Maaneders Arbejde. Engang i Løbet af Vintren haaber jeg at skulle kunne læse muligvis begge Akter op for Jer i Bredgade — selvfølgelig kun i første Konzept.

Jeg korresponderer daglig med Gothersgade 158 forat holde mig å jour med de „små“ Begivenheder derhjemme. Det fornøjer mig at Emmy nu har taget Panum til „fast“ — saa gi'er det sig vel nok med Ammen og den lille.

s. 225Jens er allerkærest; den Dreng ligger mig meget paa Hjærte. Emmy er som altid god og elskværdig — tager sig maaske de „små“ Ting undertiden lidt vel nær; men det forstaar sig, hun er jo ogsaa nærmest dertil.

Saaledes begynder jeg altsaa paa Aaret. Naar nu blot Ammesorgen var slukket derhjemme, saa vilde „Svend Trøst“ foreløbig intet have at beklage sig over — ikke engang over sin Mave.

Jeg haaber at I alle har det vel i Bredgade. Lad der blive hilst fra mig, naar der skrives til Bjørnen.

I hilses alle hjærteligst.

Din
Holger.

Teaterstykket, der tales om, maa være „Puppe og Sommerfugl“. „Svend Trøst“ er et Pseudonym han første Gang havde brugt ved en Digtsamling det Aar. — „Bjørnen“, som skal hilses, er min Broder, A. B. Dr., som da laa ved Universitetet i Strassburg. Panum er Lægen, Peter Panum, dengang Faders Medhjælper ved det orthopædiske Institut.

s. 225

Rungsted. 12 Maj 82.

Kære Fader.

Hvis Du vedblivende synes om Maleriet og har Lyst til at beholde det, kan jeg overlade Dig det for 300 Kroner, hvilket er min Pris for et Billede af samme Størrelse i Kunsthandlen. Som et praktisk Vink skal jeg kun meddele, at Billedet sandsynligvis vil gaa en c. 100 Kr. ivejret, hvis Familjen engang skulde agte at skille sig derved. Det er jo altid rart at vide, hvad man anbringer sine Penge i, og en Kunsthandler har netop for nylig gjort mig opmærksom herpaa, idet han gratulerede mig (in specie sig selv) til at jeg atter havde taget Penslen fat.

Ses vi maaske snart? — Her er smukt herude nu, men ganske vist lidt koldt. Idag har Sundet frembudt et overordenlig livfuldt Syn under en Storm af N. W.

Børnene trives vel. Idag fyldte „Svendestykket“ sit halve Aar.

Vore samtlige og bedste Hilsner til hele Nr. 56. (2d Sal)

ved
Din hengivne
Holger D.

Holger Drachmann i Breve

s. 226Maleriet, der hentydes til, var fra Scheldes Munding. Holger og Emmy havde, først paa Aaret, været en Tur til Holland og Antwerpen. Fader købte Billedet, og da Familien senere skilte sig ved det, var det ikke ved Salg. Det blev ved Faders Død foræret til Professor Frederik Trier, som var vor Huslæge.

Holger med Familie boede denne Forsommer paa Rungsted Kro, som var bleven overtaget af hans gamle Venner, Kaptajn Schwabes. Kort efter Modtagelsen af dette Brev, da Skoven var grønnest og skønnest, var vi allesammen derude en Dag og fandt dem at være saa lykkelig en ung Familie, som man kunde ønske sig. Senere paa Sommeren drog de, Nomader som de var, til Skagen, og om Efteraaret blev de atter enige om, at København ikke var noget for dem, og lejede den vældige Lejlighed paa Roeskilde Palæ. Her havde Holger endelig en Gang Omgivelser, som passede til hans egne Dimensioner, medens Emmy, som var lille af Væxt, erklærede, at hun havde maattet vænne sig til altid at løbe igennem Stuerne, for ellers kom hun til at tilbringe det meste af Dagen „undervejs“.

s. 226

Roeskilde.
3 Januar 83.

Kære Fader.

Da jeg har afknappet mine Besøg i Byen til den kortest mulige Tid og saaledes ikke har faaet Lejlighed til personlig at bringe Dig mine Nytaarshilsener, beder jeg Dig herved modtage dem skriftligt.

Muligvis vil Aaret bringe mig en Sejr paa Scenen. I saa Fald véd jeg, at ingen vil glæde sig mere derover, end Du.

Og selv om Sejren ikke bliver afgørende, og selv om der Aar efter Aar maa leveres Træfninger, der skulle befæste min Stilling, indtil den bliver uomtvistelig, saa véd jeg, at Du vil glæde Dig for hvert dygtigt leveret Arbejde fra min Haand — saa længe som det nu er Dig forundt at glæde dig over hvad man kan høre eller se sig til.

Det er det afgørende i Forholdet mellem Fader og Søn, at den sidste kan sende den første en saadan Nytaarshilsen: Gid jeg stadig maa bruge mine Evner saaledes, at Du indtil det sidste maa have Glæde af deres Anvendelse.

Naar ethvert Slægtled, gennem Udvikling og Modenhed, kunde gøre sig dette til Motto, saa vilde ethvert Nytaar blive et glædeligt.

Modtag mine og mit Hjemms kærligste Hilsner.

Din
Holger

s. 227Den Teatersucces, som Holger haabede paa, var „Strandbyfolk“. Paa én Maade opnaede han den ogsaa. D. v. s. ved den første Opførelse faldt Stykket nærmest igennem. Der var en meget mat Stemning over hele Teatret, og saadan var det vist det første Par Gange¹. Men saa begyndte Folk at more sig over Olaf Poulsens overdaadige Spil som Ole Ras, og efterhaanden morede hele Stykket. Kong Christian d. 9de gik i Teatret hver Gang det blev spillet, saa henrykt var han over Ole Ras, og der var fuldt Hus til Stadighed. Hvad man nu ellers vil mene om Stykket, saa gav det Anledning til en overordentlig morsom Fest, som neppe er glemt af nogen af de nulevende Deltagere. Holger havde paa Forhaand inviteret alle de Optrædende ud til Roeskilde nogle Dage efter den første Opførelse. Nu var det jo saa langt fra at have været nogen Sejr, men Gildet skulde jo holdes alligevel. Skuespillerne havde ansøgt Kammerherre Fallesen om at faa Tilladelse til at blive borte om Aftenen; men det blev allernaadigst afslaaet. Der var nok ansat en Opera, men der kunde jo ske Forandring, og de havde at være i Byen senest Kl. 5. Altsaa maatte det være en tidlig Frokost; de skulde forlade Roeskilde Kl. 3, og nogen Tid skulde man da have at forlyste sig i. Vi var bedt med allesammen hjemmefra og mange andre af Holgers Venner. Det var et muntert Selskab, der mødtes paa Københavns Banegaard den tidlige Formiddag. Hvormange mon jeg nu kan huske af Deltagerne? Af Skuespillere var der: Olaf Poulsen, Emil Poulsen, Jerndorff, Zangenberg, Fru Hennings (med Mand og ung Søster), Frk. Betzonick (senere Fru Stephan Sinding), Frk. Anthonsen. Jeg husker ikke Fru Hilmer, men hun maa vel have været med, da hun spillede Mad. Røntved. Saa var der William Bloch, Otto Borchsenius, Hr. og Fru Xylograf Hendriksen, Hr. og Fru Pietro Krohn, Schandorphs, Alexander Kielland og Frue, Krøyer, Michael og Anna Ancher, Otto Benzon, Wiese. Der var ogsaa en svensk Maler; jeg tror, han hed Boeck. Paa Roskilde Banegaard blev vi modtaget med den Besked, at Fru Drachmann ikke vilde have os lige strax, vi maatte først gaa hen at se Domkirken. Olaf Poulsen førte an og agerede Cicerone. Jeg er bange for, det kneb lidt med Andagten. Vi var da ikke helt alvorlige oppe ved de morsomme gamle Munkestole. Da vi skulde gaa ud af Kirken, kunde vi ikke finde Zangenberg. Olaf saa meget bekymret ud: „Bare han ikke har fundet Altervinen, saa kommer han aldrig igen.“

Paa Palæet var der festlig smykket. I Spisesalen havde de blændets. 228Vinduerne, da der mentes at blive mere Stemning ved kunstigt Lys. Og Stemningen manglede sandelig ikke. Det gik noget ud over Holger med Condolence i Anledning af Stykkets kranke Lykke; men han var bred og glad og feststemt. Krøyer var elleveild. Jeg kan huske min Forbavselse, da han afvexlende kyssede de to Damer, der sad tilhøjre og tilvenstre for ham. Men det generede ikke Damerne, og saa kunde det jo være det samme. Min Søster Martha, som var lige 17 Aar, havde faaet den svenske Maler tilbords. Han bad hende sige ham, hvem de forskellige var. Inden jeg gaar videre i Historien, maa jeg bemærke, at hun ikke vidste, hvad en Maage hedder paa Svensk. Hun viste ham bl. andre Anna Ancher. „Aa, sagde hendes Kavalér, „det är henne med Måsen!“ Martha blev rød i Hovedet og saa forbavset ud; men han forklarede videre: „en gammal Kar, som plockar en måse.“ Saa klarede hun op og fortsatte med Paavisningen. Jeg havde William Bloch tilbords og morede mig dejligt, og det syntes alle at gøre. Da Lystigheden var størst, trak Olaf Poulsen frem under sin Stol den Harmonika, som Ole Ras trakterer i Stykket, og begyndte at synge en Parodi paa Sangen i „Strandbyfolk“, skrevet af Otto Benzon.

15*

Min Broder, A. B., syntes, at der skulde gøres Stads af Emmy, som klarede det hele saa smukt. Han var nylig kommet hjem fra et Aars Studieophold ved Strassburgs Universitet og var vant til tyske Studenters muntre Knejpeliv. Han foreslog, at vi skulde „rive en Salamander“ til Værtindens Ære. Det var nu lidt naivt, for hvad tyske Ølkrus kan taale svarer jo ikke helt til, hvad danske Vinglas holder til. Der var da ogsaa adskillige Glasstilke, som knak. Men Emmy tog det bredt: „hvor der handles, dér spildes“. Det forstyrrede aldeles ikke Stemningen.

Efter Bordet dansede vi, med Respekt at melde, i Kirkesalen. Jeg var i Kvadrille med Kielland, og han var den samme Kurmager som altid.

Nu var egentlig Øjeblikket til Opbrud kommet for Skuespillerne, men de morede sig altfor herligt. De lod Tiden gaa lidt over Afgangstid, og saa telegraferede de til Kammerherre Fallesen, at de var kommet for sent til Toget, om de skulde tage Extratog. Hans Svar blev refereret: „Rejs ad H. . . til!“ Men det var vistnok Olaf Poulsen, der læste Telegrammet.

Saa vilde Olaf „paa Bjerget“, og en Skare af os gik med i den lyse Foraarseftermiddag, naturligvis med ham og alle hans Løjer som Midtpunkt. Vi kom til en lille Beværtningshave med Keglebane, og dér gik vi ind og spillede Kegler. Jeg havde nu sluttet mig til Jerndorff og Fru Hennings' nydelige unge Søster „Klamakken“ kaldet. Hun udmærkede sig særligt, og Jerndorff, som var hendes Spillelærer, sagde: „Véd du hvad, Klamakken! Dit Anslag paa en Keglebane er fuldt saa godt som paa Klaveret.“

Det mørknedes, inden vi kom hjem, og Palæet var fuldt oplyst. s. 229Hvor Emmy skaffede Aftensmad fra til alle de Mennesker, véd jeg ikke, men vi led sandelig ingen Nød.

Til sidst sang Jerndorff for os, henrivende! Bertran de Borns Sange og meget andet. Jeg husker, at Borchsenius hoppede henrykt omkring og raabte: „I Kvinder! Hvorfor omfavner I ham ikke? Hvorfor kysser I ham ikke?“ Der var vist flere, end den blufærdige Jerndorff brød sig om, der fulgte Opfordringen.

Saa sluttede denne straalende Dag, som ingen af dem, der var saa lykkelige at være med, nogensinde glemte.

Kort Tid efter, da Bøgen stod i Udspring, blev jeg bedt derud paa et længere Ophold. Hvor havde vi det yndigt! Et lykkeligere Familieliv har jeg aldrig set. Om Morgenen gik jeg Tur med Holger. Han var, saa underligt det lyder, hele Livet meget genért. „Jeg kan ikke fordrage at gaa alene, for alle Folk glør paa mig, men naar jeg gaar og snakker med dig, glemmer jeg det.“

Senere paa Dagen, naar han sad ved sit Arbejde, var Emmy og jeg hele Tiden sammen med Børnene, og Dagen sluttede gerne med, at Holger læste op for os, noget af det han i Øjeblikket arbejdede paa.

Hen paa Efteraaret var jeg atter en Stund hos dem, men da var Jorden begyndt at brænde under Fødderne paa Holger. Det var jo hans saakaldte „Frafaldstid“. Han havde sagt sig løs fra politiske og litterære „Partier“. Der er ingen Tvivl om, at han maatte gaa den Vej. Men et bittert, personligt Had gjorde, at han kom til at gaa den mindre værdigt, end vi kunde have ønsket. Der var kommet Blod imellem ham og Edvard Brandes. Om Konflikts Natur kan tildels læses i „Ostende—Brügge“.

„Europæerneü, det radikale Parti, gav ham unægtelig raat for usødet. Der var et Casino-Møde, jeg husker ikke bestemt Tidspunktet, hvor den hele „Meute“ faldt over den stakkels Hjort. En „elskværdig“ Slægtning, hvis Navn jeg ikke vil nævne, kom efter Mødet op til min Fader og sagde hoverende: „Din Søn blev behandlet fuldstændig „en canaille“. Og canaille var han dog ikke.

Det var ved det samme Møde, at vor elskelige Ven, Dr. Pingel, erklærede, at Holger burde forfølges som en afskyelig Skruptudse. (Min Moder sagde: „Som om Pingel nogensinde vilde forfølge en Skruptudse!“). — Og

nu maa jeg springe nogle Aar frem i Tiden. I min lille Nekrolog over Holger (Tilskueren. Febr. 1908) havde jeg desværre citeret Pingels Udtalelse (Til min Undskyldning maa jeg sige, at jeg i de sidste Aar havde sét meget lidt til Pingel, saa at jeg ikke vidste, i hvilken Grad hans Syn paa Holger havde forandret sig). Fra hans Søster fik jeg strax et bedrøvet Brev, hvori hun skrev, at hendes Broder tog sig meget nær, at „det dumme af alt det dumme, han havde sagt i sit Liv“, nu skulde staa paa Prent.

Jeg gik derud samme Dag og gjorde Afbigt og fik saa, vistnok allerede næste Dag, følgende Brev:

s. 230 Trianglen 9/2 08

Kjære Fru H. Bentzon!

Vil De tillade mig at sende Dem en Afskrift af nogle Linjer, som jeg sendte Deres Broder Holger paa hans Fødselsdag d. 9de Oct. 1906, og hvori jeg søgte at udtale mine Følelser overfor ham, saaledes som de har formet sig gennem mange Aar og antaget deres endelige Skikkelse. Jeg skrev: „Kjære Drachmann! Mellem alle de Samtidige af Navn, som jeg har staaet i personlig Forbindelse med, er Du mig langt den største og mægtigste. Gennem den Indflydelse, som Din Digtning har øvet paa mig og mit Liv, prøver jeg at maale den Indflydelse, som Du ned gennem Tiderne vil øve paa vort Folk og dets Liv, og jeg takker og priser Dig af hele min Sjæl. Din hengivne V. Pingel.“

Hvis De, kjære Frue, skulde synes, at disse Ord bære Oprigtighedens og Sandhedens Præg, beder jeg Dem bevare dem som en Erindring om en af Deres Broders og Deres Families Venner.

V. Pingel

Dette Brev har lige siden ligget paa ét bestemt Sted blandt Holgers Breve, og jeg er glad over at kunne citere det her og derved bøde paa den Uret, jeg begik imod min kære gamle Ven ved i min Artikel at gentage hans Ord fra Casinomødet.

Men tilbage til Efteraaret 1883. Der blev bl. a. i den radikale Presse udtalt, at Holger for første Gang havde leflet for Publikum (maaske var Udtrykket ikke saa stærkt), da han skrev „Derovre fra Grænsen“. Holger læste det en Dag inde hos os og sagde bittert: „Er nogen af mine Bøger født, da er det den!“ Sligt kunde jo nok kaste min karaktersvage Broder over i den nationalliberale Lejr — hvor vi nødigt saa ham.

Hørup ønskede sikkert ikke, at Holger skulde rakes ned i hans Blad. Man valgte at tie ham ihjel. Om de kunde forsvare det overfor Holger, er et Spørgsmaal for sig. Men at de overfor deres Læsere kunde forsvare ikke at nævne hans Navn i lange Tider, det vil jeg bestemt benægte.

Saa rejste Holger da til Udlandet, delt mellem det Had, som desværre blev hans Ledestjerne i altfor høj Grad, og et Væld af gryende, ægte Følelser. — Edvard Brandes var for ham i de Aar, hvad Carl d. 1stes Hoved var for stakkels Mr. Dick i „David Copperfield“. Overalt dukkede han frem, selv i det dejlige Digt paa Grundtvigs Hundredaarsdag: „Her, hvor de store Floder falder i Havet. — —“ Hans Had drev ham endogsaa over i den Følelse, som det smerter mig mest af alt at finde hos dem, jeg holder af: Antisemitisme. Jeg lagde visselig ikke Fingrene imellem, naar vi kom til at tale om de Dele.

Men samtidig groede hans Kærlighed til Danmark og ogsaa en vis Religiøsitet, som han egentlig altid har haft fremfor os andre Søkende (paa én Undtagelse nær).

s. 231 Naar man læser Slutningsstrophen i „Jeg vaagner om Natten og skriger — —“

„I Daarer, hvad evner den skriftkloge Mand?
„Gak ud ved den store, den ensomme Strand,
„hvor Prunk og hvor Præk blev begravet:
„dér gribes hver Barm af det evige Ord,
„dér taler Messias om Himmel og Jord,
„dér kommer han til os paa Havet.

Eller i samme Samling (Svend Trøst: „Gamle Guder og Nye“) sidste Strophe af „Illusioner“

„Kom Silkepræsters Pjaltegod,
„Daglejersektens Kongebarn:
„lær mig det store, svære Bud
„at elske Jord- og Støv- og Skarn.“

Eller Bjergsalmen (i „Fjeldsange og Eventyr“)

„Javist var det Kristusbilled
„baade gammelt og grimt at se,
„knap var af Træsnyderkunsten

„et tarveligt Glimt at se,
„men barnlige Hænder i Gave
„havde, med rørende Sans
„for Smaablomsters fineste Farver,
„om Sømraglen vundet en Krans.

„Dér sukked de hvide Bellis
„ved Guldakelejernes Bryst
„og Gøgeurternes Læber
„rødmed med hviskende Røst,
„Forglemmigejernes Øjne,
„dugget af Perler smaa
„bedende op mod det stakkels
„Træsnyderkunstværk saa.

„Javist er vort Gudebilled
„til Tider et tarveligt nok,
„men „Noget“ rører sig hos os —
„det Noget er arveligt nok:
„med Øje for Blomsternes Farver
„og Øre for Blomsternes Sprog
„vi hænger vor Bøn i Gave
„paa en rusten Sømragles Krog.

s. 232— har man da Ret til at mene, at dette var Udslag af personligt Had eller af Trang til at lefle for Publikum? ¹

Holger og Viggo Hørup blev fuldkomment forsonede. De havde jo i de unge Dage været for Brødre at regne og har altid holdt af hinanden. G. B. og Holger trykkede hinandens Hænder over min Faders Grav. Jeg tror, at G. B. da rakte sin Haand til Holger som vor Faders Søn. Jeg véd, at Holger trykkede Ungdomsvennens Haand; derom vidner Brevene tilstrækkelig. Men at en Ven kunde krænke ham som Jøde, det kunde hverken han eller gamle Fru Brandes tilgive. Mon man ikke bør se denne Form for Uforsonlighed i det mildest mulige Lys?

Om Pingel taler Holger smukt (til Trods for „Skruptudsen“). Jeg véd ikke, om Holger og Edv. Br. overhovedet fik noget at gøre med hinanden efter Bruddet. Nærmest tror jeg, de har ignoreret hinandens Existens.

Og saa gaar vi altsaa videre med Brevene, som nu er fra Udlandet.

s. 232

Villa Métropole Nizza. 19 Marts 84

Kære Fader.

Jeg er igaar vendt tilbage hertil efter en Uges Ophold i Rom — 8 Dage, der har været saa indholdsrige som otte Uger og som yderligere har indblæst i mig noget af den Aand, jeg drog ud for at tilegne mig: det store, uafhængige Syn paa Menneskehedens Historie og de enkelte Individets Skæbner.

Jeg har ventet med at skrive hjem til Jer, indtil en saadan ubetinget frisk Luftning kom over mig. Mit Sind var jo i høj Grad medtaget af den sidste Campagne derhjemme, da jeg rejste bort, og det blev ikke bedre da jeg undervejs anskaffede mig en fordømt Brystforkøelse, som holdt mig sengeliggende her i 14 Dage.

At gaa til Montreux viste sig straks som en Urimelighed — for ikke at sige Umulighed — da vi kom igennem Schweiz. Der var fuldstændig Vinter overalt, og flere Rejsende, som Emmy og jeg talte med, fraraadede paa det bestemteste Montreux som et Sted, hvor man ikke saa' Solen førend hen i April og hvor der i det Hele var mange Mennesker, faae Spasereveje og grænseløst kedsommeligt.

s. 233 Nuvel, jeg skal ikke fremhæve Nizza paa Mx's Bekostning. Tværtimod. Men Nizza forskaffede os to Ting, der særlig i vor første sygelige Periode kom os vel tilpas, nogle brave og elskværdige Menneskers Selskab, nemlig Zernichows, og saa forresten Solskin og mange Blomster. Forøvrigt er Nizza et Hul — ganske saaledes som Du beskrev det; men jeg gottede mig i Stilhed hver Gang de herværende Englændere og Franskmand gav Beskrivelser tilbedste gf et Vinterophold ved Lac Lemman. Jeg tror ikke, at det ene Sted har noget at lade det andet høre.

Men nok herom. Da jeg var kommen nogenlunde til Hægterne igen, fik jeg mig et særskilt Værelse, med en god Porcellænsovn og Udsigt over Havet imod Antibes. Børnene kunde være ude hele Dagen, Emmy havde sin Søster her til Selskab, og jeg arbejdede — Alt var saare vel, og saaledes gled Februar Maaned. Jeg maatte da sande, at min Bortrejse (trods de forskellige Smaaavanskeligheder) var noget af det bedste, jeg i

lang Tid havde fundet paa. Efter nogle Dønninger fra den sidste Storm blev det lidt efter lidt Havblik i mit Gemyt; Børnene og Emmy havde jeg omkring mig, Ingen skrev til os, og vi til ingen, vi saa' ingen Blade, hørte intet til Vrøvlet derhjemme, interesserede os ikke for Vrøvlet derude — kort sagt, Tilstanden var olympisk, saa meget mere som den brave Mlle Gaborel her i Pensionen leverede os rigelig Spise og Drikke.

Jeg gjorde en overordenlig fornøjelig og frisk Indledningsartikel færdig til Pragtværket „Danmark“, som udkommer hos P. G. Philipsen, og derpaa gav jeg mig i Lag med Omstøbningen og Gennemarbejdelsen af „Puppe og Sommerfugl“, der nu (med Bjørn Bjørnsøns tekniske Plan som Fundament) er blevet en 4 Akts Komædie med stærkt spændt dramatisk Virkning og nogle ganske gode Scener fra et moderne Kunstnerinteriør. Det bliver oversat i Hamborg og vil formodentlig blive spillet paa de tyske Scener til næste Sæson — og „maaske“ i Norden ogsaa, i ethvert Fald i Stokholm.

Da Tæppet var faldet i sidste Akt, snørte jeg — nej det var nok Emmy — min Koffert, og i Selskab med Zernichows gik jeg ombord paa en Damper herfra til Genua og videre ad Jærnvej over Spezia til den evige Stad.

Det var min Hensigt netop dette, at tage Rom i en eneste stor Mundfuld, et eneste dybt Drag af dette vældige Drikkekar, hvori Verdenshistoriens. 234har hældt hele sin Berusning, baade hedensk, barbarisk og kristelig — og hvori der selvfølgelig er Bærme paa Bunden.

Hvad Bærmen angaar, da lod jeg den ligge. Jeg drak mig sund og styrket, begejstret og paa samme Tid saa sælsom „rolig“, og jeg er nu vendt tilbage derfra med noget lifligt noget paa Tungen, som højst sandsynligt vil ytre sig i et Arbejde, der hverken bliver Polemik eller Kritik — et Arbejde, hvori jeg dog en Gang vil forsøge at vise disse kedsommelige Mellembestemmelser derhjemme („Højre“ og „Venstre“) hvad Historie er, hvad Lidenskab er, hvad Hjærte, hvad Elskov, hvad Ærgerrighed osv — kort sagt, jeg vil tage mig selv ved Haarene, rykke mig ivejret op paa en af de „evige“ Høje og blive deroppe saa længe indtil jeg aldeles har glemmt Tilstedeværelsen af alle elendige literære og politiske Partier derhjemme, der dog naar Alt kommer til Alt ikke er saa meget værd som den Fidibus hvorved en beaandet og begejstret Kunstner tænder sin Arbejdspipe.

Dette lærte den evige Stad mig blandt andet.

Forøvrigt rejser vi herfra paa Lørdag. Jeg vil til Korsica og derfra gaar vi med begge Familier over Genua til Venedig; dernæst op til Søerne, og, naar Varmen kommer, da til Bjærgene. Herom har Emmy vist allerede skrevet til Harriet, ligesom hun formodentlig har meddelt noget om Brevenes Adresse etc. Vil Du hilse Harriet og hendes Hjærtenskær og ønske hjærteligst til Lykke. Hvad samme Hjærtenskær angaar, da har han skrevet et Brev hertil, hvori han paa en meget elskværdig Maade søger at gøre Rede for et af Ernas æstetiske Selskaber og en lille „Scene“ deri. Jeg forstaar ikke meget deraf, og jeg synes ikke at Sagen er meget magtpaaliggende. Hvis Du i din Tale har givet Georg Br. en lille Opmuntring, da under jeg ham den af fuldt Hjærte. Mine Følelser overfor ham ere altid vedblivende Vennens — om vi end maaske i lange Tider ikke faar personligt noget med hinanden at gøre. Det er ikke mod ham, det er mod den misbrugte Bevægelse, som han har rejst, at jeg har rettet mine Angreb. Jeg synes, at han staar stille; — det forekommer mig, at jeg udvikler mig. Her ligger vor Differens.

Og saa forøvrigt Levvel. Jeg tror at Emmy har meddelt Detaillerne af vort Ophold her. Jeg vilde ønske, at jeg kunde sende hele Familien i Bredgade ret meget af den Sol, den Fortrøstning til Sommeren og det Haab om en god Vinter, som nu fylder mig, til Brug for Eders snarlige Opbrud og Udflytning fra Hovedstaden.

s. 235Lykken ligger naturligvis hverken i Rom, i Fredensborg, i Roeskilde eller andetsteds. Det var altfor nemt, hvis den kunde findes geografisk. Den ligger formodentlig dér, hvor man selv virker sundest, oprindeligt og mest helt.

Altsaa, til Lykke i Fredensborg! for Dig og Jer Alle.

Hjærteligste Hilsener fra alle Børnene
ved Din hengivne
Holger Drachmann.

Zernichows: Emmys yngste Søster, Dagmar, var gift med den norske Skibsrheder, v. Zernichow. Hun var, ligesom Søsteren, Polly, blevet gift 16 Aar gammel. Ægteparret skulde begynde med at bo i U.S.A. (jeg husker ikke bestemt hvilken By). Paa Grund af Brudens store Ungdom fulgte Emmy med og boede hos dem de første Maaneder. De to Søstre stod hinanden meget nær.

Dagmar Zernichow, som nu bor her i Danmark, er den eneste, der lever af den store Søkendeflok. Hun var — og er — en stor Skønhed.

Det kommende Værk, som Holger omtaler, maa være „Alkibiades“.

Saa kommer der senere i Brevet en Passus, som begynder: „Vil Du hilse Harriet og hendes Hjærtenskær —

Dette refererer sig til, at vi alle havde været indbudt til en Fest hos Erna paa hendes Fødselsdag d. 5te Marts. Erna tog sig i denne Tid Holgers „Frafald“ meget nær. Hun havde ved denne Lejlighed inviteret forskellige litterære Spidser, bl. a. Georg Brandes. Hele Arrangementet var meget festligt. Det begyndte med, at Schandorph oplæste sin Fortælling: „Da Stine blev Gaardmandskone“. Den blev ledsaget af Tableauer, som vor Fætter, Teatermaler Fritz Stæhr-Olsen, havde sat i Scene, og hvori Martha og jeg figurerede. Men allermest var det Erna magtpaaligende at glæde Georg Brandes, og lige før Bordet bad hun Fader om at holde Tale for ham. Fader gjorde det med smukke og diskrete Ord, og G. B. svarede. Af Svaret husker jeg kun, at han raillerede over Holgers Ophold i Nizza, da han ikke saa nogen nævneværdig Forskel paa det forkætrede Ostende og det ligesaa mondæne Nizza, (lidt letkøbt, synes jeg).

I sine Livserindringer omtaler Brandes denne Fest og ytrer saa stor Glæde over Faders Tale, at man maa røres derover. Gerne under jeg ham den Glæde. Men paa den anden Side: vi i det gamle Hjem ønskede ikke, at Holger ad anden Vej skulde høre om dette Oprin. Først skrev da min Broder, A. B. et Brev derom, som imidlertid ikke rigtig behagede Fader, og saa syntes vi, at min Forlovede, Povl Bentzon, som var den mest neutrale Person, og som alligevel skulde skrive derned og takke for Emmys bjertelige Lykønskning, hellere maatte overtage Hvervet.

Holgers Svar er jo kun smukt og elskværdigt.

s. 236 Slutningen af Brevet hentyder til, at min Fader nu opgav sin Praxis, og at vi i det tidlige Foraar flyttede ud paa Vexebogaarden ved Fredénsborg, hvor mine Forældre havde et herligt Hjem et Par Aar, og hvor jeg blev til mit Bryllup det følgende Aar.

s. 236

Tarvis. Kärnten. Oesterreich.

27 Maj. 84.

Kære Fader.

Oppe i Alperne — i en henrivende Dal — mellem vilde „høj-romantiske“ Omgivelser — selve vort Hus en lille hyggelig Idyl — styrkende Bjærgluft — ovenikøbet Fyrrenaals-Bade — Maverne igen i Orden (i det mindste saa temmeligt) — tilbagevendt Arbejdskraft og Produktionslyst ...

Ja; saa skriver jeg altsaa hjem idag! sagde jeg til Emmy.

Vi er altsaa i egentligste Forstand kommen paa det Punkt — omend ikke geografisk — hvor vi straks burde have været. Men dog har disse tre Maaneders Ophold i Sydfrankrig, Nord og Mellemitalien været for mig maaske af den allerstørste Betydning. Jeg har faaet set ret dybt ned i det „romanske“ Liv, i Folkets Karakter, Literatur etc; jeg har „gjort op“ og jeg er nu sikker og fast overtydet om, at hvad der har ligget længe og dæmret hos mig og sidst fik sit Udslag gennem „Ostende-Brügge + Dybe Strænge“ er den vigtigste Begivenhed i mit paa Begivenheder dog ikke saa fattige Liv endda, og, hvad mere, det vil være epokegørende i vor — og maaske det forenede Nordens Literatur — at en Mand, udrustet med baade Følelse og Dømmekraft, kastede sig hensynsløst imod en Strøm, der kun kunde blive til Fordærv for det kommende Kulturafsnit i de nordiske Nationers indre Liv, det literært-etiske og det moralsk-æsthetiske.

Jeg har ofte skrantet under denne min Fraværelse. Jeg har nemlig paataget mig et uhyre Arbejde, hvis Udstrækning først lidt efter lidt gaar op for mig, og baade selve Arbejdet og ikke mindst den sjælelige Efterdønning fra „Bruddet“ tærer paa mine Kræfter, der jo endda ikke ere en Athlets. Jeg har ogsaa beredet mig pekuniære Vanskeligheder ved at sætte denne Rejse igennem paa et Tidspunkt, hvor jeg egentlig ikke raadede over store Indtægter. Dog efterhaanden som Rejseuroen har sat sig, men især den indre Uro fra de forskellige opdukkendes. 237 Smaatvivl og andre Genvordigheder, saa lysner det helt op i mit Sind; med en moden Mands Klarhed overser jeg Situationen, og jeg siger til mig selv: Nu sætter Du Dit Livs Indsats, Aarenes Erfaringer, Selvstudium, og først og fremmest Begejstring og dyb, utrættelig Energi ind paa dette Kort — og Du maa vinde!

Hvad er da Kortet, og hvorpaa støtter jeg denne min trygge Overbevisning om at vinde Slaget?

Ja, jeg maa først tilføje noget Væsenligt. Jeg maa have Held med mig i mine rent ydre Foretagender, saasom Anbringelsen af Theaterstykker, deres Opførelse i gunstig Tid, Publikums Sympathi osv. Men jeg kunde slet ikke have eksisteret og være kommet ud af mange snævre Défiléer, hvis ikke et virkeligt Held — som sandsynligvis Mange misunder mig — havde fulgt mig. Ogsaa her stoler jeg vedblivende paa en god Stjerne. Det er jo en „god“ Sag, jeg strider for.

Dernæst: jeg maa i det mindste i de første 3—4 Aar kunne stole paa usvækkede fysiske Kræfter. Det vindes, efter Alt hvad jeg nu kan dømme, maaske ubetinget ved at holde mig borte fra Hjemmet — lad os sige i det

Hele to Aar. Jeg er jo endnu — heldigvis — varmblodig nok til at kunne drages med snart ind i en vilkaarlig, politisk eller æsthetisk, Debat, snart i en Række Festligheder, private eller offentlige. Jeg trænger i de snævrere Forhold derhjemme til Stimulans. Jeg har opdaget, at jeg i Udlandet kun behøver at forbruge et meget ringere Kvantum heraf. Hjemmet opriver mig, Udlandet beroliger. Og dertil kommer endnu den Omstændighed, at jeg kan leve økonomisk sét langt mere beskedent ude end hjemme, hvor jeg til en vis Grad maatte være „med“, maatte „føre Hus“ — Alt sammen naturligvis efter at vi først har betalt adskillige Lærepenge under de for os ukendte udenlandske Forhold.

Men langt vægtigere, end de her berørte Grunde til et saadant frivilligt Exil, falder et Hensyn, der atter bøjer denne Digression tilbage til Kærnepunktet: hvad det er, jeg vil, og hvorledes jeg vil det.

Jeg har nemlig allerede nu erfaret, hvilken dyb og i bedste Forstand inspirerende Magt der — for et saa modtageligt og paavirkeligt Digtermenneske som mig — ligger i Længslen efter mit Land, Længslen i sin reneste, inderligste, jeg kunde sige enfoldigste Skikkelse. Digtekunstens Gudinde og Patronesse er og bliver dog Mnemosyne, Erindringens vemodigt gribende Musa. Den giver, i teknisk Forstand, de tænkes. 238Skikkelser Plastik, paa samme Tid som den tillader Følelsen at bæres af de bredeste Vinger. Kun paa Afstand — og helst paa samme Tid Rummets og Tankens — kan der være Tale om Digtning. Her er det, at den „Realisme“, det sunde Virkelighedssyn, som jeg aldrig i mit Liv har svigtet eller vil kunne svigte, skal mødes og indgaa den ømmeste Forening med den „Romantik“, som den virkelige Digter Hostrup bad saa smukt og gribende for, da han halvt i Satire, halvt i Vemod vendte sig imod de unge „Naturalister“ ved sidste Kunstnermøde og lagde dem paa Hjærte, at det blotte Modelstudium og den franske „exacte“ Farvetilegnelse aldrig skabte den store Kunst.

Nuvel; dette synes Trivialiteter — ligesom det synes en Trivialitet, at ingen Kunst (af hvad Art og Gren nævnes kan) bliver til sand og længelevende Kunst, naar den ikke er national, naar den ikke i sig afspejler netop det Folks indre og ydre Sider, hvoraf den selv som organisk Led i Folkets Kulturudvikling er fremgaaet fra sine første spirende Rørelser.

„Trivialiteterne“ skal befries for det Trivielle ☺: for „Frasen“, der har ødelagt saa meget, og som nu — ud over al Maal og Grænse — har bragt de „Yngre“ i Harnisk mod de „Ældre“. Det „Nationale“ maa igen føles paa første Haand, fødes om igen i Kunstnerens (i dette Tilfælde Digterens) Liv. Dette sker for mig ubetinget ved at dvæle saa længe i Udlandet, at jeg selv genfødes i sund Længsel efter et Fædreland, der har akkurat lige saa mange ideelle Tiltrækningspunkter for min digteriske Længsel, som det har reelle Tilknyningspunkter med hele min Intelligens, min Viden, mine Erfaringer.

En Digter, der under saa smaa og saa pinligt forviklede politiske Stridigheder, som vore nuværende, stadig lever derhjemme: han drages, næsten uden at han selv bemærker det Ominøse deri, enten ind i det ene eller det andet Parti — hans Nationalitetssyn bliver skævt, skeløjet — enten tilhøjre eller tilvenstre — han kan blive en Partiets Visedigter — men Digter bliver han aldrig.

Jeg erkender ingen af vore nulevende Forfattere — alene med Undtagelse af Hostrup for virkelig Digter af fri Magtfuldkommenhed og „Guds Naade“. Selv et saa fint lyrisk Talent som Chr. Richardt er en „Højre-Poet“ — og Poeten maa ikke have et saadant Tillægsmærke. Paa samme Maade er Schandorph, der upaatvivleligt kunde være blevet en frisk, djærv folkelig Satiriker med et vist uafhængigt-bur-schikost Tilsnit, nu kun en ligefrem bestalter „Venstre-Poet“ o. s. fr.

s. 239Vi kommer derpaa til Spørgsmaalet Realisme—Romantik og det derhen hørende Spørgsmaal (som Du i dit Brev jo beder besvaret) om jeg er gaaet „tilbage“ eller ej.

Ja, jeg skal ikke falde tilbage i den udtværede Debat fra nogle Aar tilbage — som ovenikøbet hurtigt blev Slag ud i Luften og som jeg derfor dengang allerede med velberaad Hu trak mig ud af snarest muligt. For mit Vedkommende bliver Spørgsmaalet egentlig at besvare indenfor min nuværende Stilling til det Nationale eller rettere det Ny-Nationale, som atter kan kaldes „Dansk Bevægelse“. Jeg blev jo „vakt“ af „Europæerne“, af den overlegne fransk-semitiske Kritik; dog ingenlunde paa den tjeneragtige Maade, som man nu vil paadutte mig, og hvor I. P. Jacobsen og bagefter ham Schandorph, Gjellerup osv. hurtigst muligt og saa lydigt som muligt tog Stilling i. Man maa erindre, at jeg var helt Maler, halvt Sømand og at jeg, lige førend mit første Møde med Georg B., var kommen hjem, frisk, æventyrlig og med stor Uafhængighedsudvikling fra mit Englandsoophold, hvor jeg selv havde sét paa franske Kommunardflygtninge og engelske Socialister. Jeg havde rent instinktivt — som alle Naturbegavelser — inddrukket gennem Malerens og Fortællerens Blik al den sociale Viden, som Georg B. havde maattet læse sig til. Hvem der egentlig var Førstehaands-Geniet her, ja derom skal der vel nok en Gang fældes den endelige Dom.

Men Georg er alligevel min Ungdomsven, og skønt han (for slet ikke at tale om Broderen) har ikke saa lidt endda paa sin Samvittighed overfor Indgreb i mit personlige og private Liv, saa kan jeg roligt række ham den Krans, han fortjener. Han har imidlertid selv tilsat sin mest uvisnelige Krans ved, dels imod men ogsaa afgjort med sin Vilje, at danne „Skole“, „Parti“. Jeg har altid været uregerlig under den Disciplin, indtil jeg blev moden nok til selv at indsé, hvor mange u-færdige, middelmaadige, ja rentud slette Elementer der

efterhaanden pakkedes ind i Partiet som Lydslaver og Trælle under en overlegen Begavelse men tillige en ubarmhjærtig og hadefuld Haand.

Det gik op for mig — naturligvis under mange indre Kampe, Tvivl, Usikkerheder — hvor meget rent udvortes tillært, importeret Teknik, Andenhaandsviden, ja rent ud Kopieren af fremmede Forbilleder der i Virkeligheden dannede disse „Gennembruds-Mænds“ faste Trup. Og jeg, som trods mine mange Vildfarelser, havde holdt baade Sjæl og Legeme sundt og Følelsen varm og oprindelig, jeg saa', at hele Skolen hvilede tilsidst paa Manér, paa Sjæls-Sygdom, paa Abnormitet. Das. 240var der for mig ikke længer Tale om „Realismens“ selvfølkelige Ret som et Fornylesesled, som en Gennemgangsudvikling henimod en ny, men vel at mærke ogsaa paa Grundlag af en ældre Kulturperiode, — da blev jeg mig den paatrængende Mission bevidst: atter at genoptage Traaden i vort Folks hele bagvedliggende Gemytsliv og uden Hensyn til, om man kaldte dette Romantik eller Reaktion eller hvadsomhelst, at samle alle de Elementer hos mig selv, som kom den tidligere ejendommeligt danske Periode nær, og føre den videre — for egen Regning og Risiko — frem imod det Tilkommende og tillige med Fronten imod det Udenlandske, det Importerede, det Franske, det Jødiske, det Evropæiske, eller hvad man vil kalde det — forudsat at man ser aandfuldt paa Tingene og ikke giver sig selv Hæderstitel af Sandheds-søgere og stempler mig som Frafalden, Pietist eller Obscurant.

Og nu, da jeg i Virkeligheden staar alene — dér, hvor jeg naturligvis skulde have staaet hele Tiden — nu er det, at jeg forsaavidt maa gøre et Skridt tilbage, men vel at mærke et Skridt tilbage til det Oprindelige i mig selv dengang da jeg først mærkede min Genius slaa med Vingerne.

Stillingen er imidlertid (naturligvis) vanskeligere end dengang. Thi jeg maa paa samme Tid kæmpe for min Idé og bekæmpe mine tidligere Venner eller Meningsfæller paa alle de Punkter, hvor det Kopiérte, det Hule, det Halvvidenskabelige, det Blasérte træder frem hos dem — paa samme Tid værge for mig imod Reactionens udstrakte Haand og dog give „Gud hvad Guds er og Kejseren hvad Kejserens er“. Men er dette end vanskeligt, saa føler jeg dog dybt, paa hvilken sund og gedigen Grund jeg nu staar, og i Overbevisningen om, at mine Evner ere rige og min Perfectibilitet stadig voksende, og støttende mig til enkelte af de Bedste blandt mine tidligere politiske Venner og til enkelte af de fordomsfri og hæderlige Mænd fra den modsatte Side, og med et paany rodfæstet Haab til at Ungdommen dog alligevel tilsidst skal høre paa Den, der taler i Sundhedens og Originalitetens Navn — skrider jeg modig ind i denne ny Periode af mit Liv som Menneske og Digter.

Se, Kære Fader; her har Du det lille Skema, Du ønskede Dig til Oversigt over „Stillingen“. At gaa i Enkeltheder behøver jeg ikke. Du kender mig jo tilstrækkeligt til at kunne udfylde mulige manglende Detailler. De enkelte Arbejder, jeg har for, vil du ogsaa efterhaandens. 241modtage — eller Du kan paa Forhaand indhente Oplysninger desangaaende hos Hegel, hvem jeg nogenlunde holder å jour i saa Henseende. Hvad Familien her angaar, da er Emmy især i den sidste Maaned kommet sig godt, om hun end stadig — ligesaavel som jeg til Dels — maa tage Hensyn til Diæt. Børnene trives godt; særlig dog Gerda og Svend, der begge bugner af Frodighed, ja undertiden er slemme nok at styre. Svend tegner til at blive en Asger¹ No 2 — en ligefrem Kraftkarl. Jens derimod vækker nu og da Bekymringer hos os. Han er jo fin og sart fra Udspringet af, og jeg er maaske netop saa inderligt, ja undertiden næsten sentimentalt knyttet til ham, fordi jeg har en ubestemt Fornemmelse af, at et eller andet Tilfælde, Sygdom eller sligt, kunde berøve os ham.

Igennem Valborg² har vi jevnlig hørt om jeres Fredensborgtilværelse og at den jo er begyndt under ganske gode Auspicer, hvad dit Humør og din Virksomhed angaar. Om Moder Clara, samt Harriet, Asbjørn og Martha, det lille Puds, er vi mindre vel underrettet. Men det gaar forhaabenligt her, som ofte: naar man intet hører, betyder det godt.

Tag dette sidste tillige som gældende os i den lange Tid. Og naar Du — eller en af dine — har en Timestid tilovers, saa send os en lille Beretning. Saa stor, som denne, forlanger vi ikke. Men dette var jo ogsaa en „Opgørelse“ for lange Tider.

Vore kærligste Hilsner til Jer Alle.

Din hengivne
Holger Draclimann.

Man kan vel nok undre sig over, at Holger opstiller Hostrup som Danmarks eneste virkelige Digter, naar I.P. Jacobsen endnu var ilive. Atter Carl d. 1stes Hoved! I. P. J. var Edvard Br.s svorne Ven. Forøvrig tror jeg aldrig, at Holger og I.P. J. øvede nogen større Tiltrækning paa hinanden.

Atter i dette Brev taler Holger om G. B. som Ungdomsvennen, hvem han gerne rækker den Krans, han fortjener.

Holger havde ogsaa god Grund til at være G. B. taknemlig: det var sikkert et stort og opofrende Arbejde G. B. gjorde for den unge Ven, lige da denne betraadte sin Digterbane. Jeg husker et lille Træk, som. 242min

Søster Erna refererede i hine længst henrundne Dage. Brandes og Holger sad sammen og gennemgik en Digtning, som H. havde paa Stablen. G. B. kritiserede ét bestemt Sted; Holger sagde ham imod og begyndte at argumentere for sin Opfattelse. Pludselig strækker Brandes begejstret Hænderne frem imod ham og siger: „Men, Holger! Du gi'r jo Grunde!“

(H. B.)

Holger Drachmann i Breve

16

Alligevel har H. Ret, naar han hævder, at han dog var noget, inden han kom i G. B.s Hænder. Han vil ikke betragtes som et Slags Homunculus, ene skabt af Læremesteren.

Videre skriver Holger, at han samtidig med at bekæmpe sine tidligere Venner og Meningsfæller maa værges sig imod Reactionens udstrakte Haand. Dette Løfte holdt han ikke efter sin Hjemkomst. Miskendt som han følte sig af de tidligere Venner, greb han kun altfor kærligt den udstrakte Haand og stødte derved de sidste trofaste fra sig.

s. 242

Tarvis. Kärnten. Østerrig.
11 Juli 84.

Kære Fader.

Paa dit venlige Brev fra Vexebogaarden — gammel Ihukommelse — vil jeg denne Gang svare Dig lidt mere ekspedit end sidst. Det glæder baade mig og Emmy meget at mærke den Luftning af Velbefindende, der i det mindste for dit Vedkommende møder os ved Læsningen af dine fra Fredensborg daterede Linjer, og vi ønsker Dig og hele Familien af Hjertet til Lykke med Forandringen fra Bredgade — ligesom vi beder Dig sende Asbjørn vor Gratulation til det store Slag ved Filologicum — hvis Sejr vi allerede har set af Aviserne.

Dernæst et Par Ord fra mig til Dig, nærmest for at regulere din Opfatning af mine „Bekendelser“ i mit lange Brev, som jeg synes er kommen lidt skævt ind paa Sagen.

Der er for det første det Pekuniære. Jeg erindrer ikke Ordlyden af, hvad jeg skrev, men jeg véd kun, at jeg berørte de „Opofrelser, jeg pekuniært havde maattet gøre for at komme ud og rejse“ netop for at vise Dig, at det var mig magtpaaliggende at komme ud. Det var ikke, fordi jeg beklagede mig herover, eller maaske endogsaa fortrød det. Nej. I Januar Maaned 84 stod det klart for mig, at hvis jeg nu vilde bevare mig fri og frank som Digter og paa det nationale Syn, jeg havde indvundet det sidste Aar, uden at komme, med eller mod mins. 243 Vilje, ind i det politiske Hurlumhej, som jeg kunde vide vilde forestaa til Foraaret — saa maatte jeg ud. Og skulde jeg være ude i nogen Tid, med Ro og Kræfter til at arbejde, saa maatte jeg have min Familie med. At gennemføre dette, „koster“ naturligvis ikke lidt; men naar jeg vil, saa vil jeg; det har jeg gjort før, og det skal jeg vedblive at gøre, saalænge jeg føler at jeg kan magte Sagen.

Og jeg kan magte den!

Lad mig tage en ren prosaisk Sammenligning, uden at Du maa stødes ved Ordene. Mit Hjerte og mit Hoved er tilsammen en Fabrik. Jeg tilvirker Værker, aandelige Arbejder, der kan blive staaende som Valuta efter mig, hvis jeg gaar bort, og som materielt tilhører min Familie og aandeligt tilhører mit Folk. Saa snart jeg mærker, at jeg aandeligt indsnevres derhjemme eller løber Fare for at sætte Fabriken H. D. paa et af de Skær — literære eller politiske — hvorpaa nu saadanne Fabriker i smaa Lande kunne blive hængende — saa „udvider“ jeg Bedriften, jeg optager Laan i mig selv, men disse Laan er en Driftskapital, hvis Renter kommer mig (mit Arbejde) tilgode; jeg smider jo ikke Pengene bort ud i det Blaa, eller for at tilfredsstille et øjeblikkeligt Lune. Pengene gaar ind i min aandelige Virksomhed, og jeg har vel at mærke altid en udpræget Følelse af, hvor højt jeg tør forøge denne udvidede Driftskonto, saaledes at jeg i det kommende Aar baade kan afbetale min stiftede Gæld og tillige have noget tilovers til at fortsætte Virksomhed med, gældfrit.

Endnu har jeg ikke foretaget nogen Uden- eller Indenlandsfart, som ikke har givet mig et saadant Overskud, først aandeligt og siden materielt — enten straks eller i den kommende Tid.

Der kan, billigvis, kun være Tale om Fare ved en saadan Fremgangsmaade med det Pund, der er givet En i Forvaltning, naar man ikke føler sig kapabel til at producere bedre og værdifuldere Ting, end man hidtil har gjort. Hvis jeg nærrede den Frygt, saa blev jeg hjemme og levede af at fordøje paa de gamle Indtryk. Men jeg kan berolige dig med, at den Tid endnu ikke er kommen for mig — og at naar den kommer, saa vil jeg forud have mærket det og vidst at indskrænke mine Fordringer til Liv og Virksomhed.

Saaledes staar Sagerne nu: at jeg for en Ugestid siden har hjemsendt min Æventyrkomedie til Hegel. I min

Mappe har jeg den helt omarbejdede „Puppe og Sommerfugl“, der nu oversættes paa Tysk ogs. 244skal opføres paa tyske og svenske Scener; — og jeg er ved at lægge sidste Haand paa det fra nyt af gennearbejdede moderne Skuespil „Streng Herrer“. Det er tre Trumfer paa Haanden, foruden den Samling „Fortællinger“, der udkommer til Efteraaret.

16*

Der kunde naturligvis hænde mig det, at jeg døde nu, under min bedste Arbejdstid og Kraft. Men det vilde da neppe være det værste, der kunde ske for min Familie. Thi jeg er i dette Øjeblik en aandelig Kraft i mit Land; og hvad saa end Pingel eller hans Venner siger, saa er der Ungdom, Friskhed og Frihed i de Arbejder, der slaar en Kreds om mit Navn, og mine Efterladte vilde, naar Alt blev gjort op, maaske i dette Øjeblik materielt være heldigere stillet end maaske ad Aare, naar jeg længe havde siddet derhjemme og revet mine Kræfter op i Kamp med det og for det, som jeg nu vil kæmpe med og for.

Dette, som sagt, til din Beroligelse; thi vi plejer jo altid at tale os frit ud til hinanden.

Spørgsmaalet om min Udlændighedstilstand vil maaske blive afgjort snarere, end jeg selv havde tænkt i mit sidste Brev. Lægerne her synes mere og mere tilbøjelige til at tro paa Koleraens Indførsel til Overitalien og derfra op igennem Forbindelseslinierne med Sydtyskland — altsaa blandt andet over Tarvis. I saa Fald er vor Bestemmelse dikteret af „højere“ Hensyn. Vi opgiver Venedig som Station for Høsten og vi drager nordpaa, saasnart Hs Majestæt Koleraen rykker herop sydfra. Foreløbig vil vi se Tiden — og Rygterne — an en Ugestid. Men er vi først begyndt Rejsen nordpaa, saa vender vi vel Næsen helt hjem.

I hvert Fald: jeg er draget ud af og med Kærlighed til det Folk og Land, som jeg tilhører. Denne Kærlighed bliver hos mig, saalænge jeg er ude, og den ledsager mig, naar jeg vender hjem. Saa faar vi se, om man kan vriste det Banner ud af min Haand. Jeg tror det ikke.

Forøvrigt: hils Dr. Pingel. Thi han er alligevel en nobel Idealist. Men om han nu skal bruges eller misbruges — om Bølgen løfter ham eller slænger ham tilside — ja se alt det kan vi tales ved om næste Gang.

Emmy og Børnene sender Eder de kærligste Hilsner ved Din hengivne
Holger Drachmann.

Hegel véd i hvert Fald min Adresse.

s. 245Holgers lange Omskrivning og Forklaring af, hvorledes han optog Laan hos sig selv, betyder vel bare, at han trak paa Forlaget. Det gjorde han nok navnlig meget rigeligt under sit følgende Ophold i Wien, medens han skrev „Alkibiades“. Han trængte til selv at føle sig som den unge Græker, der kunde tage overdaadigt til alle Livets Goder og lade sine Venner nyde Glæderne med sig. — Af de tre „Trumfer“ han i Brevet siger at have paa Haanden, er den ene — Eventyrkomedien — „Der var engang —“. Den blev unægtelig et Aktiv, som for lange Tider bragte Balance i hans økonomiske Forhold. Det varede et Par Aar, inden den kom op paa Teatret; men strax efter at den var udgivet, skrev Fru Heiberg til Holger, at han endelig maatte faa „Der var engang —“ frem paa Scenen. Hun var vis paa, det vilde blive en Succes. Og deri fik hun jo Ret. Efter Holgers Død var det Emmy, der fik Forfatterhonoraret, naar Stykket opførtes. Det glædede mig, da det blev bestemt; for det er jo fra hendes Tid, fra den Tid, da hun og Holger var unge, lykkelige Ægtefolk, saa jeg synes, det er rimeligt, at det blev som en Slags Pension for hende.

Til Wien flyttede de sidst paa Sommeren, da Emmy ventede sit Barn.

s. 245

*Giselastrasse 5. I Stock I. Stadt.
Wien.
17 Septbr. 84. 12 Middag*

Kære Fader og hele Halen.

For en halv Time siden fik Emmy endelig den lille Pige. Emmy havde altfor faa Kræfter; Fødslen tog 2 Døgn, og Lægen maatte til Slut træde til.

Jeg synes, at hun er meget medtaget. Men vi haaber det bedste. Ak ja, det gør man jo altid!

Om nogle Dage, naar Krisen er ovre, skal jeg sende et Par Ord. Hvis jeg ikke skriver, da betyder det, at Alt er i sin naturlige Gang igen.

Børnene — dog ikke den allermindste endnu — hilser paa det kærligste. Jeg ligesaa, paa Emmys og mine egne Vegne.

hengivenst
Holger Drachmann.

s. 246

*Giselastrasse 5. I. Stadt. Wien.
24 Septb 84*

Kære Venner.

Idag — 8de Dagen efter Begivenheden — gaar Alt igen godt. Valborg er her og bliver her endnu nogle Dage.

Emmy hilser hjærteligt; ligesaa jeg og Børnene (der ere Exemplarer i Artighed).

Den lille Pige hedder Lisbeth!

Eders hengivne
Holger Drachmann.

s. 246

*Antonsgasse 13.
Baden bei Wien.
19 Novb 84.*

Kære Fader.

Unægteligt! lidt længe siden Du — og I derhjemme — hørte fra mig. Men Brevskrivning har sine Perioder, ligesom meget andet; enten er man i dem, eller man er udenfor dem — og jeg har i flere Maaneder saa godt som intet Brev skrevet til Nogen derhjemme.

Det er da ogsaa (jeg vil ærligt bekende det) din høje Fødselsdag, som driver mig ud af min Tavshed. Der maa næsten en saadan extraordinær Anledning dertil.

Vore hjærteligste Lykønskninger til Dig, kære Gamle. Du véd — ja selv uden Brev havde Du vel vidst det — at baade Mutter, Børnene og „han selv“ omfatter Dig og alle Dine derhjemme med de kærligste Tanker, og at vi særlig den 22de i Tankerne er paa Vexebogaarden med vort ganske Hjærte. Maatte Du endnu opleve en Del 22der — forudsat at Du stadig er ligesaa livlig og rørig, som Du jo efter Sigende skal være! Herpaa ville vi paa Lørdag drikke et extra Glas Vöslauer-Ausstich i vort Vinterkvarter her i Baden.

Og nu skulde jeg jo til at skrive det „egentlige“ Brev. Men det hævner sig at have været forsømmelig saa længe. Hvor skal jeg begynde og hvor ende? Jeg er i Virkeligheden ikke i min Brevskrivnings Periode.

Jeg befinder mig i Studiernes Periode, de mest indgaaende og omfangsrige Forarbejder, som jeg vel endnu har gjort til noget digterisks. 247Arbejde. Jeg haaber og jeg venter, at denne min Flid og Omhyggelighed skal bære de forønskede Resultater, naar jeg — sandsynligvis til Foraaret udgiver mit store græske Drama

Alkibiades
eller
Grækere i Forfald.

Jeg vil herigennem, med digterisk Frihed (selvfølgelig!) men for øvrigt op mod en sand historisk Baggrund og i saa natur-kraftige Farver, som det danske Sprog i det hele raader over, give det rystende, storslaeede Billed af en Tid, der er saa æsthetisk og politisk interessant som nogen, og hvor baade Æsthetik og Politik ligesom har overbudt sig selv, hvor baade det enkelte glimrende Individ og det hele pompøse Statsliv er overmodent — og maa, følgende Tyngdens Lov, falde til Jorden.

Følgende den ængstelige Bekymring, der i de senere Aar har grebet mig selv overfor Billedet af vort eget æsthetisk overkultivérte og politisk overkombinérte Smaastatsliv derhjemme, har jeg netop grebet dette Æmne som særlig gunstigt for Paralleler. Vi er i Dekadence derhjemme over hele Linjen — og derfor har jeg kunnet se saa dybt tilbunds i den græske Dekadence paa den peloponnesiske Krigs Tid. Ganske vist: jeg læser Sophokles og Evripides, Plato, Thukydid, Plutarch, Aristophanes og dernæst de bedste moderne tyske og franske Værker, der er skrevet om Forfaldsperioden efter Marathon og Perikles — men hvis jeg kun læste, saa vilde jeg endda ikke stole paa at naae noget Resultat. Jeg har derimod et Galleri af vore egne Minimumsfolk derhjemme fra Tiden efter 48, efter vort Marathon, og saa har jeg mine egne personlige Livsskæbner at øse af. Derved kommer Digterværket frem — og jeg haaber, Du kære Gamle, at Du maa være ret rask og rørig til Foraaret, naar Bogen kommer ud. Thi det skal blive et Slag i Bordet, saa I allesammen, Venner og Fjender, skal spile Øjnene op. Jeg har Evner i mig til at naae op i Jævnbyrdsrække med de Fornemste i vor egen klassiske Literatur. Nu vil jeg præstere Beviset.

Men jeg bedømte ganske rigtigt Forholdene, da jeg allerede i Sommer — endnu famlende efter et saadant Stof — meddelte Dig og enkelte andre gode Venner min Bestemmelse med Hensyn til at blive is. 248 Udlandet Vintren over. Det var en lidt drøj, byrdefuld og urolig Tid (for os Alle i min lille Karavane) disse to første Maaneder September og Oktober i Wien. Jeg vaklede flere Gange, men omsider tog jeg, sammen med Emmy, den Beslutning at slaa os ned her i Baden (omtrent 3/4 Times Kørsel til Wien, altsaa et lignende Forhold som Roeskilde— Kbhv). Vi har en udmærket Bolig med Have for Børnene og under betydelig billigere Betingelser end i den dyre Stad Wien. Der er hver Aften et Theatertog, og jeg har i Wien fundet mig den Scene, som jeg netop skulde bruge: Burgtheatret, som, i det Væsenlige i det mindste, svarer til sit høje Ry. Den store tragiske Skuespillerinde Charlotte Wolter (en Dame paa nu over 50 Aar) betager mig paa samme Maade, som jeg kan tænke at Fru Nielsen i sin Tid betog Jer derhjemme. Ved hende bliver et klassisk Repertoire muligt (Euripides, Shakspeare, Calderon, Molière, Goethe, Schiller) hvorefter vi derhjemme stadig sukker. Alene af den Grund regner jeg allerede nu mit Ophold i Østerrig for at være af en næsten uberegnelig Værdi for mine digteriske Planer og Arbejder.

Men der er én Grund endnu, hvorfor jeg tror at jeg dog handlede ret i at modstaa den Længsel, som drev og endnu med Mellemlum stadig driver mig hjem.

Jeg vinder Mandens, Menneskets, Digterens Overlegenhed overfor den komisk-tragiske Ynkelihood, der jo næsten nu karakteriserer hele vort offentlige Liv i Danmark. Hvad har ikke blot en saadan Quasi-Ulykke som Slotsbranden derhjemme belært mig om! Hvilken Smaalighed, hvilken Drengagtighed i Debatten om Noget, der med et eneste Pennestrøg burde være bragt ud over al Tvivl: „vi bygger op igen!“ Og nu vort „Venstres“ sidste Familie-Skænderi. Ikke én stor, virkelig stor Mand i Politiken — paa nogen af Siderne. Gensidig Mistro, Skinsyge, Intriger. „Højre“ vil blive — og „Venstre“ hverken tør eller kan anvende Midler. Herregud, hvor vort stakkels Land dog er lidet — i den allerbedrøveligste Forstand!

Jeg er gennemtrængt af én Overbevisning — og paa dette Punkt er nok den gl. Martensen og jeg enige. Han siger i det sidste Bind af sit „Levnet“ (Side 151) „Skærmer og værner om den danske Literatur og det danske Sprog. Da have I Fremtid“. Han har absolut Ret, den salig Bisp. Den mest fædrelandskærlige Mand er for Øjeblikket den, der skænker sit Land det bedste Arbejde i Literaturen. Det bedste Digterværks. 249 skrives for Øjeblikket dér, hvor man er mindst paavirket af vor daglige Tærskens Langhalm og den daglige Bringen Ondskab til Torvs.

Derfor lever jeg i Udlandet, til jeg er færdig rustet.

Og efter denne Indledning skulde nok alligevel først det „egentlige“ Brev komme. Men jeg er allerede saa dybt inde i den græske Forhekselse og i min Dignings magiske Ring, at jeg føler Umuligheden af at gaa videre udenfor samme.

Tag til Takke med dette, kære Gamle. Baade Emmy, Gerda, Jens, Svend og „Lisbeth“ (der nu begynder at trives) sender Dig de kærligste Hilsener og Lykønskninger (ligesaaavel som Hilsener til det hele Hus i og udenfor Fredensborg) ved

Din
meget hengivne
Holger Drachmann.

For en Gangs Skyld førte Holger sit Program igennem og blev i Udlandet omtrent 2 Aar. Fra Roeskilde havde de med en storartet Pige — Bo'el ved Navn — og med hendes Hjælp kunde de, hvor de kom frem, føre deres egen Husholdning og saaledes leve under hjemlige Forhold. Bo'el blev hos dem i flere Aar, efter at de var vendt tilbage til Danmark, og var senere, hvor hun forlængst selv var Bedstemoder, Emmy en trofast Hjælper i paakommende Tilfælde.

I Efteraaret 1885, lige til mit Bryllup, kom de hjem. De lejede en Villa paa Dronningensvej, hvor de boede et Par Aar, og hvor de førte et hyggeligt og gæstfrit Hus.

Atter en Gang var vi alle syv Børn samlede paa Faders Fødselsdag.

s. 249

Dronningens Vej 26.
7 Novb. 86.

Kære Fader.

Unægteligt — der er gaaet lidt lang Tid siden Du saa' mig paa Papiret; og det Brev, som Du sidst sendte mig ved min Fødselsdag, skulde jeg ogsaa have besvaret, hvis jeg ikke netop da havde haft travlt med at lægge sidste Hand paa et Arbejde — noget, der jo undertidens. 250 hændes for mig — og hvis jeg ikke havde stølet paa, at vi havde sét hinanden her hos os ved Emmys Fødselsdag (d. 23 Oktbr). Trods Brevskriveriets Fordele,

lader der sig jo dog mundtlig forhandle baade mere udtømmende og med mindre Risico for Misforstaaelser imellem to gamle Venner; og da vi i Sommer passiarede sammen, havde jeg netop en lille Følelse af, at vi divergerede i vore Synspunkter paa flere Omraader — noget, som rigtignok nu for Tiden hænder mange Godtfolk.

Som sagt, jeg havde tænkt, at vi skulde have faaet os en Passiar. Senere tænkte jeg at ville tage en Svip ud til Jer; men saa blev alle Børnene syge paa en Gang — og denne Lazarethtid har varet lige indtil i Dag, hvor det unge Danmark her paa Dronningens Vej igen har forladt Køjerne. Og nu har der — som sædvanlig — hobet sig Arbejde op omkring mig; jeg kommer næppe til at gøre Udflugter i den første Tid, men jeg vilde dog heller ikke lade Tiden gaa indtil det blev din Fødselsdag — altsaa fik jeg Pennen i Haanden!

Og først har jeg — tilligemed Emmy — at takke Dig for din Bog, som Du var saa elskværdig at sende os og som Du har været saa elskværdig at skrive. Jeg siger „elskværdig“ — thi der gaar igennem denne Bog, i Modsætning til meget andet af Literaturen, et roligt og menneskekærligt Drag af noget baade overbevisende og belærende, som gør godt at træffe paa. Særlig tiltalende er Afsnittet om og alle de Punkter hvorpaa Du berører Børnene, deres physiske Opdragelse og Hygiejne, deres saavel aandelige som legemlige Ve og Vel. Kunde man blot rette sig efter disse Vink og Forskrifter — saa vilde man maaske ogsaa se Fremtiden for den næste Slægt imøde med mindre bange Anelser, end unægtelig f. Ex. jeg selv nu og da er tilbøjelig til at gøre. Naturligvis kan jeg ikke som Fagmand bedømme Bogen. Det er jo ikke en Haandbog, hvori man kan slaa op og spare Lægen for et Besøg — eller selv begynde og kvaksalve paa sig og sine. Jeg dømmes mest efter det Indtryk, jeg som Læser har modtaget af Forfatterens (Forfatternes) Personlighed — og da Du selv hævder Dig Broderparten af Forfatterskabet, saa har jeg, som sagt, ogsaa væsenligst faaet Indtrykket af Dig igennem Arbejdets Anlæg og Stil; og jeg kan kun lykønske Dig til at Du — i en saa fremrykket Alder — har formaaet at lægge alle dine bedste Egenskaber for Dagen i et saadant Værk, s. 251 der peger tilbage paa de „Sundheds“-Bestræbelser for Ungdommen, som Du har viet din Gerning i et langt og indholdsrigt Liv.

Hvad mig selv angaar, da vakler jeg mellem min Tilbøjelighed til at blive her og „se Tiden an“ — da jeg nu engang er kommen tilbage — og at fæste Bo paany i Udlandet ligesom de fleste andre af Nordens Digtere. Undertiden har jeg en Følelse af, at Evropa er ifærd med at synke sammen under Vægten af de Byrder, baade aandelige og materielle, som Tiden med en vis Hensynsløshed paalægger sine Børn. I saa Tilfælde kan man imidlertid lige saa godt — eller bedre — ride Stormen af i Hjemmet. Muligvis sker der da Et eller Andet i den nære Fremtid, som giver Luft og nye Initiativer — herpaa venter jo de Fleste; og saa kan jeg ogsaa vente. Foreløbig bliver jeg her i Vinter. Det synes, at Theatret nu har bestemt sig til at spille min Eventyrkomedie efter Nytaar. Der er sat et ikke lidet Apparat i Bevægelse — og lykkes det, saa medfører jo altid sligt, at man paany faar Lyst og Æmner til at fortsætte. Lykkes det ikke — saa er jeg ikke uheldigere stillet end mange andre, langt større dramatiske Forfattere, der gennem Besværligheder og fortsat energisk Arbejde har maattet bane sig Vejen til den sceniske Musas capriciøse Gunst. Qui vivra, verra!

Alt i Alt: man lærer bestandig! og jeg er saa smaat begyndt at finde mig til Rette i den Erfaring, at det ganske vist er i de „store og lykkelige“ Tider at de store Værker og Navne skabes — men at det er i de vanskelige og træge Tider at Personlighederne tilslibes og hærdes. Hvad en Forfatter vinder i Personlighed, det erstatter ingen behændig Teknik og ingén letkøbt Succés. Og dermed — vel mødt igen, hvad enten det nu bliver til din Fødselsdag eller i Theatret.

Børnene har som sagt været syge i hele Oktober, men idag er de kommen op. De sender, tilligemed Emmy, som har haft en travl Tid, de kærligste Hilsener til Bedstefa'r og „Tante“ Clara — og jeg vedføjer min sønlige og hengivneste Hilsen.

Din
Holger D.

s. 252

Dronningens Vej 26.
23 Decb. 86.

Kære to Gamle

(:) gamle Papa og den endnu ungdommelige Mama) i Fredensborg. Den hele Besætning paa Dronningensvej 26 sender Eder og Tante Martha de hjærteligste Julehilsener og Nytaarsønsker. En lille „Julemand“, som var her forleden med en Pakke fra Fredensborg, vil upaatvivlelig blive vel modtaget imorgen Aften. Lille Lisbeth maa desværre holde Sengen i denne Tid, og Papa er lige netop kommen af med en væmmelig Kindtand .... ellers Alt vel indenbords. Hav det godt, og Tak for alt Godt! Dette ønskes af

Emmy, Gerda, Jens, Svend, Lisbeth og
Holger Drachmann.

s. 252

*Dronningens Vej 26.
Frederiksberg.
30 Juni 87.*

Kære begge To!

Idag Kl. 1 1/2 fik vi en lille (stor) Dreng. Baade Emmy og Fyren befinder sig vel — og jeg er glad over at det nu er overstaaet, og godt overstaaet.

Tak for sidst
og hjærteligste Hilsner
Eders hengivne
Holger Dr.

Om Foraaret 1887, medens Emmy ventede dette sit yngste Barn (Povl Drachmann) blev hun angreben af en meget haard Lungebetændelse og laa mange Dage mellem Liv og Død. Hun var egentlig kun Rekonvalescent, da Drengen blev født, men kom godt over Fødslen og vandt forholdsvis hurtig Kræfter, da den var overstaaet.

Paa dette Tidspunkt, under Emmys Sygdom, var det, at Holger en Sommeraften traf „Edith“ for første Gang.

Om Efteraaret flyttede de (Holger med Familie) ind i et Pensionat i Voldkvarteret, da de lænkte paa enten at rejse til Udlandet eller at flytte paa Landet. De to smaa Dreng, Jens og Svend, blev midlertidigs. 253sat i Skole; og her blev lille Svend smittet med Skarlagensfeber. Paa Grund af, at de boede i Pensionat og med temmelig indskrænket Plads, raadede Lægen dem til at sende ham paa Blegdamshospitalet. Hans Tilstand blev hurtig haabløs, og han døde jeg tror d. 6te Decbr. Han var saadan en prægtig lille mandig Gut og saa ihærdig i alt, hvad han foretog sig. Det var de Børns store Lyst at tegne; men Jens havde større Anlæg end lille Svend. Prøvede de saa f. Ex. paa at tegne Heste, og Jens's Heste mere lignede rigtige Heste end Svends, kunde Svend blive ved at prøve om og om igen, til hans Hest blev ligesaa „livagtig“ som Jens's. Det var os alle en stor Sorg, at den dejlige Dreng blev os berøvet. For Holger og Emmy var Slaget frygteligt — og om deres Sorg vidner Holgers gribende Digt: „Til min lille Søn Svend, den 10de December, den Dag han blev begravet.“

(Findes i „Digte fra Hjemmet“. 1921. S. 48).

Den mørke Kvartermester fulgte os ind
i Hospitalets Kapel,
aldrig jeg glemmer, saa længe jeg lever,
denne Decemberdags Kvæld!

Stormende Vind og styrtende Regn,
og rundt om os Børnenes By:
inde i Epidemi-Hospitalets
Lighus søgte vi Ly!

Den mørke Kvartermester tændte sit Lys,
som Stormen havde blæst ud,
og dér laa Svend, mellem Blomster en Blomst,
hyllet i kridhvidt Skrud!

Der fordredes tre Fjerdingaar til dit Liv
af din Moders velsignede Skød:
der gik ej en Uge, kun fire Døgn,
og vor dejlige Dreng var død!

Hvad tænker Du mørke Kvartermester paa?
nuvel, Du gør kun din Pligt!
Saa tænker jeg for den sørgende Moder —
o Gud, i et taarefyldt Digt.

Og medens hun strør af den medbragte Kurv
sin Kærligheds Flor paa sin Søn:
saa river jeg vildt af min Urtegaards Blomster
de Rhytmer, som gror i min Bøn!

s. 254
Betragt hende, Svend! saa stærk og saa fast,
saa klejn hun end staar dér, og svag!
Hun rummer dit Liv i uendelig Glæde

fra Fødsdens første Dag!

Hun suger din Sjæl fra det kolde Voks
ind i sit Hjertes Glød:
hun gav Dig saa gerne din Plads igen
i sit velsignede Skød!

Der er ingen Rhythmers slyngede Ord,
som former den Tanke til Sang:
hvorledes ved Kisten en Kvinde staar,
som har født under Smærter engang!

Og ydmyg jeg sænker mit Hoved ned
og ser paa vor dejlige Dreng,
og husker det lyse Hoved, som titted
op fra hans Barneseng!

Det lyse Haar, og det lyse Blik
med Alvor gemt paa dets Bund:
en Mands Karakter i de skælmske Linjer
om den halvt aabnede Mund.

En Sømand, en Haandværker, frejdig Natur,
Et Arbejder-Æmne: o Gud!
og nu er det stivnet i Voksets Maske
paa Dødens brutale Bud!

Nej, Svend! vi vil ikke klage, vi to,
om Hjertet sprængtes itu:
Du béd jo bestandig din Smerte i Dig —
nu gør din Fader, som Du! ....

Den mørke Kvartermester lukked din Kiste
i Hospitalets Kapel;
din Moder og jeg vi glemmer vel aldrig
denne Decemberdags Kvæld!

Men før vi traadte i Mørket ud,
mit Blik over Væggen gled:
et Crucifix — og derunder stod skrevet,
at „Gud han er Kærlighed!“

s. 255 Ved denne deres fælles store Sorg kom en dyb og ren Følelse frem i Holger for hans Børns Moder. Og dog kan man sige, at ned i den lille Barnegrav sænkede Emmy sin Ægteskabslykke. Lidt efter lidt følte hun, at noget var forandret. Ediths Indflydelse begyndte at gøre sig gældende, hvor meget end Holger selv til en Begyndelse søgte at staa imod. Saa fulgte da Kampen for at beholde den elskede Mand, — desværre ofte præget mere af Bitterhed, end af Klogskab og Overlegenhed. Jeg har allerede fremhævet, at Perioden „Edith“ sikkert var forløbet ganske anderledes, hvis Emmy virkelig havde kunnet resignere blot forbigaaende — i Samtaler med sine Børn har hun senere hen i Livet selv indrømmet dette. Dog saaledes skulde det altsaa ikke blive — Forholdene den Gang var jo heller ikke som nu, da det maaske kunde falde lettere. „Velvillige“ Sjæle skulde nok gøre deres til at grave Kløften dybere og Emmy selv lod sig sikkert drive længere ud i Stejlhed og Trang til „Opgør“, end hun maaske inderst inde ønskede. Saa skiltes da deres Veje og Emmy valgte at leve for sine Børn — som hun blev en god og trofast Moder.

Da denne Bog nu i det store og hele handler om Holgers Forhold til Fader, vil jeg slutte den med et Digt, som Holger skrev to Aar efter Faders Død. Jeg ønsker ogsaa, at Holgers egne Ord skal være det sidste, der staar paa disse Sider.

Fader døde d. 2den Juli 1892. Lige fra dengang og til nu har vi Søskende haft for Skik at samles paa hans Fødselsdag, d. 22de November. I 1894 var vi hos min Moder, kun tre Maaneder før hendes Død. Holger var i Hamborg, men sendte Moder dette Digt og bad, om det maatte blive oplæst ved Festen.

s. 255

Hamburg 1894.

Atter et Kredsløb, som Ringen har lukket,
Atter Aarets Løb, som til Ende er bragt!

Mangen en Kæmpe i Skoven er bukket
Under for den Vælde dets Stormbud har bragt.
Alt, hvad der løves i lysegul Vaar,
Alt, hvad i Sommersol mandigen knejser,
Alt maa til Jord, thi Jorden bestaar
Af denne Slægtgang paa Rejser.

Dugget bli'r Øjet ved Mindernes Række,
Hjertet bli'r saa varmt, hvor et Minde har Glans.
Slægtninges Hænder saa villig vil lægge
Blomster paa en Gravhøj saa fredet som hans.

s. 256 Gamle Professor, Du hviler i Jord,
Sover den sødeste Søvn af os alle!
Men Du vil vækkes iaar som ifjor,
At vi dit Navn kan paakalde.

Du er jo nemlig vor Eenhed, vor Styrke,
Laasen i den Kæde, hvis Led var dit Værk!
Du er den Husgud vort Minde vil dyrke,
Du gør Slægtens Ring saa forunderlig stærk;
Løsner et Led sig og søger sin Vej
Fjernt ad en Bane, ihvor det kan falde,
Gamle Professor, Du vildledes ej,
Du ser dog videst af alle!

Se, vi er samlet, saa mange vi ere,
Samlet, fjern og nær, til din aarlige Fest!
Tanker vi ofre og Blomster vi bære,
Blomster af den Slags, som du yndede bedst.
Nøjsom Du var i dit Liv, i din Færd,
Saa paa en Gave med Smilet det blanke.
Giver og Gave, du vidste, fik Værd
Efter den kærlige Tanke.

Nøjsom Du var, kun i Arbejdet ikke,
Dér gik Du i Spidsen med fordringsfuld Id,
Trolig Du virked, og led ej at ligge
Paa den lade Side i Manddommens Tid.
Hviler Du nu, saa er Hvilen fortjent!
Gamle Professor, den Tak skal Du have:
Arbejdsvelsignelsen, den har vi kendt
Gennem din Fødselsdagsgave!

Gaa vi da hver til vor Dont gennem Livet,
Smaa og Store samlet i Kreds om dit Navn,
Saa har Du Kursen for Rejsen os givet,
Og saa finder Skibet den tryggeste Havn.
Skibslæge var Du, og Havfarven grøn,
Haabets Kulør gennem dig vi paakalde.
Gamle Professor — din farende Søn
Bringer dig Tak fra os alle!

s. 257

s. 258

s. 259 LIDT OM TEXTBEHANDLINGEN

Brevenes Text er i alt Væsentligt gengivet som den foreligger. Saaledes er Holgers Retskrivning og Tegnsætning gennemgaaende bevaret. LigeGYldige Skrivefejl, hvoraf der forøvrigt er yderst faa, er stiltiende rettede; ogsaa er et Interpunktionstegn nu og da tilføjet, hvor dets Fraværelse aabenbart beroede paa Uagtsomhed og gjorde Texten utydelig. Vanskeligheder ved Læsningen har saa at sige aldrig foreligget uden i rene Ubetydeligheder (Forkortelser o. desl.).

I Brev Nr. 2 er nogle Bogstaver bortfaldne ved Opklipningen af Brevet, der var lukket uden Konvolut; de er supplerede indenfor [ ], og hvor dette ikke har kunnet gøres, er der sat Tegnet [....]. I de sjældne Tilfælde, hvor en Udstregning foreligger og de udstregede Ord er medtagne, er de sat mellem □ □ (se Brev Nr. 21).

Hvor et Ord er udfaldet (se f. Ex. S. 23), er det suppleret i .

Udeladelser, foretagne af Udgiveren, er betegnede ved Prikker: ....., eller, hvor der er Tale om længere Stykker, ved Streger: - - - - - . Tilføielser af Udgiveren i Texten er sat med Kursiv mellem [ ].

Alle Holgers Breve til Fader har foreligget i Original, og Korrekturen er læst efter Originalen. Af Brevene Nr. 16—20 samt af Digtet S. 45 har derimod kun en Afskrift staaet til Raadighed, saaledes at Texten her i Smaating er mindre paalidelig. Som Følge af at Korrekturen til Tider er læst af min Hustru alene, til Tider af os begge i Forening, kan der være kommet nogen Uligelighed i Behandlingen af visse Bagateller, som i at rette forkerte Stavemaader i Originalerne (Attelier for Atelier o. l.).

I Chr. Hansens Erindringer (S. 193 ff.), hvoraf Originalen har foreligget under Korrekturen, er Texten behandlet lidt friere end i Brevene, idet der er rettet, hvor Forfatteren maatte antages selv at have villet rette, hvis han havde kunnet besørge Udgivelsen. Det dreier sig dog mest om Smaa-Normaliseringer i Skrivemaade, — S. 201, L. 6 staaer i Ms.: „Om Motiverne hertil kender jeg ikke“; her er „Om“ slettet.

Af Steder i Brevene, hvor der virkelig kan være Tvivl om Læsemaaden, har jeg kun noteret eet, S. 78 L. 9 f., hvor Originalen utvivlsomt har: rører en Penslen paa et Stykke Lærred“. Formodentlig skal der enten staa: „en Pensel“ eller: „Penslen“ (uden „en“); men da Rettelsen er usikker, og den overleverede Text ikke helt umulig, er denne bevaret.

(A. B. D.)

17

s. 260

s. 261 PERSON-REGISTER

Tallene angiver Sider. — Brevskriveren, Holger Drachmann, og Adressaten, hans Fader, er ikke optagne i Registret.

Aaris, Søkaptain, 40.

Amelung, Tjener, 84.

Ancher, Michael, Kunstmaler, 227.

Ancher, Anna, Malerinde, 227, 228.

Andersen, Bjørn, Fisker, 203.

Andersen, Tjener, 150.

Antonsen, Ane Grethe, Skuespillerinde, 227.

Arentzen, Kr., Overlærer, Literat, 33, 35, 139, 141.

Amtzen, V., 139, 141.

Baagøe, Kunstmaler, 42, 49, 51.

Baller, F., Skibsclarerer, 66.

Bendix, Emilie, g. Brandes, 232.

Bentzon, Harriet, se Drachmann, Harriet.

Bentzon, Inger, Forfatterinde, 118.

Bentzon, Martha, se Drachmann, Martha.

Bentzon, Povl, Ingeniør og Landinspektør, 234, 235.

Benzon, Otto, Forfatter, 227, 228.

Berggest, Læge, 138, 140, 141.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Berini, Primadonna, 67.

Berling, J. C. E., Kammerherre, 75.

Bertini, Capelmester, 67, 70.

Betzonick, Elga, g. Sinding, Skuespillerinde, 227.

Bille, C. S. A., Politiker, 44, 106.

Bing, M. H., Handelsmand, 106.

Bisserup, Krigsraad, 18.

Bisserup, William, Søn af ovenst., 18.

Bjømson, Bjørn, Theaterdirektør, 233.

Bjømson, Bjønstjeme, 161.

Bloch, William, Sceneinstruktør, 227, 228.

Blædel, N. G., Præst, 116.

Boeck, Kunstmaler, 227, 228.

Bo'el, Kokkepige, 249.

Bohr, H. G. C., Skolebestyrer, 143.

Bojesen, Ernst, Forlægger, 192, 193, 205.

Borchsenius, Otto, Forfatter, 137, 139, 141, 227, 229.

Borgen, Rektor, 12, 32.

Boumonville, Balletmester, 13, 19, 21, 211.

Bournonville, Charlotte, 19.

Bournonville, Edmund, 19, 22.

Boye, J. C., Præst, 144.

Boye, Jette, g. Petersen, 143, 144.

Boye, Mimi, se Drachmann, Mimi.

Boye, Vilh., Archæolog, 144, 198, 216.

Brandes, E., Forfatter, Politiker, 116, 157, 209, 229, 230, 232, 241.

Brandes, G., Forfatter, 116, 118, 121, 141, 157, 209, 232, 234, 235, 239, 241, 242.

Brock, Advocat, 143, 144, 175.

Brun, Frøken, 210.

Bræch, Forgylde, 152.

Bøgh, Erik, Forfatter, 157.

Carstensen, Riis, Kunstmaler, 163, 164.

Christensen, 153.

Christian 9., Konge, 227.

Christine, Kokkepige, 151.

Clausen, Lærer, 14.

Collin, Louise, g. Drewsen, 217.

Colnaghi, engelsk Kunstkjender, 112.

Culmsee, Dagmar, g. Zernichow, 235.

Culmsee, Emmy, g. Drachmann, 206, 210, 211, 213, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 232, 233, 234, 235, 236, 241, 242, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255.

17*

s. 262Culmsee, F. L., Fabrikant, 189, 190, 200.

Culmsee, Polly, g. Thalbitzer, 176, 181, 182, 188, 190, 192, 200, 201, 205, 206, 207, 211, 216, 217, 218, 235.

Culmsee, Valborg, g. Nissen, 211, 223, 241.

Culmsee, Valdemar, Fabrikant, 189, 190.

Culmsee, Frue, 201, 212.

Dankell, Distriktslæge, 85.

Delbanco, Redaktør, 158.

Drachmann, A. B., Professor, 20, 41, 68, 133, 161, 181, 209, 217, 225, 228, 235, 241.

Drachmann, Clara, f. Sørensen, 20, 23, 28, 60, 61, 75, 92, 136, 147, 151, 155, 157, 160, 162, 182, 209, 217, 229, 241, 251, 252, 255.

Drachmann, Emmy, se Culmsee, Emmy.

Drachmann, Erna, 20, 22, 25, 27, 55, 61, 63, 82, 85, 91, 111, 159, 182, 211, 213, 217, 219, 234, 235, 242.

Drachmann, Eva, 117, 119, 123, 129, 131, 132, 135, 136, 138, 140, 144, 148, 152, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 164, 190.

Drachmann, Gerda, g. Engh, 187, 189, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 224, 241, 249, 252.

Drachmann, Harriet, g. Bentzon, 20, 41, 68, 94, 95, 164, 209, 217, 230, 234, 235, 241.

Drachmann, Jens, 209, 210, 223, 225, 249, 252, 253.

Drachmann, Johanne (Hanne), g. Friis,

18, 19, 20, 21, 23, 68, 75, 165, 198.

Drachmann, Lisbeth, g. Zemichow, 209, 210, 221, 245, 246, 249, 252.

Drachmann, Louise, g. Steen, 13, 21, 23, 187, 195, 196, 204.

Drachmann, Martha, g. Bentzon, 68, 87, 116, 136, 151, 155, 209, 217, 219, 228, 235, 241, 252.

Drachmann, Mimi, g. Boye, 18, 19, 20, 21, 23, 67, 75, 136, 144, 152, 153, 157, 159, 198, 216, 217.

Drachmann, Povl, Folketingsmand, 190, 214, 215, 221, 252.

Drachmann, Svend, 209, 210, 223, 225, 241, 249, 252, 253.

Drachmann, Vilhelmine, f. Erichsen, se Erichsen, Vilhelmine.

Drechsel, Borgmester, 214.

Drechsel, Frue, 214.

Drewsen, Viggo, Filosof, Kontorchef, 217. „Edith“ 211, 223, 252, 255.

Engh, Gerda, se Drachmann, Gerda.

Engh, Martin, Embedsmand i Congo, 212, 213, 214, 215.

Erichsen, Carl, 129, 130.

Erichsen, Erica, 94.

Erichsen, Thomas, Cancelliraad, 94, 103, 104.

Erichsen, Vilhelmine, g. 1) Drachmann, 2) Kalkau, 94, 95, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 129, 130, 134, 135, 136, 138, 140, 144, 148, 149, 157, 165, 182, 218.

Erichsen, Frue, 101, 105.

Ewald, H. F., Forfatter, 127.

Fallesen, Kammerherre, 227, 228.

Fibiger, Margrethe, 69, 79, 82.

Fischer, Læge, 40.

Fischer, Søkaptajn, 53, 62, 64, 66, 69.

Fog, Frue, 69.

Frederiksen, 52.

Friis, Joh., Præst, 198.

Friis, Johanne, se Drachmann, Johanne.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Gaborel, Pensionatsværtinde, 233.

Gad, G. E. C., Boghandler, 96.

Gamél, A., Læge, 137.

Gautier, D., Dyr læge, 41.

Gautier, Frue, 41.

Gjellerup, Karl, Forfatter, 220.

Goldschmidt, M., Forfatter, 49, 107.

Goll, Politimester, 214.

Goll, Frue, 214.

Grandjean, Axel, Komponist, 12.

Grøn, L. J. T., Handelsmand, 106.

Haar 203.

Hage, Alfred, Politiker, 175.

Halberg, Skomager, 202.

Hall, C. C., Politiker, 44.

Hammerich, P. F. A., Theolog, Historiker, 44.

Hansen, Lærer (Gurre), 26.

Hansen, Chr., Lærer (Tikjøb), 11, 14, 15, 171, 189, 192, 208.

s. 263 Hansen, Eiler, 12.

Hansen, Fanny, 93.

Hansen, Julie, se Steen, Julie.

Hansen, Frøken, 29.

Hansen, Frøken, 202.

Hassenfeldt Frederikke, Lærerinde, 11, 17, 210, 211, 213.

Heegaard, Anker, 137, 139.

Hegel, N. F. V., Forlægger, 121, 140, 160, 161, 174, 177, 179, 241, 243, 244.

Heiberg, Joh. Luise, Skuespillerinde, 245.

Heilmann, Præst, 214.

Hempel, Læge, 25.

Hendriksen, Holga, Frue, 227.

Hendriksen, Xylograf, 227.

Hennings, Betty, Skuespillerinde, 227.

Hennings, Musikforlægger, 227.

Hilmer, Frue, Skuespillerinde, 227.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Holm, Skipper, 196, 197.

Holmer, V., Læge, 113.

Holmsted, Emma, g. Hørup, 22, 217.

Holmsted, Knud, 153.

Holmsted, Marie, Lærerinde, 22, 23.

Hornemann, Student, 83.

Hostrup, J. Chr., Forfatter, 238, 241.

Hørup, Emma, se Holmsted, Emma.

Hørup, Viggo, Politiker, 35, 38, 115, 116, 123, 161, 217, 230, 232.

Høyer, Proprietær, 204.

Irminger, Amalia, g. Goos, 19, 20.

Inninger, Carl, 36.

Jacobsen, J. P., Forfatter, 125, 239, 241.

Janssen, Carl, Fabrikant, 190.

Jerndorff, P., Skuespiller, 227, 228, 229.

Johansen, Kunstmaler, 202.

Juel-Hansen, Asger, Sporvejsdirektør, 241.

Juel-Hansen, Erna, se Drachmann, Ema.

Juel-Hansen, Gerda, 211.

Juel-Hansen, Niels, Pædagog, 91, 217.

Kalkau, Vilhelmine, se Erichsen, Vilhelmine.

Kielland, Alexander, Forfatter, 227, 228.

Kirstine, Frk., 47, 48, 51.

Kjæmp, Student, 12.

Kobierski, Jomfruerne, 13, 197.

Krogh, Mimi, 29, 198.

Krogh, Skovrider, 29, 198.

Krogh, Student, 12.

Krohn, Emilie, Frue, 227.

Krohn, Pietro, Kunstmaler, 227.

Krøyer, P. S., Kunstmaler, 227, 228.

Langhoff 223.

Larsen, Dyrlæge, 201.

Larsen, Martin, Gjæstgiver, 84.

Larsen, Søn af Prof. L., 19.

Lassen, Bankdirektør, 40, 41, 42, 48, 51.

Lassen, Frue, 44, 47, 49, 50, 51.

Lassen, Maria, g. Kofoed, 41, 42, 47, 48, 49, 51.

Lassen, Skibsclarerer, 64, 65, 66.

Lehmann, Margrethe, g. 1) Rode, 2) Vullum, 175.

Lehmann, Orla, Politiker, 175.

Linde, A., Conferensraad, 125.

Lismore, Baronet, 114.

Lintrup, Captajn, Gjæstgiver, 89, 90, 92, 94.

Locher, C., Marinemaler 152, 216.

Løffler, E. C. A., Geolog, 83.

Madvig, J. N., Professor, Politiker, 44, 47.

Magens, Dr., 27.

Maren, Kokkepige, 216.

Marie, Kokkepige, 84.

Martensen, H., Biskop, 125, 163, 175.

Meyer 113.

Melbye, Vilh., Kunstmaler, 44.

Michelsen, Carl, Sproglærer, 105.

Michelsen, Elisabeth, g. m. Carl Ploug, 105.

Middelboe, Kunstmaler, 202.

Molbech, Chr., Forfatter, 125, 126, 127.

Monrad, Søn af Biskop M., 38.

Mygind, Maskinfabrikant, 11, 12, 17, 19, 21.

Møller, Vilhelm, Forfatter, 141.

Møller, Pengeudlaaner, 13.

Neumann, J. C., Kunstmaler, 51, 113.

Nicolaisen 101.

Nielsen, Anna, Skuespillerinde, 248.

Nielsen, J., Præst, 219, 220.

Nielsen, Rasmus, Professor i Filosofi, 38.

Nissen, Aug., Grosserer, 241.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Nissen, Valborg, se Culmsee, Valborg.

Otto, Emil, 204.

Paludan-Müller, F., Digter, 157.

Panum, P., Læge, 224, 225.

s. 264 Petersen, Julius, Læge, Professor, 38.

Petit, Læge, 13.

Philipsen, P. G., Forlægger, 233.

Pingel, Marie, 229.

Pingel, V., Filolog, Politiker, 178, 179,
217, 229, 230, 232, 244.

Pinquez, Læge, 25.

Ploug, C-, Digter, Politiker, 44, 124, 125,
126, 127, 174.

Plum, Ludvig, 16, 17.

Pontoppidan, Henrik, Forfatter, 221.

Poulsen, Emil, Skuespiller, 227.

Poulsen, Olaf, Skuespiller, 227, 228.

Quehl, Generalkonsul, 27.

Quist, Madame, f. Kobiersky, 13.

Rimestad, Chr., Politiker, 44.

Ring, Kr., 139, 141.

Rubow, Paul, V., Professor, 8, 192. Rydberg, Victor, Forfatter, 176.

Salchow, Hermann v., Oberstlieutenant,
88.

Sarauw, Frue, 76, 79.

Sarauw (junior), Kjøbmand, 80.

Schade, Skovrider, 203.

Schandorph, Sophus, Forfatter, 227, 235,
238, 239.

Schnell, Frøken („Klamakken“), 227,
228.

Schovelin, Kunstmaler, 42, 49, 51.

Schwabe, Kaptajn, 226.

Schwertfeger, Landmand, 211.

Sebbelow, Sagfører, 214.

Sebbelow, Frue, 214.

Sibbern, F. C., Filosof, Professor i Filosofi,
38.

Sinding, Stephan, Billedhugger, 227.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Skram, Erik, Forfatter, 12, 213.

Stahlhut, Gjæstgiver, 204.

Steen, Frederik, 11, 14, 195, 197.

Steen, Georg, 11, 14.

Steen, Julie, g. Hansen, 20, 185, 192, 211.

Steen, Henriette, 11, 23, 25, 36, 211, 218.

Steen, Louise, se Drachmann, Louise.

Steen, Louise, g. Ulstrup, 16, 19, 23, 24, 26.

Steen, Peter, Kjøbmand, 13, 14, 15, 20, 23, 195.

Steen, Peter, Lærer, 14.

Steen, Thora, 14.

Steen Hansen, H., Lektor, 192.

Stonner, Husjomfru, 16.

Strodtmann, Adolf, Dr., 161.

Stybe, Læge, 75.

Stæhr, Emil, Bogholder, 175.

Stæhr, Vilhelmine, g. Drachmann, 21, 114, 197.

Stæhr, Emilie, Frue, 68.

Stæhr-Olsen, Fritz, Teatermaler, 235.

Sørensen, C. F., Marinemaler, 113.

Sørensen, Clara, se Drachmann, Clara.

Thalbitzer, Polly, se Culmsee, Polly.

Thalbitzer, Proprietær, 150, 187, 200, 203, 205, 207.

Thalbitzer, Frue, 191.

Tietgen, C. F., Finansmand, Geheimeraad, 106.

Topsøe, Vilh., Forfatter, 218.

Trier, Frederik, Læge, 106.

Ulstrup, Chr., Grosserer, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 197, 199.

Ulstrup, Louise, se Steen, Louise.

Ulstrup, Regnar, Konsul, 27.

Valløe, Candidat, 83.

Villumsen, V., Fisker, 201.

Warburg, L., Præst, 114.

Harriet Vilhelmine Bentzon, 1861-1945, *Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem*,

Wamcke, Læge, Professor, 25.

Vedel, V., Professor, 116.

Wiese, Farmaceut, 141, 209, 217, 227.

Winther, Chr., Digter, 157, 174.

Withusen, C. D., Læge, 18.

Wolter, Charlotte, Skuespillerinde, 248.

Worm, Pauline, Forfatterinde, 46.

Wrisberg, Frederik, 12, 18, 26, 28, 29,
31, 33, 35, 198.

Wrisberg, G. F. W., Viceadmiral, 18, 28.

Zahrtmann, Kr., Kunstmaler, 105.

Zangenberg, Chr., Skuespiller, 227.

Zernichow, Dagmar, se Culmsee, Dagmar.

Zernichow, Lisbeth, se Drachmann, Lisbeth.

Zernichow, Captain, Skibsrheder, 233,
235.

Ølsted, Skipper, 91.